EUROOPAN
KOMISSIO

UNIONIN ULKOASIOIDEN
JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN
KORKEA EDUSTAJA

Bryssel 25.9.2017
JOIN(2017) 37 final

ANNEX 1

LIITE

asiakirjaan

Yhteinen ehdotus neuvoston päätökseksi

Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön ja niiden jäsenvaltioiden sekä Armenian tasavallan välisen kokonaisvaltaisen ja laajennetun kumppanuussopimuksen tekemisestä Euroopan unionin puolesta

EUROOPAN UNIONIN,
EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN
JA NIIDEN JÄSENVALTIOIDEN
SEKÄ ARMENIAN TASAVALLAN
KOKONAISVALTAINEN JA LAAJENNETTU KUMPPANUUSSOPIMUS

JOHDANTO-OSA

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

BULGARIAN TASAVALTA,

TŠEKIN TASAVALTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

VIRON TASAVALTA,

IRLANTI,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

KROATIAN TASAVALTA,

ITALIAN TASAVALTA,

KYPROKSEN TASAVALTA,

LATVIAN TASAVALTA,

LIETTUAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

UNKARI,

MALTAN TASAVALTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

ITÄVALLAN TASAVALTA,

PUOLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

ROMANIA,

SLOVENIAN TASAVALTA,

SLOVAKIAN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen sopimuspuolet, jäljempänä ’jäsenvaltiot’,

EUROOPAN UNIONI ja

EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ, jäljempänä ’Euratom’,

sekä

ARMENIAN TASAVALTA,

jäljempänä yhdessä ’osapuolet’, jotka

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten vahvat siteet ja yhteiset arvot sekä halun lujittaa luotuja siteitä, jotka ovat aiemmin perustuneet kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen, ja edistää tasa-arvoiseen kumppanuuteen perustuvaa tiivistä ja tehokasta yhteistyötä Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP:n) ja itäisen kumppanuuden sekä tämän sopimuksen puitteissa;

TUNNUSTAVAT EU:n ja Armenian yhteisen ENP:hen liittyvän toimintaohjelman ja sen johdantosäännösten vaikutuksen sekä kumppanuuden painopisteiden merkityksen Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välisten suhteiden vahvistamisessa ja uudistus- ja lähentymisprosessin ja näin ollen poliittisen ja taloudellisen yhteistyön edistämisessä;

OVAT SITOUTUNEET lujittamaan edelleen perusvapauksien, ihmisoikeuksien, mukaan lukien vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, demokratian, oikeusvaltion ja hyvän hallintotavan periaatteiden kunnioitusta;

TUNNUSTAVAT, että sisäiset uudistukset toisaalta demokratian ja markkinatalouden vahvistamiseksi sekä toisaalta ristiriitojen ratkaisemiseksi kestävällä tavalla ovat yhteydessä toisiinsa. Näin ollen Armenian tasavallan kestävillä demokraattisilla uudistuksilla voidaan osaltaan rakentaa luottamusta ja vakautta koko alueella;

OVAT SITOUTUNEET edistämään edelleen Armenian tasavallan poliittista, sosioekonomista ja institutionaalista kehitystä, kuten kansalaisyhteiskunnan ja instituutioiden kehittämistä, julkishallinnon ja valtionhallinnon uudistamista, korruption torjuntaa sekä kaupallisen ja taloudellisen yhteistyön tiivistämistä, mukaan lukien hyvän hallintotavan edistämistä verotuksen alalla, köyhyyden vähentämistä sekä laajamittaista yhteistyötä lukuisilla yhteistä etua koskevilla aloilla, mukaan lukien vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aloilla;

OVAT SITOUTUNEET panemaan täysimääräisesti täytäntöön Yhdistyneiden kansakuntien (YK) peruskirjan, Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1948 antaman ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi vuonna 1950 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen, jäljempänä ’Euroopan ihmisoikeussopimus’, ja vuonna 1975 pidetyn Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen Helsingin päätösasiakirjan, jäljempänä ’Etykin Helsingin päätösasiakirja’, päämäärät, periaatteet ja määräykset;

PALAUTTAVAT MIELIIN halunsa edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta sekä sitoutuvat tehokkaaseen monenvälisyyteen ja riitojen rauhanomaiseen ratkaisemiseen sovitussa muodossa, erityisesti tekemällä tämän päämäärän saavuttamiseksi yhteistyötä Yhdistyneiden kansakuntien, jäljempänä ’YK’, ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, jäljempänä ’Etyj’, puitteissa;

OVAT SITOUTUNEET kansainvälisiin velvoitteisiin joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen torjumiseksi ja yhteistyöhön aseriisunnan ja asesulun alalla sekä ydinturvallisuuden ja ydinturvajärjestelyjen alalla;

TUNNUSTAVAT, että Armenian tasavallan aktiivinen osallistuminen alueellisen yhteistyön muotoihin, mukaan lukien Euroopan unionin tukemiin, on tärkeää; tunnustavat, että Armenian tasavalta pitää osallistumistaan kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja kansainvälisen yhteistyön muotoihin sekä sille tästä johtuvia olemassa olevia velvoitteita tärkeinä;

HALUAVAT edelleen kehittää säännöllistä poliittista vuoropuhelua yhteisen edun mukaisista kahdenvälisistä ja kansainvälisistä asioista, mukaan lukien alueellisista näkökohdista, ottaen huomioon Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan, sekä Armenian tasavallan asianomaiset toimintapolitiikat; tunnustavat merkityksen, jonka Armenian tasavalta antaa osallistumiselleen kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja kansainvälisen yhteistyön muotoihin sekä sille tästä johtuville olemassa oleville velvoitteille;

TUNNUSTAVAT, että Armenian tasavallan sitoumus Vuoristo-Karabahin konfliktin rauhanomaiseen ja kestävään ratkaisuun on tärkeää ja että ratkaisuun on päästävä mahdollisimman pian Etyjin Minskin ryhmän puheenjohtajien johtamissa neuvotteluissa; tunnustavat myös, että ratkaisu on saavutettava YK:n peruskirjaan ja Etykin Helsingin päätösasiakirjaan kirjattujen päämäärien ja periaatteiden mukaisesti, etenkin niiden, jotka liittyvät voimalla uhkaamisesta ja voiman käytöstä pidättäytymiseen, valtioiden alueelliseen koskemattomuuteen sekä kansojen yhtäläisiin oikeuksiin ja niiden itsemääräämisoikeuteen ja jotka näkyvät Etyjin ministerineuvoston vuonna 2008 pidetystä 16. kokouksesta lähtien annetuissa Etyjin Minskin ryhmän puheenjohtajien julkilausumissa; panee myös merkille edellä mainitun Euroopan unionin sitoumuksen tämän ratkaisuprosessin tukemiseksi;

OVAT SITOUTUNEET ehkäisemään ja torjumaan korruptiota, estämään järjestäytynyttä rikollisuutta sekä tehostamaan yhteistyötä terrorismin torjumiseksi;

OVAT SITOUTUNEET tehostamaan muuttoliikettä, turvapaikka-asioita sekä rajavalvontaa koskevaa vuoropuheluaan ja yhteistyötään noudattaen kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja kiinnittäen huomiota lailliseen muuttoliikkeeseen ja yhteistyöhön laittoman muuttoliikkeen ja ihmiskaupan torjumiseksi sekä panemaan tehokkaasti täytäntöön takaisinottosopimuksen;

VAHVISTAVAT UUDELLEEN, että osapuolten kansalaisten liikkuvuuden lisääminen turvallisessa ja asianmukaisesti hallitussa ympäristössä on edelleen keskeinen tavoite ja harkitsevat aikanaan viisumivuoropuhelun käynnistämistä Armenian tasavallan kanssa edellyttäen, että hallitun ja turvallisen liikkuvuuden ehdot, mukaan lukien viisumien myöntämisen helpottamista ja takaisinottoa koskevien sopimusten tehokas täytäntöönpano osapuolten kesken, ovat käytössä;

OVAT SITOUTUNEET vapaan markkinatalouden periaatteisiin ja Euroopan unionin valmiuteen edistää talouden uudistuksia Armenian tasavallassa;

TUNNUSTAVAT osapuolten halun syventää taloudellista yhteistyötä, mukaan lukien kauppaan liittyvillä aloilla, osapuolten Maailman kauppajärjestön (WTO) jäsenyydestä johtuvien oikeuksien ja velvoitteiden mukaisesti ja kyseisiä oikeuksia ja velvoitteita avoimesti ja syrjimättömästi soveltaen;

OVAT VAKUUTTUNEITA, että tämä sopimus luo uudenlaisen ilmapiirin osapuolten keskinäisille taloussuhteille ja ennen kaikkea kaupan ja investointien kehitykselle sekä edistää kilpailua, mitkä ovat olennaisen tärkeitä tekijöitä talouden rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen kannalta;

OVAT SITOUTUNEET noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita;

OVAT SITOUTUNEET huolehtimaan ympäristön suojelusta, mukaan lukien rajatylittävästä yhteistyöstä ja monenvälisten kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanosta;

OVAT SITOUTUNEET lisäämään energiaturvallisuutta ja energian toimitusvarmuutta, helpottamaan asianmukaisen infrastruktuurin kehittämistä, lisäämään markkinoiden yhdentymistä ja asteittaista sääntelyn lähentämistä suhteessa jäljempänä tarkoitettuihin unionin säännöstön keskeisiin osiin muun muassa edistämällä energiatehokkuutta ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä ottaen huomioon Armenian tasavallan sitoumukset energian toimittaja-, siirto- ja kuluttajamaiden tasapuolisen kohtelun periaatteisiin;

OVAT SITOUTUNEET jäljempänä tarkoitettuun ydinturvallisuuden ja ydinturvajärjestelyjen korkeaan tasoon;

TUNNUSTAVAT tarpeen tehostaa yhteistyötä energia-alalla sekä osapuolten sitoutumisen energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen määräysten täysimääräiseen noudattamiseen;

HALUAVAT parantaa kansanterveyden ja ihmisten terveyden suojelun tasoa kunnioittaen periaatteita kestävän kehityksen, ympäristöön liittyvien tarpeiden ja ilmastonmuutoksen alalla;

OVAT SITOUTUNEET tukemaan ihmisten välisiä yhteyksiä muun muassa tieteen ja tekniikan, koulutuksen ja kulttuurin sekä nuorisotyön ja urheilun alojen yhteistyöllä ja vaihtotoiminnalla;

OVAT SITOUTUNEET edistämään rajat ylittävää ja alueiden välistä yhteistyötä;

TUNNUSTAVAT Armenian tasavallan sitoutumisen sen lainsäädännön asteittaiseen lähentämiseen Euroopan unionin lainsäädäntöön asiaankuuluvilla aloilla, sen tehokkaaseen täytäntöönpanoon osana laajempia uudistuspyrkimyksiä ja sen hallinnollisten ja institutionaalisten valmiuksien kehittämiseen tämän sopimuksen täytäntöönpanon edellyttämässä laajuudessa, sekä tunnustavat Euroopan unionin jatkuvan tuen kaikkien käytettävissä olevien yhteistyön välineiden mukaisesti, mukaan lukien teknisen, rahoituksellisen ja taloudellisen avun välineet, jotka liittyvät tähän sitoumukseen, Armenian tasavallan uudistusten ja taloudellisten tarpeiden mukaisesti;

PANEVAT MERKILLE, että jos osapuolet päättävät tehdä tämän sopimuksen puitteissa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alaa koskevia erillissopimuksia, jollaisia EU tekee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla, tällaisten tulevaisuudessa tehtävien erillissopimusten määräykset eivät sido Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja/tai Irlantia, ellei EU samanaikaisesti Yhdistyneen kuningaskunnan ja/tai Irlannin kanssa ilmoita Armenian tasavallalle niiden aiempien kahdenvälisten suhteiden osalta, että tällaiset tulevaisuudessa tehtävät erillissopimukset sitovat Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja/tai Irlantia Euroopan unionin osana Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan N:o 21 mukaisesti. Samalla tavoin mikään Euroopan unionin myöhempi sisäinen toimenpide, joka hyväksytään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla tämän sopimuksen panemiseksi täytäntöön, ei sido Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja/tai Irlantia, jos ne eivät ole ilmoittaneet haluavansa osallistua tällaisiin toimenpiteisiin tai hyväksyä ne pöytäkirjan N:o 21 mukaisesti; panevat lisäksi merkille, että tällaiset tulevaisuudessa tehtävät sopimukset tai myöhemmin toteutettavat Euroopan unionin sisäiset toimenpiteet kuuluvat mainittuihin perussopimuksiin liitetyn, Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan N:o 22 soveltamisalaan,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

I OSASTO

TAVOITTEET JA YLEISET PERIAATTEET

1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän sopimuksen tavoitteena on

a) edistää yhteisiin arvoihin ja läheisiin yhteyksiin perustuvaa kokonaisvaltaista poliittista ja taloudellista kumppanuutta ja yhteistyötä osapuolten välillä muun muassa lisäämällä Armenian tasavallan osallistumista Euroopan unionin politiikkoihin ja ohjelmiin ja sen virastojen toimintaan;

b) vahvistaa puitteita poliittiselle vuoropuhelulle kaikilla yhteisen edun mukaisilla aloilla, mikä edistää läheisten poliittisten suhteiden kehittymistä osapuolten välillä;

c) edistää demokratian sekä poliittisen, taloudellisen ja institutionaalisen vakauden lujittamista Armenian tasavallassa;

d) edistää, ylläpitää ja lujittaa rauhaa ja vakautta sekä alueellisesti että kansainvälisesti muun muassa toteuttamalla yhteisiä toimia jännitteiden poistamiseksi, parantamalla rajaturvallisuutta sekä edistämällä rajat ylittävää yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita;

e) tehostaa yhteistyötä vapaus- ja turvallisuus- ja oikeusasioiden alalla tavoitteena vahvistaa oikeusvaltioperiaatetta ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista;

f) edistää liikkuvuutta ja ihmisten välisiä yhteyksiä;

g) tukea Armenian tasavallan pyrkimyksiä kehittää taloudellisia mahdollisuuksiaan kansainvälisellä yhteistyöllä myös siten, että se lähentää lainsäädäntöään jäljempänä tarkoitettuun EU:n säännöstöön;

h) tehostaa kauppayhteistyötä jatkuvalla sääntely-yhteistyöllä asiaankuuluvilla aloilla Maailman kauppajärjestön (WTO) jäsenyydestä johtuvien oikeuksien ja velvoitteiden mukaisesti; ja

i) luoda edellytykset yhä tiiviimmälle yhteistyölle muilla yhteisen edun mukaisilla aloilla.

2 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan perustan ja olennaisen osan tätä sopimusta muodostaa YK:n peruskirjassa, Etykin Helsingin päätösasiakirjassa ja uutta Eurooppaa koskevassa vuoden 1990 Pariisin peruskirjassa sekä muissa asiaankuuluvissa ihmisoikeusvälineissä, kuten YK:n antaman ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, määriteltyjen demokratian periaatteiden, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioitus.

2. Osapuolet toistavat sitoutumisensa vapaan markkinatalouden, kestävän kehityksen, alueellisen yhteistyön ja tehokkaan monenvälisyyden periaatteisiin.

3. Osapuolet vahvistavat kunnioittavansa hyvän hallintotavan periaatteita sekä kansainvälisiä velvoitteitaan, erityisesti velvoitteitaan YK:n, Euroopan neuvoston ja Etyjin jäseninä.

4. Osapuolet sitoutuvat korruption torjuntaan, rajatylittävän järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin eri muotojen torjuntaan, kestävän kehityksen edistämiseen, tehokkaaseen monenvälisyyteen sekä joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen torjumiseen, mukaan luettuna Euroopan unionin kemiallisten, biologisten, säteilyyn ja ydinaineisiin liittyvien riskien vähentämiseen pyrkivien osaamiskeskusten kautta. Tämä sitoumus on keskeinen tekijä osapuolten suhteiden ja yhteistyön kehittämisen kannalta ja lisää siten alueellista rauhaa ja vakautta.

II OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU JA UUDISTUKSET; YHTEISTYÖ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN ALALLA

3 ARTIKLA

Poliittisen vuoropuhelun tavoitteet

1. Osapuolten välistä poliittista vuoropuhelua kaikilla yhteisen edun mukaisilla aloilla, mukaan lukien ulkopolitiikka ja turvallisuusasiat sekä sisäiset uudistukset, kehitetään ja vahvistetaan edelleen. Tällaisella vuoropuhelulla tehostetaan poliittista yhteistyötä ulkopolitiikan ja turvallisuusasioiden alalla ja tunnustetaan, että Armenian tasavalta pitää osallistumistaan kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja kansainvälisen yhteistyön muotoihin sekä sille tästä johtuvia olemassa olevia velvoitteita tärkeinä;

2. Poliittisen vuoropuhelun tavoitteena on

a) kehittää ja vahvistaa edelleen poliittista vuoropuhelua kaikilla yhteisen edun mukaisilla aloilla;

b) vahvistaa poliittista kumppanuutta ja tehostaa yhteistyötä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla;

c) edistää kansainvälistä rauhaa, vakautta ja turvallisuutta tehokkaan monenvälisyyden pohjalta;

d) lujittaa kansainvälistä turvallisuutta ja kriisinhallintaa koskevaa osapuolten välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua, etenkin jotta voidaan käsitellä maailmanlaajuisia ja alueellisia haasteita ja niihin liittyviä uhkia;

e) lujittaa yhteistyötä joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen torjumiseksi;

f) edistää osapuolten välistä tulossuuntautunutta käytännön yhteistyötä rauhan, turvallisuuden ja vakauden saavuttamiseksi Euroopan mantereella;

g) lujittaa demokratian periaatteiden, oikeusvaltioperiaatteen, hyvän hallinnon sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista, mukaan lukien lehdistönvapaus ja vähemmistöihin kuuluvien oikeudet, sekä edistää kansallisten poliittisten uudistusten lujittamista;

h) kehittää vuoropuhelua ja syventää osapuolten yhteistyötä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla;

i) edistää konfliktien rauhanomaista ratkaisemista;

j) edistää YK:n peruskirjan mukaisia päämääriä ja periaatteita sekä osallistuvien valtioiden välisiä suhteita ohjaavia periaatteita Etykin Helsingin päätösasiakirjaan kirjatun mukaisesti; ja

k) edistää alueellista yhteistyötä, kehittää hyvät naapuruussuhteet ja parantaa alueellista turvallisuutta muun muassa edistämällä asteittain avoimia rajoja ja lisäämällä siten alueellista kauppaa ja rajatylittävää liikkumista.

4 ARTIKLA

Sisäiset uudistukset

Osapuolet tekevät yhteistyötä seuraavilla aloilla:

a) demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltion vakauden ja tehokkuuden kehittäminen, vakiinnuttaminen ja lisääminen;

b) ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioituksen takaaminen;

c) edistyminen oikeuslaitoksen ja lainsäädännön uudistamisessa, jotta voidaan varmistaa oikeuslaitoksen sekä syyttäjä- ja lainvalvontaviranomaisten riippumattomuus, laatu ja tehokkuus;

d) hallinnollisten valmiuksien vahvistaminen ja lainvalvontaviranomaisten puolueettomuuden ja tehokkuuden takaaminen;

e) julkishallinnon uudistamisen jatkaminen sekä vastuullisen, tehokkaan, avoimen ja ammattimaisen virkamieskunnan kehittäminen; ja

f) korruption torjunnan tehokkuuden varmistaminen erityisesti kansainvälisen yhteistyön tehostamiseksi korruption torjunnan alalla, ja asiaankuuluvien kansainvälisten oikeudellisten välineiden, kuten vuoden 2003 korruption vastaisen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen, tehokkaan täytäntöönpanon varmistaminen.

5 ARTIKLA

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka

1. Osapuolet tehostavat vuoropuheluaan ja yhteistyötään ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, myös yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa, ja tunnustavat, että Armenian tasavalta pitää osallistumistaan kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja kansainvälisen yhteistyön muotoihin sekä sille tästä johtuvia olemassa olevia velvoitteita tärkeinä, ja käsittelevät erityisesti konfliktien ehkäisemiseen ja kriisinhallintaan, riskien vähentämiseen, kyberturvallisuuteen, turvallisuusalan uudistamiseen, alueelliseen vakauteen, aseriisuntaan, asesulkuun sekä aseiden ja niiden viennin valvontaan liittyviä kysymyksiä. Yhteistyö perustuu yhteisiin arvoihin ja etuihin, ja sen tarkoituksena on lisätä toiminnan tehokkuutta hyödyntäen kahdenvälisiä, kansainvälisiä ja alueellisia foorumeja, etenkin Etyjiä.

2. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa noudattaa kansainvälisen lainsäädännön periaatteita ja normeja, mukaan lukien YK:n peruskirjaan ja Etykin Helsingin päätösasiakirjaan kirjatut periaatteet ja normit, ja edistää näitä periaatteita kahdenvälisissä ja monenvälisissä suhteissaan.

6 ARTIKLA

Kansainvälistä yhteisöä koskettavat vakavat rikokset ja Kansainvälinen rikostuomioistuin

1. Osapuolet vahvistavat, että vakavimmat kansainvälistä yhteisöä koskettavat rikokset eivät saa jäädä rankaisematta ja niiden osalta on varmistettava tehokkaat syytetoimet kansallisen ja kansainvälisen tason toimenpitein, myös Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa.

2. Osapuolet katsovat, että Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustaminen ja tehokas toiminta edistävät merkittävällä tavalla kansainvälistä rauhaa ja oikeutta. Osapuolet pyrkivät parantamaan rauhan ja kansainvälisen oikeuden edistämiseksi tehtävää yhteistyötä ratifioimalla ja panemalla täytäntöön Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön ja siihen liittyvät asiakirjat sekä ottamalla huomioon niiden oikeudelliset ja perustuslailliset puitteet.

3. Osapuolet sopivat tekevänsä tiivistä yhteistyötä estääkseen kansanmurhia, ihmisyyttä vastaan tehtyjä rikoksia ja sotarikoksia asianmukaisissa kahdenvälisissä ja monenvälisissä puitteissa.

7 ARTIKLA

Konfliktien estäminen ja kriisinhallinta

Osapuolet tehostavat käytännön yhteistyötä konfliktien estämisen ja kriisinhallinnan alalla, erityisesti tarjotakseen Armenian tasavallalle mahdollisuuden osallistua EU:n johdolla toteutettaviin siviili- ja sotilaskriisinhallintaoperaatioihin sekä tähän liittyviin harjoituksiin ja koulutukseen tapauskohtaisesti.

8 ARTIKLA

Alueellinen vakaus ja konfliktien rauhanomainen ratkaiseminen

1. Osapuolet tehostavat yhteisiä toimiaan alueellisen yhteistyön parantamiseksi edistääkseen avoimia rajoja ja rajatylittävää liikkumista, hyviä naapuruussuhteita ja demokraattista kehitystä ja lisätäkseen vakautta ja turvallisuutta sekä tekevät työtä konfliktien rauhanomaisen ratkaisemisen puolesta.

2. Edellä olevassa 1 kohdassa mainituissa toimissa noudatetaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tähtääviä yhteisiä periaatteita, sellaisina kuin ne on vahvistettu YK:n peruskirjassa, Etykin Helsingin päätösasiakirjassa ja muissa asiaa koskevissa monenvälisissä asiakirjoissa, joihin osapuolet ovat yhtyneet. Osapuolet tähdentävät olemassa olevien, riitojen rauhanomaiseksi ratkaisemiseksi sovittujen muotojen merkitystä.

3. Osapuolet painottavat, että aseiden valvonta sekä luottamusta ja turvallisuutta lisäävät toimet ovat edelleen erittäin tärkeitä Euroopan turvallisuuden, ennakoitavuuden ja vakauden kannalta.

9 ARTIKLA

Joukkotuhoaseet, asesulku ja aseriisunta

1. Osapuolet katsovat, että joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviäminen niin valtiollisille kuin valtioista riippumattomille toimijoille on yksi vakavimmista kansainvälisen rauhan ja vakauden uhkatekijöistä. Tästä syystä osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen panemalla kansallisella tasolla täytäntöön kansainvälisistä aseriisunta- ja asesulkusopimuksista johtuvat velvoitteensa sekä muut asiaa koskevat kansainväliset velvoitteensa ja noudattamalla niitä täysimääräisesti. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tämä määräys on tämän sopimuksen olennainen osa.

2. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen

a) toteuttamalla toimia kaikkien muiden asiaa koskevien kansainvälisten asiakirjojen allekirjoittamiseksi, ratifioimiseksi tai niihin liittymiseksi, tapauksesta riippuen, ja niiden panemiseksi täysimääräisesti täytäntöön; ja

b) kehittämällä edelleen tehokasta kansallista vientivalvontajärjestelmää, mukaan luettuna joukkotuhoaseisiin liittyvien tavaroiden viennin ja kauttakulun valvonta sekä joukkotuhoaseiden kaksikäyttöteknologian loppukäytön valvonta.

3. Osapuolet sopivat käyvänsä säännöllistä poliittista vuoropuhelua, jolla täydennetään ja vahvistetaan tässä artiklassa tarkoitettuja osia.

10 ARTIKLA

Pienaseet ja kevyet aseet sekä tavanomaisten aseiden vientivalvonta

1. Osapuolet tunnustavat, että pienaseiden ja kevyiden aseiden ja niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laiton tuotanto ja kauppa sekä niiden liiallinen keskittyminen, huono hallinnointi, riittämättömästi turvatut varastot ja valvomaton leviäminen ovat edelleen vakava uhka kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle.

2. Osapuolet sopivat noudattavansa olemassa olevista kansainvälisistä sopimuksista, joiden osapuolina ne ovat, ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmista johtuvia velvoitteitaan pienaseiden ja kevyiden aseiden sekä niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laittoman kaupan torjumiseksi sekä muihin alan kansainvälisiin välineisiin, kuten pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan kaikkien osa-alueiden ehkäisemistä, torjumista ja poistamista koskevaan YK:n toimintaohjelmaan, perustuvia sitoumuksiaan ja panevansa ne täysimääräisesti täytäntöön.

3. Osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä ja huolehtimaan toimiensa yhteensovittamisesta, täydentävyydestä ja yhteisvaikutuksesta pienaseiden ja kevyiden aseiden sekä niissä käytettävien ampumatarvikkeiden laittoman kaupan torjumiseksi sekä liiallisten varastojen hävittämiseksi maailmanlaajuisella, alueellisella, osa-alueellisella ja tarpeen mukaan kansallisella tasolla.

4. Lisäksi osapuolet sopivat jatkavansa yhteistyötä tavanomaisten aseiden valvonnan alalla sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä 8 päivänä joulukuuta 2008 vahvistetun neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP[1] ja Armenian tasavallan asiaankuuluvan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

[1] EUVL L 335, 13.12.2008, s. 99.

5. Osapuolet sopivat käyvänsä säännöllistä poliittista vuoropuhelua, jolla täydennetään ja vahvistetaan tässä artiklassa tarkoitettuja osia.

11 ARTIKLA

Terrorismin torjunta

1. Osapuolet vahvistavat terrorismin torjumisen ja ehkäisemisen merkityksen ja sopivat tekevänsä yhteistyötä kahdenvälisellä, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla ehkäistäkseen ja torjuakseen terrorismia kaikissa sen ilmenemismuodoissa.

2. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että terrorismin torjunnassa on erittäin tärkeää kunnioittaa täysimääräisesti oikeusvaltioperiaatetta ja noudattaa täysimääräisesti kansainvälistä oikeutta, mukaan lukien kansainvälistä ihmisoikeuslainsäädäntöä, kansainvälistä pakolaislainsäädäntöä ja kansainvälistä humanitaarista lainsäädäntöä, YK:n peruskirjan periaatteita ja kaikkia asianmukaisia terrorismin torjuntaan liittyviä kansainvälisiä asiakirjoja.

3. Osapuolet korostavat kaikkien terrorismin torjuntaan liittyvien YK:n yleissopimusten ja pöytäkirjojen yleismaailmallisen ratifioinnin ja täysimääräisen täytäntöönpanon merkitystä. Osapuolet sopivat jatkavansa kansainvälistä terrorismia koskevan kattavan yleissopimuksen laatimista koskevan vuoropuhelun edistämistä sekä yhteistyötä YK:n maailmanlaajuisen terrorisminvastaisen strategian sekä YK:n turvallisuusneuvoston asiaa koskevien päätöslauselmien ja Euroopan neuvoston yleissopimusten täytäntöönpanemiseksi. The Parties also agree to cooperate to promote international consensus on the prevention of and fight against terrorism.

III OSASTO

OIKEUS, VAPAUS JA TURVALLISUUS

12 ARTIKLA

Oikeusvaltioperiaate sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen

1. Yhteistyössään vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alalla osapuolet pyrkivät erityisesti vahvistamaan oikeusvaltioperiaatetta, johon kuuluvat oikeuslaitoksen riippumattomuus, oikeussuojan toteutuminen, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti sekä rikosasioissa sovellettavat menettelytakeet ja uhrin oikeudet.

2. Osapuolet tekevät täysimääräistä yhteistyötä, jotta lainvalvonnan, korruption torjunnan ja oikeudenkäytön alalla toimivat instituutiot toimisivat tehokkaasti.

3. Kaikenlaisen vapaus-, turvallisuus- ja oikeusasioiden alalla tehtävän yhteistyön johtoajatuksena on ihmisoikeuksien, syrjimättömyyden ja perusvapauksien kunnioittaminen.

13 ARTIKLA

Henkilötietojen suoja

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä varmistaakseen henkilötietojen korkeatasoisen suojan Euroopan unionin, Euroopan neuvoston ja kansainvälisten oikeudellisten asiakirjojen ja normien mukaisesti.

14 ARTIKLA

Yhteistyö muuttoliike- ja turvapaikka-asioiden sekä rajaturvallisuuden alalla

1. Osapuolet vahvistavat, että ne pitävät alueidensa välisten muuttovirtojen yhteistä hallintaa tärkeänä ja käyvät kattavaa vuoropuhelua kaikista muuttoliikettä koskevista kysymyksistä, joihin kuuluvat laillinen maahanmuutto, kansainvälinen suojelu sekä laittoman maahanmuuton, ihmisten salakuljetuksen ja ihmiskaupan torjunta.

2. Yhteistyö perustuu osapuolten keskinäisin neuvotteluin tehtävään tarvearviointiin, ja sitä tehdään asiaan liittyvän, osapuolten voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Keskeisiä yhteistyöaloja ovat erityisesti

a) muuttovirtojen perimmäisiin syihin puuttuminen;

b) kansainvälistä suojelua koskevan kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen kehittäminen ja täytäntöönpano pakolaisten oikeusasemasta vuonna 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemasta vuonna 1967 tehdyn pöytäkirjan sekä muiden asiaankuuluvien kansainvälisten sopimusten, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen, määräysten noudattamiseksi ja palauttamiskieltoa koskevan periaatteen noudattamisen varmistamiseksi;

c) maahanpääsyä koskevat säännöt ja maahantuloluvan saaneiden henkilöiden oikeudet ja asema, maassa laillisesti asuvien ulkomaalaisten oikeudenmukainen kohtelu ja heidän kotouttamisensa, yleissivistävä ja ammatillinen koulutus sekä syrjinnän ja muukalaisvihan vastaiset toimenpiteet;

d) tuloksellisten ennalta ehkäisevien toimintaperiaatteiden vahvistaminen laitonta maahanmuuttoa, ihmisten salakuljetusta ja ihmiskauppaa vastaan kiinnittäen huomiota myös siihen, millä tavoin ihmisten salakuljettajien ja ihmiskauppiaiden verkostoja voidaan torjua ja toiminnan uhreja suojella asianmukaisilla kansainvälisillä välineillä;

e) organisointia, koulutusta, parhaita käytäntöjä ja muita operationaalisia toimenpiteitä koskevat kysymykset muuttoliikkeen hallinnan, asiakirjojen turvallisuuden, viisumipolitiikan sekä rajaturvallisuuden ja muuttoliikkeen tietojärjestelmien alalla;

3. Yhteistyöllä voidaan myös helpottaa kehitystä hyödyttävää kiertomuuttoa.

15 ARTIKLA

Henkilöiden liikkuvuus ja takaisinotto

1. Osapuolet, joita seuraavat sopimukset sitovat, varmistavat, että seuraavat sopimukset pannaan täysimääräisesti täytäntöön:

a) Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välinen sopimus luvattomasti maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamisesta, jäljempänä ’takaisinottosopimus’, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014; ja

b) Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välinen viisumien myöntämisen helpottamista koskeva sopimus, jäljempänä ’viisumihelpotussopimus’, tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

2. Osapuolet edistävät edelleen kansalaisten liikkuvuutta viisumihelpotussopimuksen myötä ja harkitsevat aikanaan viisumivapautta koskevan vuoropuhelun käynnistämistä edellyttäen, että hallitun ja turvallisen liikkuvuuden ehdot täyttyvät. Ne tekevät yhteistyötä laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi, esimerkiksi panemalla takaisinottosopimus täytäntöön, ja rajaturvallisuuspolitiikan sekä lainsäädäntö- ja toimintakehyksen edistämiseksi.

16 ARTIKLA

Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä muun muassa seuraavien, myös kansainvälisten, rikollisten ja laittomien toimien torjumiseksi ja estämiseksi, riippumatta siitä, liittyvätkö ne järjestäytyneeseen rikollisuuteen:

a) ihmisten salakuljetus ja ihmiskauppa;

b) ampuma-aseiden, mukaan lukien pienaseiden ja kevyiden aseiden, salakuljetus ja kauppa;

c) laittomien huumausaineiden salakuljetus ja kauppa;

d) tavaroiden salakuljetus ja laiton kauppa;

e) laiton toiminta talous- ja rahoitusalalla, kuten väärentäminen, veropetokset ja julkisiin hankintoihin liittyvät petokset;

f) kavallukset kansainvälisten avunantajien rahoittamissa hankkeissa;

g) yksityisen ja julkisen sektorin aktiivinen ja passiivinen korruptio;

h) asiakirjojen väärentäminen ja väärien lausuntojen antaminen; ja

i) kyberrikollisuus.

2. Osapuolet tehostavat lainvalvontaelinten kahdenvälistä, alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä, mukaan luettuna Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja Armenian tasavallan asianomaisten viranomaisten välisen yhteistyön mahdollinen kehittäminen. Osapuolet ovat sitoutuneet panemaan tehokkaasti täytäntöön kansainväliset normit ja etenkin vuonna 2000 tehtyyn kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukseen ja sen kolmeen pöytäkirjaan kirjatut normit. Osapuolet tekevät yhteistyötä ehkäistäkseen ja torjuakseen korruptiota vuoden 2003 korruption vastaisen YK:n yleissopimuksen, lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) ja OECD:n antamien suositusten mukaisesti, ja tässä ne noudattavat avoimuutta varallisuutta koskevien ilmoitusten suhteen, suojaavat väärinkäytösten paljastajia ja julkistavat tiedot, jotka koskevat oikeushenkilöiden lopullisia edunsaajia.

17 ARTIKLA

Laittomat huumausaineet

1. Osapuolet tekevät toimivaltansa rajoissa yhteistyötä varmistaakseen, että niiden laittomien huumausaineiden ja uusien psykoaktiivisten aineiden ehkäisemistä ja torjumista koskeva lähestymistapa on tasapainoinen ja yhtenäistetty. Huumepolitiikkojen ja huumeita koskevien toimien tavoitteena on lujittaa laittomien huumausaineiden ehkäisemisen ja torjunnan rakenteita, vähentää laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää, selviytyä huumausaineiden väärinkäytöstä aiheutuvista terveydellisistä ja sosiaalisista seurauksista vahinkojen vähentämiseksi sekä ehkäistä tehokkaammin huumausaineiden lähtöaineiden kulkeutumista huumausaineiden ja psykotrooppisten tai psykoaktiivisten aineiden laittomaan valmistukseen.

2. Osapuolet sopivat 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavista yhteistyömenetelmistä. Toimien perustana ovat yhteisesti sovitut, alan kansainvälisten yleissopimusten mukaiset periaatteet, ja niiden tavoitteena on panna täytäntöön huhtikuussa 2016 pidetyn YK:n yleiskokouksen maailman huumeongelmaa käsitelleen erityisistunnon päätösasiakirjassa esitetyt suositukset.

18 ARTIKLA

Rahanpesu ja terrorismin rahoitus

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä estääkseen rahoitusjärjestelmiensä ja muiden asiaan liittyvien järjestelmiensä käytön ylipäätään rikollisen toiminnan ja erityisesti huumausainerikosten tuottaman hyödyn rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamiseen. Yhteistyö kattaa myös rikosten tuottoon perustuvan omaisuuden tai varojen takaisinperinnän.

2. Tämän alan yhteistyöllä mahdollistetaan asiaan liittyvien tietojen vaihto osapuolten lainsäädännön ja asiaankuuluvien kansainvälisten välineiden mukaisesti sekä alan kansainvälisten elinten, kuten rahanpesunvastaisen toimintaryhmän, hyväksymiä vaatimuksia vastaavien asianmukaisten rahanpesun ja terrorismin rahoituksen ehkäisyä ja torjuntaa koskevien vaatimusten käyttöönotto.

19 ARTIKLA

Yhteistyö terrorismin torjunnassa

1. 11 artiklassa määriteltyjen terrorismin torjuntaa koskevien periaatteiden mukaisesti osapuolet vahvistavat lainvalvontaan ja oikeuslaitokseen liittyvän lähestymistavan merkityksen terrorismin torjunnassa ja sopivat tekevänsä yhteistyötä terrorismin ehkäisemiseksi ja tukahduttamiseksi erityisesti

a) vaihtamalla tietoa terroristiryhmistä ja terroristeista sekä tukiverkostoista (etenkin tietosuojaa ja yksityisyyden suojelua koskevan) kansainvälisen oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti;

b) vaihtamalla kokemuksia terrorismin ehkäisemisestä ja tukahduttamisesta, keinoista ja menetelmistä ja niihin liittyvistä teknisistä näkökohdista sekä koulutuksesta sovellettavan lainsäädännön mukaisesti;

c) vaihtamalla näkemyksiä radikalisoitumisesta ja värväyksestä sekä tavoista torjua radikalisoitumista ja edistää sopeuttamista;

d) vaihtamalla näkemyksiä ja kokemuksia terrorismista epäiltyjen henkilöiden rajatylittävästä liikkumisesta ja matkustamisesta sekä terroriuhista;

e) jakamalla parhaita käytäntöjä, jotka koskevat ihmisoikeuksien suojelua terrorismin torjunnassa, etenkin rikosoikeudellisten menettelyjen osalta;

f) huolehtimalla, että terrorismirikokset kriminalisoidaan; ja

g) toteuttamalla toimenpiteitä kemiallisen, biologisen, säteily- ja ydinterrorismin uhkaa vastaan ja toteuttamalla tarvittavat toimenpiteet, joilla estetään kemiallisten, biologisten, radioaktiivisten ja ydinaineiden hankinta, siirto ja käyttö terroritarkoituksiin sekä suuren riskin kemiallisten, biologisten, radioaktiivisten ja ydinlaitosten vastaiset laittomat teot.

2. Yhteistyö perustuu osapuolten keskinäisin neuvotteluin saatavilla olevien olennaisten tietojen pohjalta tehtävään arviointiin.

20 ARTIKLA

Oikeudellinen yhteistyö

1. Osapuolet sopivat kehittävänsä siviili- ja kauppaoikeuden alan yhteistyötä siviilioikeudellista yhteistyötä koskevien monenvälisten yleissopimusten neuvottelemisessa, ratifioinnissa ja täytäntöönpanossa, mukaan lukien etenkin kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin yleissopimukset kansainvälisen oikeudellisen yhteistyön ja kansainvälisten oikeudenkäyntien alalla sekä lastensuojelun alalla.

2. Rikosasioita koskevassa oikeudellisessa yhteistyössä osapuolet pyrkivät tehostamaan keskinäiseen oikeusapuun liittyvää yhteistyötä asiaa koskevien monenvälisten sopimusten mukaisesti. Tähän yhteistyöhön kuuluu tarpeen mukaan liittyminen YK:n ja Euroopan neuvoston asiaa koskeviin kansainvälisiin välineisiin ja niiden täytäntöönpano sekä tiiviimpi yhteistyö Eurojustin ja Armenian tasavallan toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

21 ARTIKLA

Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojelu

Armenian tasavalta suostuu siihen, että sen alueella edustettujen jäsenvaltioiden diplomaatti- ja konsuliviranomaiset tarjoavat suojelua myös sellaisten jäsenvaltioiden kansalaisille, joilla ei ole Armenian tasavallassa pysyvää edustustoa, joka pystyisi tietyssä tapauksessa tosiasiassa antamaan diplomaatti- ja konsuliviranomaisten suojelua, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omille kansalaisille.

IV OSASTO

TALOUDELLINEN YHTEISTYÖ

I LUKU

TALOUDELLINEN VUOROPUHELU

22 ARTIKLA

1. EU ja Armenian tasavalta helpottavat talousuudistusprosessia parantamalla yhteistä ymmärrystä molempien talouksien perusteista sekä talouspolitiikkojen laatimisesta ja täytäntöönpanosta.

2. Armenian tasavalta ryhtyy lisätoimiin toimivan markkinatalouden kehittämiseksi sekä talous- ja rahoitussäännöstensä ja -politiikkojensa lähentämiseksi tarpeellisessa määrin asteittain unionin säännöksiin ja politiikkoihin. Euroopan unioni tukee Armenian tasavaltaa vakaiden makrotalous- ja finanssipolitiikkojen varmistamisessa, mukaan lukien keskuspankin riippumattomuus ja hintojen vakaus, terve julkistalous sekä kestävä valuuttakurssijärjestelmä ja maksutase.

23 ARTIKLA

Tätä varten osapuolet sopivat säännöllisestä taloudellisesta vuoropuhelusta, jolla pyritään

a) vaihtamaan tietoja makrotaloudellisista suuntauksista ja politiikoista sekä rakenteellisista uudistuksista, mukaan lukien taloudellisen kehityksen strategiat;

b) vaihtamaan asiantuntemusta ja parhaita käytäntöjä muun muassa julkisen talouden, raha- ja valuuttakurssipolitiikan puitteiden, rahoitusalaa koskevan politiikan ja taloustilastojen aloilla;

c) vaihtamaan tietoja ja kokemuksia alueellisesta taloudellisesta yhdentymisestä, mukaan lukien Euroopan talous- ja rahaliiton toiminnasta;

d) tarkastelemaan kahdenvälisen yhteistyön asemaa talouden, rahoituksen ja tilastoinnin aloilla.

24 ARTIKLA

Julkisen sektorin sisäiset valvonta- ja tarkastusjärjestelyt

Osapuolet tekevät yhteistyötä julkisen sektorin sisäisen valvonnan sekä ulkoisten tarkastusten alalla tavoitteenaan

a) kehittää edelleen ja toteuttaa julkisen sektorin sisäistä valvontajärjestelmää johdon hajautetun vastuuvelvollisuuden periaatteen mukaisesti, mukaan lukien itsenäinen sisäinen tarkastus koko Armenian tasavallan julkisella sektorilla, yhdenmukaistamalla se yleisesti hyväksyttyjen kansainvälisten normien, puitteiden ja ohjeiden sekä EU:n hyvien käytäntöjen kanssa, Armenian tasavallan hallituksen hyväksymän julkisen sektorin varainhoidon sisäistä valvontaa koskevan uudistusohjelman perusteella;

b) kehittää riittävän talouden tarkastusjärjestelmä Armenian tasavallassa sisäisen tarkastustoiminnon täydentämiseksi päällekkäisyyttä välttäen;

c) tukea julkisen sektorin varainhoidon sisäisen valvonnan yhdenmukaistamisesta vastaavan keskusyksikön toimintaa Armenian tasavallassa ja lujittaa sen valmiuksia ohjata uudistusprosessia;

d) vahvistaa edelleen korkeimman tarkastuskamarin asemaa Armenian tasavallan ylimpänä tarkastuselimenä, erityisesti sen taloudellisen, organisatorisen ja toiminnallisen riippumattomuuden osalta, kansainvälisesti hyväksyttyjen ulkoista tarkastusta koskevien standardien (INTOSAI) mukaisesti; ja

e) vaihtaa tietoja, kokemuksia ja hyviä käytäntöjä.

2 LUKU

VEROTUS

25 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä tehostaakseen hyvää hallintoa verotuksen alalla tarkoituksenaan parantaa edelleen taloussuhteitaan, kauppaa, investointeja ja tasapuolista yhteistyötä.

26 ARTIKLA

Viitaten 25 artiklaan osapuolet tunnustavat verotusalan hyvän hallintotavan periaatteet eli avoimuutta, tietojenvaihtoa ja oikeudenmukaista verokilpailua koskevat jäsenvaltioiden Euroopan unionin tasolla vahvistamat periaatteet, ja sitoutuvat noudattamaan niitä. Osapuolet parantavat tätä varten kansainvälistä yhteistyötä verotuksen alalla, helpottavat verotulojen keräämistä ja laativat toimenpiteitä edellä mainittujen hyvän hallintotavan periaatteiden tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden toimivaltaan.

27 ARTIKLA

Osapuolet tehostavat ja lujittavat yhteistyötä, jonka tarkoituksena on parantaa ja kehittää Armenian tasavallan verojärjestelmää ja -hallintoa, mukaan lukien veronkanto- ja valvontavalmiuksien tehostaminen, varmistaa tehokas veronkanto ja lujittaa veropetosten ja veronkierron torjuntaa. Osapuolet eivät harjoita syrjintää tuontituotteiden ja vastaavien kotimaisten tuotteiden välillä vuonna 1994 tehdyn tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen, jäljempänä ’GATT 1994 -sopimus’, I ja III artiklan mukaisesti. Osapuolet pyrkivät tehostamaan yhteistyötä ja jakamaan kokemuksia veropetosten ja veronkierron torjunnasta ja erityisesti karusellipetoksista sekä siirtohinnoittelusta ja offshore-toimintaa ehkäisevään sääntelyyn liittyvistä kysymyksistä.

28 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät yhteistyötään saadakseen aikaan yhdenmukaiset toimintatavat, joilla ehkäistään ja torjutaan petoksia ja valmisteveron alaisten tuotteiden salakuljetusta. Yhteistyön aikana vaihdetaan tietoja. Osapuolet pyrkivät sen vuoksi lujittamaan yhteistyötään alueellisessa toimintaympäristössä tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön vuoden 2003 puitesopimuksen mukaisesti.

29 ARTIKLA

Tämän luvun soveltamisalaan kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

3 LUKU

TILASTOTIEDOT

30 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät ja lujittavat yhteistyötään tilastotietoihin liittyvissä kysymyksissä ja edistävät näin pitkän aikavälin tavoitetta tuottaa oikea-aikaisesti kansainvälisesti vertailukelpoista ja luotettavaa tilastotietoa. Kestävän, tehokkaan ja ammatillisesti riippumattoman kansallisen tilastojärjestelmän odotetaan tuottavan kansalaisten, yritysten ja päättäjien Euroopan unionissa ja Armenian tasavallassa tarvitsemia tietoja, jotta nämä pystyvät tekemään tietoon perustuvia päätöksiä. Kansallinen tilastojärjestelmä noudattaa YK:n hyväksymiä virallisen tilaston perusperiaatteita, ja siinä on otettava huomioon tilastotietoja koskeva unionin säännöstö, mukaan lukien Euroopan tilastoja koskevat käytännesäännöt, jotta kansallinen tilastojärjestelmä saataisiin yhdenmukaiseksi unionin normien ja standardien kanssa.

31 ARTIKLA

Tilastotietojen alalla tehtävän yhteistyön tarkoituksena on

a) vahvistaa edelleen kansallisen tilastojärjestelmän valmiuksia, mukaan lukien oikeusperustaa, laadukkaiden tietojen ja metatietojen tuottamista, tietojen levittämistä koskevaa politiikkaa ja käyttäjäystävällisyyttä, ottaen huomioon käyttäjät julkisella ja yksityisellä sektorilla, akateemisen yhteisön ja koko yhteiskunnan;

b) saattaa Armenian tasavallan tilastojärjestelmä asteittain Euroopan tilastojärjestelmään sovellettavien normien ja käytäntöjen mukaiseksi;

c) hienosäätää tietojen toimittamista Euroopan unionille, ottaen huomioon asiaa koskevien kansainvälisten ja unionin menetelmien soveltaminen, luokittelut mukaan lukien;

d) parantaa kansallisten tilastotyöntekijöiden ammatillisia ja hallinnollisia valmiuksia, jotta voidaan helpottaa unionin tilastostandardien soveltamista ja edistää Armenian tasavallan tilastojärjestelmän kehittämistä;

e) vaihtaa osapuolten välillä kokemuksia tilastoalan osaamisen kehittämisestä; ja

f) edistää kaikkien tilastojen tuotantoon liittyvien prosessien ja tilastojen levittämisen kokonaisvaltaista laadunvarmistusta ja -hallintaa.

32 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä Euroopan tilastojärjestelmän puitteissa, jossa Eurostat on unionin tilastoviranomainen. Yhteistyöllä varmistetaan tilastoviranomaisen ammatillinen riippumattomuus sekä huolehditaan, että Euroopan tilastoja koskevia käytännesääntöjä sovelletaan ja että toiminnan painopisteitä ovat

a) väestötilastot, mukaan lukien väestölaskennat ja sosiaalitilastot;

b) maataloustilastot, mukaan lukien maatalouslaskennat;

c) liiketoimintatilastot, mukaan lukien yritysrekisterit ja hallintolähteiden käyttö tilastotarkoituksiin;

d) makrotaloudelliset tilastot, mukaan lukien kansantalouden tilinpito, ulkomaankauppatilastot, maksutasetilastot ja suoria ulkomaisia sijoituksia koskevat tilastot;

e) energiatilastot, mukaan lukien energiataseet;

f) ympäristötilastot;

g) aluetilastot; ja

h) monialaiset toimet, mukaan lukien laadunvarmistus ja -hallinta, tilastoluokitukset, koulutus, tilastotietojen levittäminen sekä ajanmukaisen tietotekniikan käyttö.

33 ARTIKLA

Osapuolet muun muassa vaihtavat tietoja ja asiantuntemusta ja kehittävät yhteistyötään ottaen huomioon eri avustusohjelmissa käynnistetystä tilastojärjestelmän uudistuksesta kertyneet kokemukset. Tavoitteena on jatkaa lähentymistä tilastoja koskevaan EU:n säännöstöön Armenian tasavallan tilastointijärjestelmän kehittämistä koskevan kansallisen strategian pohjalta ja Euroopan tilastojärjestelmän kehitys huomioon ottaen. Tilastotietojen tuottamisessa painotetaan hallinnollisten tietojen aiempaa tehokkaampaa hyödyntämistä ja otantatutkimusten virtaviivaistamista, ja samalla otetaan huomioon tarve vähentää vastausrasitetta. Tuotettujen tietojen on oltava politiikan suunnittelun ja seurannan kannalta tarkoituksenmukaisia kaikilla yhteiskunta- ja talouselämän keskeisillä aloilla.

34 ARTIKLA

Tämän luvun soveltamisalaan kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua. Armenian tasavallan on mahdollisuuksien mukaan voitava osallistua Euroopan tilastojärjestelmän puitteissa toteutettaviin toimiin, mukaan lukien koulutukseen.

35 ARTIKLA

Armenian tasavallan lainsäädäntöä lähennetään asteittain EU:n tilastoalan säännöstöön Eurostatin vuosittain päivittämän tilastotietoja koskevien vaatimusten yhteenvedon mukaisesti, jonka osapuolet katsovat olevan tämän sopimuksen liitteenä.

V OSASTO

MUUT YHTEISTYÖPOLITIIKAT

I LUKU

LIIKENNE

36 ARTIKLA

Osapuolet

a) laajentavat ja lujittavat yhteistyötään liikenteen alalla edistääkseen kestävien liikennejärjestelmien kehittämistä;

b) edistävät tehokkaita, turvallisia ja varmoja liikennepalveluja sekä intermodaaliliikennettä ja liikennejärjestelmien yhteentoimivuutta; ja

c) pyrkivät parantamaan tärkeimpiä liikenneyhteyksiä alueidensa välillä.

37 ARTIKLA

Liikennealan yhteistyö kattaa seuraavat alat:

a) kestävän, kaikki liikennemuodot kattavan kansallisen liikennepolitiikan kehittäminen, jonka tarkoituksena on erityisesti varmistaa ympäristöystävälliset, tehokkaat, turvalliset ja varmat liikennejärjestelmät ja edistää liikenteeseen liittyvien näkökohtien huomioon ottamista muilla politiikanaloilla;

b) kansalliseen liikennepolitiikkaan perustuvien alakohtaisten strategioiden laatiminen (mukaan lukien oikeudelliset vaatimukset teknisten laitteiden ja välineiden sekä kuljetuskaluston tason nostamiseksi korkeimpien kansainvälisten standardien mukaiseksi) tie-, rautatie-, sisävesi-, meri- ja lentoliikenteelle sekä intermodaaliliikenteelle; tämä käsittää myös täytäntöönpanon aikataulut ja välitavoitteet, hallintovastuun määrittämisen sekä rahoitussuunnitelmat;

c) infrastruktuuripolitiikan tehostaminen tavoitteena eri liikennemuotoihin liittyvien infrastruktuurihankkeiden määrittelyn ja arvioinnin parantaminen;

d) sellaisten rahoitusstrategioiden laatiminen, joissa painotetaan kunnossapitoa, kapasiteettiongelmia ja puuttuvia infrastruktuuriyhteyksiä ja joissa edistetään yksityisen sektorin aktiivista osallistumista liikennehankkeisiin;

e) liittyminen asianmukaisiin kansainvälisiin liikennejärjestöihin ja -sopimuksiin sekä menettelyihin, joiden avulla varmistetaan kansainvälisten liikennesopimusten täysimääräinen täytäntöönpano ja tehokas valvonta;

f) yhteistyö ja tietojenvaihto liikenteen alan teknologioiden, esimerkiksi älykkäiden liikennejärjestelmien, kehittämistä ja parantamista varten; ja

g) älykkäiden liikennejärjestelmien ja tietotekniikan käytön edistäminen kaikkien liikennemuotojen hallinnoinnissa ja toiminnassa sekä intermodaalisuuden ja yhteistyön tukeminen liikennettä helpottavien avaruusjärjestelmien ja kaupallisten sovellusten käytössä.

38 ARTIKLA

1. Yhteistyön tarkoituksena on myös helpottaa matkustaja- ja tavaraliikennettä ja lisätä liikennevirtojen sujuvuutta Armenian tasavallan, Euroopan unionin ja alueen kolmansien maiden välillä sekä edistää avoimia rajoja ja rajatylittävää liikkumista poistamalla hallinnolliset, tekniset ja muut esteet, parantamalla olemassa olevia liikenneverkkoja ja kehittämällä infrastruktuuria erityisesti osapuolia yhdistävillä pääväylillä.

2. Yhteistyöhön kuuluu toimia rajanylitysten helpottamiseksi, ottaen huomioon asiaa koskevissa kansainvälisissä välineissä tarkoitetut sisämaavaltioiden erityispiirteet;

3. Yhteistyöhön kuuluu tietojenvaihtoa ja yhteisiä toimia

a) alueellisella tasolla, erityisesti ottaen huomioon edistys, jota on tapahtunut alueellista liikenneyhteistyötä koskevien järjestelyjen, kuten liikenneväylän Eurooppa-Kaukasus-Aasia (TRACECA) ja muiden kansainvälisten liikennealan aloitteiden, ansiosta, muun muassa kansainvälisten liikennejärjestöjen ja osapuolten ratifioimien kansainvälisten sopimusten ja yleissopimusten puitteissa; ja

b) unionin eri liikennevirastojen ja itäisen kumppanuuden puitteissa.

39 ARTIKLA

1. Jotta voitaisiin varmistaa osapuolten välisten ilmakuljetusten koordinoitu kehitys ja asteittainen vapauttaminen osapuolten kaupallisten tarpeiden mukaisesti, vastavuoroista markkinoillepääsyä koskevista edellytyksistä lentoliikenteen alalla olisi sovittava Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välisen yhteistä ilmailualuetta koskevan sopimuksen puitteissa.

2. Ennen Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta tehdyn monenvälisen sopimuksen tekemistä osapuolet eivät toteuta mitään toimenpiteitä eivätkä toimia, jotka ovat rajoittavampia tai syrjivämpiä kuin ennen tämän sopimuksen voimaantuloa käytössä olleet toimenpiteet tai toimet.

40 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

41 ARTIKLA

1. Armenian tasavallan on toteutettava lainsäädäntönsä lähentäminen liitteessä I tarkoitettuihin unionin säädöksiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

2. Sääntelyä voidaan lähentää myös alakohtaisilla sopimuksilla.

2 LUKU

ENERGIA-ALAN YHTEISTYÖ, MYÖS YDINTURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

42 ARTIKLA

1. Osapuolet tekevät energia-alan yhteistyötä kumppanuuden, yhteisen edun, avoimuuden ja ennakoitavuuden periaatteiden pohjalta. Yhteistyöllä pyritään energia-alan sääntelyn yhdenmukaistamiseen jäljempänä tarkoitetuilla energia-alan alueilla, ottaen huomioon, että on tarpeen varmistaa turvallisen, ympäristöystävällisen ja kohtuuhintaisen energian saanti.

2. Yhteistyö koskee muun muassa seuraavia aloja:

a) energiastrategiat ja -politiikat, mukaan lukien energiaturvallisuutta ja monipuolista energiahuoltoa ja sähköntuotantoa edistävät;

b) energiaturvallisuuden lisääminen, mukaan lukien energialähteiden, energian toimitusreittien monipuolistaminen;

c) kilpailukykyisten energiamarkkinoiden kehittäminen;

d) uusiutuvien energialähteiden käytön, energiatehokkuuden ja energiansäästön edistäminen;

e) alueellisen yhteistyön edistäminen energia-alalla ja markkinoiden alueellisen yhdentymisen alalla;

f) yhteisten sääntelykehysten edistäminen öljytuotteiden ja sähkön kaupan sekä mahdollisten muiden energiahyödykkeiden kaupan helpottamiseksi sekä tasapuolisten toimintaedellytysten edistämiseksi ydinturvallisuuden osalta, jotta saavutetaan korkeatasoinen ydinturvallisuus ja ydinvoima-alan turvajärjestelyt;

g) ydinvoiman siviilikäyttö, ottaen huomioon Armenian tasavallan erityispiirteet ja painottaen ydinturvallisuuden korkeaa tasoa Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) standardien ja jäljempänä tarkoitettujen Euroopan unionin standardien ja käytäntöjen pohjalta sekä ydinvoima-alan korkeatasoisia turvajärjestelyjä kansainvälisten suuntaviivojen ja käytäntöjen pohjalta. Tällä alueella yhteistyöhön sisältyvät

   i) teknologioiden, parhaiden käytäntöjen ja koulutuksen vaihto turvallisuuden ja jätehuollon alalla ydinvoimalaitosten turvallisen toiminnan varmistamiseksi;

   ii) Metsamorin ydinvoimalan sulkeminen ja turvallinen käytöstä poistaminen sekä tätä koskevan etenemis- tai toimintasuunnitelman varhainen hyväksyminen pysyvät keskeisenä tavoitteena ottaen huomioon tarve korvata se uudella kapasiteetilla Armenian tasavallan energiaturvallisuuden ja kestävän kehityksen edellytysten varmistamiseksi;

h) energiavarojen siirtoon tarvittavat hinnoittelupolitiikat, kauttakulku ja kuljetukset, etenkin yleiset kustannuspohjaiset järjestelmät sekä tarvittaessa hiilivetyjen käyttöä koskevat tarkennukset;

i) energiamarkkinoiden sääntelyn keskeisiä periaatteita koskevien sääntelykysymysten sekä syrjimättömän energiaverkkoihin pääsyn edistäminen, infrastruktuurien edistäminen kilpailukykyisin, avoimin ja kustannustehokkain hinnoin sekä riittävän ja riippumattoman valvonnan edistäminen;

j) tieteellinen ja tekninen yhteistyö, mukaan luettuna tietojenvaihto teknologioiden kehittämiseksi ja parantamiseksi energian tuotannossa, siirrossa, jakelussa ja loppukäytössä kiinnittäen erityistä huomiota energiatehokkaisiin ja ympäristöystävällisiin teknologioihin.

43 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

44 ARTIKLA

Armenian tasavallan on lähennettävä lainsäädäntönsä liitteessä II tarkoitettuihin oikeusvälineisiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

3 LUKU

YMPÄRISTÖ

45 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät ja lujittavat yhteistyötään ympäristöön liittyvissä kysymyksissä ja edistävät näin kestävää kehitystä ja vihreää taloutta koskevaa pitkän aikavälin tavoitetta. Ympäristönsuojelun tehostamisen odotetaan tuovan etuja kansalaisille ja yrityksille Euroopan unionissa ja Armenian tasavallassa, muun muassa kansanterveyden kohenemisen, luonnonvarojen säilymisen ja taloudellisen ja ympäristötehokkuuden paranemisen ansiosta sekä siksi, että käytetään uudenaikaisia, puhtaampia teknologioita, joilla edistetään kestävämpiä tuotantotapoja. Yhteistyön toteuttamisessa otetaan huomioon osapuolten edut tasavertaisuuden ja vastavuoroisen hyödyn pohjalta, osapuolten keskinäinen riippuvuus ympäristönsuojelun alalla ja alan monenväliset sopimukset.

46 ARTIKLA

1. Yhteistyön tarkoituksena on ympäristön laadun säilyttäminen, suojelu, parantaminen ja palauttaminen, ihmisten terveyden suojelu, luonnonvarojen kestävä käyttö ja sellaisten toimenpiteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, muun muassa seuraavilla aloilla:

a) ympäristöhallinto ja monialaiset kysymykset, kuten strateginen suunnittelu, ympäristövaikutusten arviointi ja strateginen ympäristöarviointi, koulutus, seuranta- ja ympäristötietojärjestelmät, tarkastus ja täytäntöönpano, ympäristövahinkovastuu, ympäristörikosten torjunta, valtioiden rajat ylittävä yhteistyö, ympäristötiedon julkinen saatavuus, päätöksentekoprosessit sekä tehokkaat hallinnolliset ja tuomioistuimessa tapahtuvat muutoksenhakumenettelyt;

b) ilman laatu;

c) veden laatu ja vesivarojen hoito, mukaan lukien tulvariskien hallinta, veden niukkuus ja kuivuus;

d) jätehuolto;

e) luonnonsuojelu, mukaan lukien metsätalous ja biologisen monimuotoisuuden suojelu;

f) teollisuuden päästöt ja teollisuusonnettomuudet;

g) kemikaalien käsittely.

2. Yhteistyöllä pyritään myös ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen muilla politiikan aloilla kuin ympäristöpolitiikassa.

47 ARTIKLA

Osapuolet muun muassa

a) vaihtavat tietoja ja kokemuksia;

b) tekevät yhteistyötä alueellisella ja kansainvälisellä tasolla, erityisesti osapuolten ratifioimien monenvälisten ympäristösopimusten puitteissa; ja

c) tekevät tarvittaessa yhteistyötä alalla toimivien virastojen puitteissa.

48 ARTIKLA

Yhteistyö kattaa muun muassa seuraavat tavoitteet:

a) Armenian tasavallan yleisen kansallisen ympäristöstrategian kehittäminen seuraavien kattamiseksi:

   i) suunnitellut institutionaaliset uudistukset (aikatauluineen) ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon ja täytäntöönpanon valvonnan varmistamiseksi;

   ii) toimivallanjako kansallisen, alueellisen ja kunnallisen ympäristöhallinnon välillä;

   iii) päätöksentekoa ja päätösten täytäntöönpanoa koskevat menettelyt;

iv) menettelyt ympäristönäkökohtien ottamiseksi huomioon muilla politiikan aloilla;

v) vihreän talouden toimenpiteiden ja ekoinnovoinnin edistäminen, tarvittavien henkilöstöresurssien ja rahoituksen sekä tarkastelumenettelyn määrittäminen; ja

b) alakohtaisten strategioiden laatiminen Armenian tasavallalle (mukaan lukien selkeästi määritellyt täytäntöönpanon aikataulut ja välitavoitteet, hallintovastuut sekä infrastruktuuri- ja teknologiainvestointeja koskevat rahoitusstrategiat) seuraavilla aloilla:

i) ilman laatu;

ii) veden laatu ja vesivarojen hoito;

iii) jätehuolto;

iv) biologinen monimuotoisuus, luonnonsuojelu ja metsätalous;

v) teollisuuden päästöt ja teollisuusonnettomuudet; ja

vi) kemikaalit.

49 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

ARTIKLA 50

Armenian tasavallan on lähennettävä lainsäädäntönsä liitteessä III tarkoitettuihin unionin säädöksiin ja kansainvälisiin oikeusvälineisiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

4 LUKU

ILMASTOTOIMET

51 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät ja lujittavat yhteistyötään ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Yhteistyön toteuttamisessa otetaan huomioon osapuolten edut tasavertaisuuden ja vastavuoroisen hyödyn pohjalta sekä kyseisellä alalla olemassa olevien kahdenvälisten ja monenvälisten sitoumusten keskinäinen riippuvuus.

52 ARTIKLA

Yhteistyöllä edistetään toimenpiteitä osapuolten sisäisellä, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla muun muassa seuraavilla aloilla:

a) ilmastonmuutoksen hillitseminen;

b) ilmastonmuutokseen sopeutuminen;

c) markkinamekanismit ja muut kuin markkinamekanismit, joilla puututaan ilmastonmuutokseen;

d) uusien, innovatiivisten, turvallisten ja kestävien vähähiilisten teknologioiden ja sopeutumisteknologioiden tutkimus, kehittäminen, esittely, käyttöönotto, siirto ja levitys;

e) ilmastonäkökohtien sisällyttäminen yleisiin ja alakohtaisiin politiikkoihin; ja

f) tietoisuuden lisäämiseen tähtäävät toimet ja koulutus.

53 ARTIKLA

1. Osapuolet muun muassa

a) vaihtavat tietoja ja kokemuksia;

b) toteuttavat yhteisiä tutkimustoimia ja vaihtavat tietoja puhtaammista ja ympäristön kannalta kestävistä teknologioista;

c) toteuttavat yhteisiä toimia alueellisella ja kansainvälisellä tasolla, muun muassa osapuolten ratifioimien monenvälisten ympäristösopimusten, kuten ilmastonmuutosta koskevan vuoden 1992 Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksen (UNFCCC) ja vuoden 2015 Pariisin sopimuksen puitteissa, ja tarvittaessa alalla toimivien virastojen yhteisin toimin.

2. Osapuolet kiinnittävät erityistä huomiota rajat ylittäviin kysymyksiin ja alueelliseen yhteistyöhön.

54 ARTIKLA

Yhteistyö kattaa muun muassa seuraavat tavoitteet:

a) toimenpiteet vuoden 2015 Pariisin sopimuksen täytäntöönpanemiseksi tässä sopimuksessa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti;

b) toimenpiteet, joilla parannetaan valmiuksia ryhtyä tehokkaisiin ilmastotoimiin;

c) kokonaisvaltaisen ilmastostrategian ja toimintasuunnitelman kehittäminen ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi pitkällä aikavälillä;

d) haavoittuvuus- ja sopeutumisarviointien kehittäminen;

e) vähähiilistä kehitystä koskevan suunnitelman laatiminen;

f) pitkän aikavälin toimenpiteiden kehittäminen ja täytäntöönpano ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi puuttumalla kasvihuonekaasupäästöihin;

g) hiilidioksidipäästöjen kauppaan valmistautumiseen tähtäävät toimenpiteet;

h) toimenpiteet teknologian siirron edistämiseksi;

i) toimenpiteet, joilla sisällytetään ilmastonäkökohdat alakohtaisiin politiikkoihin; ja

j) otsonikerrosta heikentäviä aineita ja fluorattuja kaasuja koskevat toimenpiteet.

55 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

56 ARTIKLA

Armenian tasavallan on lähennettävä lainsäädäntönsä liitteessä IV tarkoitettuihin unionin säädöksiin ja kansainvälisiin oikeusvälineisiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

5 LUKU

TEOLLISUUS- JA YRITYSPOLITIIKKA

57 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät ja lujittavat yhteistyötään teollisuus- ja yrityspolitiikan alalla parantaakseen liiketoimintaympäristöä kaikkien talouden toimijoiden ja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritykset) kannalta. Tehostetun yhteistyön pitäisi parantaa hallinnollista kehystä ja sääntelykehystä niin Euroopan unionin yritysten kuin Armenian tasavallan yritysten kannalta sekä EU:ssa että Armenian tasavallassa, ja sen tulisi perustua EU:n pk-yrityksiä koskevaan politiikkaan ja teollisuuspolitiikkaan ottaen huomioon tämän alan kansainvälisesti tunnustetut periaatteet ja käytännöt.

58 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä

a) toteuttaakseen strategioita pk-yritysten kehittämiseksi eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan Small Business Act -aloitteen periaatteiden pohjalta ja valvoakseen täytäntöönpanoprosessia säännöllisen raportoinnin ja vuoropuhelun avulla. Tässä yhteistyössä keskitytään myös mikroyrityksiin ja käsiteollisuusyrityksiin, jotka ovat erittäin tärkeitä sekä EU:n että Armenian tasavallan talouden kannalta;

b) luodakseen paremmat toimintaedellytykset vaihtamalla tietoja ja hyviä käytäntöjä ja edistämällä siten kilpailukyvyn parantumista. Tämä yhteistyö kattaa rakennemuutosten hallinnoinnin (rakenneuudistus) ja ympäristö- ja energiakysymykset, kuten energiatehokkuuden ja puhtaamman tuotannon;

c) yksinkertaistaakseen ja järkeistääkseen sääntelyä ja sääntelykäytäntöjä; tässä keskitytään erityisesti sääntelytekniikkaa koskevien hyvien käytäntöjen vaihtoon, Euroopan unionin periaatteet mukaan lukien;

d) edistääkseen innovaatiopolitiikan kehitystä vaihtamalla tutkimus- ja kehittämistoiminnan kaupallistamiseen (uutta teknologiaa käyttävän liiketoiminnan perustamiseen tarkoitetut tukivälineet mukaan lukien), klustereiden kehittämiseen ja rahoituksen hankintaan liittyviä tietoja ja hyviä käytäntöjä;

e) edistääkseen suhteiden luomista Euroopan unionin ja Armenian tasavallan yritysten välillä sekä näiden yritysten ja Euroopan unionin ja Armenian tasavallan viranomaisten välillä;

f) tukeakseen vienninedistämistoimien toteuttamista Armenian tasavallassa;

g) edistääkseen yrityksille suotuisamman ympäristön luomista kasvu- ja investointimahdollisuuksien lisäämiseksi; ja

h) helpottaakseen Euroopan unionin ja Armenian tasavallan teollisuuden nykyaikaistamista ja rakennemuutosta tietyillä aloilla.

59 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua. Vuoropuheluun osallistuvat myös EU:n yritysten ja Armenian tasavallan yritysten edustajat.

6 LUKU

YHTIÖOIKEUS, KIRJANPITO JA TILINTARKASTUS
JA YRITYSTEN HALLINTO- JA OHJAUSJÄRJESTELMÄ

60 ARTIKLA

1. Osapuolet tunnustavat yhtiöoikeutta ja yritysten hallinto- ja ohjausjärjestelmää sekä kirjanpitoa ja tilintarkastusta koskevien tehokkaiden sääntöjen ja käytäntöjen merkityksen moitteettomasti toimivassa markkinataloudessa, jossa liiketoimintaympäristö on ennakoitava ja läpinäkyvä, ja korostavat olevan tärkeää edistää tämän alan sääntelyn lähentämistä.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä seuraavissa asioissa:

a) rekisteröityjen yhtiöiden organisaatiota ja edustusta koskevien tietojen käytettävissä olon ja saatavuuden varmistamiseen avoimella ja helppokäyttöisellä tavalla liittyvien parhaiden käytäntöjen vaihto;

b) yritysten hallinto- ja ohjausjärjestelmää koskevan politiikan kehittäminen edelleen kansainvälisten ja etenkin OECD:n standardien mukaisesti;

c) kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) täytäntöönpano ja johdonmukainen soveltaminen julkisesti noteerattujen yhtiöiden konsolidoiduissa tilinpäätöksissä;

d) tilintarkastajan ja kirjanpitäjän ammatin sääntely ja valvonta;

e) kansainväliset tilintarkastusstandardit ja kansainvälisen tilintarkastajaliiton (IFAC) eettiset säännöt tavoitteena parantaa tilintarkastajien ammattipätevyyttä noudattamalla ammatillisten järjestöjen, tilintarkastusjärjestöjen ja tilintarkastajien standardeja ja eettisiä normeja.

7 LUKU

YHTEISTYÖ PANKKI-, VAKUUTUS- JA MUIDEN RAHOITUSPALVELUJEN ALALLA

61 ARTIKLA

Osapuolet ovat yksimielisiä tehokkaan lainsäädännön ja tehokkaiden käytäntöjen merkityksestä ja sopivat tekevänsä yhteistyötä rahoituspalvelujen alalla tavoitteena

a) parantaa rahoituspalvelujen sääntelyä;

b) varmistaa sijoittajien ja rahoituspalvelujen käyttäjien tehokas ja asianmukainen suojelu;

c) edistää globaalin rahoitusjärjestelmän luotettavuutta ja vakautta;

d) edistää yhteistyötä rahoitusjärjestelmän eri toimijoiden, myös sääntely- ja valvontaviranomaisten, välillä;

e) varmistaa riippumaton ja tehokas valvonta.

8 LUKU

YHTEISTYÖ TIETOYHTEISKUNNAN ALALLA

62 ARTIKLA

Osapuolet edistävät tietoyhteiskunnan kehittämiseen liittyvää yhteistyötä, jotta kansalaiset ja yritykset voivat hyötyä tieto- ja viestintäteknologian laajasta saatavuudesta sekä laadukkaammista ja kohtuuhintaisista palveluista. Tällä yhteistyöllä olisi pyrittävä edistämään pääsyä sähköisen viestinnän markkinoille sekä edistämään kilpailua ja investointeja kyseisellä alalla.

63 ARTIKLA

Yhteistyö kattaa muun muassa seuraavat asiat:

a) kansallisten tietoyhteiskuntastrategioiden täytäntöönpanoa koskevien tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihto, mukaan lukien aloitteet, joilla pyritään edistämään laajakaistayhteyksiä, parantamaan verkkoturvallisuutta ja kehittämään sähköisiä julkisia palveluja;

b) tietojen, parhaiden käytäntöjen ja kokemusten vaihto kattavan sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmän kehittämisen edistämiseksi ja erityisesti kansallisen riippumattoman sääntelyelimen hallinnollisten valmiuksien vahvistamiseksi, taajuuksien käytön tehostamiseksi ja verkkojen yhteentoimivuuden edistämiseksi Armenian tasavallassa sekä Armenian tasavallan ja EU:n välillä.

64 ARTIKLA

Osapuolet edistävät EU:n sääntelyelinten ja Armenian tasavallan kansallisten sääntelyviranomaisten välistä yhteistyötä sähköisen viestinnän alalla.

65 ARTIKLA

Armenian tasavallan on lähennettävä lainsäädäntönsä liitteessä V tarkoitettuihin unionin säädöksiin ja kansainvälisiin oikeusvälineisiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

9 LUKU

MATKAILU

66 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä matkailualalla tavoitteenaan lujittaa sellaisen kilpailukykyisen ja kestävän matkailuteollisuuden kehittämistä, joka luo talouskasvua, työllisyyttä sekä tuo uusia mahdollisuuksia ja ulkomaanvaluuttaa.

67 ARTIKLA

Yhteistyö kahdenvälisellä, alueellisella ja Euroopan tasolla perustuu seuraaviin periaatteisiin:

a) paikallisyhteisöjen koskemattomuuden ja etujen kunnioittaminen erityisesti maaseutualueilla;

b) kulttuuriperinnön tärkeys; ja

c) positiivinen vuorovaikutus matkailun ja ympäristönsuojelun välillä.

68 ARTIKLA

Yhteistyössä keskitytään seuraaviin asioihin:

a) tietojen, parhaiden käytäntöjen ja kokemusten sekä osaamisen vaihto muun muassa innovatiivisten teknologioiden osalta;

b) strategisten kumppanuuksien perustaminen julkisten, yksityisten ja paikallisyhteisön etujen pohjalta matkailun kestävän kehityksen varmistamiseksi;

c) matkailutuotteiden ja -markkinoiden, infrastruktuurin, henkilöresurssien ja institutionaalisten rakenteiden edistäminen ja kehittäminen sekä matkailupalveluihin liittyvien esteiden kartoittaminen ja poistaminen;

d) tehokkaiden politiikkojen ja strategioiden kehittäminen ja täytäntöönpano, asianmukaiset oikeudelliset, hallinnolliset ja rahoitusta koskevat näkökohdat mukaan luettuna;

e) matkailualan koulutuksen ja valmiuksien kehittäminen palvelutason parantamiseksi; ja

f) yhteisömatkailun kehittäminen ja edistäminen.

69 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

10 LUKU

MAATALOUS JA MAASEUDUN KEHITTÄMINEN

70 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä edistääkseen maataloutta ja maaseudun kehittämistä erityisesti politiikkojen ja lainsäädännön asteittaisen lähentämisen avulla.

71 ARTIKLA

Osapuolten yhteistyö maatalouden ja maaseudun kehittämisen alalla kattaa muun muassa seuraavat tavoitteet:

a) maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskeviin politiikkoihin liittyvän keskinäisen ymmärtämyksen helpottaminen;

b) hallinnollisten valmiuksien parantaminen keskus- ja paikallistasolla politiikkojen suunnittelun, arvioinnin ja täytäntöönpanon osalta unionin lainsäädännön ja parhaiden käytäntöjen mukaisesti;

c) maataloustuotannon nykyaikaistamisen ja kestävyyden edistäminen;

d) maaseudun kehittämispolitiikkoihin liittyvän tietämyksen ja parhaiden käytäntöjen jakaminen maaseutuyhteisöjen taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi;

e) maatalousalan kilpailukyvyn sekä markkinoiden tehokkuuden ja avoimuuden parantaminen;

f) laatupolitiikkojen ja niiden valvontajärjestelmien, erityisesti maantieteellisten merkintöjen ja luonnonmukaisen maatalouden, edistäminen;

g) tietojen levittäminen ja maataloustuottajille tarkoitettujen neuvontapalvelujen edistäminen; ja

h) pyrkimys näkökantojen yhdenmukaistamiseen kansainvälisissä järjestöissä, joiden jäseniä molemmat osapuolet ovat.

11 LUKU

KALASTUS JA MERIASIOIDEN HALLINTO

72 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä molemmille tärkeissä kalastus- ja meriasioiden hallintaa koskevissa kysymyksissä ja tiivistävät näin kahdenvälistä, monenvälistä ja kansainvälistä yhteistyötä kalastusalalla.

73 ARTIKLA

Osapuolet toteuttavat yhteisiä toimia, vaihtavat tietoja ja antavat toisilleen tukea edistääkseen

a) vastuullista kalastusta ja kalavarojen hoitoa kestävän kehityksen periaatteita noudattaen, jotta kalavarat ja ekosysteemit pysyvät terveinä; ja

b) yhteistyötä asianmukaisten monenvälisten ja kansainvälisten järjestöjen kautta, joiden tehtävänä on varmistaa elollisten vesiluonnonvarojen hoito ja säilyttäminen, etenkin lujittamalla asianmukaisia kansainvälisiä seuranta- ja lainvalvontavälineitä.

74 ARTIKLA

Osapuolet tukevat aloitteita, kuten vastavuoroista kokemusten vaihtoa ja tuen antamista, varmistaakseen kestävän kalastuspolitiikan täytäntöönpanon, joka kattaa seuraavat toimet:

a) kala- ja vesiviljelyvarojen hoito;

b) kalastustoiminnan tarkastus ja valvonta;

c) pyyntiä, saaliin purkamista sekä biologisia ja taloudellisia seikkoja koskevien tietojen keruu;

d) markkinoiden tehokkuuden parantaminen erityisesti tukemalla tuottajaorganisaatioita, järjestelmällä kuluttajille tiedotusta sekä edistämällä kaupan pitämistä koskevia vaatimuksia ja jäljitettävyyttä;

e) kestävä kehitys alueilla, jotka ovat järvien rannalla tai joilla on lampia tai joen suisto ja joilla kalatalousala on merkittävä työllistäjä; ja

f) institutionaalisten toimijoiden välinen kokemusten vaihto, joka liittyy kestävää vesiviljelyä koskevaan lainsäädäntöön ja sen käytännön täytäntöönpanoon luonnollisilla vesialueilla ja tekojärvissä.

75 ARTIKLA

Ottaen huomioon osapuolten yhteistyön kalastuksen, liikenteen, ympäristön ja muiden mereen liittyvien politiikkojen aloilla, osapuolet tekevät tarvittaessa myös yhteistyötä ja antavat vastavuoroista tukea meriasioissa, erityisesti tukemalla aktiivisesti yhdennetyn lähestymistavan soveltamista meriasioihin ja hyvään hallintoon koskevilla alueellisilla ja kansainvälisillä foorumeilla.

12 LUKU

KAIVOSTOIMINTA

76 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät ja lujittavat yhteistyötään kaivosteollisuuden ja raaka-aineiden tuotannon alalla ja pyrkivät edistämään molemminpuolista ymmärtämystä, parantamaan liiketoimintaympäristöä sekä vaihtamaan tietoja ja tekemään yhteistyötä muuta kuin energiantuotantoa palvelevan kaivosteollisuuden, etenkin metallimalmien ja teollisuusmineraalien, alalla.

77 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä seuraavien osalta:

a) osapuolten tietojenvaihto niiden kaivostoiminnan ja raaka-ainealan kehityksestä;

b) tietojenvaihto raaka-aineiden kauppaan liittyvistä kysymyksistä kahdenvälisten vaihtojen edistämiseksi;

c) tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihto kaivosteollisuuden kestävästä kehityksestä; ja

d) tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihto kaivosteollisuuteen liittyvästä koulutuksesta, osaamisesta ja turvallisuudesta.

13 LUKU

YHTEISTYÖ TUTKIMUKSEN JA INNOVAATIOTOIMINNAN ALALLA

78 ARTIKLA

Osapuolet edistävät yhteistyötä kaikilla siviilitarkoituksiin suunnatun tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja innovaatiotoiminnan aloilla yhteisen edun mukaisesti ja teollis- ja tekijänoikeudet asianmukaisesti ja tehokkaasti suojaten.

79 ARTIKLA

78 artiklassa tarkoitettu yhteistyö kattaa

a) poliittisen vuoropuhelun sekä tieteellisen ja teknologisen tiedon vaihdon;

b) osapuolten ohjelmiin osallistumisen helpottamisen;

c) aloitteet Armenian tasavallan tutkimusyksiköiden tutkimusvalmiuksien lisäämiseksi ja niiden osallistumisen lisäämiseksi Euroopan unionin tutkimuksen puiteohjelmaan;

d) yhteisten tutkimushankkeiden edistämisen kaikilla tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan aloilla;

e) molempien osapuolten tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa mukana oleville tieteilijöille, tutkijoille ja muulle tutkimushenkilöstölle tarkoitetut koulutustoimet ja vaihto-ohjelmat;

f) tämän sopimuksen mukaiseen toimintaan osallistuvien tutkijoiden vapaan liikkuvuuden helpottamisen sovellettavan lainsäädännön puitteissa ja tällaisessa toiminnassa käytettäviksi tarkoitettujen tavaroiden rajatylittävän liikkumisen helpottamisen; ja

g) muut yhteisesti sovittavat yhteistyömuodot tutkimuksen ja innovointitoiminnan alalla.

80 ARTIKLA

Edellä mainitussa yhteistyötoiminnassa olisi pyrittävä yhteisvaikutukseen kansainvälisen tiede- ja teknologiakeskuksen (ISTC) rahoittamien toimien ja muiden VII osaston 1 luvussa tarkoitettujen Euroopan unionin ja Armenian tasavallan rahoitusyhteistyössä toteutettavien toimien välillä.

14 LUKU

KULUTTAJANSUOJA

81 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä varmistaakseen kuluttajansuojan korkean tason ja edistääkseen kuluttajansuojajärjestelmiensä yhteensopivuutta.

82 ARTIKLA

Yhteistyöhön voi tarvittaessa kuulua seuraavaa:

a) pyrkimys lähentää Armenian tasavallan kuluttajalainsäädäntöä Euroopan unionin kuluttajalainsäädäntöön välttäen kaupan esteitä;

b) tiedonvaihdon edistäminen kuluttajansuojajärjestelmistä, myös kuluttajasuojalainsäädännöstä ja sen täytäntöönpanosta, kulutustavaroiden turvallisuudesta, tiedonvaihtojärjestelmistä, kuluttajavalistuksesta ja kuluttajien vaikutusvallasta sekä kuluttajan oikeussuojakeinoista;

c) hallintoviranomaisten ja muiden kuluttajien etua edustavien tahojen koulutus; ja

d) riippumattomien kuluttajajärjestöjen kehittämisen ja kuluttajien edustajien välisten yhteyksien edistäminen.

83 ARTIKLA

Armenian tasavallan on lähennettävä lainsäädäntönsä liitteessä VI tarkoitettuihin unionin säädöksiin ja kansainvälisiin oikeusvälineisiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

15 LUKU

TYÖLLISYYS, SOSIAALIPOLITIIKKA JA YHTÄLÄISET MAHDOLLISUUDET

84 ARTIKLA

Osapuolet vahvistavat vuoropuheluaan ja yhteistyötään edistääkseen kansainvälisen työjärjestön (ILO) ihmisarvoista työtä koskevaa ohjelmaa, työllisyyspolitiikkaa, työterveyttä ja -turvallisuutta, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua, sosiaalista suojelua, sosiaalista osallisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja syrjinnän estämistä sekä edistävät siten uusien ja parempien työpaikkojen luomista, köyhyyden vähentämistä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta, kestävää kehitystä ja parempaa elämänlaatua.

85 ARTIKLA

Yhteistyö, joka perustuu tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtamiseen, voi kattaa tietyt kysymykset muun muassa seuraavilla aloilla:

a) köyhyyden vähentäminen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisääminen;

b) työllisyyspolitiikka, jonka tavoitteena on uusien ja parempien työpaikkojen luominen ja kunnolliset työolosuhteet, muun muassa epävirallisen talouden ja epävirallisen työllisyyden supistamiseksi;

c) aktiivisten työmarkkinatoimenpiteiden ja tehokkaiden työnvälityspalvelujen edistäminen, jotta voidaan nykyaikaistaa työmarkkinoita ja mukautua osapuolten työmarkkinoiden tarpeisiin;

d) osallistavampien työmarkkinoiden ja sosiaaliturvajärjestelmien edistäminen heikommassa asemassa olevien henkilöiden, myös vammaisten ja vähemmistöryhmien, integroimiseksi;

e) yhtäläiset mahdollisuudet ja syrjimättömyys, joilla pyritään edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia sekä torjumaan sukupuoleen, rodulliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää;

f) sosiaalipolitiikka, jolla pyritään parantamaan sosiaaliturvan tasoa sekä sosiaalisen suojelun järjestelmien laatua, saatavuutta ja taloudellista kestävyyttä;

g) työmarkkinaosapuolten osallistumisen lisääminen ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistäminen muun muassa kaikkien sidosryhmien valmiuksia vahvistamalla;

h) työterveyden ja -turvallisuuden edistäminen; ja

i) yritysten yhteiskuntavastuun edistäminen.

86 ARTIKLA

Osapuolet tukevat kaikkien asianomaisten sidosryhmien, myös kansalaisjärjestöjen ja erityisesti työmarkkinaosapuolten, osallistumista Armenian tasavallan toimintapolitiikan kehittämiseen ja uudistuksiin sekä tämän sopimuksen mukaiseen yhteistyöhön Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välillä.

87 ARTIKLA

Osapuolet pyrkivät tehostamaan yhteistyötä työllisyys- ja sosiaalipolitiikan alalla kaikissa asiaankuuluvissa alueellisissa, monenvälisissä ja kansainvälisissä foorumeissa ja organisaatioissa.

88 ARTIKLA

Osapuolet edistävät yritysten yhteiskuntavastuuta ja selontekovelvollisuutta ja kannustavat soveltamaan vastuullisia liiketoimintatapoja, esimerkiksi niitä, jotka sisältyvät OECD:n monikansallisille yrityksille antamiin toimintaohjeisiin, YK:n Global Compact -aloitteeseen, monikansallisista yrityksistä ja sosiaalipolitiikasta annettuun ILOn kolmikantaiseen periaatejulistukseen sekä standardiin ISO 26000.

89 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

90 ARTIKLA

Armenian tasavallan on lähennettävä lainsäädäntönsä liitteessä VII tarkoitettuihin unionin säädöksiin ja kansainvälisiin oikeusvälineisiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

16 LUKU

YHTEISTYÖ TERVEYSALALLA

91 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät yhteistyötään kansanterveyden alalla parantaakseen ihmisten terveyden suojelun tasoa ja vähentääkseen terveyteen liittyvää eriarvoisuutta yhteisten terveyttä koskevien arvojen ja periaatteiden mukaisesti sekä kestävän kehityksen ja talouskasvun ennakkoedellytyksenä.

92 ARTIKLA

Yhteistyö koskee tartuntatautien ja ei-tarttuvien tautien ehkäisyä ja hallintaa muun muassa terveyttä koskevan tiedonvaihdon, terveysnäkökohtien huomioon ottamista kaikilla politiikanaloilla koskevan lähestymistavan edistämisen, kansainvälisten järjestöjen ja etenkin Maailman terveysjärjestön kanssa tehtävän yhteistyön sekä terveyttä koskevien kansainvälisten sopimusten, kuten tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön vuoden 2003 puitesopimuksen ja kansainvälisen terveyssäännöstön, täytäntöönpanon edistämisen avulla.

17 LUKU

YLEISSIVISTÄVÄ JA AMMATILLINEN KOULUTUS SEKÄ NUORISO

93 ARTIKLA

Osapuolet tekevät yhteistyötä koulutuksen alalla tiivistääkseen yhteistyötä ja poliittista vuoropuhelua, jolla pyritään lähentämään Armenian tasavallan koulutusjärjestelmää Euroopan unionin toimintapolitiikkoihin ja käytäntöihin. Osapuolet tekevät yhteistyötä edistääkseen elinikäistä oppimista sekä rohkaistakseen yhteistyötä ja avoimuutta kaikilla koulutuksen tasoilla kiinnittäen erityistä huomiota ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

94 ARTIKLA

Yhteistyössä koulutuksen aloilla keskitytään muun muassa seuraaviin asioihin:

a) elinikäisen oppimisen edistäminen, joka on keskeinen tekijä kasvun ja työllisyyden kannalta ja voi antaa kansalaisille mahdollisuuksia osallistua täysimääräisesti yhteiskuntaan;

b) koulutusjärjestelmien, mukaan lukien virkamiesten ja viranhaltijoiden koulutusjärjestelmien, nykyaikaistaminen sekä laadun, hyödyn ja pääsyn parantaminen kaikilla koulutustasoilla varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen;

c) korkea-asteen koulutuksen lähentymisen edistäminen ja koordinoidut uudistukset Euroopan korkeakoulutuksen nykyaikaistamissuunnitelman ja Euroopan unionin Bolognan prosessin mukaisesti;

d) kansainvälisen akateemisen yhteistyön ja EU:n yhteistyöohjelmiin osallistumisen sekä opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuuden lisääminen;

e) kannustaminen vieraiden kielten oppimiseen;

f) kansallisen tutkintojen viitekehyksen kehittäminen tutkintojen ja osaamisen läpinäkyvyyden ja tunnustamisen parantamiseksi kansallisten akateemisen liikkuvuuden ja tutkintojen tunnustamisen tiedotuskeskusten eurooppalaisessa verkostossa (ENIC-NARIC) eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen mukaisesti;

g) yhteistyön tiivistäminen ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi edelleen ottaen huomioon Euroopan unionin hyvät käytännöt; ja

h) ymmärryksen ja tietämyksen lisääminen Euroopan yhdentymisprosessista, EU:n ja itäisten kumppanimaiden välisiä suhteita koskevan akateemisen vuoropuhelun tehostaminen sekä osallistumisen lisääminen Euroopan unionin asiaankuuluviin ohjelmiin, myös virkamieskunnan osalta.

95 ARTIKLA

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä nuorisoalalla

a) lisätäkseen yhteistyötä ja vaihtoa nuorisopolitiikan sekä nuorille ja nuorisotyöntekijöille tarkoitetun epävirallisen koulutuksen aloilla;

b) helpottaakseen kaikkien nuorten aktiivista yhteiskuntaan osallistumista;

c) tukeakseen nuorten ja nuorisotyöntekijöiden liikkuvuutta keinona edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua ja hankkia tietoja, taitoja ja osaamista virallisten koulutusjärjestelmien ulkopuolelta, mukaan lukien vapaaehtoistyön kautta; ja

d) edistääkseen nuorisojärjestöjen yhteistyötä, jolla tuetaan kansalaisyhteiskuntaa.

18 LUKU

KULTTUURIALAN YHTEISTYÖ

96 ARTIKLA

Osapuolet edistävät yhteistyötä kulttuurin alalla Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön (Unesco) kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevassa vuoden 2005 yleissopimuksessa esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Osapuolet pyrkivät säännölliseen poliittiseen vuoropuheluun yhteisen edun mukaisilla aloilla, joihin kuuluu muun muassa Euroopan unionin ja Armenian tasavallan kulttuuriteollisuuden kehittäminen. Osapuolten välisen yhteistyön tarkoituksena on edistää kulttuurienvälistä vuoropuhelua, muun muassa EU:n ja Armenian tasavallan kulttuurialan ja kansalaisyhteiskunnan osallistumisen kautta.

97 ARTIKLA

Yhteistyössä keskitytään muun muassa seuraaviin asioihin:

a) kulttuuriyhteistyö ja -vaihto;

b) taiteen ja taiteilijoiden liikkuvuus ja kulttuurialan valmiuksien parantaminen;

c) kulttuurien välinen vuoropuhelu;

d) vuoropuhelu kulttuuripolitiikasta;

e) Luova Eurooppa -ohjelma; ja

f) yhteistyö kansainvälisillä foorumeilla, esimerkiksi Unescossa ja Euroopan neuvostossa, muun muassa kulttuurisen monimuotoisuuden tukemiseksi ja historiallisen ja kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja hyödyntämiseksi.

19 LUKU

AUDIOVISUAALIALAAN JA TIEDOTUSVÄLINEISIIN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ

98 ARTIKLA

Osapuolet edistävät yhteistyötä audiovisuaalialalla. Yhteistyöllä lujitetaan audiovisuaaliteollisuutta Euroopan unionissa ja Armenian tasavallassa, erityisesti kouluttamalla ammattilaisia ja vaihtamalla tietoja.

99 ARTIKLA

1. Osapuolet kehittävät säännöllistä vuoropuhelua audiovisuaalialaa ja tiedotusvälineitä koskevien politiikkojen alalla ja tekevät yhteistyötä lisätäkseen tiedotusvälineiden riippumattomuutta ja ammattimaisuutta sekä yhteyksiä EU:n tiedotusvälineiden kanssa asiaa koskevien eurooppalaisten normien, mukaan lukien Euroopan neuvoston sekä Unescon kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä tehdyn Unescon vuoden 2005 yleissopimuksen normien, mukaisesti.

2. Yhteistyö voi käsittää muun muassa toimittajien ja muiden viestintäalan ammattilaisten koulutuksen sekä tiedotusvälineille annettavan tuen.

100 ARTIKLA

Yhteistyössä keskitytään muun muassa seuraaviin asioihin:

a) poliittinen vuoropuhelu audiovisuaalialaa ja tiedotusvälineitä koskevista politiikoista;

b) yhteistyö kansainvälisillä foorumeilla (kuten Unescossa ja WTO:ssa); ja

c) audiovisuaalialan ja tiedotusvälineiden yhteistyö, mukaan lukien elokuva-alan yhteistyö.

20 LUKU

YHTEISTYÖ URHEILUN JA LIIKUNNAN ALALLA

101 ARTIKLA

Osapuolet edistävät yhteistyötä urheilun ja liikunnan alalla erityisesti vaihtamalla tietoja ja hyviä käytäntöjä edistääkseen terveellisiä elämäntapoja, hyvää hallintotapaa ja urheilun sosiaalisia ja kasvatuksellisia arvoja sekä torjuakseen urheiluun kohdistuvia uhkia, kuten dopingia, urheilutulosten manipulointia, rasismia ja väkivaltaa Euroopan unionissa ja Armenian tasavallassa.

21 LUKU

KANSALAISYHTEISKUNTAAN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ

102 ARTIKLA

Osapuolet käyvät kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä koskevaa vuoropuhelua, jolla on seuraavat tavoitteet:

a) vahvistaa yhteyksiä sekä tietojen ja kokemusten vaihtoa kansalaisyhteiskunnan kaikkien alojen välillä Euroopan unionissa ja Armenian tasavallassa;

b) parantaa Armenian tasavallan ja sen historian ja kulttuurin tuntemusta ja ymmärtämystä Euroopan unionissa ja erityisesti jäsenvaltioissa toimivissa kansalaisjärjestöissä, jotta tulevien suhteiden mahdollisuudet ja haasteet tunnettaisiin paremmin; ja

c) parantaa vastavuoroisesti Euroopan unionin tuntemusta ja ymmärtämystä Armenian tasavallassa ja erityisesti Armenian tasavallassa olevissa kansalaisjärjestöissä niin, että painotetaan muun muassa Euroopan unionin perusarvoja, politiikkoja ja toimintaa.

103 ARTIKLA

1. Osapuolet edistävät vuoropuhelua ja yhteistyötä kummankin osapuolen kansalaisyhteiskuntien sidosryhmien välillä olennaisena osana Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välisiä suhteita.

2. Kyseisen vuoropuhelun ja yhteistyön tavoitteena on

a) varmistaa kansalaisyhteiskunnan osallistuminen Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välisiin suhteisiin;

b) tehostaa kansalaisyhteiskunnan osallistumista julkiseen päätöksentekoon erityisesti ottamalla käyttöön avoin, läpinäkyvä ja säännöllinen vuoropuhelu toisaalta julkisten laitosten ja toisaalta etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan välillä;

c) helpottaa instituutioiden kehittämisprosessia ja kansalaisjärjestöjen vahvistamista eri tavoin, mukaan lukien neuvontapalvelut, epämuodollinen ja muodollinen verkostoituminen, vastavuoroiset vierailut ja työpajat, erityisesti kansalaisyhteiskunnan oikeudellisen kehyksen parantamiseksi; ja

d) mahdollistaa kummankin osapuolen kansalaisyhteiskunnan edustajien tutustuminen toisen osapuolen siviili- ja työmarkkinaosapuolten välisiin neuvottelu- ja vuoropuheluprosesseihin erityisesti kansalaisyhteiskunnan integroimiseksi paremmin Armenian tasavallan julkiseen päätöksentekoon.

104 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään osapuolten välillä säännöllistä vuoropuhelua.

22 LUKU

ALUEKEHITYS SEKÄ RAJATYLITTÄVÄ JA ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

105 ARTIKLA

1. Osapuolet edistävät keskinäistä ymmärtämystä ja kahdenvälistä yhteistyötä aluekehityspolitiikan, mukaan lukien aluepolitiikkojen muotoilua ja täytäntöönpanoa koskevat menettelyt, monitasoisen hallinnon ja kumppanuuden aloilla kiinnittäen erityistä huomiota epäsuotuisten alueiden kehittämiseen ja alueelliseen yhteistyöhön tavoitteenaan luoda yhteydenpitoväyliä ja tehostaa tietojen ja kokemusten vaihtoa kansallisten sekä alue- ja paikallisviranomaisten, sosioekonomisten toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä erityisesti yhdenmukaistaakseen Armenian tasavallan käytäntöjä seuraavien periaatteiden mukaisiksi:

a) monitasoinen hallinnon lujittaminen siltä osin kuin se vaikuttaa keskushallinnon tasolla tai alueellisella tai paikallisella tasolla, painottaen erityisesti tapoja, joilla lisätään alueellisten ja paikallisten sidosryhmien osallistumista;

b) kumppanuuden lujittaminen kaikkien aluekehitykseen osallistuvien sidosryhmien välillä; ja

c) alueellisten kehitysohjelmien ja -hankkeiden täytäntöönpanoon osallistuvien osapuolten rahoitusosuuksista koostuva yhteisrahoitus.

106 ARTIKLA

1. Osapuolet tukevat ja lujittavat paikallisten ja alueellisten viranomaisten osallistumista aluepolitiikkaa koskevaan yhteistyöhön, mukaan lukien rajatylittävä yhteistyö ja siihen liittyvät hallintorakenteet, tehostavat yhteistyötä luomalla mahdollistavan lainsäädäntökehyksen, tukevat ja kehittävät valmiuksien parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä sekä edistävät rajatylittävien ja alueellisten talouden ja liike-elämän verkostojen lujittamista.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä lujittaakseen Armenian tasavallan instituutioiden institutionaalisia ja toiminnallisia valmiuksia aluekehityksen ja maankäytön suunnittelun aloilla muun muassa

a) parantamalla instituutioiden välistä koordinointia, etenkin keskus- ja paikallishallinnon vertikaalisen ja horisontaalisen vuorovaikutuksen mekanismia, alueellisten politiikkojen kehittämis- ja täytäntöönpanoprosessissa;

b) kehittämällä paikallisten ja alueellisten viranomaisten valmiuksia edistää rajatylittävää yhteistyötä ottaen huomioon Euroopan unionin säädökset ja käytännöt; ja

c) jakamalla tietämystä, tietoa ja parhaita käytäntöjä alueellisista kehityspolitiikoista paikallisyhteisöjen taloudellisen hyvinvoinnin ja alueiden yhtenäisen kehityksen edistämiseksi.

107 ARTIKLA

1. Osapuolet tehostavat rajatylittävän yhteistyön kehittämistä muilla tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla, joita ovat muun muassa liikenne, energia, ympäristö, viestintäverkot, kulttuuri, koulutus, matkailu ja terveys, ja kannustavat siihen.

2. Osapuolet tiivistävät yhteistyötä alueidensa välillä kansainvälisten ja alueiden välisten ohjelmien muodossa, tukevat Armenian tasavallan alueiden osallistumista Euroopan alueellisiin rakenteisiin ja organisaatioihin ja edistävät niiden taloudellista ja institutionaalista kehitystä toteuttamalla yhteistä etua koskevia hankkeita.

3. 2 kohdassa tarkoitetut toimet toteutetaan yhteistyössä seuraavasti:

a) jatkuva alueellinen yhteistyö Euroopan alueiden kanssa (mukaan lukien kansainvälisten ja rajatylittävien ohjelmien kautta);

b) yhteistyö itäisen kumppanuuden puitteissa ja Euroopan unionin elinten, mukaan lukien alueiden komitean, kanssa sekä osallistuminen eurooppalaisiin alueellisiin hankkeisiin ja aloitteisiin; ja

c) yhteistyö muun muassa Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (ETSK) ja Euroopan aluekehittämisen seurantaverkoston (ESPON) kanssa.

108 ARTIKLA

Tämän luvun piiriin kuuluvista kysymyksistä käydään säännöllistä vuoropuhelua.

23 LUKU

PELASTUSPALVELU

109 ARTIKLA

Osapuolet kehittävät ja lujittavat yhteistyötään luonnonkatastrofien ja ihmisten aiheuttamien katastrofien torjumiseksi. Yhteistyön toteuttamisessa otetaan huomioon osapuolten edut tasavertaisuuden ja vastavuoroisen hyödyn pohjalta sekä osapuolten ja monenvälisten alalla olemassa olevien toimien keskinäinen riippuvuus.

110 ARTIKLA

Yhteistyön tavoitteena on tehostaa luonnonkatastrofien ja ihmisen aiheuttamien katastrofien ehkäisyä, niihin valmistautumista ja niihin reagointia.

111 ARTIKLA

Osapuolet muun muassa vaihtavat tietoja ja asiantuntemusta sekä toteuttavat yhteisiä toimia kahdenvälisesti ja/tai monenvälisten ohjelmien puitteissa. Yhteistyötä voidaan tehdä muun muassa panemalla täytäntöön osapuolten pelastuspalvelualalla tekemiä erillisiä sopimuksia ja/tai sopimia hallinnollisia järjestelyjä. Osapuolet voivat päättää yhdessä erityisistä suuntaviivoista ja/tai työsuunnitelmista, jotka koskevat tämän sopimuksen puitteissa harkittavia tai suunniteltavia toimia.

112 ARTIKLA

Yhteistyö voi kattaa seuraavat tavoitteet:

a) yhteystietojen vaihto ja jatkuva päivitys, jotta voidaan varmistaa vuoropuhelun jatkuvuus ja jotta yhteydenotot ovat mahdollisia ympäri vuorokauden;

b) vastavuoroisen avun helpottaminen vakavissa hätätilanteissa tarpeen mukaan ja edellyttäen, että käytettävissä on riittävät voimavarat;

c) Euroopan unionia tai Armenian tasavaltaa koskevia suuren mittaluokan hätätilanteita koskevien ennakkovaroitusten ja ajan tasalle saatetun tiedon ympärivuorokautinen vaihto, mukaan lukien avunpyynnöt ja -tarjoukset;

d) tiedon vaihto osapuolten kolmansille maille antamasta avusta hätätilanteissa, joissa aktivoidaan EU:n pelastuspalvelumekanismi;

e) isäntämaatukea koskeva yhteistyö apua pyydettäessä tai annettaessa;

f) katastrofien ehkäisyä sekä niihin valmistautumista ja reagointia koskevien parhaiden käytäntöjen ja ohjeiden vaihto;

g) yhteistyö katastrofiriskien vähentämiseksi hyödyntämällä muun muassa institutionaalisia yhteyksiä ja neuvontaa; tiedotusta, koulutusta ja viestintää; ja parhaita käytäntöjä, joilla pyritään ehkäisemään tai lievittämään luonnonkatastrofien vaikutuksia;

h) yhteistyö katastrofeja sekä vaaran ja riskien arviointia koskevan tietopohjan parantamiseksi katastrofinhallintaa varten;

i) yhteistyö katastrofien ympäristöön ja kansanterveyteen kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa;

j) asiantuntijoiden kutsuminen erityisiin pelastuspalveluun liittyviä kysymyksiä käsitteleviin teknisiin työpajoihin ja seminaareihin;

k) tarkkailijoiden kutsuminen tapauskohtaisesti Euroopan unionin ja/tai Armenian tasavallan järjestämiin erityisharjoituksiin ja -koulutustilaisuuksiin; ja

l) yhteistyön lujittaminen käytettävissä olevien pelastuspalveluvalmiuksien hyödyntämiseksi mahdollisimman tehokkaasti.

VI OSASTO

KAUPPA JA KAUPAN LIITÄNNÄISTOIMENPITEET

I LUKU

TAVARAKAUPPA

113 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää suosituimmuuskohtelun toisen osapuolen tavaroille tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen, jäljempänä ’GATT 1994 -sopimus’, I artiklan, joka sisältyy 15 päivänä huhtikuuta 1994 Maailman kauppajärjestön perustamisesta tehdyn Marrakeshin sopimuksen, jäljempänä ’WTO-sopimus’, liitteeseen 1A, ja niiden sen tulkintaan liittyvien huomautusten mukaisesti, jotka soveltuvin osin liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

2. Tämän artiklan 1 kohtaa ei sovelleta suhteessa etuuskohteluun, jonka jompikumpi osapuoli on myöntänyt toisen maan tavaroille GATT 1994 -sopimuksen mukaisesti.

114 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

Kumpikin osapuoli myöntää kansallisen kohtelun toisen osapuolen tavaroille GATT 1994 -sopimuksen III artiklan ja niiden sen tulkintaan liittyvien huomautusten mukaisesti, jotka soveltuvin osin liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

115 ARTIKLA

Tuontitullit ja -maksut

Kumpikin osapuoli soveltaa tuontitulleja ja -maksuja WTO-sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa mukaisesti.

116 ARTIKLA

Vientitullit, -verot ja muut maksut

Kumpikaan osapuoli ei ota käyttöön tai pidä voimassa toisen osapuolen alueelle suuntautuvaan tavaran vientiin sovellettavia tai siihen liittyviä tulleja, veroja tai muita maksuja, jotka ovat suurempia kuin kotimarkkinoille tarkoitetuille vastaaville tuotteille määrätyt tullit, verot tai muut maksut.

117 ARTIKLA

Tuonti- ja vientirajoitukset

1. GATT 1994 -sopimuksen XI artiklan ja sen tulkintaan liittyvien huomautusten mukaisesti kumpikaan osapuoli ei ota käyttöön tai pidä voimassa tullien, verojen tai muiden maksujen lisäksi mitään kieltoja tai rajoituksia, jotka toimeenpannaan kiintiöiden, tuonti- tai vientilisenssien tai muiden toimenpiteiden muodossa, kun on kyseessä toisen osapuolen tavaran tuonti tai toisen osapuolen alueelle tarkoitettu vienti tai vientiä varten tapahtuva myynti. Tätä varten GATT 1994:n XI artikla ja sen tulkintaan liittyvät huomautukset liitetään soveltuvin osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

2. Osapuolet vaihtavat kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevia tietoja ja hyviä käytäntöjä tarkoituksenaan edistää Armenian tasavallan ja Euroopan unionin vientivalvonnan lähentymistä.

118 ARTIKLA

Uudelleenvalmistetut tuotteet

1. Osapuolet myöntävät uudelleenvalmistetuille tuotteille saman kohtelun kuin vastaaville uusille tuotteille. Osapuoli voi edellyttää erityisiä tuotemerkintöjä uudelleenvalmistetuille tuotteille kuluttajien harhauttamisen estämiseksi.

2. Selvennyksenä todetaan, että 117 artiklan 1 kohtaa sovelletaan uudelleenvalmistettuja tuotteita koskeviin kieltoihin ja rajoituksiin.

3. Tästä sopimuksesta ja WTO-sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa mukaisesti osapuoli voi edellyttää, että uudelleenvalmistetut tuotteet

a) ovat tunnistettavissa sellaisiksi kuin ne on tarkoitetina jakeluun tai myyntiin sen alueella; ja

b) täyttävät kaikki niihin sovellettavat tekniset vaatimukset, joita sovelletaan vastaaviin uusiin tuotteisiin.

4. Jos osapuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää kieltoja tai rajoituksia käytetyille tuotteille, se ei sovella kyseisiä toimia uudelleenvalmistettuihin tuotteisiin.

5. Tässä artiklassa uudelleenvalmistetulla tuotteella tarkoitetaan tuotetta, joka

a) koostuu kokonaan tai osittain aiemmin käytetyistä tuotteista otetuista osista ja

b) vastaa suoritus- ja toimintakyvyltään alkuperäistä uutta tuotetta ja jolla on samanlainen takuu kuin uudella tuotteella.

119 ARTIKLA

Tavaroiden väliaikainen maahantuonti

Kumpikin osapuoli myöntää toiselle osapuolelle vapautuksen väliaikaisesti tuotujen tavaroiden tuontimaksuista ja tulleista niissä tapauksissa ja niiden menettelyjen mukaisesti, joista määrätään sitä sitovissa tavaroiden väliaikaista maahantuontia koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa. Tätä vapautusta sovelletaan kummankin osapuolen lainsäädännön mukaisesti.

120 ARTIKLA

Kauttakulku

Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että kauttakulun vapauden periaate on olennainen edellytys tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Tässä yhteydessä kumpikin osapuoli sallii sellaisten tavaroiden vapaan kauttakulun alueensa läpi, jotka on lähetetty toisen osapuolen alueelta tai tarkoitettu sen alueelle, GATT 1994 -sopimuksen V artiklan ja niiden sen tulkintaan liittyvien huomautusten mukaisesti, jotka soveltuvin osin liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

121 ARTIKLA

Kaupan suojatoimet

1. Tämän sopimuksen määräykset eivät rajoita osapuolten oikeuksia ja velvoitteita tai vaikuta oikeuksiin ja velvoitteisiin, jotka johtuvat seuraavista määräyksistä:

a) WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvät GATT 1994 -sopimuksen XIX artikla ja suojalausekesopimus;

b) WTO-sopimuksen suojalausekemääräyksien liitteeseen 1A sisältyvän maataloussopimuksen 5 artikla; ja

c) GATT 1994 -sopimuksen VI artikla, tullitariffeja ja kauppaa koskevan vuoden 1994 yleissopimuksen VI artiklan soveltamisesta tehty sopimus, joka sisältyy WTO-sopimuksen liitteeseen 1A, sekä WTO-sopimuksen liitteessä 1A oleva tukia ja tasoitustulleja koskeva sopimus.

2. Tämän artiklan kohdassa 1 tarkoitettuihin oikeuksiin ja velvoitteisiin tai niistä johtuviin toimenpiteisiin ei sovelleta riitojenratkaisua koskevia tämän sopimuksen määräyksiä.

122 ARTIKLA

Poikkeukset

1. Osapuolet vahvistavat, että niiden oikeuksia ja velvoitteita, jotka ovat GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan ja sen tulkintaan liittyvien huomautusten mukaisia, sovelletaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan tavarakauppaan. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen XX artikla ja sen tulkintaan liittyvät huomautukset liitetään soveltuvin osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

2. Osapuolet ymmärtävät, että ennen GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan i ja j alakohdassa määrättyjen toimenpiteiden toteuttamista on sen osapuolen, joka aikoo toteuttaa toimenpiteet, toimitettava toiselle osapuolelle kaikki merkitykselliset tiedot, jotta voidaan pyrkiä osapuolten hyväksyttävissä olevaan ratkaisuun. Osapuolet voivat sopia mistä tahansa tarvittavista keinoista ongelmien ratkaisemiseksi. Jos sopimukseen ei päästä 30 päivän kuluessa tällaisten tietojen toimittamisesta, asianomainen osapuoli voi soveltaa tämän artiklan mukaisia toimenpiteitä kyseiseen tavaraan. Kun ennakkoon tiedottaminen tai tarkastelu ei ole mahdollista välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden vuoksi, toimenpiteiden toteuttamista suunnitteleva osapuoli voi soveltaa viipymättä tilanteen vaatimia varotoimenpiteitä, ja sen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

2 LUKU

TULLI

123 ARTIKLA

Tulliyhteistyö

1. Osapuolet tiivistävät tullialan yhteistyötään helpottaakseen kauppaa, varmistaakseen avoimen kaupankäyntiympäristön, parantaakseen toimitusketjun turvallisuutta, edistääkseen kuluttajien turvallisuutta, pysäyttääkseen sellaisten tavaroiden virran, jotka loukkaavat teollis- ja tekijänoikeuksia, ja torjuakseen salakuljetusta ja petoksia.

2. Toteuttaakseen 1 kohdassa tarkoitetut tavoitteet saatavilla olevilla voimavaroilla osapuolet tekevät yhteistyötä, jonka päämääränä on muun muassa

a) parantaa tullilainsäädäntöä, määräyksiä, käytäntöjä ja niihin liittyviä sitovia päätöksiä ja yksinkertaistaa tullimenettelyjä niiden kansainvälisten yleissopimusten ja normien mukaisesti, joita sovelletaan tullimenettelyjen ja kaupan helpottamisen alalla, mukaan lukien ne, jotka Maailman kauppajärjestö ja Maailman tullijärjestö ovat laatineet, etenkin tullimenettelyjen yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, sellaisena kuin se on muutettuna (’tarkistettu Kioton yleissopimus’), sekä ottaa huomioon Euroopan unionin kehittämät välineet ja parhaat käytännöt, mukaan lukien tullitoiminnan ohjeet;

b) ottaa käyttöön nykyaikaisia tullijärjestelmiä, joihin sisältyy nykyaikaista tulliselvitysteknologiaa, määräyksiä valtuutetuista talouden toimijoista, automaattisia riskiperusteisia analyyseja ja tarkistuksia, yksinkertaistettuja tavaroiden luovutusmenettelyjä, luovutuksen jälkeisiä tarkastuksia, läpinäkyvää tullausarvon määrittämistä ja määräyksiä tullin ja liike-elämän kumppanuuksista;

c) edistää mahdollisimman korkeatasoisten rehellisyysvaatimusten noudattamista tullialalla ja erityisesti rajoilla soveltamalla niiden periaatteiden mukaisia toimenpiteitä, jotka sisältyvät Maailman tullijärjestön julistukseen tullialan hyvästä hallintotavasta ja rehellisyydestä, sellaisena kuin se on tarkistettuna kesäkuussa 2003 (Maailman tullijärjestön tarkistettu Arushan julistus);

d) vaihtaa parhaita käytäntöjä ja antaa koulutusta ja teknistä tukea suunnitteluun ja valmiuksien kehittämiseen sekä mahdollisimman korkeatasoisten rehellisyysvaatimusten noudattamisen varmistamiseen;

e) vaihtaa tarvittaessa asiaankuuluvia tietoja kunnioittaen arkaluonteisten tietojen luottamuksellisuutta ja henkilötietojen suojaamista koskevia osapuolten oikeudellisia vaatimuksia;

f) toteuttaa tarvittaessa aiheellisilta osin osapuolten tulliviranomaisten välisiä koordinoituja toimia;

g) tunnustaa tarvittaessa aiheellisilta osin vastavuoroisesti valtuutettujen talouden toimijoiden ohjelmat ja tullitarkastukset, mukaan lukien niitä vastaavat kauppaa helpottavat toimenpiteet;

h) tutkia tarvittaessa aiheellisilta osin mahdollisuuksia osapuolten tullipassitusjärjestelmien yhteenliittämiseen; sekä

i) parantaa tullialaan liittyvien velvoitteiden toteuttamista, myös tuotteiden alkuperää koskevaa yhteistyötä, Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välisissä kauppasuhteissa.

124 ARTIKLA

Keskinäinen hallinnollinen avunanto

Osapuolet antavat toisilleen keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevan tämän sopimuksen pöytäkirjan määräysten mukaisesti hallinnollista apua tulliasioissa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muita tämän sopimuksen ja erityisesti sen 123 artiklan mukaisia yhteistyömuotoja.

125 ARTIKLA

Tullausarvon määrittäminen

1. Osapuolet noudattavat tavaroiden tullausarvon määrittämisessä osapuolten välisessä kaupassa GATT 1994 -sopimuksen VII artiklan soveltamisesta tehdyn sopimuksen määräyksiä ja niiden mahdollisia myöhempiä muutoksia. Kyseiset määräykset liitetään soveltuvin osin tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä, jotta päästäisiin yhteiseen toimintatapaan tullausarvon määrittämiseen liittyvissä kysymyksissä.

126 ARTIKLA

Tulliasioiden alakomitea

1. Perustetaan tulliasioiden alakomitea.

2. Tulliasioiden alakomitea kokoontuu säännöllisesti ja valvoo tämän luvun täytäntöönpanoa, mukaan lukien tulliyhteistyöhön, kaupan helpottamiseen, rajat ylittävään tulliyhteistyöhön ja sen hallinnointiin, tullialan tekniseen apuun, alkuperäsääntöihin, teollis- ja tekijänoikeuksien tullivalvontaan ja keskinäiseen hallinnolliseen avunantoon tulliasioissa liittyvät seikat.

3. Tulliasioiden alakomitea muun muassa

a) huolehtii siitä, että tämän luvun ja tämän sopimuksen keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevan pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan asianmukaisesti;

b) hyväksyy tämän luvun ja tämän sopimuksen keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevan pöytäkirjan täytäntöönpanon edellyttämät käytännön järjestelyt ja toimenpiteet, mukaan lukien tietojen vaihto, tullitarkastusten ja kauppakumppanuusohjelmien vastavuoroinen tunnustaminen ja vastavuoroisesti hyväksytyt etuudet;

c) vaihtaa näkemyksiä kaikista yhteistä etua koskevista kysymyksistä, myös tulevista toimenpiteistä ja niiden täytäntöönpanemiseksi ja soveltamiseksi tarvittavista voimavaroista; ja

d) antaa tarvittaessa suosituksia kumppanuuskomitealle.

3 LUKU

KAUPAN TEKNISET ESTEET

127 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on helpottaa osapuolten välistä tavarakauppaa luomalla puitteet kaupan tarpeettomien esteiden ehkäisemiseksi, tunnistamiseksi ja poistamiseksi WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvän kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen, jäljempänä ’TBT-sopimus’, puitteissa.

128 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Kumpikin osapuoli soveltaa tätä lukua TBT-sopimuksessa määriteltyjen standardien, teknisten määräyksien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden valmisteluun, hyväksymiseen ja soveltamiseen, kun ne vaikuttavat tai voivat vaikuttaa osapuolten väliseen tavarakauppaan.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, tätä lukua ei sovelleta terveys- ja kasvinsuojelutoimiin, sellaisina kuin ne on määritelty WTO-sopimuksen liitteessä IA olevan terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen, jäljempänä ’terveys- ja kasvinsuojelusopimus’, liitteessä A, eikä julkisten viranomaisten omia tuotanto- tai kulutusvaatimuksiaan varten laatimiin hankintaeritelmiin.

3. Tähän lukuun sovelletaan TBT-sopimuksen liitteen 1 määritelmiä.

129 ARTIKLA

TBT-sopimus

Osapuolet vahvistavat voimassa olevat TBT-sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvoitteensa toisiaan kohtaan; mainittu sopimus liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä.

130 ARTIKLA

Yhteistyö kaupan teknisten esteiden alalla

1. Osapuolet tehostavat yhteistyötään standardien, teknisten määräysten, metrologian, markkinavalvonnan, akkreditoinnin ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden alalla, jotta ne voisivat lisätä toistensa järjestelmien tuntemusta ja helpottaa pääsyä toistensa markkinoille. Osapuolten pyrkivät tätä varten tunnistamaan ja kehittämään erityiskysymyksiin tai erityisaloille soveltuvia sääntely-yhteistyömekanismeja ja -aloitteita, joihin voi sisältyä muun muassa

a) teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen valmistelua ja soveltamista koskevien tietojen ja kokemusten vaihtoa;

b) työtä teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen lähentämisen tai yhdenmukaistamisen mahdollistamiseksi;

c) yhteistyön edistämistä metrologian, standardoinnin, vaatimustenmukaisuuden arvioinnin ja akkreditoinnin aloilla toimivien osapuolten elinten välillä; ja

d) tietojen vaihtoa asianomaisilla alueellisilla ja monenvälisillä foorumeilla tapahtuneesta kehityksestä standardien, teknisten määräysten, vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden ja akkreditoinnin alalla.

2. Edistääkseen keskinäistä kauppaa osapuolet

a) pyrkivät vähentämään eroja, joita niiden välillä on teknisten määräysten, metrologian, standardoinnin, markkinavalvonnan, akkreditoinnin ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden aloilla, muun muassa edistämällä kansainvälisesti sovittujen asianomaisten välineiden käyttöä;

b) edistävät akkreditoinnin käyttöä kansainvälisten sääntöjen mukaisesti vaatimuksenmukaisuuden arviointielinten teknisten valmiuksien arvioinnin ja niiden toiminnan tukemiseksi; ja

c) edistävät Armenian tasavallan ja sen asianomaisten kansallisten elinten osallistumista standardien, vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, akkreditoinnin, metrologian ja näihin liittyvien tehtävien alalla toimivien eurooppalaisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan sekä mahdollisuuksien mukaan niiden liittymistä kyseisiin järjestöihin.

3. Osapuolet pyrkivät luomaan prosessin, jolla voidaan saavuttaa Armenian tasavallan teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden asteittainen lähentäminen Euroopan unionin vastaaviin, sekä ylläpitämään tätä prosessia.

4. Aloilla, joilla yhdenmukaistamista on jo tapahtunut, osapuolet voivat harkita teollisuustuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä ja hyväksymistä koskevien sopimusten neuvottelemista.

131 ARTIKLA

Merkinnät

1. Osapuolet vahvistavat merkintöihin liittyviä vaatimuksia koskevien teknisten määräysten osalta TBT-sopimuksen 2 artiklan 2 kohtaan sisältyvät periaatteet, joiden mukaan tällaisia vaatimuksia ei pitäisi laatia, hyväksyä tai soveltaa siten, että niiden avulla tai vaikutuksesta luodaan tarpeettomia esteitä kansainväliselle kaupalle, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen 129 artiklan soveltamista. Tämän vuoksi tällaiset merkintöihin liittyvät vaatimukset eivät saa rajoittaa kauppaa enemmän kuin on tarpeen oikeutettujen tarkoitusten täyttämiseksi, ottaen huomioon riskit, jotka niiden täyttämättä jättäminen aiheuttaisi. Osapuolet edistävät kansainvälisesti yhdenmukaistettujen merkintöjä koskevien vaatimusten käyttöä. Osapuolet pyrkivät tarvittaessa hyväksymään irrotettavat tai tilapäiset merkinnät.

2. Etenkin pakollisten merkintöjen vaatimusten osalta osapuolet

a) pyrkivät minimoimaan merkintöjä koskevat vaatimuksensa keskinäisessä kaupassa lukuun ottamatta tapauksia, joissa ne ovat tarpeen terveyden, turvallisuuden tai ympäristön suojelemiseksi taikka muiden kohtuullisten yleisten etujen vuoksi;

b) säilyttävät oikeutensa edellyttää, että merkintöjen tiedot annetaan osapuolen määrittämällä kielellä.

132 ARTIKLA

Avoimuus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen kehittämistä koskevat menettelyt mahdollistavat asianomaisten osapuolten julkisen kuulemisen asianmukaisen varhaisessa vaiheessa, jolloin kuulemisen tuloksena saadut huomiot voidaan vielä esittää ja ottaa huomioon, paitsi jos tämä ei ole mahdollista turvallisuutta, terveyttä, ympäristösuojelua tai kansallista turvallisuutta koskevan hätätilanteen tai sen uhkan vuoksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 12 luvun määräysten soveltamista.

2. TBT-sopimuksen 2 artiklan 9 kohdan mukaisesti kumpikin osapuoli varaa asianmukaisen varhaisessa vaiheessa aikaa huomioiden esittämiseen sen jälkeen, kun ehdotetuista teknisistä määräyksistä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä on ilmoitettu. Jos ehdotettuja teknisiä määräyksiä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä koskeva kuuleminen on julkinen, kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen tai toisen osapuolen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön osallistumisen julkiseen kuulemiseen ehdoin, jotka ovat ainakin yhtä suotuisat kuin kyseisen osapuolen omille luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille myönnetyt ehdot.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen hyväksymät tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt ovat julkisesti saatavilla.

4 LUKU

TERVEYS- JA KASVINSUOJELUASIAT

133 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on määrittää periaatteet, joita sovelletaan terveys- ja kasvinsuojelutoimiin ja eläinten hyvinvointia koskevaan yhteistyöhön. Osapuolet soveltavat näitä periaatteita tavalla, jolla helpotetaan kauppaa säilyttäen kuitenkin kummankin osapuolen soveltama ihmisten, eläinten ja kasvien elämän ja terveyden suojelun taso.

134 ARTIKLA

Monenväliset velvoitteet

Osapuolet vahvistavat terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvoitteensa.

135 ARTIKLA

Periaatteet

1. Osapuolet varmistavat, että terveys- ja kasvinsuojelutoimien kehittäminen ja soveltaminen perustuu suhteellisuuden, avoimuuden, syrjimättömyyden ja tieteellisen perustelemisen periaatteisiin, ja ottavat huomioon kansainväliset standardit, kuten vuoden 1951 kansainvälisessä kasvinsuojeluyleissopimuksessa, jäljempänä ’IPPC’, vahvistetut sekä Maailman eläintautijärjestön, jäljempänä ’OIE’ ja Codex Alimentarius -komission, jäljempänä ’Codex’, vahvistamat.

2. Kummankin osapuolen on varmistettava, että sen terveys- ja kasvinsuojelutoimet eivät aiheuta mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää sen oman ja toisen osapuolen alueen välillä, jos alueilla on voimassa samanlaiset tai samankaltaiset olosuhteet. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia ei saa soveltaa tavalla, joka johtaisi kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

3. Kumpikin osapuoli huolehtii terveys- ja kasvinsuojelutoimien, -menettelyjen ja -tarkastusten toteuttamisesta.

4. Kumpikin osapuoli vastaa toisen osapuolen toimivaltaisten viranomaisten tekemiin tietopyyntöihin kahden kuukauden kuluessa tietopyynnön vastaanottamisesta ja siten, että tuontituotteille myönnetään yhtä suotuisa kohtelu kuin vastaaville kotimaisille tuotteille.

136 ARTIKLA

Tuontiin liittyvät vaatimukset

1. Tuojaosapuolen tuontiin liittyviä vaatimuksia sovelletaan viejäosapuolen koko alueeseen, jollei tämän luvun 137 artiklasta muuta johdu.

2. Sertifikaateissa esitetyt tuontiin liittyvät vaatimukset perustuvat Codexin, OIE:n ja IPPC:n periaatteisiin, jollei tuontiin liittyvien vaatimusten tukena ole SPS-sopimuksen määräysten mukaisesti toteutettua tieteellistä riskinarviointia.

3. Tuontiluvissa esitetyt vaatimukset eivät saa sisältää tiukempia terveys- ja eläinlääkintäalan ehtoja kuin ne, jotka on esitetty tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa sertifikaateissa.

137 ARTIKLA

Eläinten ja kasvien terveyteen liittyvät toimenpiteet

1. Osapuolet tunnustavat käsitteinä tuholaisista tai taudeista vapaat alueet sekä alueet, joissa esiintyy vain vähän tuholaisia tai tauteja, SPS-sopimuksen sekä Codexin, OIE:n ja IPPC:n asiaankuuluvien standardien, suuntaviivojen ja suositusten mukaisesti.

2. Määrittäessään tuholaisista tai taudeista vapaita alueita tai alueita, joilla esiintyy vain vähän tuholaisia tai tauteja, osapuolten on otettava huomioon sellaiset tekijät kuten maantieteellinen sijainti, ekosysteemit, epidemiologinen seuranta sekä terveys- ja kasvinsuojeluvalvonnan tehokkuus tällaisilla alueilla.

138 ARTIKLA

Tarkastukset ja auditoinnit

Tuojaosapuoli voi tehdä omalla kustannuksellaan tarkastuksia ja auditointeja viejäosapuolen alueella arvioidakseen tämän tarkastus- ja sertifiointijärjestelmiä. Tarkastukset ja auditoinnit toteutetaan asiaankuuluvien kansainvälisten standardien, suuntaviivojen ja suositusten mukaisesti.

139 ARTIKLA

Tietojenvaihto ja yhteistyö

1. Osapuolet keskustelevat ja vaihtavat tietoja olemassa olevista terveys- ja kasvinsuojelutoimista ja eläinten hyvinvointia edistävistä toimista sekä niiden kehittämisestä ja täytäntöönpanosta. Tällaisessa keskustelussa ja tietojenvaihdossa on otettava tarpeen mukaan huomioon SPS-sopimus sekä asiaankuuluvat Codexin, OIE:n ja IPPC:n standardit, suuntaviivat ja suositukset.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä kasvien terveyttä koskevissa kysymyksissä vaihtamalla tietoja, asiantuntemusta ja kokemuksia valmiuksien kehittämiseksi kyseisillä aloilla.

3. Osapuolet aloittavat ajoissa terveys- ja kasvinsuojeluasioita koskevan vuoropuhelun, kun jompikumpi osapuoli pyytää tarkastelemaan terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyviä tai muita tässä luvussa käsiteltyjä kiireellisiä kysymyksiä. Kumppanuuskomitea voi hyväksyä tällaista vuoropuhelua koskevan työjärjestyksen.

4. Osapuolet nimeävät tässä luvussa käsiteltyjä kysymyksiä koskevaa yhteydenpitoa varten yhteyspisteet, joita koskevat tiedot ne pitävät ajan tasalla.

140 ARTIKLA

Avoimuus

Kumpikin osapuoli

a) pyrkii kauppaan sovellettavien terveys- ja kasvinsuojelutoimien avoimuuteen ja erityisesti toisen osapuolen tuontiin sovellettaviin terveys- ja kasvinsuojelutoimiin liittyvien vaatimusten avoimuuteen;

b) ilmoittaa toisen osapuolen pyynnöstä ja kahden kuukauden kuluessa pyynnön esittämispäivästä terveys- ja kasvinsuojelukysymyksiä koskevat vaatimuksensa, joita sovelletaan tiettyjen tuotteiden tuontiin, sekä mahdollisen riskinarvioinnin tarpeen; ja

c) ilmoittaa toiselle osapuolelle kaikista vakavista tai merkittävistä riskeistä kansanterveydelle tai eläinten tai kasvien terveydelle, mukaan lukien elintarviketurvallisuutta koskeva hätätila. Ilmoitus tehdään kirjallisesti kahden työpäivän kuluessa kyseisen riskin havaitsemisesta.

5 LUKU

PALVELUKAUPPA, SIJOITTAUTUMINEN JA SÄHKÖINEN KAUPPA

A JAKSO
YLEISET MÄÄRÄYKSET

141 ARTIKLA

Tavoite ja soveltamisala

1. Osapuolet vahvistavat WTO-sopimuksen mukaiset sitoumuksensa ja vahvistavat täten tarvittavat järjestelyt, jotta sijoittautuminen ja palvelukauppa voidaan vapauttaa asteittain ja vastavuoroisesti ja jotta sähköisessä kaupassa voidaan tehdä yhteistyötä.

2. Tämän luvun määräysten ei voida tulkita johtavan minkäänlaisiin julkisia hankintoja koskeviin osapuolten velvoitteisiin, jollei 8 luvun määräyksistä muuta johdu.

3. Tätä lukua ei sovelleta osapuolten myöntämiin tukiin, joihin sovelletaan 10 luvun määräyksiä.

4. Osapuolet säilyttävät tämän luvun määräysten kanssa yhteensopivalla tavalla oikeutensa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä oikeutettujen poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

5. Tätä lukua ei sovelleta osapuolen työmarkkinoille pyrkiviä luonnollisia henkilöitä koskeviin toimenpiteisiin eikä kansalaisuutta taikka vakituista asumista tai työpaikkaa koskeviin toimenpiteisiin.

6. Tämä luku ei estä osapuolta soveltamasta toimenpiteitä, joilla säännellään luonnollisten henkilöiden pääsyä sen alueelle tai heidän väliaikaista oleskeluaan sen alueella, mukaan lukien toimenpiteet, joita tarvitaan sen rajojen koskemattomuuden suojelemiseksi ja joilla varmistetaan luonnollisten henkilöiden asianmukainen liikkuvuus sen rajojen yli, sillä edellytyksellä, että näitä toimenpiteitä ei sovelleta siten, että ne tekisivät tyhjäksi ne edut, joita kumpi tahansa osapuoli saa tähän lukuun ja tämän sopimuksen liitteisiin sisältyvän erityisen sitoumuksen ehtojen mukaisesti, tai heikentäisivät näitä etuja.

142 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

a) ’toimenpiteellä’ mitä tahansa osapuolen toimenpidettä, joka voi olla lain, säännöksen tai määräyksen, säännön, menettelyn, päätöksen tai hallinnollisen toimen muodossa tai missä tahansa muussa muodossa;

b) ’osapuolen käyttöön ottamalla tai voimassa pitämällä toimenpiteellä’ toimenpidettä, jonka toteuttavat

   i) osapuolen keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelimet tai viranomaiset ja

   ii) osapuolen julkishallinnon ulkopuoliset elimet käyttäessään osapuolen keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten niille siirtämiä valtuuksia;

c) ’osapuolen luonnollisella henkilöllä’ Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion tai Armenian tasavallan kansalaista niiden lainsäädännön mukaisesti;

d) ’oikeushenkilöllä’ sovellettavan lainsäädännön mukaan joko voiton tuottamiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa mitä tahansa oikeussubjektia, kuten yrityksiä, säätiöitä, henkilöyhtiöitä, yhteisyrityksiä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia tai yhdistyksiä;

e) ’osapuolen oikeushenkilöllä’ jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion tai Armenian tasavallan lainsäädännön mukaisesti perustettua oikeushenkilöä, jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka alueella, jolla sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta, tai Armenian tasavallan alueella.

Jos tällaisella oikeushenkilöllä on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka tai keskushallinto alueella, johon sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta, tai Armenian tasavallan alueella, sitä ei katsota unionin tai Armenian tasavallan oikeushenkilöksi, ellei sen toiminnalla ole tosiasiallista ja jatkuvaa yhteyttä unionin tai Armenian tasavallan talouteen.

f) Sen estämättä, mitä edellisissä alakohdissa määrätään, myös ne unionin tai Armenian tasavallan ulkopuolelle sijoittautuneet laivanvarustamot, jotka ovat jonkin jäsenvaltion tai Armenian tasavallan kansalaisten määräysvallassa, hyötyvät tämän sopimuksen määräyksistä, jos niiden alukset on rekisteröity kyseisen jäsenvaltion tai Armenian tasavallan lainsäädännön mukaisesti ja ne purjehtivat tämän jäsenvaltion tai Armenian tasavallan lipun alla;

g) ’osapuolen oikeushenkilön tytäryhtiöllä’ kyseisen osapuolen toisen oikeushenkilön määräysvallassa tosiasiallisesti olevaa oikeushenkilöä[1];

h) oikeushenkilön ’sivuliikkeellä’ liiketoimintayksikköä, jolla ei ole oikeushenkilön asemaa mutta jonka toiminta on luonteeltaan pysyvää, kuten emoyhtiön sivutoimipaikkaa, jolla on oma johto ja käytännön valmiudet käydä liikeneuvotteluja kolmansien osapuolten kanssa siten, että näiden kolmansien osapuolten ei tarvitse olla suoraan yhteydessä emoyhtiöön, vaikka ne ovatkin tietoisia tarvittaessa syntyvästä oikeussuhteesta emoyhtiöön, jonka pääkonttori on ulkomailla, vaan ne voivat harjoittaa liiketoimintaa tämän sivutoimipaikan muodostavan liiketoimintayksikön kanssa;

i) ’sijoittautumisella’

   i) osapuolten oikeushenkilöiden osalta oikeushenkilöiden oikeutta ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa perustamalla tai hankkimalla oikeushenkilö tai perustamalla sivuliike tai edustusto unionissa tai Armenian tasavallassa;

   ii) osapuolten luonnollisten henkilöiden osalta luonnollisten henkilöiden oikeutta ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa itsenäisinä ammatinharjoittajina ja perustaa yrityksiä, erityisesti yhtiöitä, jotka ovat heidän tosiasiallisessa määräysvallassaan;

j) ’taloudellinen toiminta’ kattaa teollisen, kaupallisen ja ammatillisen toiminnan sekä käsityöläistoiminnan mutta ei julkista valtaa käytettäessä harjoitettua toimintaa;

[1] Oikeushenkilö on toisen oikeushenkilön määräysvallassa, jos viimeksi mainitulla on valta nimittää enemmistö sen johtajista tai muutoin laillisesti ohjata sen toimintaa.

k) ’toiminnalla’ taloudellisen toiminnan harjoittamista;

l) ’palveluilla’ kaikkien alojen kaikkia palveluja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä tarjottavia palveluja;

m) ’julkista valtaa käytettäessä tarjottavilla palveluilla ja muulla toiminnalla’ palveluja tai toimintaa, joita ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;

n) ’rajat ylittävällä palvelujen tarjonnalla’ palvelujen tarjontaa

i) osapuolen alueelta toisen osapuolen alueelle; tai

ii) osapuolen alueella toisen osapuolen palvelunkäyttäjälle;

o) osapuolen ’palveluntarjoajalla’ osapuolen kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka tarjoavat tai aikovat tarjota palveluja;

p) ’yrittäjällä’ kaikkia osapuolen luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, jotka harjoittavat tai aikovat harjoittaa taloudellista toimintaa sijoittautumalla.

B JAKSO

SIJOITTAUTUMINEN

143 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan osapuolten käyttöön ottamiin tai voimassa pitämiin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sijoittautumiseen kaikilla taloudellisen toiminnan alalla, lukuun ottamatta seuraavia:

a) ydinaineiden louhinta, valmistus ja jalostus[1];

b) aseiden ja ampuma- ja sotatarvikkeiden tuotanto ja kauppa;

c) audiovisuaalialan palvelut;

d) kansallinen meriliikenteen kabotaasi[2] ja

[1] Selvennyksenä todetaan, että ydinaineiden jalostukseen kuuluu kaikki toiminta, joka sisältyy YK:n kansainvälisen toimialaluokitusstandardin (ISIC REV 3.1) koodiin 2330.

[2] Tässä luvussa kansallinen meriliikenteen kabotaasi käsittää matkustajien tai tavaroiden kuljettamisen Armenian tasavallassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja Armenian tasavallassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan lukien mannerjalusta YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Armenian tasavallassa tai EU:n jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta lähtevän ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sitä, mitä asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti voidaan pitää kabotaasina.

e) kotimaan ja kansainväliset lentoliikennepalvelut[1], sekä säännöllinen että muu lentoliikenne, ja suoraan liikenneoikeuksien käyttöön liittyvät palvelut, eivät kuitenkaan seuraavat:

i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;

ii) lentoliikennepalvelujen myynti ja markkinointi;

iii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään (TPJ) liittyvät palvelut;

iv) maahuolintapalvelut; ja

v) lentokenttäpalvelut.

144 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu ja suosituimmuuskohtelu

1. Jollei tämän sopimuksen liitteessä VIII-E luetelluista varaumista muuta johdu, Armenian tasavalta myöntää tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen

a) Euroopan unionin luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden tytäryhtiöille, sivuliikkeille ja edustustoille sijoittautumisen osalta yhtä edullisen kohtelun kuin sen omille oikeushenkilöille, sivuliikkeille ja edustustoille tai minkä tahansa kolmannen maan oikeushenkilöille, sivuliikkeille ja edustustoille sen mukaan, kumpi näistä kohteluista on edullisempi; ja

[1] Vastavuoroista markkinoillepääsyä koskevista edellytyksistä lentoliikenteen alalla sovitaan tulevassa yhteisen ilmailualueen perustamista koskevassa osapuolten välisessä sopimuksessa.

b) Euroopan unionin luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden tytäryhtiöille, sivuliikkeille ja edustustoille Armenian tasavaltaan sijoittautumisen jälkeen näiden toiminnan osalta yhtä edullisen kohtelun kuin Armenian tasavallan omille oikeushenkilöille, sivuliikkeille ja edustustoille tai minkä tahansa kolmannen maan oikeushenkilöille, tytäryhtiöille, sivuliikkeille ja edustustoille sen mukaan, kumpi näistä kohteluista on edullisempi.[1]

2. Jollei tämän sopimuksen liitteessä VIII-A luetelluista varaumista muuta johdu, Euroopan unioni myöntää tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen

a) Armenian tasavallan luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden tytäryhtiöille, sivuliikkeille ja edustustoille sijoittautumisen osalta yhtä edullisen kohtelun kuin sen omille oikeushenkilöille, sivuliikkeille ja edustustoille tai minkä tahansa kolmannen maan oikeushenkilöille, sivuliikkeille ja edustustoille sen mukaan, kumpi näistä kohteluista on edullisempi; ja

b) Armenian tasavallan luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden tytäryhtiöille, sivuliikkeille ja edustustoille Euroopan unioniin sijoittautumisen jälkeen näiden toiminnan osalta yhtä edullisen kohtelun kuin Armenian tasavallan omille oikeushenkilöille, sivuliikkeille ja edustustoille; tai minkä tahansa kolmannen maan oikeushenkilöille, tytäryhtiöille, sivuliikkeille ja edustustoille sen mukaan, kumpi näistä kohteluista on edullisempi.[2]

---

[1] Tämä velvoite ei koske tämän jakson soveltamisalaan kuulumatonta sijoitusten suojaa, ei myöskään investoijien ja valtion välistä riitojenratkaisua, josta määrätään muissa sopimuksissa.

[2] Tämä velvoite ei koske tämän jakson soveltamisalaan kuulumatonta sijoitusten suojaa, ei myöskään investoijien ja valtion välistä riitojenratkaisua, josta määrätään muissa sopimuksissa.

3. Jollei tämän sopimuksen liitteissä VIII-A ja VIII-E luetelluista varaumista muuta johdu, osapuolet eivät ota käyttöön uusia toimenpiteitä, joilla olisi syrjivä vaikutus toisen osapuolen oikeushenkilöiden sijoittautumiseen niiden alueelle tai niiden toimintaan sijoittautumisen jälkeen osapuolen omiin oikeushenkilöihin verrattuna.

145 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu

Jotta sijoittautumista koskevat edellytykset voitaisiin vapauttaa asteittain, kauppaan liittyviä kysymyksiä käsittelevä kumppanuuskomitea tarkastelee säännöllisesti sijoittautumista koskevaa oikeudellista kehystä[1] ja sijoittautumisympäristöä.

146 ARTIKLA

Muut sopimukset

Tämän luvun ei voida tulkita rajoittavan osapuolten sijoittajien oikeuksia hyötyä sellaisesta mahdollisesti edullisemmasta kohtelusta, joka voidaan myöntää sellaisten nykyisten tai tulevien sijoituksia koskevien kansainvälisten sopimusten perusteella, joiden osapuolena on jokin jäsenvaltio ja Armenian tasavalta.

[1] Tähän sisältyvät tämä luku sekä liitteet VIII-A ja VIII-E.

147 ARTIKLA

Sivuliikkeiden ja edustustojen kohtelu

1. Tämän sopimuksen 144 artiklan määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta erityisiä toimenpiteitä sellaisten toisen osapuolen oikeushenkilöiden sivuliikkeiden ja edustustojen sijoittautumiseen ja toimintaan sen alueella, joita ei ole perustettu ensiksi mainitun osapuolen alueella, jos nämä erityiset toimenpiteet ovat perusteltuja sen vuoksi, että näissä sivuliikkeissä ja edustustoissa on oikeudellisia tai teknisiä eroja verrattuna ensiksi mainitun osapuolen alueella perustettujen oikeushenkilöiden sivuliikkeisiin ja edustustoihin; rahoituspalveluihin voidaan soveltaa tällaisia erityisiä toimenpiteitä vakavaraisuussyistä.

2. Kohtelun ero ei saa olla suurempi kuin mikä on ehdottomasti tarpeen tällaisten oikeudellisten tai teknisten erojen vuoksi tai rahoituspalvelujen osalta vakavaraisuussyistä.

C JAKSO

RAJATYLITTÄVÄ PALVELUJEN TARJONTA

148 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan osapuolten toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat rajat ylittävään palveluiden tarjontaan kaikilla palvelualoilla lukuun ottamatta seuraavia:

a) audiovisuaalialan palvelut;

b) kansallinen meriliikenteen kabotaasi[1]; ja

c) kotimaan ja kansainväliset lentoliikennepalvelut[2], sekä säännöllinen että muu lentoliikenne, ja suoraan liikenneoikeuksien käyttöön liittyvät palvelut, eivät kuitenkaan seuraavat:

   i) ilma-alusten korjaus- ja huoltopalvelut, joiden ajaksi ilma-alus poistetaan liikenteestä;

[1] Tässä luvussa kansallinen meriliikenteen kabotaasi käsittää matkustajien tai tavaroiden kuljettamisen Armenian tasavallassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja Armenian tasavallassa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan lukien mannerjalusta YK:n merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin Armenian tasavallassa tai EU:n jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta lähtevän ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sitä, mitä asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti voidaan pitää kabotaasina.

[2] Vastavuoroista markkinoillepääsyä koskevista edellytyksistä lentoliikenteen alalla sovitaan tulevassa yhteisen ilmailualueen perustamista koskevassa osapuolten välisessä sopimuksessa.

ii) lentoliikennepalvelujen myynti ja markkinointi;

iii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään (TPJ) liittyvät palvelut;

iv) maahuolintapalvelut; ja

v) lentokenttäpalvelut.

149 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

1. Kun kyse on markkinoillepääsystä rajatylittävän palvelujen tarjonnan muodossa, kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin liitteissä VIII-B ja VIII-F olevien erityisten sitoumusten mukainen kohtelu.

2. Aloilla, joilla on tehty markkinoillepääsysitoumuksia, kumpikaan osapuoli ei saa, ellei tämän sopimuksen liitteissä VIII-B ja VIII-F toisin mainita, ottaa käyttöön tai pitää voimassa alueellisesti tai koko alueellaan seuraavia toimenpiteitä:

a) palveluntarjoajien määrän rajoitukset lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten palveluntarjoajien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

b) palvelujen kaupan tai varojen kokonaisarvoa koskevat rajoitukset lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai

c) palveluliiketoimien kokonaismäärää tai palvelutuotannon kokonaismäärää koskevat rajoitukset määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa.

150 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli VIII-B ja VIII-F markkinoillepääsysitoumuksiin, ja näissä sitoumuksissa asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille kaikkien rajatylittävään palvelujen tarjontaan vaikuttavien toimenpiteiden osalta yhtä edullisen kohtelun kuin omille vastaaville palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.

2. Osapuoli voi täyttää 1 kohdan vaatimuksen myöntämällä toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille joko muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun kuin se myöntää omille vastaaville palveluilleen ja palvelujentarjoajilleen.

3. Muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun katsotaan olevan vähemmän edullista, jos se muuttaa kilpailuedellytyksiä osapuolen palvelujen tai palveluntarjoajien eduksi verrattuna vastaaviin toisen osapuolen palveluihin tai palveluntarjoajiin.

4. Tämän artiklan nojalla annettujen erityisten sitoumusten ei voida tulkita velvoittavan osapuolta korvaamaan luontaista kilpailuhaittaa, joka johtuu asianomaisten palvelujen tai palveluntarjoajien ulkomaalaisuudesta.

151 ARTIKLA

Sitoumusluettelot

1. Kummankin osapuolen tämän luvun mukaisesti vapauttamat alat sekä ne markkinoille pääsyn ja kansallisen kohtelun rajoitukset, joita näillä aloilla varaumien muodossa sovelletaan toisen osapuolen palveluihin ja palveluntarjoajiin, luetellaan liitteisiin VIII-B ja VIII-F sisältyvissä sitoumusluetteloissa.

2. Liitteiden VIII-B ja VIII-F sitoumusluetteloissa ei ole audiovisuaalialan palveluja koskevia sitoumuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rajat ylittävistä televisiolähetyksistä vuonna 1989 tehtyyn eurooppalaisen yleissopimukseen ja elokuvien yhteistuotannosta vuonna 1992 tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen perustuvien tai niistä mahdollisesti johtuvien osapuolten oikeuksien ja velvoitteiden soveltamista.

152 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu

Jotta osapuolten välinen rajatylittävä palvelujen tarjonta voitaisiin asteittain vapauttaa, kauppaan liittyviä kysymyksiä käsittelevä kumppanuuskomitea tarkastelee säännöllisesti tämän sopimuksen 149, 150 ja 151 artiklassa tarkoitettuja sitoumusluetteloita. Tässä tarkastelussa otetaan huomioon muun muassa 169, 180 ja 192 artiklassa tarkoitettu asteittaisen lähentymisen prosessi ja sen vaikutus jäljellä olevien esteiden poistamiseen rajatylittävässä palvelujen tarjonnassa osapuolten välillä.

D JAKSO

LUONNOLLISTEN HENKILÖIDEN TILAPÄINEN OLESKELU LIIKETOIMINTAA VARTEN

153 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolten toimenpiteisiin, jotka koskevat avainhenkilöstön, korkeakoulututkinnon suorittaneiden harjoittelijoiden, yritysmyyjien, sopimusperusteisten palveluntarjoajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien saapumista ja tilapäistä oleskelua niiden alueella, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 141 artiklan 5 kohdan soveltamista.

Tässä jaksossa tarkoitetaan

a) ’avainhenkilöstöllä’ luonnollisia henkilöitä, jotka työskentelevät osapuolen sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, joka ei ole voittoa tavoittelematon organisaatio[1], ja jotka ovat vastuussa sijoittautuneen yksikön perustamisesta tai sen asianmukaisesta valvonnasta, hallinnosta ja toiminnasta ja ovat joko sijoittautumisen vuoksi matkustavia liikematkustajia tai sisäisen siirron saaneita työtekijöitä;

b) ’sijoittautumisen vuoksi matkustavilla liikematkustajilla’ luonnollisia henkilöitä, jotka työskentelevät johtavassa asemassa ja jotka ovat vastuussa sijoittautumisen toteuttamisesta ja jotka eivät tarjoa palveluja eivätkä suorita muuta taloudellista toimintaa kuin se, mitä sijoittautuminen edellyttää, eivätkä saa korvausta isäntämaana olevan osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä;

c) ’sisäisen siirron saaneilla työntekijöillä’ luonnollisia henkilöitä, jotka ovat ’johtajia’ tai ’asiantuntijoita’ ja ovat olleet osapuolen jonkin oikeushenkilön palveluksessa taikka sen yhtiömiehenä tai osakkaana vähintään yhden vuoden ajan ja jotka on tilapäisesti siirretty toisen osapuolen alueelle sijoittautuneeseen yksikköön, joka voi olla osapuolen oikeushenkilön tytäryhtiö, sivuliike tai emoyritys;

d) ’johtajilla’ oikeushenkilön palveluksessa johtotehtävissä työskenteleviä luonnollisia henkilöitä, jotka ensisijaisesti vastaavat yrityksen johtamisesta ja työskentelevät pääasiassa yrityksen johtokunnan tai osakkeenomistajien tai vastaavan elimen yleisen valvonnan alaisuudessa ja joiden toimenkuvaan kuuluvat ainakin seuraavat:

[1] Ilmaisua ’ei ole voittoa tavoittelematon organisaatio’ sovelletaan ainoastaan Belgiaan, Tšekkiin, Tanskaan, Saksaan, Irlantiin, Kreikkaan, Espanjaan, Ranskaan, Italiaan, Kyprokseen, Latviaan, Liettuaan, Luxemburgiin, Maltaan, Alankomaihin, Itävaltaan, Portugaliin, Sloveniaan, Suomeen ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

i) sijoittautuneen yksikön tai sen osaston tai alaosaston johtaminen;

ii) muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työn ohjaus ja valvonta; ja

iii) henkilökohtainen toimivalta palkata ja irtisanoa työntekijöitä taikka antaa palkkaamista, irtisanomista tai muita henkilöstöä koskevia suosituksia;

e) ’asiantuntijoilla’ oikeushenkilön palveluksessa työskenteleviä henkilöitä, joilla on sijoittautuneen yksikön tuotannon, tutkimuslaitteiden, tekniikan, prosessien, menetelmien tai hallinnon kannalta olennaista erityisosaamista;

tätä osaamista arvioitaessa otetaan huomioon paitsi yrityksen sisäinen tieto myös henkilön huomattava pätevyys, mukaan lukien riittävä ammattikokemus erityistä teknistä osaamista vaativassa työssä tai ammatissa, samoin kuin henkilön kuuluminen luvanvaraisten ammattien harjoittajiin;

f) ’korkeakoulututkinnon suorittaneilla harjoittelijoilla’ luonnollisia henkilöitä, jotka ovat olleet osapuolen jonkin oikeushenkilön tai sen sivuliikkeen palveluksessa vähintään yhden vuoden ajan, joilla on korkeakoulututkinto ja jotka tilapäisesti siirretään oikeushenkilön toisen osapuolen alueelle sijoittautuneeseen yksikköön urakehitystä varten tai liiketoiminnan tekniikoita tai menetelmiä koskevan koulutuksen saamiseksi[1];

[1] Vastaanottavalta sijoittautuneelta yksiköltä voidaan edellyttää oleskeluajan kattavan koulutusohjelman esittämistä ennakkohyväksyntää varten. Koulutusohjelmasta on käytävä ilmi, että oleskelun tarkoituksena on koulutus. Tšekin, Saksan, Espanjan, Ranskan Liettuan, Unkarin ja Itävallan osalta koulutuksen on liityttävä suoritettuun korkeakoulututkintoon.

g) ’yritysmyyjillä’[1] luonnollisia henkilöitä, jotka edustavat osapuolen palveluntarjoajaa tai tavarantoimittajaa ja hakevat lupaa maahanpääsyyn ja tilapäiseen oleskeluun toisen osapuolen alueella palveluja tai tavaroita koskevien myyntineuvottelujen käymiseksi tai palvelujen tai tavaroiden myyntiä koskevan sopimuksen tekemiseksi kyseisen palveluntarjoajan tai tavarantoimittajan puolesta ja jotka eivät osallistu suoraan myyntiin suurelle yleisölle, eivät saa korvausta isäntämaana olevan osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä eivätkä ole komissionäärejä;

h) ’sopimusperusteisilla palveluntarjoajilla’ luonnollisia henkilöitä, jotka ovat osapuolen jonkin sellaisen oikeushenkilön palveluksessa, joka ei ole työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelujen toimisto eikä toimi tällaisen toimiston kautta, jolla ei ole sijoittautunutta yksikköä toisen osapuolen alueella ja joka on tehnyt vilpittömässä mielessä sopimuksen palvelujen tarjoamisesta toisen osapuolen alueella olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää sen työntekijöiden tilapäistä läsnäoloa mainitun osapuolen alueella palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen täytäntöön panemiseksi[2];

i) ’itsenäisillä ammatinharjoittajilla’ osapuolen alueelle itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi sijoittautuneita luonnollisia henkilöitä, jotka harjoittavat jonkin palvelun tarjontaa, joilla ei ole sijoittautunutta yksikköä toisen osapuolen alueella ja jotka ovat tehneet vilpittömässä mielessä sopimuksen (muu kuin työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelujen toimiston kautta tehty sopimus) palvelujen tarjoamisesta viimeksi mainitun osapuolen alueella olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää heidän tilapäistä läsnäoloaan mainitun osapuolen alueella palveluiden tarjontaa koskevan sopimuksen täytäntöön panemiseksi[3];

---

[1] Yhdistynyt kuningaskunta: yritysmyyjiksi tunnustetaan ainoastaan palvelujen myyjät.

[2] Edellä h ja i alakohdassa tarkoitetun palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen lainsäädännön, asetusten ja vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

[3] Edellä h ja i alakohdassa tarkoitetun palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen lainsäädännön, asetusten ja vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

j) ’tutkinnoilla’ tutkinto- ja muita todistuksia ja muuta näyttöä virallisesta tutkinnosta, jonka oikeudellisten, hallinnollisten tai muiden määräysten mukaisesti nimetty viranomainen on antanut ja jolla osoitetaan ammatillisen koulutuksen suorittaminen.

154 ARTIKLA

Avainhenkilöstö ja korkeakoulututkinnon suorittaneet harjoittelijat

1. Kaikilla aloilla, joiden osalta on B jakson mukaisesti tehty sitoumuksia, ja jollei tämän sopimuksen liitteessä VIII-C luetelluista varaumista muuta johdu, kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen yrittäjien palkata sijoittautuneisiin yksikköihinsä kyseisen toisen osapuolen luonnollisia henkilöitä sillä edellytyksellä, että työntekijät ovat 153 artiklassa määriteltyä avainhenkilöstöä tai korkeakoulututkinnon suorittaneita harjoittelijoita. Avainhenkilöstön ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden harjoittelijoiden tilapäinen maahantulo ja oleskelu saa kestää enintään kolme vuotta sisäisen siirron saaneiden työntekijöiden osalta, 90 päivää minkä tahansa 12 kuukauden jakson aikana sijoittautumisen vuoksi matkustavien liikematkustajien osalta ja yhden vuoden korkeakoulututkinnon suorittaneiden harjoittelijoiden osalta.

2. Ellei liitteessä VIII-C toisin todeta, osapuoli ei saa millään alalla, jonka osalta on B jakson mukaisesti annettu sitoumuksia, ottaa käyttöön tai pitää voimassa alueellisesti tai koko alueellaan toimenpiteitä, jotka määritellään lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa oleviksi rajoituksiksi niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärään, jotka yrittäjä voi ottaa palvelukseen avainhenkilöstönä ja korkeakoulututkinnon suorittaneina harjoittelijoina tietyllä alalla, ja syrjiviksi rajoituksiksi.

155 ARTIKLA

Yritysmyyjät

Kaikilla aloilla, joiden osalta on B ja C jakson mukaisesti annettu sitoumuksia, ja jollei tämän sopimuksen liitteessä VIII-C luetelluista varaumista muuta johdu, kumpikin osapuoli sallii yritysmyyjien maahantulon ja tilapäisen oleskelun enintään 90 päivän ajan minkä tahansa 12 kuukauden jakson aikana.

156 ARTIKLA

Sopimusperusteiset palveluntarjoajat

1. Osapuolet vahvistavat WTO-sopimukseen sisältyvän palvelukaupan yleissopimuksen mukaisista sitoumuksistaan johtuvat velvoitteensa, jotka koskevat sopimusperusteisten palveluntarjoajien maahantuloa ja tilapäistä oleskelua.

2. Tämän sopimuksen liitteiden VIII-D ja VIII-G mukaisesti kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen sopimusperusteisten palveluntarjoajien tarjota palveluita alueellaan seuraavin edellytyksin:

a) luonnolliset henkilöt tarjoavat palveluja väliaikaisesti sellaisen oikeushenkilön työntekijöinä, joka on saanut palvelusopimuksen enintään 12 kuukauden ajaksi;

b) toisen osapuolen alueelle tulevat luonnolliset henkilöt tarjoavat kyseisiä palveluja sellaisen oikeushenkilön työntekijöinä, joka on tarjonnut kyseisiä palveluja vähintään vuoden ajan välittömästi ennen päivää, jona toisen osapuolen alueelle tuloa koskeva hakemus esitetään; lisäksi luonnollisilla henkilöillä on päivänä, jona toisen osapuolen alueelle tuloa koskeva hakemus esitetään, vähintään kolmivuotinen ammattikokemus[1] toimialalta, jota sopimus koskee;

c) toisen osapuolen alueelle tulevilla luonnollisilla henkilöillä on oltava

i) korkeakoulututkinto tai vastaavan osaamistason osoittava tutkinto[2]; ja

ii) sen osapuolen, jonka alueella palvelua tarjotaan, lakien, asetusten ja muiden toimenpiteiden mukaisen toiminnan harjoittamiseen vaadittava ammattipätevyys;

d) luonnolliset henkilöt eivät saa palvelujen tarjoamisesta toisen osapuolen alueella muuta korvausta kuin sen, jonka hänen työnantajanaan oleva oikeushenkilö hänelle maksaa;

e) luonnollisten henkilöiden maahantulo ja tilapäinen oleskelu kyseisen osapuolen alueella kestää enintään kuusi kuukautta tai Luxemburgin osalta 25 viikkoa minkä tahansa 12 kuukauden jakson aikana tai sopimuksen keston aikana, sen mukaan kumpi on lyhyempi;

f) tämän artiklan määräysten nojalla myönnetty pääsy koskee ainoastaan sopimuksen kohteena olevaa palvelutoimintaa eikä luo oikeutta käyttää sen osapuolen ammattinimikettä, jonka alueella palvelu tarjotaan; ja

---

[1] Hankittu täysi-ikäisenä.

[2] Jos tutkintoa ei ole suoritettu tai kelpoisuutta hankittu sen osapuolen alueella, jossa palvelu tarjotaan, kyseinen osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai kelpoisuus sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

g) palvelusopimuksen kattamien henkilöiden määrä ei ole suurempi kuin on tarpeen sopimuksen täytäntöön panemiseksi sen osapuolen, jonka alueella palvelua tarjotaan, lakien, asetusten tai muiden toimenpiteiden mukaisesti.

157 ARTIKLA

Itsenäiset ammatinharjoittajat

Tämän sopimuksen liitteiden VIII-D ja VIII-G mukaisesti kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen itsenäisten ammatinharjoittajien tarjota palveluita alueellaan seuraavin edellytyksin:

a) luonnolliset henkilöt tarjoavat palveluja väliaikaisesti toisen osapuolen alueelle sijoittautuneina itsenäisinä ammatinharjoittajina, ja heillä on palvelusopimus enintään 12 kuukauden ajaksi;

b) luonnollisilla henkilöillä, jotka saapuvat toisen osapuolen alueelle, on päivänä, jona toisen osapuolen alueelle tuloa koskeva hakemus esitetään, vähintään kuusivuotinen ammattikokemus toimialalta, jota sopimus koskee;

c) toisen osapuolen alueelle tulevilla luonnollisilla henkilöillä on oltava

i) korkeakoulututkinto tai vastaavan osaamistason osoittava tutkinto[1]; ja

ii) sen osapuolen, jonka alueella palvelua tarjotaan, lakien, asetusten ja muiden toimenpiteiden mukaisen toiminnan harjoittamiseen vaadittava ammattipätevyys.

d) luonnollisten henkilöiden maahantulo ja tilapäinen oleskelu kyseisen osapuolen alueella kestää enintään kuusi kuukautta tai Luxemburgin osalta 25 viikkoa minkä tahansa 12 kuukauden jakson aikana tai sopimuksen keston aikana, sen mukaan kumpi on lyhyempi; ja

e) tämän artiklan määräysten nojalla myönnetty pääsy koskee ainoastaan sopimuksen kohteena olevaa palvelutoimintaa eikä luo oikeutta käyttää sen osapuolen ammattinimikettä, jonka alueella palvelu tarjotaan.

[1] Jos tutkintoa ei ole suoritettu tai kelpoisuutta hankittu sen osapuolen alueella, jossa palvelu tarjotaan, kyseinen osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai kelpoisuus sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

E JAKSO

SÄÄNTELYKEHYS

I ALAJAKSO

SISÄINEN SÄÄNTELY

158 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä jaksoa sovelletaan sellaisiin lupavaatimuksia ja -menettelyjä sekä pätevyysvaatimuksia ja -menettelyjä koskeviin osapuolten toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat

a) rajatylittävään palvelujen tarjontaan;

b) osapuolen luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden sijoittautumiseen niiden alueelle; ja

c) 153 artiklassa määriteltyihin luokkiin kuuluvien luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun niiden alueella.

2. Rajatylittävän palvelujen tarjonnan osalta tätä jaksoa sovelletaan vain aloihin, joilla osapuoli on antanut erityissitoumuksia, ja niiltä osin kuin näitä sitoumuksia sovelletaan. Sijoittautumisen osalta tätä jaksoa ei sovelleta aloihin, joita koskee liitteissä VIII-A ja VIII-E ilmoitettu varauma. Luonnollisten henkilöiden tilapäisen oleskelun osalta tätä jaksoa ei sovelleta aloihin, joita koskee liitteissä VIII-C, VIII-D ja VIII-G ilmoitettu varauma.

3. Tätä jaksoa ei sovelleta toimenpiteisiin, jotka on kirjattava luetteloihin aikatauluja koskevina rajoituksina.

4. Tässä jaksossa tarkoitetaan

a) ’lupavaatimuksilla’ muita kuin pätevyyttä koskevia sisällöllisiä vaatimuksia, jotka luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on täytettävä saadakseen tai uusiakseen luvan tai muuttaakseen lupaa 1 kohdassa tarkoitettuun toimintaan;

b) ’lupamenettelyillä’ hallinnollisia tai menettelyä koskevia sääntöjä, joita lupaa 1 kohdassa tarkoitettuun toimintaan hakevan, myös lupaa muuttavan tai uusivan, luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on noudatettava lupavaatimukset täyttääkseen;

c) ’pätevyysvaatimuksilla’ sisällöllisiä vaatimuksia, jotka koskevat luonnollisen henkilön pätevyyttä tarjota palvelua ja joiden täyttyminen on osoitettava luvan saamiseksi palvelun tarjoamiseen;

d) ’pätevyysmenettelyillä’ hallinnollisia tai menettelyä koskevia sääntöjä, joita luonnollisen henkilön on noudatettava osoittaakseen pätevyysvaatimusten täyttymisen ja saadakseen luvan palvelun tarjoamiseen; ja

e) ’toimivaltaisella viranomaisella’ keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelintä ja viranomaista tai julkishallinnon ulkopuolista elintä, joka käyttää keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten sille siirtämiä valtuuksia, joka tekee palvelun tarjoamista, myös sijoittautuneen yksikön kautta, koskevat lupapäätökset tai muun taloudellisen toiminnan kuin palvelujen tarjoamisen aloittamista koskevat lupapäätökset.

159 ARTIKLA

Lupia ja pätevyyttä koskevat edellytykset

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että lupavaatimuksia ja -menettelyjä sekä pätevyysvaatimuksia ja -menettelyjä koskevat toimenpiteet perustuvat kriteereihin, joilla toimivaltaisia viranomaisia estetään käyttämästä harkintavaltaansa mielivaltaisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen kriteerien on oltava

a) oikeassa suhteessa poliittisiin tavoitteisiin nähden;

b) selkeitä ja yksiselitteisiä;

c) objektiivisia;

d) ennalta vahvistettuja;

e) ennakkoon julkaistuja; ja

f) avoimia ja saatavilla.

3. Lupa on myönnettävä heti, kun asianmukaisen tarkastelun perusteella on todettu, että luvan saamisen edellytykset täyttyvät.

4. Kumpikin osapuoli pitää yllä tai perustaa oikeudellisia, välitys- tai hallinnollisia tuomioistuimia tai -menettelyitä, jotka mahdollistavat vahinkoa kärsineen yrittäjän tai palveluntarjoajan pyynnöstä nopean uudelleenkäsittelyn ja tarvittaessa asianmukaiset oikaisukeinot, kun on kyse hallinnollisista päätöksistä, jotka koskevat sijoittautumista, rajatylittävää palveluntarjontaa tai luonnollisten henkilöiden tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten. Siinä tapauksessa, että edellä mainitut menettelyt eivät ole riippumattomia elimestä, jolle on uskottu asianomaisen hallinnollisen päätöksen tekeminen, kummankin osapuolen on taattava, että menettelyt tosiasiallisesti mahdollistavat asian objektiivisen ja puolueettoman tarkastelun.

5. Jos tiettyyn toimintaan saatavilla olevien lupien määrää on rajoitettu vähäisistä luonnonvaroista tai teknisistä valmiuksista johtuvista syistä, kumpikin osapuoli soveltaa mahdollisten ehdokkaiden valintaan menettelyä, jolla varmistetaan tasapuolisuus ja avoimuus, erityisesti saattamalla menettelyn aloittaminen, toteuttaminen ja päättäminen riittävän laajalti tiedoksi.

6. Jollei tämän artiklan vaatimuksista muuta johdu, kumpikin osapuoli voi valintamenettelyä koskevia sääntöjä vahvistaessaan ottaa huomioon perusteltuja poliittisia tavoitteita, mukaan lukien terveyttä, turvallisuutta, ympäristönsuojelua ja kulttuuriperinnön säilyttämistä koskevia näkökohtia.

160 ARTIKLA

Lupia ja pätevyyttä koskevat menettelyt

1. Lupia ja pätevyyttä koskevien menettelyjen ja muodollisuuksien on oltava selkeitä, ne on julkaistava ennakkoon ja niiden on oltava omiaan takaamaan hakijoille, että hakemukset käsitellään objektiivisesti ja tasapuolisesti.

2. Lupia ja pätevyyttä koskevien menettelyjen ja muodollisuuksien on oltava mahdollisimman yksinkertaisia, eivätkä ne saa tehdä palvelun tarjoamisesta kohtuuttoman mutkikasta tai viivästyttää sitä aiheettomasti. Hakijoille hakemuksesta mahdollisesti aiheutuvien lupamaksujen[1] on oltava kohtuullisia ja oikeasuhteisia lupamenettelyjen kustannuksiin nähden.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltaisen viranomaisen lupaprosessissa käyttämät menettelyt ja tekemät päätökset ovat puolueettomia kaikkien hakijoiden suhteen. Toimivaltainen viranomainen tekee päätöksensä itsenäisesti, eikä se saa olla selontekovastuussa millekään niiden palvelujen tarjoajalle, joita varten lupa vaaditaan.

4. Jos hakemuksille on erityisiä määräaikoja, hakijalle on jätettävä kohtuullisesti aikaa hakemuksen tekemiseen. Toimivaltaisen viranomaisen on aloitettava hakemuksen käsittely ilman aiheetonta viivytystä. Sähköiset hakemukset hyväksytään mahdollisuuksien mukaan samoin aitoutta koskevin edellytyksin kuin paperihakemukset.

[1] Lupamaksuihin eivät sisälly huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjittämättömästä toimiluvan myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että hakemusten käsittely, mukaan lukien lopullisen päätöksen tekeminen, saadaan päätökseen kohtuullisessa ajassa täydellisen hakemuksen toimittamisesta. Kumpikin osapuoli pyrkii vahvistamaan hakemusten käsittelyä varten tavanomaiset käsittelyajat.

6. Toimivaltainen viranomainen ilmoittaa hakijalle kohtuullisessa ajassa hakemuksen vastaanottamisesta, jos se katsoo hakemuksen epätäydelliseksi, tarjoaa mahdollisuuden korjata puutteet ja yksilöi mahdollisuuksien mukaan hakemuksen täydentämiseksi vaadittavat lisätiedot.

7. Oikeaksi todistetut jäljennökset hyväksytään mahdollisuuksien mukaan alkuperäisten asiakirjojen sijasta.

8. Toimivaltainen viranomainen ilmoittaa hakijalle kirjallisesti ja ilman aiheetonta viivästystä hakemuksen mahdollisesta hylkäämisestä. Pääsääntöisesti hakijalle on tämän pyynnöstä ilmoitettava myös hakemuksen hylkäämisen syyt ja määräaika, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta.

9. Kumpikin osapuoli varmistaa, että myönnetty lupa tulee voimaan ilman aiheetonta viivytystä luvassa määriteltyjen ehtojen mukaisesti.

II ALAJAKSO

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

161 ARTIKLA

Vastavuoroinen tunnustaminen

1. Tämän luvun määräykset eivät estä osapuolta vaatimasta, että luonnollisilla henkilöillä on sellainen tarvittava pätevyys ja ammattikokemus, jota edellytetään asianomaisen toimialan osalta sillä alueella, jolla palvelua tarjotaan.

2. Kumpikin osapuoli rohkaisee alueellaan toimivia ammattialajärjestöjä antamaan kauppaan liittyviä kysymyksiä käsittelevälle kumppanuuskomitealle pätevyyksien vastavuoroista tunnustamista ja ammattikokemusta koskevia suosituksia, jotta yrittäjät ja palveluntarjoajat voisivat kokonaan tai osittain täyttää kummankin osapuolen soveltamat kriteerit, jotka koskevat yrittäjien ja palveluntarjoajien, erityisesti asiantuntijapalvelujen, lupia, toimintaa ja todistuksia.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetun suosituksen vastaanotettuaan kauppaan liittyviä kysymyksiä käsittelevä kumppanuuskomitea tarkastelee suositusta kohtuullisessa ajassa selvittääkseen, onko se tämän sopimuksen mukainen, ja arvioi suositukseen sisältyvien tietojen perusteella erityisesti

a) missä määrin kummankin osapuolen soveltamat normit ja kriteerit, jotka koskevat palveluntarjoajien ja yrittäjien lupia, toimintaa ja todistuksia, ovat samankaltaisia; ja

b) pätevyyksien vastavuoroista tunnustamista ja ammattikokemusta koskevan sopimuksen mahdollista taloudellista arvoa.

4. Jos 3 kohdassa esitetyt vaatimukset täyttyvät, kauppaan liittyviä kysymyksiä käsittelevä kumppanuuskomitea määrittelee tarvittavat vaiheet vastavuoroista tunnustamista koskevan sopimuksen neuvotteluja varten ja antaa sen jälkeen osapuolten toimivaltaisille viranomaisille suosituksen neuvottelujen käynnistämisestä.

5. Tällaisen sopimuksen on oltava WTO-sopimuksen asiaa koskevien määräysten ja erityisesti sen 1B liitteeseen sisältyvän palvelukaupan yleissopimuksen (GATS) VII artiklan mukainen.

162 ARTIKLA

Avoimuus ja luottamuksellisten tietojen luovuttaminen

1. Kumpikin osapuoli vastaa viipymättä toisen osapuolen pyyntöihin saada siltä tietoja sen yleisesti soveltamista toimenpiteistä tai kansainvälisistä sopimuksista, jotka liittyvät tai vaikuttavat tähän sopimukseen. Kumpikin osapuoli perustaa lisäksi yhden tai useamman tiedotuskeskuksen, joka toimittaa pyynnöstä tietoja kaikista tällaisista seikoista toisen osapuolen yrittäjille ja palveluntarjoajille. Osapuolet ilmoittavat toisilleen tiedotuskeskustensa yhteystiedot kolmen kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Tiedotuskeskusten ei tarvitse olla lakien ja säännösten tallettajia.

2. Tämän sopimuksen määräykset eivät velvoita osapuolta antamaan luottamuksellisia tietoja, joiden luovuttaminen estäisi lain noudattamisen tai olisi muutoin yleisen edun vastaista tai vaarantaisi yksittäisen julkisen tai yksityisen yrityksen oikeutetut kaupalliset edut.

III ALAJAKSO

TIETOKONEPALVELUT

163 ARTIKLA

Tietokonepalveluja koskeva yhteisymmärrys

1. Osapuolet noudattavat 2–4 kohdan määräyksiä niiltä osin kuin tietokonepalvelujen kauppa vapautetaan B, C ja D jakson mukaisesti.

2. Yhdistyneiden kansakuntien yhteisen tavaraluokituksen koodi, jäljempänä ’CPC’[1], 84, jolla kuvataan tietokonepalveluita ja niihin liittyviä palveluita, kattaa perustoiminnot, joita käytetään kaikkien tietokonepalvelujen ja niihin liittyvien palvelujen tarjoamiseen: tietokoneohjelmat, jotka määritellään ohjekokonaisuuksiksi, joita tietokoneiden toiminta ja viestintä (niiden kehittäminen ja toteuttaminen mukaan luettuina) edellyttävät, tietojenkäsittely ja tietojen tallentaminen sekä näihin liittyvät palvelut, kuten konsulttipalvelut ja asiakkaiden henkilöstön koulutus. Tekniikan kehitys on johtanut siihen, että näitä palveluita tarjotaan yhä useammin toisiinsa liittyvien palveluiden kokonaisuutena tai pakettina, johon voivat sisältyä kaikki tällaiset perustoiminnot tai joitain niistä. Esimerkiksi verkkosivujen tai verkkoalueen isännöinti, tietojen louhintapalvelut ja grid-laskenta koostuvat tietokonepalveluiden perustoimintojen yhdistelmistä.

[1] Yhteinen tavaraluokitus sellaisena kuin Yhdistyneiden kansakuntien tilastokomissio on sen hyväksynyt (Statistical Papers, Series M, N°77, CPC prov, 1991).

3. Tietokonepalvelut ja niihin liittyvät palvelut, riippumatta siitä, tarjotaanko niitä verkon, myös internetin, kautta, sisältävät kaikki palvelut, joissa tarjotaan

a) tietokoneita tai tietokonejärjestelmiä koskevaa tai niitä varten tehtävää konsultointia, strategioita, analyysia, suunnittelua, määrittelyjä, tuotesuunnittelua, kehittämistä, asentamista, toteuttamista, integrointia, testausta, vianetsintää, päivitystä, tukea, teknistä apua tai hallinnointia;

b) tietokoneohjelmia, jotka määritellään ohjekokonaisuuksiksi, joita tietokoneiden toiminta ja (sekä sisäinen että keskinäinen) viestintä edellyttävät, sekä tietokoneohjelmia koskevaa tai niitä varten tehtävää konsultointia, strategioita, analyysia, suunnittelua, erittelyä, tuotesuunnittelua, kehittämistä, asentamista, toteuttamista, integrointia, testausta, vianetsintää, päivitystä, muuntamista, ylläpitoa, tukea, teknistä apua, hallinnointia tai käyttöä;

c) tietojen käsittelyä, tallennusta, isännöintiä tai tietokantapalveluja;

d) toimistokoneiden ja -laitteiden, myös tietokoneiden, huolto- ja korjauspalveluja; tai

e) tietokoneohjelmiin, tietokoneisiin tai tietokonejärjestelmiin liittyviä, muualle luokittelemattomia asiakkaiden henkilöstön koulutuspalveluja.

4. Tietokonepalvelut ja niihin liittyvät palvelut mahdollistavat muiden palveluiden, kuten pankkipalveluiden, tarjoamisen sähköisesti ja muulla tavoin. Näissä tapauksissa on tärkeää erottaa toisistaan mahdollistava palvelu (esim. verkko- tai sovellusisännöinti) ja sisältö- tai ydinpalvelu, jota tarjotaan sähköisesti (esim. pankkipalvelu). Näissä tapauksissa sisältö- tai ydinpalvelu ei kuulu CPC 84:ään.

IV ALAJAKSO

POSTIPALVELUT[1]

164 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan sääntelykehyksen periaatteet kaikille postipalveluille.

2. Tässä alajaksossa sekä B, C ja D jaksossa tarkoitetaan

a) ’toimiluvalla’ lupaa, jonka sääntelyviranomainen on myöntänyt yksittäiselle palveluntarjoajalle ja jota tietyn palvelun tarjoaminen edellyttää; ja

b) ’yleispalvelulla’ tiettyä laatutasoa edustavien vähimmäispostipalveluiden pysyvää tarjontaa kaikille käyttäjille osapuolen koko alueella.

165 ARTIKLA

Markkinoita vääristävien käytäntöjen ehkäiseminen

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleispalveluvelvoitteen tai postimonopolin piiriin kuuluvien postipalvelujen tarjoajat eivät toimi markkinoilla vääristävällä tavalla esimerkiksi

[1] Tätä jaksoa sovelletaan sekä CPC 7511:een että CPC 7512:een.

a) käyttämällä kyseisen palvelun tarjoamisesta saatavia tuloja pikalähetyspalvelun tai jonkin yleispalveluvelvoitteen ulkopuolisen jakelupalvelun ristiintukemiseen; tai

b) jaottelemalla asiakkaita perusteettomasti esimerkiksi yritysasiakkaisiin, lähetyspalvelujen suurkuluttajiin tai yhteisrahtilähetysten kokoajiin soveltamalla eri hintoja tai muita ehtoja niille tarjottuun palveluun, joka kuuluu yleispalveluvelvoitteen tai postimonopolin piiriin.

166 ARTIKLA

Yleispalvelu

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, minkälaisen yleispalveluvelvoitteen se haluaa pitää voimassa. Tällaisia velvoitteita ei sinänsä katsota kilpailun vastaisiksi, jos niitä hallinnoidaan avoimesti, ketään syrjimättä ja kilpailun kannalta puolueettomalla tavalla eivätkä ne aiheuta suurempaa rasitetta kuin mitä osapuolen määrittelemä yleispalvelu edellyttää.

2. Yleispalveluita tarjotaan kohtuuhintaan ottaen huomioon käyttäjien tarpeet.

167 ARTIKLA

Toimiluvat

1. Kummankin osapuolen tulisi pyrkiä korvaamaan sellaisia palveluita koskevat toimiluvat, jotka eivät kuulu yleispalveluvelvoitteen piiriin, yksinkertaisella rekisteröinnillä.

2. Jos toimilupa vaaditaan,

a) sen ehdot on asetettava yleisesti saataville, eivätkä ne saa aiheuttaa suurempaa rasitetta kuin on tarpeen;

b) toimiluvan epäämisperusteet on pyynnöstä ilmoitettava hakijalle; ja

c) Kumpikin osapuoli vahvistaa riippumattoman elimen välityksellä tapahtuvan muutoksenhakumenettelyn, joka on avoin ja syrjimätön ja joka perustuu objektiivisiin perusteisiin.

168 ARTIKLA

Sääntelyelimen riippumattomuus

Sääntelyelimen on oltava oikeudellisesti erillinen kaikista posti- ja kuriiripalveluiden tarjoajista, eikä se ole niille selontekovelvollinen. Sääntelyelimen päätösten ja menettelyjen on oltava tasapuoliset kaikkien markkinaosapuolten kannalta.

169 ARTIKLA

Asteittainen lähentäminen

Osapuolet tunnustavat, että Armenian tasavallan postipalveluita koskevan lainsäädännön asteittainen lähentyminen Euroopan unionin lainsäädäntöön on tärkeää.

V ALAJAKSO

SÄHKÖISEN VIESTINNÄN VERKOT JA PALVELUT

170 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan sääntelykehyksen periaatteet, jotka koskevat kaikkia sähköisen viestinnän verkkoja ja palveluja, jotka on vapautettu B, C ja D jakson mukaisesti.

2. Tässä alajaksossa tarkoitetaan

a) ’sähköisellä viestintäverkolla’ siirtojärjestelmiä sekä soveltuvin osin kytkentä- tai reitityslaitteistoa ja muita välineitä, joilla voidaan siirtää signaaleja johtojen välityksellä, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla, mukaan luettuina verkkoelementit, jotka eivät ole aktiivisia;

b) ’sähköisellä viestintäpalvelulla’ palvelua, joka koostuu kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä sähköisissä viestintäverkoissa, mukaan luettuina televiestintäpalvelut ja siirtopalvelut radio- ja televisiotoiminnassa käytetyissä verkoissa, mutta jättäen ulkopuolelle sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen avulla siirretyt sisältöpalvelut tai sisältöä toimituksellisessa valvonnassaan pitävät palvelut;

c) ’yleisellä sähköisellä viestintäpalvelulla’ mitä tahansa sähköistä viestintäpalvelua, jonka osapuoli on nimenomaisesti tai käytännössä vaatinut tarjottavaksi yleisesti;

d) ’yleisellä sähköisellä viestintäverkolla’ sähköistä viestintäverkkoa, jota käytetään ainoastaan tai pääasiallisesti sellaisten yleisön saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tarjontaan, jotka tukevat tiedonsiirtoa verkon liityntäpisteiden välillä;

e) ’yleisellä televiestintäpalvelulla’ mitä tahansa televiestinnän siirtopalveluita, jotka osapuoli on nimenomaisesti tai käytännössä vaatinut tarjottavaksi yleisesti, muun muassa sähke-, puhelin-, teleksi- ja tiedonsiirtopalvelut, ja joihin liittyy yleensä asiakkaan antamien tietojen reaaliaikainen siirto kahden tai useamman pisteen välillä siten, että asiakkaan antamien tietojen muoto ja sisältö säilyvät muuttumattomina.

f) ’sääntelyviranomaisella’ sähköisen viestinnän alalla yhtä tai useampaa elintä, jonka tehtäväksi osapuoli on määrännyt tässä alajaksossa tarkoitetun sähköisen viestinnän sääntelyn;

g) ’välttämättömillä resursseilla’ julkisen viestintäverkon ja palvelun resursseja,

i) jotka tarjoaa ainoastaan tai pääasiassa yksi tarjoaja tai rajallinen määrä tarjoajia; ja

ii) joiden korvaaminen palvelun tarjoamista varten ei ole taloudellisesti tai teknisesti mahdollista;

h) ’liitännäistoiminnolla’ liitännäispalveluja, fyysisiä infrastruktuureja ja muita toimintoja tai elementtejä, jotka liittyvät sähköiseen viestintäverkkoon tai -palveluun ja jotka mahdollistavat palvelujen tarjoamisen tai tukevat palvelujen tarjoamista kyseisen verkon tai palvelun kautta tai joilla on mahdollisuus toimia näin ja joihin sisältyy muun muassa rakennuksia tai rakennusten sisääntuloja, rakennusten kaapelointia, antenneja, torneja ja muita tukirakennelmia, kaapelikanavia, tyhjiä putkia, mastoja, kaapelikaivoja ja jakomoja;

i) ’suurella palveluntarjoajalla[1]’ sähköisen viestinnän alalla toimittajaa, joka voi sähköisen viestinnän palvelumarkkinoilla olennaisesti vaikuttaa osallistumisehtoihin hinnan ja tarjonnan osalta, koska välttämättömät resurssit ovat sen hallinnassa tai se voi hyödyntää asemaansa markkinoilla;

j) ’käyttöoikeudella’ järjestelmien tai palvelujen asettamista toisen palveluntarjoajan saataville määritellyin ehdoin sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamista varten, ja se kattaa muun muassa käyttöoikeudet seuraaviin:

   i) verkkoelementit ja niihin liittyvät toiminnot, joihin saattaa sisältyä laitteiden liittäminen kiinteää tai muuta kuin kiinteää tapaa käyttäen (tässä tarkoitetaan erityisesti tilaajayhteyksien sekä sellaisten toimintojen ja palvelujen käyttöoikeutta, joita tarvitaan palvelujen tarjoamiseksi tilaajayhteyksien kautta);

   ii) fyysiset perusrakenteet, mukaan lukien rakennukset, kaapelikanavat ja mastot;

   iii) asiaan kuuluvat ohjelmistot, mukaan lukien käyttötukijärjestelmät;

   iv) ennakkotilauksia, palvelun toimittamista, tilauksia, ylläpitoa, korjauspyyntöjä ja laskutusta koskevat tietojärjestelmät tai tietokannat;

[1] Osapuolet sopivat, että ’suuri palveluntarjoaja’ vastaa sitä, että palveluntarjoajalla on huomattavaa markkinavoimaa.

v) numeronmuunto tai vastaavia toimintoja tarjoavat järjestelmät;

vi) kiinteät ja matkaviestintäverkot erityisesti verkkovierailua varten; ja

vii) virtuaaliverkkopalvelut;

k) ’yhteenliittämisellä’ saman tai eri palveluntarjoajan käyttämien yleisten viestintäverkkojen fyysistä ja loogista yhdistämistä, jotta yhden tarjoajan palveluja käyttävät voivat olla yhteydessä saman tai toisen tarjoajan käyttäjien kanssa tai käyttää toisen tarjoajan tarjoamia palveluja, ja näitä palveluja voivat tarjota yhteenliitetyt osapuolet tai muut osapuolet, joilla on verkon käyttöoikeus;

l) ’yleispalvelulla’ tietyn laatuisten palvelujen vähimmäiskokonaisuutta, joka on kaikkien käyttäjien saatavilla osapuolen alueella maantieteellisestä sijainnista riippumatta ja kohtuuhintaan; osapuolet päättävät itse sen laajuudesta ja täytäntöönpanosta;

m) ’numeron siirrettävyydellä’ kaikille yleisten sähköisten viestintäpalveluiden tilaajille niiden pyynnöstä tarjottavaa mahdollisuutta säilyttää puhelinnumeronsa vaihtaessaan samantasoisten yleisten sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajaa samassa sijaintipaikassa ilman palvelun laatuun, luotettavuuteen tai käyttömukavuuteen kohdistuvaa haittaa.

171 ARTIKLA

Sääntelyviranomainen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen sääntelyviranomaiset ovat oikeudellisesti erillisiä ja toiminnallisesti riippumattomia kaikista yleisten sähköisten viestintäverkkojen, -palveluiden tai -laitteistojen tarjoajista.

2. Jos osapuolella on omistusosuuksia tai määräysvaltaa sähköisiä viestintäverkkoja tai -palveluja tarjoavassa palveluntarjoajassa, sen on varmistettava, että sääntelytoiminta ja omistajuuteen tai määräysvaltaan liittyvä toiminta erotetaan rakenteellisesti tehokkaasti toisistaan. Sääntelyviranomaisen on toimittava riippumattomasti, eikä se saa pyytää tai ottaa vastaan miltään muulta elimeltä ohjeita sellaisten tehtävien hoitamisessa, jotka sille on annettu kansallisen lainsäädännön nojalla.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että niiden kansallisilla sääntelyviranomaisilla on riittävä toimivalta toimialan sääntelyyn sekä riittävät taloudelliset resurssit ja henkilöstöresurssit niille annetun tehtävän hoitamiseen. Vain 7 kohdassa tarkoitetuilla muutoksenhakuelimillä on toimivalta keskeyttää kansallisten sääntelyviranomaisten tekemien päätösten soveltaminen tai kumota ne.

Sääntelyviranomaiselle annetut tehtävät on julkaistava helposti saatavilla olevassa ja selkeässä muodossa, erityisesti jos tehtävät on annettu useammalle kuin yhdelle elimelle. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kansallisilla sääntelyviranomaisilla on erilliset vuosibudjetit. Niiden budjetit on julkistettava.

4. Sääntelyviranomaisen päätösten ja sen käyttämien menettelyjen on oltava tasapuolisia kaikkien markkinaosapuolten kannalta.

5. Sääntelyviranomaiset käyttävät toimivaltuuksiaan avoimesti ja viivytyksittä.

6. Sääntelyviranomaisilla on valtuudet varmistaa, että sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen tarjoajat toimittavat niiden pyynnöstä viipymättä kaikki tarvittavat tiedot, taloudelliset tiedot mukaan lukien, jotta sääntelyviranomaiset voivat hoitaa niille annetut tehtävät tämän alajakson mukaisesti. Pyydettyjen tietojen on oltava oikeasuhteisia sääntelytehtävien suorittamiseen nähden, ja niitä on käsiteltävä luottamuksellisuusvaatimusten mukaisesti.

7. Käyttäjällä tai palveluntarjoajalla, johon sääntelyviranomaisen päätös vaikuttaa, on oikeus valittaa päätöksestä muutoksenhakuelimeen, joka on riippumaton kaikista asianomaisista osapuolista. Tällä elimellä, joka voi olla tuomioistuin, on tehtäviensä tehokkaan hoitamisen edellyttämä asiantuntemus. Tapaukseen liittyvät tosiseikat otetaan asianmukaisesti huomioon, ja muutoksenhakujärjestelmä on tehokas. Jos muutoksenhakuelin ei ole luonteeltaan tuomioistuin, osapuolet varmistavat, että sen päätökset on aina perusteltava kirjallisesti ja sen päätöksistä on lisäksi voitava valittaa puolueettomalle ja riippumattomalle oikeusviranomaiselle. Muutoksenhakuelinten päätökset on pantava tehokkaasti täytäntöön. Sääntelyviranomaisen päätös on voimassa, kunnes muutoksenhakuprosessissa on annettu ratkaisu, jollei määrätä tilapäisiä toimenpiteitä kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

8. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kansallisen sääntelyviranomaisen johtaja tai tarvittaessa tätä tehtävää hoitavan kollegiaalisen elimen jäsenet tai hänen tai heidän sijaisensa voidaan irtisanoa ainoastaan, jos asianomainen henkilö ei enää täytä tehtäviensä suorittamiseen vaadittavia kansallisessa lainsäädännössä ennalta säädettyjä ehtoja. Irtisanomisesta tehty päätös julkistetaan irtisanomishetkellä. Sääntelyviranomaisen irtisanotulle johtajalle tai tarvittaessa tätä tehtävää hoitavan kollegiaalisen elimen jäsenille on annettava perustelut, ja asianomaisella henkilöllä on oikeus pyytää irtisanomisesta tehdyn päätöksen julkistamista, jollei niin muuten tehtäisi, missä tapauksessa päätös julkistetaan.

172 ARTIKLA

Sähköisten viestintäverkkojen ja -palveluiden tarjoamista koskeva valtuutus

1. Kumpikin osapuoli myöntää valtuutuksen sähköisten viestintäverkkojen ja -palveluiden tarjoamiseen mahdollisuuksien mukaan yksinkertaisella ilmoitusmenettelyllä. Ilmoituksen tehneeltä palveluntarjoajalta ei voida edellyttää sääntelyviranomaisen nimenomaisen päätöksen tai muun hallinnollisen toimenpiteen saamista ennen kuin valtuutukseen perustuvia oikeuksia voidaan käyttää. Valtuutukseen perustuvat oikeudet ja velvoitteet on julkaistava helposti saatavilla olevassa muodossa. Velvoitteiden olisi oltava oikeasuhteisia palveluun nähden.

2. Osapuoli voi tarvittaessa edellyttää toimilupaa radiotaajuuksien ja numeroiden käyttöoikeudesta.

a) haitallisten häiriöiden välttämiseksi;

b) palvelun teknisen laadun varmistamiseksi;

c) taajuuksien tehokkaan käytön varmistamiseksi; tai

d) muiden yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

3. Kun osapuoli edellyttää toimilupaa, se

a) asettaa julkisesti saataville kaikki toimiluvan myöntämiseen liittyvät perusteet sekä ajan, joka yleensä tarvitaan toimilupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen;

b) ilmoittaa pyynnöstä hakijalle kirjallisesti toimiluvan epäämisperusteet;

c) antaa hakijalle mahdollisuuden tehdä valituksen muutoksenhakuelimeen, jos toimilupa on evätty.

4. Hallinnolliset kustannukset on määrättävä palveluntarjoajille puolueettomalla, avoimella, oikeasuhteisella ja kustannukset minimoivalla tavalla. Osapuolten 1 kohdassa tarkoitetun valtuutuksen tai 2 kohdassa tarkoitetun toimiluvan saaneille palvelun tai verkon tarjoajille asettamat hallinnolliset kustannukset saavat kattaa ainoastaan sovellettavien valtuutusten ja toimilupien hallinnoinnista, valvonnasta ja voimaan saattamisesta aiheutuvat todelliset hallinnolliset kustannukset. Kyseisiin hallinnollisiin kustannuksiin voivat sisältyä kustannukset kansainvälisestä yhteistyöstä, yhdenmukaistamisesta ja standardisoinnista, markkina-analyyseista, ehtojen ja velvollisuuksien noudattamisen seurannasta sekä muusta markkinoiden valvonnasta, samoin kuin hallinnollisten päätösten, kuten käyttöoikeuksia ja yhteenliittämistä koskevien päätösten valmistelusta ja voimaan saattamisesta.

Ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuihin hallinnollisiin kustannuksiin eivät sisälly huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjittämättömästä luvan myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi.

173 ARTIKLA

Rajalliset voimavarat

1. Rajallisten voimavarojen, kuten radiotaajuuksien, numeroiden ja asennusoikeuksien, osoittaminen ja myöntäminen toteutetaan viivytyksettä avoimella, puolueettomalla, selkeällä, syrjimättömällä ja oikeasuhteisella tavalla. Kumpikin osapuoli soveltaa menettelyihinsä puolueettomia, avoimia, syrjimättömiä ja oikeasuhteisia perusteita.

2. Myönnettyjen taajuuskaistojen kulloinenkin tilanne on julkaistava, mutta yksityiskohtaisia tietoja julkishallinnon erityisiin käyttötarkoituksiin myönnetyistä radiotaajuuksista ei edellytetä.

3. Osapuolet säilyttävät oikeutensa ottaa käyttöön ja soveltaa spektrin ja taajuuksien hallintatoimia, jotka voivat rajoittaa sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajien määrää, edellyttäen, että tässä noudatetaan tämän sopimuksen määräyksiä. Tähän oikeuteen sisältyy mahdollisuus jakaa taajuusalueita ottaen huomioon nykyiset ja tulevat tarpeet sekä taajuuksien saatavuuden. Spektrin jakamiseen ja myöntämiseen sekä taajuuksien hallintaan liittyvien osapuolen toimenpiteiden ei sinänsä katsota olevan ristiriidassa 144, 149 ja 150 artiklan kanssa.

174 ARTIKLA

Käyttöoikeudet ja yhteenliittäminen

1. Käyttöoikeuksista ja yhteenliittämisestä on periaatteessa sovittava kyseisten palveluntarjoajien kaupallisten neuvottelujen pohjalta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikilla sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajilla on oikeus ja toisen palveluntarjoajan pyynnöstä velvollisuus neuvotella muiden tarjoajien kanssa yhteenliittämisestä yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäverkkojen ja -palveluiden tarjoamista varten. Osapuolet eivät saa pitää voimassa oikeudellisia tai hallinnollisia toimenpiteitä, joiden johdosta palveluntarjoajien on käyttöoikeuden tai yhteenliittämisen myöntämisen yhteydessä tarjottava eri palveluntarjoajille samankaltaisia palveluja erilaisin ehdoin ja edellytyksin tai joilla asetetaan velvoitteita, jotka eivät liity tarjottaviin palveluihin.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että tarjoajat, jotka verkkojen käyttöoikeus- tai yhteenliittämisjärjestelyjä koskevien neuvottelujen myötä saavat tietoja toiselta tarjoajalta, voivat käyttää tällaisia tietoja ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on annettu, ja huolehtivat aina toimitettujen tai tallennettujen tietojen luottamuksellisuudesta.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueella toimiva suuri palveluntarjoaja myöntää sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajille kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin[1] käyttöoikeuden välttämättömiin resursseihinsa, joihin kuuluvat muun muassa verkkoelementit, liitännäistoiminnot ja niihin liittyvät palvelut.

[1] Tässä alakohdassa syrjimättömyydellä tarkoitetaan kansallista kohtelua siten kuin 150 artiklassa määritetään, samoin kuin käsitteen palvelualakohtaista käyttöä tarkoittaen ”ehtoja, jotka ovat vähintään yhtä edulliset kuin mille tahansa vastaavien yleisten sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen käyttäjälle on myönnetty vastaavissa olosuhteissa”.

5. Yleisten televiestintäpalveluiden osalta varmistetaan, että suuri palveluntarjoaja tarjoaa yhteenliittämismahdollisuuden missä tahansa verkon teknisesti mahdollisessa pisteessä. Yhteenliittäminen toteutetaan

a) syrjimättömin ehdoin (mukaan luettuina tekniset standardit, eritelmät, laatu ja ylläpito) ja hinnoin sekä laatuvaatimuksin, jotka ovat yhtä korkeatasoiset kuin ne, joita sovelletaan tällaisen suuren palveluntarjoajan omiin vastaaviin palveluihin tai siihen vailla sidosyhteyttä olevien palveluntarjoajien taikka sen tytäryhtiön tai muun sidosyrityksen tarjoamiin palveluihin;

b) viivytyksittä ja soveltaen ehtoja (mukaan luettuina tekniset standardit, eritelmät, laatu ja ylläpito) ja kustannusperustaisia maksuja, jotka ovat avoimia, taloudelliseen toteutettavuuteen nähden kohtuullisia ja riittävän eriteltyjä, jotta palveluntarjoajan ei tarvitse maksaa sellaisista verkon osista tai toiminteista, joita se ei tarvitse palvelunsa tarjoamiseen; ja

c) käyttäjien enemmistölle tarjottujen verkon liityntäpisteiden lisäksi pyynnöstä myös muissa pisteissä sellaista maksua vastaan, joka perustuu tarvittavien lisätoiminteiden rakentamiskustannuksiin.

6. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suuren palveluntarjoajan yhteenliittämiseen sovellevat menettelyt ovat julksesti saatavilla ja että suuri palveluntarjoaja julkistaa joko omat yhteenliittämissopimuksensa tai tarvittaessa yhteenliittämistä koskevan viitetarjouksen.

175 ARTIKLA

Suurille palveluntarjoajille asetettavat kilpailua edistävät toimenpiteet

Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa asianmukaisia toimenpiteitä sen estämiseksi, etteivät palveluntarjoajat, jotka joko yksin tai yhdessä ovat suuria palveluntarjoajia, ota käyttöön kilpailunvastaisia käytäntöjä tai jatka sellaisten soveltamista. Tällaisia kilpailunvastaisia käytäntöjä ovat erityisesti

a) kilpailunvastaisen ristiintukemisen harjoittaminen;

b) kilpailijoilta saatujen tietojen käyttö kilpailua rajoittavasti; ja

c) se, ettei muiden palveluntarjoajien käyttöön anneta viivytyksettä teknisiä tietoja tarvittavista laitteista eikä kaupallisesti tärkeitä tietoja, joita ne tarvitsevat voidakseen tarjota palveluja.

176 ARTIKLA

Yleispalvelut

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, minkälaiset yleispalveluvelvoitteet se haluaa pitää voimassa.

2. Tällaisia velvoitteita ei sinänsä pidetä kilpailunvastaisina sillä edellytyksellä, että niitä hallinnoidaan oikeasuhteisesti, avoimesti, objektiivisesti ja syrjimättömästi. Tällaisten velvoitteiden hallinnoinnin on myös oltava kilpailun suhteen neutraalia, eikä se saa olla raskaampaa kuin mikä on tarpeen osapuolen määrittelemää yleispalvelutyyppiä varten.

3. Kaikkien sähköisiä viestintäverkkoja tai -palveluja tarjoavien palveluntarjoajien on kyettävä tarjoamaan yleispalvelua. Yleispalvelun tarjoajien valinta on tehtävä tehokkaalla, avoimella ja syrjimättömällä tavalla. Kumpikin osapuoli arvioi tarvittaessa, muodostaako yleispalvelun tarjoaminen kohtuuttoman rasitteen yhdelle yleispalvelun tarjoajaksi nimetylle palveluntarjoajalle. Jos se tällaisen kustannuslaskelman nojalla on perusteltua ja ottaen huomioon yleispalvelua tarjoavalle palveluntarjoajalle mahdollisesti koituva markkinaetu, sääntelyviranomaisten on päätettävä, tarvitaanko kyseistä palveluntarjoajaa koskevaa kompensaatiomenettelyä tai yleispalveluvelvoitteiden nettokustannusten jakamismenettelyä.

177 ARTIKLA

Numeron siirrettävyys

Kumpikin osapuoli varmistaa, että sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajat tarjovat numeron siirrettävyyttä kohtuullisin ehdoin

178 ARTIKLA

Tietojen luottamuksellisuus

Kumpikin osapuoli varmistaa sähköisen viestinnän ja siihen liittyvien liikennetietojen luottamuksellisuuden sellaisten sähköisten viestintäverkkojen ja julkisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalveluiden avulla rajoittamatta palvelukauppaa.

179 ARTIKLA

Sähköiseen viestintään liittyvien riitojen ratkaiseminen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että jos sähköisten viestintäverkkojen tai -palveluiden tarjoajien välillä ilmenee riita, joka liittyy tässä alajaksossa tarkoitettuihin oikeuksiin ja velvoitteisiin, asianomainen sääntelyviranomainen antaa kumman tahansa asianomaisen osapuolen pyynnöstä sitovan päätöksen, jolla riita ratkaistaan mahdollisimman nopeasti ja joka tapauksessa neljän kuukauden kuluessa, lukuun ottamatta poikkeustapauksia.

2. Jos tällainen riita koskee rajatylittävää palveluiden tarjontaa, kyseisten sääntelyviranomaisten on koordinoitava toimintansa, jotta riita voidaan ratkaista.

3. Sääntelyviranomaisen päätös on julkistettava liikesalaisuutta koskevia määräyksiä noudattaen. Asianomaisille osapuolille esitetään päätöksen täydelliset perustelut, ja niillä on oikeus tehdä päätöksestä valitus 172 artiklan 7 kohdan mukaisesti.

4. Tässä artiklassa tarkoitettu menettely ei estä osapuolia saattamasta asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

180 ARTIKLA

Asteittainen lähentäminen

Osapuolet tunnustavat, että Armenian tasavallan sähköisiä viestintäverkkoja koskevan lainsäädännön asteittainen lähentyminen Euroopan unionin lainsäädäntöön on tärkeää.

VI ALAJAKSO

RAHOITUSPALVELUT

181 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä alajaksoa sovelletaan sellaisten rahoituspalvelujen tarjoamiseen, jotka on vapautettu B, C ja D jakson nojalla.

2. Tässä luvussa ’rahoituspalvelulla’ tarkoitetaan mitä tahansa osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan tarjoamaa rahoitusluonteista palvelua. Rahoituspalveluihin sisältyvät vakuutuspalvelut ja vakuutuksiin liittyvät palvelut sekä pankki- ja muut rahoituspalvelut.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetut vakuutuspalvelut ja vakuutuksiin liittyvät palvelut sisältävät seuraavat:

a) ensivakuutus (mukaan luettuna rinnakkaisvakuutus):

i) henkivakuutus; ja

ii) vahinkovakuutus;

b) jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;

c) vakuutusten välittäminen, kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta; ja

d) vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskinarviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut.

4. Edellä 2 kohdassa tarkoitetut pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluita ja vakuutuksiin liittyviä palveluita) sisältävät seuraavat:

a) talletusten ja muiden takaisinmaksettavien varojen vastaanotto yleisöltä;

b) kaikentyyppinen luotonanto, mukaan luettuina kulutusluotot, kiinnitysluotot, factoring-rahoitus ja liiketoimien rahoitus;

c) rahoitusleasing;

d) kaikki maksu- ja rahansiirtopalvelut, mukaan luettuina luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankkivekselit;

e) takaukset ja sitoumukset;

f) kaupankäynti omaan tai asiakkaitten lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muuten seuraavilla välineillä:

i) rahamarkkinavälineet (mukaan lukien sekit, vekselit ja talletustodistukset);

ii) ulkomaanvaluutta;

iii) johdannaistuotteet, muun muassa futuurit ja optiot;

iv) valuuttakursseihin ja korkoihin liittyvät välineet, mukaan luettuina sellaiset tuotteet kuin swap-sopimukset ja korkotermiinit;

v) siirtokelpoiset arvopaperit; ja

iv) muut siirtokelpoiset välineet ja rahoitusvarat, mukaan luettuina jalometalliharkot;

g) osallistuminen kaikenlaisten arvopapereiden anteihin, mukaan lukien merkintätakuut ja sijoitukset asiamiehenä (julkisesti tai yksityisesti) ja näihin anteihin liittyvien palvelujen tarjonta;

h) välitystoiminta rahamarkkinoilla;

i) varainhoito, kuten käteisvarojen tai arvopaperisalkun hoito, kaikentyyppinen yhteissijoitusten hoito, eläkerahastojen hoito, arvopapereiden talletus- ja notariaattipalvelut;

j) rahoitusvaroihin, kuten arvopapereihin, johdannaistuotteisiin ja muihin siirtokelpoisiin välineisiin, liittyvät maksu- ja selvityspalvelut;

k) rahoitustietojen antaminen ja siirto, rahoitukseen liittyvä tietojenkäsittely ja siihen liittyvät ohjelmistot; ja

l) neuvonta, välitys ja muut tässä kohdassa lueteltuihin erilaisiin toimintoihin liittyvät rahoituspalvelut, mukaan luettuina luottotietotoiminta ja -analyysi, sijoituksiin ja salkunhoitoon liittyvä tutkimus ja neuvonta sekä yritysostoihin sekä yrityksen uudelleenorganisointiin ja toimialastrategiaan liittyvä neuvonta.

5. Tässä alajaksossa tarkoitetaan

a) ’rahoituspalvelujen tarjoajalla’ osapuolen luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, lukuun ottamatta julkisia elimiä, joka haluaa tarjota tai tarjoaa rahoituspalveluita;

b) ’julkisella elimellä’

i) osapuolen julkisia viranomaisia, keskuspankkia tai rahaviranomaista taikka osapuolen omistuksessa tai valvonnassa olevaa laitosta, jos sen pääasiallisena tehtävänä on hoitaa julkisia tehtäviä tai suorittaa julkishallintoon kuuluvia toimintoja, ei kuitenkaan laitosta, joka pääasiallisesti tarjoaa rahoituspalveluja kaupallisin ehdoin; tai

ii) näiden tehtävien osalta yksityistä elintä, joka hoitaa tehtäviä, joita yleensä hoitaa keskuspankki tai rahaviranomainen;

c) ’uudella rahoituspalvelulla’ luonteeltaan rahoitukseen liittyvää palvelua, jota mikään rahoituspalvelujen tarjoaja ei tarjoa osapuolen alueella mutta jota tarjotaan toisen osapuolen alueella, mukaan lukien palvelut, jotka liittyvät olemassa oleviin ja uusiin tuotteisiin tai tuotteen toimitustapaan.

182 ARTIKLA

Vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskeva poikkeus

1. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä toiminnan vakauteen liittyvistä syistä esimerkiksi

a) suojellakseen sijoittajia, tallettajia, vakuutuksenottajia tai henkilöitä, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalvelujen tarjoaja;

b) varmistaakseen rahoitusjärjestelmänsä luotettavuuden ja vakauden.

2. Nämä toimenpiteet eivät saa olla vaativampia kuin on tarpeen niille asetetun tavoitteen saavuttamiseksi.

3. Tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita velvoittavan osapuolia paljastamaan yksittäisten asiakkaiden liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

183 ARTIKLA

Tehokas ja avoin sääntely

1. Kumpikin osapuoli pyrkii parhaansa mukaan ilmoittamaan etukäteen kaikille asianomaisille henkilöille sellaisista yleisesti sovellettaviksi tarkoitetuista toimenpiteistä, joiden käyttöönottoa osapuoli ehdottaa, antaakseen näille henkilöille mahdollisuuden esittää huomautuksia kyseisistä toimenpiteistä. Näistä toimenpiteistä ilmoitetaan

a) virallisessa julkaisussa; tai

b) muussa kirjallisessa tai sähköisessä muodossa.

2. Kumpikin osapuoli antaa asianomaisten henkilöiden tiedoksi vaatimukset, joita se soveltaa rahoituspalvelujen tarjoamista koskevien hakemusten laatimiseen.

Asianomainen osapuoli antaa hakijalle tämän pyynnöstä tiedon sen hakemuksen käsittelyvaiheesta. Jos asianomainen osapuoli tarvitsee lisätietoja hakijalta, sen on ilmoitettava tästä hakijalle ilman tarpeetonta viivytystä.

3. Kumpikin osapuoli pyrkii parhaansa mukaan varmistamaan, että rahoituspalvelualan sääntelyä ja valvontaa sekä veropetosten ja veronkierron torjuntaa koskevat kansainvälisesti sovitut normit pannaan täytäntöön ja niitä sovelletaan sen alueella. Tällaisia kansainvälisesti sovittuja normeja ovat muun muassa

a) Baselin pankkivalvontakomitean ”Core Principle for Effective Banking Supervision” (pankkivalvonnassa noudatettavat perusperiaatteet);

b) kansainvälisen vakuutusvalvojien järjestön ”Insurance Core Principles” (vakuutusalan perusperiaatteet);

c) arvopaperipörssiä valvovien viranomaisten kansainvälisen järjestön ”Objectives and Principles of Securities Regulation” (arvopaperikaupan sääntelyn tavoitteet ja periaatteet);

d) OECD:n mallisopimus tietojen vaihtamisesta veroasioissa;

e) G20-ryhmän antama ”Statement on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes” (lausuma avoimuudesta ja tietojenvaihdosta verotusta varten); ja

f) rahanpesunvastaisen kansainvälisen toimintaryhmän ”Forty Recommendations on Money Laundering” (neljäkymmentä rahanpesun vastaista suositusta).

4. Osapuolet ottavat myös huomioon G7-maiden valtiovarainministerien vahvistamat ”Tietojenvaihdon kymmenen perusperiaatetta” ja pyrkivät parhaansa mukaan soveltamaan niitä keskinäisissä suhteissaan.

184 ARTIKLA

Uudet rahoituspalvelut

Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan tarjota samantyyppisiä uusia rahoituspalveluja kuin ne, joita osapuolen omat rahoituspalvelujen tarjoajat saavat osapuolen sisäisen lainsäädännön nojalla tarjota vastaavissa olosuhteissa. Osapuoli voi määrätä sen oikeudellisen muodon, jonka kautta palvelua voidaan tarjota, ja se voi edellyttää, että palvelun tarjoamiseen hankitaan lupa. Jos lupaa vaaditaan, päätös siitä on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa, ja lupa voidaan evätä vain toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen liittyvistä 182 artiklan mukaisista syistä.

185 ARTIKLA

Tietojenkäsittely

1. Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan siirtää tietojenkäsittelyssä tarvittavia tietoja sähköisesti tai muussa muodossa alueelleen ja sieltä pois, jos tällainen tietojenkäsittely on tarpeen rahoituspalvelujen tarjoajan tavanomaisessa liiketoiminnassa.

2. Edellä olevan 1 kohdan määräykset eivät rajoita osapuolen oikeutta suojata henkilötietoja ja yksityisyyttä, kunhan tätä oikeutta ei käytetä tämän sopimuksen kiertämiseen.

3. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa riittäviä suojatoimenpiteitä yksityisyyden ja perusoikeuksien sekä yksilönvapauden suojaamiseksi, erityisesti henkilötietojen siirron osalta.

186 ARTIKLA

Erityiset poikkeukset

1. Tämän luvun määräysten ei voida tulkita estävän osapuolta tai sen julkisia elimiä harjoittamasta yksinoikeudella alueellaan yleiseen eläkejärjestelmään tai lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvaa toimintaa tai tarjoamasta siihen liittyviä palveluja, paitsi jos tällaista toimintaa voivat osapuolen sisäisten säännösten mukaisesti harjoittaa myös julkisten elinten tai yksityisten laitosten kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat.

2. Tämän sopimuksen määräyksiä ei sovelleta keskuspankin, rahaviranomaisen tai muun julkisen elimen raha- ja valuuttakurssipolitiikan yhteydessä toteuttamiin toimiin.

3. Tämän luvun ei voida tulkita estävän osapuolta tai sen julkisia elimiä harjoittamasta toimintaa tai tarjoamasta palveluja yksinoikeudella alueellaan osapuolen tai sen julkisten elinten lukuun taikka niiden takauksella tai niiden myöntämin varoin.

187 ARTIKLA

Itsesääntelyorganisaatiot

Jos osapuoli edellyttää liittymistä tai osallistumista tai pääsyä johonkin itsesääntelyelimeen, arvopaperi- tai futuuripörssiin tai -markkinoihin, selvitystoimistoon tai muuhun organisaatioon tai yhdistykseen, jotta toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoaja saisi tarjota rahoituspalveluja samoista lähtökohdista kuin osapuolen omat rahoituspalvelujen tarjoajat, tai jos osapuoli välittömästi tai välillisesti tarjoaa tällaisille elimille oikeuksia tai etuja rahoituspalveluiden tarjonnassa, osapuolen on varmistettava 144 artiklassa ja 150 artiklassa vahvistettujen velvoitteiden noudattaminen.

188 ARTIKLA

Selvitys- ja maksujärjestelmät

Edellä 144 ja 150 artiklassa määriteltyjen kansallista kohtelua koskevien ehtojen mukaan kummankin osapuolen on sallittava alueelleen sijoittautuneiden toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajien päästä osalliseksi julkisten elinten ylläpitämiin maksu- ja selvitysjärjestelmiin, sekä sellaisiin virallisiin rahoitus- ja jälleenrahoitusmahdollisuuksiin, jotka ovat käytettävissä tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Tällä kohdalla ei ole tarkoitus antaa näille rahoituspalveluiden tarjoajille pääsyä osapuolen viimekäden (”lender of last resort”) rahoitusmahdollisuuksiin.

189 ARTIKLA

Rahoitusvakaus ja rahoituspalveluiden sääntely Armenian tasavallassa

Osapuolet tunnustavat riittävän rahoituspalveluiden sääntelyn merkityksen varmistaakseen rahoitusvakauden, oikeudenmukaiset ja tehokkaat markkinat sekä suojan sijoittajille, tallettajille, vakuutuksenottajille ja henkilöille, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalvelujen tarjoaja. Tällaisten rahoituspalvelujen sääntelyn yleisenä vertailukohtana ovat kansainväliset hyvät käytännöt, etenkin siten kuin ne pannaan täytäntöön Euroopan unionissa. Tässä yhteydessä Armenian tasavalta lähentää tarpeen mukaan rahoituspalveluidensa sääntelyä Euroopan unionin lainsäädäntöön.

II ALAJAKSO

LIIKENNEPALVELUT

190 ARTIKLA

Soveltamisala ja tavoitteet

Tässä alajaksossa vahvistetaan periaatteet, jotka koskevat kansainvälisten liikennepalveluiden vapauttamista B, C ja D jakson nojalla.

191 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä alajaksossa sekä B, C ja D jaksossa tarkoitetaan

a) ’kansainvälisellä meriliikenteellä’ ovelta ovelle -kuljetuksia ja multimodaalikuljetuksia, joilla tarkoitetaan tavaroiden kuljettamista useammalla kuin yhdellä liikennemuodolla, joihin sisältyy meriosuus, ja ainoastaan yhdellä kuljetusasiakirjalla, minkä vuoksi tähän sisältyy oikeus tehdä suoraan sopimuksia muiden liikennemuotojen tarjoajien kanssa;

b) ’meriliikenteen lastinkäsittelypalveluilla’ ahtausyritysten, myös terminaalien operaattoreiden, harjoittamaa toimintaa, mutta siihen ei sisälly satamatyöläisten välitön toiminta, jos tällainen työvoima on järjestetty ahtausyrityksistä ja terminaalien operaattoriyrityksistä riippumattomasti. Tähän sisältyvät seuraavien vaiheiden järjestely ja valvonta:

i) lastin lastaaminen alukseen tai purkaminen aluksesta;

ii) lastin kiinnittäminen tai irrottaminen;

iii) lastin vastaanottaminen tai toimittaminen ja säilyttäminen ennen laivausta tai purkamisen jälkeen;

c) ’tulliselvityspalveluilla’ (vaihtoehtoisesti ’tullitoimipaikan asiamiespalvelut’) toimia, jotka koostuvat rahdin tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen liittyvien tullimuodollisuuksien täyttämisestä toisen osapuolen puolesta riippumatta siitä, onko tämä palvelu kyseisen palvelujen tarjoajan päätoimi vai sen päätoimialaa täydentävä muu toimintamuoto;

d) ’konttiasema- ja varastopalveluilla’ konttien säilyttämistä joko satama-alueilla tai sisämaassa niiden pakkaamiseksi, purkamiseksi ja korjaamiseksi sekä niiden saattamiseksi liikennekelpoisiksi;

e) ’varustamon edustajan palveluilla’ yhden tai useamman linja- tai laivanvarustamon kaupallisten etujen edustamista tietyllä maantieteellisellä alueella seuraavissa tarkoituksissa:

i) meriliikenteen ja siihen liittyvien oheispalvelujen markkinointiin ja myyntiin liittyvät toimet hinnoittelusta laskutukseen sekä konossementtien laatiminen yhtiöiden puolesta, tarvittavien oheispalvelujen ostaminen ja jälleenmyynti, asiakirjojen laatiminen ja liiketoimintaa koskevien tietojen toimittaminen; ja

ii) aluksen satamassakäynnin järjestäminen tai rahdin haltuunotto tarvittaessa varustamon puolesta;

f) ’huolintapalveluilla’ laivauksen järjestämistä ja seurantaa laivaajan puolesta hankkimalla kuljetus- ja tarvittavat oheispalvelut, laatimalla tarvittavat asiakirjat ja toimittamalla tarvittavat liiketoimintatiedot; ja

g) ’syöttöliikennepalveluilla’ kansainvälisten lastien, erityisesti konttirahdin, kuljetusta meritse osapuolen alueella sijaitsevien satamien välillä ennen kansainvälistä kuljetusosuutta tai sen jälkeen.

2. Kansainvälisen meriliikenteen osalta osapuolet varmistavat lastin vapaata kuljetusoikeutta kaupallisin ehdoin koskevan periaatteen tosiasiallisen soveltamisen, kansainvälisten meriliikennepalvelujen vapaan tarjoamisen sekä kansallisen kohtelun soveltamisen tällaisten palvelujen tarjoamisen yhteydessä.

3. Ottaen huomioon kansainvälisten meriliikennepalvelujen nykyisen vapauttamisasteen osapuolten välillä kumpikin osapuoli

a) soveltaa tosiasiallisesti periaatetta, jonka mukaan kansainvälisille meriliikennemarkkinoille ja meriliikenteeseen on rajoittamaton pääsy kaupallisin ehdoin ja syrjimättömästi; ja

b) myöntää toisen osapuolen lipun alla toimiville tai sen palveluntarjoajien liikennöimille aluksille yhtä edullisen kohtelun kuin omille aluksilleen tai minkä tahansa kolmannen maan aluksille sen mukaan, kumpi näistä kohteluista on edullisempi, muun muassa satamiin pääsyn, satamien infrastruktuurin ja palveluiden ja merenkulun tukipalvelujen käytön ja niistä johtuvien maksujen ja palkkioiden, tullipalvelujen ja laituripaikkojen sekä lastausta ja purkamista varten osoitettavien tilojen ja välineiden osalta.

4. Soveltaessaan 3 kohdassa tarkoitettuja periaatteita osapuolet

a) eivät ota käyttöön tulevissa, kolmansien maiden kanssa kansainvälisistä meriliikennepalveluista tehtävissä sopimuksissa lastinjakojärjestelyjä, kuivan ja nestemäisen irtolastin kuljetukset ja linjaliikenne mukaan luettuina, ja lopettavat kohtuullisen ajan kuluessa aiempiin sopimuksiin sisältyvät lastinjakojärjestelyt; ja

b) poistavat tämän sopimuksen voimaan tullessa kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset tai muut esteet, jotka voisivat rajoittaa peitellysti kansainvälisten meriliikennepalvelujen vapaata tarjoamista tai vaikuttaa niihin syrjivästi, ja pidättäytyvät ottamasta tällaisia käyttöön.

5. Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien sijoittautumisen alueelleen yhtä edullisin sijoittautumis- ja toimintaedellytyksin kuin ne, jotka se tarjoaa joko omille tai minkä tahansa kolmannen maan palvelujen tarjoajille sen mukaan, kummat näistä edellytyksistä ovat paremmat.

6. Kumpikin osapuoli tarjoaa toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajille kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin seuraavat satamapalvelut: luotsaaminen, hinaus ja vetoapu, muonitus, polttoaineen ja veden toimitus, jätehuolto ja painolastin hävittäminen, satamakapteenipalvelut, navigointilaitteet, korjausvälineet hätätapauksia varten, ankkurointi, ankkuripaikka ja ankkurointipalvelut sekä alusten käytön kannalta tärkeät maissa sijaitsevat viestintä-, vesi-, sähkö- ja muut vastaavat palvelut.

7. Kumpikin osapuoli sallii välineistön, kuten tyhjien konttien, kuljetuksen muuna kuin maksua vastaan kuljetettavana rahtina Armenian tasavallan satamien välillä tai jäsenvaltion satamien välillä.

8. Kumpikin osapuoli sallii toimivaltaisen viranomaisen luvalla toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien tarjota syöttöliikennepalveluja kansallisten satamiensa välillä.

192 ARTIKLA

Asteittainen lähentäminen

Osapuolet tunnustavat, että Armenian tasavallan liikennepalveluita koskevan lainsäädännön asteittainen lähentyminen Euroopan unionin lainsäädäntöön on tärkeää.

F JAKSO

SÄHKÖINEN KAUPANKÄYNTI

I ALAJAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

193 ARTIKLA

Tavoite ja periaatteet

1. Osapuolet tunnustavat, että sähköinen kaupankäynti lisää kaupankäynnin mahdollisuuksia monilla aloilla, ja ne pyrkivät edistämään sähköistä kaupankäyntiä välillään tekemällä yhteistyötä erityisesti tämän luvun määräyksiin perustuvissa sähköiseen kaupankäyntiin liittyvissä asioissa.

2. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että sähköisen kaupankäynnin kehityksen on oltava täysin yhteensopivaa korkeatasoisimpien kansainvälisten tietosuojastandardien kanssa, jotta käyttäjien luottamus sähköiseen kaupankäyntiin voidaan varmistaa.

3. Osapuolet pitävät sähköisiä siirtoja C jaksossa tarkoitettuna palveluiden tarjontana, johon ei voida soveltaa tulleja.

194 ARTIKLA

Sähköisen kaupan sääntelykysymykset

1. Osapuolet ylläpitävät sähköisen kaupan esille nostamista sääntelykysymyksistä vuoropuhelua, jossa käsitellään muuan muassa seuraavia seikkoja:

a) yleisölle annettujen sähköisten allekirjoitusten varmenteiden tunnustaminen ja rajatylittävien varmennepalveluiden helpottaminen;

b) välittävien palveluntarjoajien vastuu tiedon toimittamisen tai tallentamisen osalta;

i) ei-toivotun sähköisen kaupallisen viestinnän käsittely; ja

ii) kuluttajansuoja sähköisen kaupan alalla; ja

c) kaikki muut sähköisen kaupankäynnin kehityksen kannalta merkitykselliset seikat.

2. Kyseinen vuoropuhelu voidaan toteuttaa vaihtamalla tietoja kummankin osapuolen säädöksistä, jotka koskevat 1 kohdassa tarkoitettuja seikkoja tai kyseisten säädösten täytäntöönpanoa.

II ALAJAKSO

VÄLITTÄJINÄ TOIMIVIEN PALVELUNTARJOAJIEN VASTUU

195 ARTIKLA

Välittäjien palvelujen käyttö

Osapuolet ovat tietoisia siitä, että kolmannet osapuolet voivat käyttää välittäjien palveluita niiden kansallista lainsäädäntöä loukkaavaan toimintaan. Ottaakseen huomioon tämän mahdollisuuden osapuolet ottavat käyttöön tai pitävät voimassa välittäjinä toimiville palveluntarjoajille tässä alajaksossa tarkoitetut vastuuta koskevat toimenpiteet.

196 ARTIKLA

Välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuu ”pelkkä siirtotoiminta”

1. Jos tarjottava tietoyhteiskunnan palvelu muodostuu palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen siirrosta viestintäverkossa tai viestintäverkkoyhteyden tarjoamisesta, kumpikin osapuoli varmistaa, että palveluntarjoaja ei ole vastuussa siirretyistä tiedoista, edellyttäen, että palveluntarjoaja

a) ei ole siirron alkuunpanija;

b) ei valitse siirron vastaanottajaa; ja

c) ei valitse eikä muuta siirrettäviä tietoja.

2 Edellä 1 kohdassa tarkoitetut siirtoon ja yhteyden tarjoamiseen liittyvät toimet käsittävät siirrettyjen tietojen automaattisen, väliaikaisen ja tilapäisen tallentamisen, sikäli kuin tallentaminen palvelee yksinomaan siirron toimeenpanoa viestintäverkossa eikä sen kesto ylitä siirtoon tarvittavaa kohtuullista aikaa.

3 Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia kummankin osapuolen oikeusjärjestelmän mukaisesti palveluntarjoajaa lopettamaan tai estämään loukkaukset.

197 ARTIKLA

Välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuu ”välimuistiin tallentaminen”

1. Jos tarjottava tietoyhteiskunnan palvelu muodostuu palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen siirrosta viestintäverkossa, kumpikin osapuoli varmistaa, että palveluntarjoaja ei ole vastuussa tämän tiedon sellaisen automaattisen, tilapäisen ja lyhytaikaisen tallentamisen osalta, jonka suorittamisen ainoana tavoitteena on muille palvelun vastaanottajille niiden pyynnöstä tehtävän tiedonsiirron edelleen välittämisen tehostaminen, edellyttäen, että palveluntarjoaja

a) ei muuta tietoja;

b) noudattaa tietoihin pääsyä koskevia ehtoja;

c) noudattaa tiedon päivitystä koskevia sääntöjä, jotka on ilmoitettu toimialalla laajalti hyväksytyllä ja käytetyllä tavalla;

d) ei puutu toimialalla laajalti hyväksytyn ja käytetyn teknologian lailliseen käyttöön saadakseen tietoja talletetun tiedon käytöstä; ja

e) toimii viipymättä tallentamansa tiedon poistamiseksi tai siihen pääsyn estämiseksi heti saatuaan tosiasiallisesti tietoonsa sen, että tieto on poistettu sieltä, missä se alun perin oli verkossa, tai että kyseisen tiedon saanti on estetty taikka tuomioistuin tai hallintoviranomainen on määrännyt poistamaan kyseisen tiedon tai estämään sen saannin.

2. Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia osapuolen oikeusjärjestelmän mukaisesti palveluntarjoajaa lopettamaan tai estämään loukkaukset.

198 ARTIKLA

Välittäjien vastuu säilytys (”hosting”)

1. Jos tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaminen käsittää palvelun vastaanottajan toimittamien tietojen tallentamisen, osapuolet varmistavat, että palveluntarjoaja ei ole vastuussa palvelun vastaanottajan pyynnöstä tallennetuista tiedoista, edellyttäen, että

a) palveluntarjoajalla ei ole tosiasiallista tietoa laittomasta toiminnasta tai tiedoista eikä hänen tiedossaan vahingonkorvausvaatimuksen kyseessä ollen ole tosiasioita tai olosuhteita, joiden perusteella toiminnan tai tietojen laittomuus on ilmeistä; tai

b) palveluntarjoaja toimii viipymättä tietojen poistamiseksi tai niiden saannin estämiseksi heti saatuaan tiedon tällaisista seikoista.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, kun palvelun vastaanottaja toimii palveluntarjoajan johdon tai määräysvallan alaisena.

3. Tämä artikla ei vaikuta tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen mahdollisuuteen vaatia osapuolen oikeusjärjestelmän mukaisesti palveluntarjoajaa lopettamaan tai estämään loukkaukset, eikä se myöskään vaikuta osapuolen mahdollisuuteen vahvistaa menettelyjä, joita sovelletaan tietojen poistamiseen tai niiden saannin estämiseen.

199 ARTIKLA

Yleisen valvontavelvoitteen puuttuminen

1. Osapuolet eivät aseta palveluntarjoajille 196, 197 ja 198 artiklassa tarkoitettujen palvelujen toimittamisen osalta yleistä velvoitetta valvoa siirtämiään ja tallentamiaan tietoja eivätkä yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laittomia toimia osoittavia tosiasioita ja olosuhteita.

2. Kumpikin osapuoli voi asettaa tietoyhteiskunnan palveluntarjoajille velvoitteen ilmoittaa välittömästi toimivaltaisille viranomaisille palvelun vastaanottajien laittomiksi väitetyistä toimista tai näiden antamista laittomiksi väitetyistä tiedoista tai velvoitteen ilmoittaa toimivaltaisille viranomaisille niiden pyynnöstä tiedot, joiden avulla voidaan tunnistaa niiden palvelujen vastaanottajat, joiden kanssa niillä on säilytyssopimuksia.

G JAKSO

POIKKEUKSET

200 ARTIKLA

Yleiset poikkeukset

1. Tämän luvun määräyksiin sovelletaan 2 ja 3 kohdassa vahvistettuja poikkeuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tässä sopimuksessa vahvistettujen yleisten poikkeusten soveltamista.

2. Edellyttäen, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolten kesken samanlaisten olosuhteiden vallitessa, taikka sijoittautumisen tai rajatylittävän palveluntarjonnan peiteltyyn rajoittamiseen, tämän luvun määräysten ei voida tulkita estävän osapuolta ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä, jotka

a) ovat tarpeen yleisen turvallisuuden ja julkisen moraalin suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi;

b) ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi;

c) liittyvät ehtyvien luonnonvarojen suojeluun, jos tällaisten toimenpiteiden toteuttamisen ohella rajoitetaan kotimaisia yrittäjiä tai kotimaista palveluiden tuotantoa tai kulutusta;

d) ovat tarpeen taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi;

e) ovat tarpeen sellaisten lakien tai määräysten noudattamisen turvaamiseksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän luvun kanssa, mukaan luettuina seuraavia seikkoja koskevat lait ja määräykset:

i) harhaanjohtavien ja vilpillisten toimintatapojen estämiseen tai sopimusten laiminlyöntien seurauksista huolehtimiseen;

ii) henkilöiden yksityisyyden suojaamiseen henkilötietojen käsittelyssä ja levittämisessä sekä henkilöä koskevien tiedostojen ja tilitietojen luottamuksellisuuden turvaamiseen; tai

iii) turvallisuus; tai

f) eivät ole yhteensopivia 144 ja 150 artiklan kanssa ottaen huomioon, että erilaisen kohtelun tarkoituksena on varmistaa välittömien verojen tehokas tai tasapuolinen määrääminen tai kantaminen toisen osapuolen taloudellisen toiminnan, yrittäjien tai palveluntarjoajien osalta[1].

3. Tämän luvun ja liitteen VIII määräyksiä ei sovelleta osapuolten sosiaaliturvajärjestelmiin tai sellaiseen sopimuspuolen alueella harjoitettavaan toimintaan, joka liittyy, vaikkakin vain ajoittain, julkisen vallan käyttöön.

[1] Toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on turvata välittömien verojen määrääminen tai kantaminen tehokkaasti tai tasapuolisesti, kuuluvat osapuolen verojärjestelmänsä mukaisesti suorittamat toimenpiteet,

i) joita sovelletaan sellaisiin yrittäjiin ja palveluntarjoajiin, jotka eivät asu kyseisellä alueella, tunnustaen, että sellaisten henkilöiden, jotka eivät asu kyseisellä alueella, verotukselliset velvoitteet määritetään sellaisten erien perusteella, joiden lähde on tai jotka sijaitsevat osapuolen alueella;

ii) joita sovelletaan sellaisiin henkilöihin, jotka eivät asu osapuolen alueella, tai verojen määräämisen tai kantamisen turvaamiseksi osapuolen alueella;

iii) joita sovelletaan sellaisiin henkilöihin, jotka asuvat tai eivät asu kyseisellä alueella, verojen välttämisen tai kiertämisen estämiseksi, mukaan lukien menettelyyn liittyvien määräysten noudattaminen;

iv) joita sovelletaan toisen osapuolen alueella tai alueelta hankittujen palvelujen kuluttajiin tarkoituksena turvata osapuolen alueella olevista lähteistä olevien verojen määrääminen sellaisille kuluttajille tai kantaminen sellaisilta kuluttajilta;

v) joilla erotetaan toisistaan maailmanlaajuisesti veronalaisista eristään verovelvolliset yrittäjät ja palveluntarjoajat ja muut yrittäjät ja palveluntarjoajat tunnustaen heidän veropohjansa välisen erilaisuuden; tai

vi) joilla määrätään, kohdennetaan tai jaetaan osapuolen alueella asuvien henkilöiden tai sivukonttoreiden taikka etuyhteydessä keskenään olevien henkilöiden tai saman henkilön sivukonttoreiden välinen tulo, voitto, tappio, vähennys tai hyvitys tarkoituksena turvata osapuolen veropohja.

Edellä f alakohdassa ja tässä alaviitteessä olevat verotustermit ja -käsitteet määräytyvät toimenpiteen suorittavan osapuolen sisäisen lainsäädännön mukaisten verotuksen määritelmien ja käsitteiden tai vastaavien tai samankaltaisten määritelmien ja käsitteiden mukaisesti.

201 ARTIKLA

Verotusta koskevat toimenpiteet

Tämän luvun määräysten mukaista suosituimmuuskohtelua ei sovelleta verokohteluun, jonka osapuolet myöntävät tai aikovat tulevaisuudessa myöntää niiden välisten kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten perusteella.

202 artikla

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

Tämä sopimuksen ei voida tulkita

a) velvoittavan osapuolta toimittamaan tietoja, joiden paljastamista se pitää keskeisten turvallisuusetujensa vastaisina;

b) estävän osapuolta ryhtymästä toimenpiteisiin, joita se pitää välttämättöminä keskeisten turvallisuusetujensa suojelemiseksi ja jotka

   i) liittyvät aseiden tai ampuma- tai sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan,

   ii) liittyvät taloudelliseen toimintaan, jonka tarkoituksena on suoraan tai välillisesti sotilaskohteen varustaminen;

iii) liittyvät fissioituvaan ja fuusioituvaan ydinmateriaaliin tai materiaaleihin, joista edellä mainitut on johdettu; tai

iv) toteutetaan sodan tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilanteen aikana; tai

c) estävän osapuolta toteuttamasta toimia täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

H JAKSO

SIJOITUKSET

203 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu

Kahdenvälisten sijoitusten helpottamiseksi osapuolet tarkastelevat sijoituksia koskevaa oikeudellista kehystä ja ympäristöä uudelleen viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen säännöllisesti. Tämän uudelleentarkastelun pohjalta osapuolet harkitsevat mahdollisuutta aloittaa neuvottelut tämän sopimuksen täydentämiseksi määräyksillä, jotka koskevat sijoituksia, mukaan lukien sijoitusten suojaa.

6 LUKU

JUOKSEVAT MAKSUT JA PÄÄOMANLIIKKEET

204 ARTIKLA

Juoksevat maksut

Osapuolet sitoutuvat Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevan sopimuksen artiklojen määräysten mukaisesti siihen, että ne sallivat kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välillä eivätkä rajoita niitä millään tavoin.

205 ARTIKLA

Pääomanliikkeet

1. Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden suorissa sijoituksissa[1], jotka on tehty vastaanottajamaan lainsäädännön ja 5 luvun määräysten mukaisesti, sekä näiden sijoitusten ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisessa ja kotiuttamisessa.

[1] Suoriin sijoituksiin liittyvä kiinteän omaisuuden hankinta mukaan luettuna.

2. Rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten soveltamista, niiden maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta, jotka eivät kuulu 1 kohdan soveltamisalaan, kumpikin osapuoli varmistaa tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen pääoman vapaan liikkuvuuden, kun on kyse

a) luotoista, jotka liittyvät liiketoimiin, myös sellaisten palveluiden tarjoamiseen, joissa on osallisena henkilö, jonka kotipaikka on jommankumman osapuolen alueella;

b) toisen osapuolen sijoittajien rahoituslainoista ja -luotoista; ja

c) edellä olevassa 142 artiklassa määritellystä oikeushenkilön osakkuudesta, kun tarkoituksena ei ole luoda tai pitää yllä kestäviä taloudellisia yhteyksiä.

3. Osapuolet eivät ota käyttöön Euroopan unionin ja Armenian tasavallan asukkaiden välisiin pääomanliikkeisiin ja juokseviin maksuihin liittyviä uusia rajoituksia eivätkä tiukenna olemassa olevia määräyksiä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten soveltamista.

206 ARTIKLA

Poikkeukset

Edellyttäen, että toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään sellaisten maiden välillä, joissa vallitsevat samankaltaiset olosuhteet, taikka pääomanliikkeiden peiteltyyn rajoittamiseen, tämän luvun ei voida tulkita estävän kumpaakaan osapuolta ottamasta käyttöön tai soveltamasta toimenpiteitä, jotka

a) ovat tarpeen yleisen turvallisuuden ja julkisen moraalin suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi; tai

b) ovat tarpeen sellaisten lakien tai määräysten noudattamisen turvaamiseksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän osaston määräysten kanssa, mukaan luettuina seuraavia seikkoja koskevat lait ja määräykset:

   i) rikosten torjunta, harhaanjohtavien ja vilpillisten toimintatapojen ehkäiseminen tai toimenpiteet, jotka ovat tarpeen sopimusten noudattamatta jättämisen seurauksista huolehtimiseksi, mukaan lukien konkurssi, maksukyvyttömyys ja velkojien oikeuksien suojelu;

   ii) hyväksytyt tai voimassa pidetyt toimenpiteet, joilla varmistetaan osapuolen rahoitusjärjestelmän luotettavuus ja vakaus;

   iii) arvopapereiden, optioiden, futuurien tai muiden johdannaisten liikkeeseenlasku, niillä käytävä kauppa tai niiden välittäminen;

   iv) siirtoja koskevat rahoitustiedot tai kirjanpito, kun se on tarpeen lain täytäntöönpanon valvonnan tai rahoitusalan sääntelyviranomaisten avustamiseksi; tai

   v) oikeus- tai hallintomenettelyissä annettujen määräysten tai tuomioiden noudattamisen varmistaminen.

207 ARTIKLA

Suojatoimenpiteet

Jos maksut tai pääomanliikkeet aiheuttavat poikkeuksellisissa olosuhteissa vakavia ongelmia Armenian tasavallan osalta valuuttakurssi- tai rahapolitiikan toiminnalle tai Euroopan unionin osalta talous- ja rahaliiton toiminnalle tai jos osapuolella on vakavia maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyviä vaikeuksia tai sellaisten uhka on olemassa, se voi ottaa enintään vuoden ajaksi käyttöön suoja- tai rajoittavia toimenpiteitä, jotka ovat ehdottomasti tarpeen Euroopan unionin ja Armenian tasavallan pääoma-, maksu- tai siirtoliikenteen kannalta. Suojatoimenpiteen käyttöön ottavan tai voimassa pitävän osapuolen on ilmoitettava toimenpiteen käyttöönotosta viipymättä toiselle osapuolelle ja esitettävä mahdollisimman pian sen poistamista koskeva aikataulu.

208 ARTIKLA

Edistäminen

Osapuolet neuvottelevat keskenään helpottaakseen pääomanliikkeitä välillään ja edistääkseen näin tämän sopimuksen tavoitteita.

7 LUKU

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET

A JAKSO

TAVOITTEET JA PERIAATTEET

209 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on

a) helpottaa innovatiivisten ja luovien tuotteiden tuotantoa ja kaupallistamista osapuolten välillä kestävyyden ja osallistavuuden lisäämiseksi kummankin osapuolen taloudessa; ja

b) saavuttaa riittävä ja tehokas teollis- ja tekijänoikeuksien suojan taso ja täytäntöönpano.

210 ARTIKLA

Velvoitteiden luonne ja soveltamisala

1. Osapuolet varmistavat sellaisten teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien kansainvälisten sopimusten, joiden sopimuspuolia ne ovat, myös teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen, joka sisältyy WTO-sopimuksen liitteeseen 1C, jäljempänä ’TRIPS-sopimus’, riittävän ja tehokkaan täytäntöönpanon. Tässä luvussa täydennetään ja täsmennetään osapuolten TRIPS-sopimuksen ja muiden teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita.

2. Tässä sopimuksessa ’teollis- ja tekijänoikeuksilla’ tarkoitetaan muun muassa kaikkia sellaisia teollis- ja tekijänoikeuksien luokkia, joita tarkoitetaan tämän luvun B jaksossa.

3. Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja sisältää myös suojan vilpillistä kilpailua vastaan vuonna 1883 tehdyn teollisoikeuden suojelemista koskevan Pariisin yleissopimuksen, jäljempänä ’Pariisin yleissopimus 1967’, sellaisena kuin se on viimeksi Tukholmassa tarkistettuna, 10 bis artiklan mukaisesti.

211 ARTIKLA

Sammuminen

Kumpikin osapuoli perustaa teollis- ja tekijänoikeuksien kansallista tai alueellista sammumista koskevan järjestelmän.

B JAKSO

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIA KOSKEVAT NORMIT

I ALAJAKSO

TEKIJÄNOIKEUS JA LÄHIOIKEUDET

212 ARTIKLA

Annettava suoja

1. Osapuolet noudattavat seuraavien kansainvälisten sopimusten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita:

a) Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta, jäljempänä ’Bernin yleissopimus’;

b) esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta tehty kansainvälinen yleissopimus, jäljempänä ’Rooman yleissopimus’;

c) TRIPS-sopimus;

d) WIPO:n tekijänoikeussopimus (WCT); ja

e) WIPO:n esitys- ja äänitesopimus (WPPT).

2. Osapuolet pyrkivät kaikin kohtuullisin keinoin liittymään audiovisuaalisia esityksiä koskevaan Pekingin sopimukseen.

213 ARTIKLA

Tekijät

Kumpikin osapuoli antaa tekijöille yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) teostensa toisintaminen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

b) teostensa alkuperäiskappaleen tai sen kopion levitys yleisölle myymällä tai millä tahansa muulla tavalla;

c) teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; ja

d) teostensa alkuperäiskappaleiden ja jäljennösten tai muun aineiston vuokraus ja lainaus.

214 ARTIKLA

Esittävät taiteilijat

Kumpikin osapuoli antaa esittäville taiteilijoille on yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) esitystensä tallenteet[1];

b) esitystensä tallentaminen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

c) esitystensä tallenteiden saattaminen yleisön saataviin joko myymällä tai muulla tavalla;

d) esitystensä tallenteiden saattaminen yleisön saataviin langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada esitysten tallenteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

e) esitystensä yleisradiointi langattomasti ja niiden välittäminen yleisölle, paitsi jos esitys jo sinänsä on yleisradioitu esitys tai on peräisin tallenteelta;

f) esitystensä tallenteiden vuokraus ja lainaus.

[1] Tallenteella tarkoitetaan äänien tai kuvien tai niitä edustavien merkkien sisällyttämistä materiaaliseen alustaan, josta ne laitteen avulla voidaan havaita, kopioida tai tuoda julki.

215 ARTIKLA

Äänitteiden tuottajat

Kumpikin osapuoli antaa äänitteiden tuottajille yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) äänitteidensä toisintaminen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

b) äänitteidensä tai niiden kopioiden saattaminen yleisön saataviin joko myymällä tai muulla tavalla;

c) äänitteidensä saattaminen yleisön saataviin langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada äänitteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; ja

d) äänitteidensä vuokraus ja lainaus.

216 ARTIKLA

Yleisradio-organisaatiot

Kumpikin osapuoli antaa yleisradio-organisaatioille yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) lähetystensä tallentaminen, riippumatta siitä, tapahtuuko lähetys langallisesti vai langattomasti, mukaan luettuina lähetykset kaapelin tai satelliitin välityksellä;

b) lähetystensä tallentaminen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain, riippumatta siitä, tapahtuuko lähetys langallisesti vai langattomasti, mukaan luettuina lähetykset kaapelin tai satelliitin välityksellä;

c) lähetystensä tallenteiden saattaminen yleisön saataviin langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallenteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

d) lähetystensä tallenteiden saattaminen yleisön saataviin joko myymällä tai muulla tavalla; ja

e) lähetystensä uudelleen tapahtuva yleisradiointi langattomasti sekä lähetystensä välittäminen yleisölle, jos tämä välittäminen tapahtuu paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy pääsymaksua vastaan.

217 ARTIKLA

Yleisradiointi ja välittäminen yleisölle

Kumpikin osapuoli säätää oikeudesta, jolla voidaan varmistaa, että käyttäjä maksaa esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille kohtuullisen kertakorvauksen, jos kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua äänitettä tai sen kopiota käytetään langattomasti tapahtuvaan yleisradiointiin tai mihin tahansa välittämiseen yleisölle. Kumpikin osapuoli varmistaa, että tämä korvaus jaetaan asianomaisten esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien kesken. Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien välisen sopimuksen puuttuessa kumpikin osapuoli voi määrätä ehdot, joiden mukaan tämä korvaus jaetaan näiden kesken.

218 ARTIKLA

Suoja-aika

1. Bernin yleissopimuksen 2 artiklassa tarkoitetut esittävien taiteilijoiden kirjallisen tai taiteellisen teoksen taloudelliset oikeudet ovat voimassa koko tekijän elinajan ja vähintään 70 vuotta tämän kuolemasta riippumatta päivästä, jona teos on laillisesti saatettu yleisön saataville.

2. Jos tekijänoikeus kuuluu yhteisesti teoksen tekijäkumppaneille, 1 kohdassa tarkoitettu voimassaoloaika lasketaan viimeisenä elossa olleen tekijäkumppanin kuolemasta.

3. Nimettömänä tai salanimellä julkaistujen teosten suojan voimassaoloaika on vähintään 70 vuotta teoksen saattamisesta laillisesti yleisön saataville. Jos tekijän käyttämä salanimi ei aiheuta epäilystä tämän henkilöllisyydestä tai jos tekijä ilmaisee henkilöllisyytensä ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuna aikana, on sovellettava 1 kohdassa esitettyä suojan voimassaoloaikaa.

4. Jos osapuoli antaa säännöksiä erityisistä yhteisteosten oikeuksista tai oikeushenkilön nimeämisestä oikeudenhaltijaksi, suojan voimassaoloaika on laskettava 3 kohdan mukaisesti, paitsi jos luonnolliset henkilöt, jotka ovat luoneet teoksen, tunnistetaan teoksen tekijöiksi yleisön saataville saatettavien teoksen toisintojen osalta. Tämän kohdan soveltaminen ei rajoita sellaisten tunnistettujen tekijöiden oikeuksia, joiden tunnistettavat työpanokset sisältyvät näihin teoksiin, jolloin näihin työpanoksiin sovelletaan 1 tai 2 kohtaa.

5. Jos teos julkaistaan niteinä, osina, vihkoina, numeroina tai jaksoina ja jos suojan voimassaoloaika lasketaan alkavaksi siitä ajankohdasta, jona teos on laillisesti saatettu yleisön saataville, suojan voimassaoloaika on laskettava erikseen kullekin teoksen osalle.

6. Jos teosten suojan voimassaoloaikaa ei lasketa tekijän tai tekijöiden kuolemasta ja jos niitä ei ole laillisesti saatettu yleisön saataville 70 vuoden kuluessa niiden luomisesta, suoja päättyy.

7. Elokuvateoksen tai audiovisuaalisen teoksen suojan voimassaoloaika päättyy aikaisintaan 70 vuoden kuluttua seuraavista henkilöistä viimeisenä elossa olleen kuolemasta, riippumatta siitä, onko nämä henkilöt nimetty tekijäkumppaneiksi: pääohjaaja, käsikirjoittaja, vuoropuhelun kirjoittaja ja nimenomaisesti kyseistä elokuvateosta tai audiovisuaalista teosta varten luodun musiikin säveltäjä.

8. Kumpikin osapuoli varmistaa, että jokainen, joka tekijänoikeussuojan sammuttua ensimmäistä kertaa laillisesti julkaisee tai laillisesti saattaa yleisön saataville teoksen, jota ei ole aiemmin julkaistu, saa tekijän taloudellisia oikeuksia vastaavan suojan. Näiden oikeuksien suojan voimassaoloaika on 25 vuotta siitä ajankohdasta, jona teos on ensimmäistä kertaa laillisesti julkaistu tai laillisesti saatettu yleisön saataville.

9. Audiovisuaalisten teosten esittäjien taloudelliset oikeudet lakkaavat aikaisintaan 50 vuoden kuluttua esityksestä. Jos esityksen tallenne kuitenkin julkaistaan laillisesti tai saatetaan laillisesti yleisön saataville kyseisenä määräaikana, oikeudet lakkaavat aikaisintaan 50 vuoden kuluttua näistä tapahtumista ensimmäisestä.

10. Äänitteiden esittäjien ja tuottajien taloudelliset oikeudet sammuvat 70 vuoden kuluttua ensimmäisestä julkaisusta tai ensimmäisestä yleisölle saattamisesta, sen mukaan, kumpi näistä tapahtuu ensin. Osapuoli voi ottaa käyttöön tehokkaita toimenpiteitä varmistaakseen, että suoja-ajan ensimmäisten 50 vuoden jälkeisellä 20 vuoden ajanjaksolla saadut voitot jaetaan tasapuolisesti esiintyjien ja tuottajien kesken.

11. Elokuvan ensimmäisen tallenteen tuottajien oikeudet lakkaavat aikaisintaan 50 vuoden kuluttua tallennuksesta. Jos elokuva kuitenkin julkaistaan laillisesti tai saatetaan laillisesti yleisön saataville kyseisenä määräaikana, oikeudet lakkaavat aikaisintaan 50 vuoden kuluttua näistä tapahtumista ensimmäisestä.

12. Yleisradio-organisaatioiden taloudelliset oikeudet lakkaavat aikaisintaan 50 vuoden kuluttua lähetyksen ensimmäisestä yleisradioinnista, riippumatta siitä, tapahtuuko lähetys johtoa pitkin vai vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, myös kaapelin tai satelliitin välityksellä.

13. Tässä artiklassa esitetyt voimassaoloajat lasketaan voimassaoloajan aloittavaa tapahtumaa seuraavan vuoden tammikuun 1 päivästä.

219 ARTIKLA

Teknisten toimenpiteiden suojaaminen

1. Kumpikin osapuoli säätää riittävästä oikeudellisesta suojasta, jolla torjutaan sellaista tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämistä, jota asianomainen henkilö harjoittaa tietoisena siitä, että hän pyrkii tällaiseen tavoitteeseen, tai niin, että hänellä on riittävät perusteet tietää tämä.

2. Kumpikin osapuoli säätää riittävästä oikeudellisesta suojasta, jolla torjutaan sellaista laitteiden, tuotteiden tai komponenttien valmistamista, maahantuontia, jakelua, myyntiä, vuokrausta, myytäväksi tai vuokrattavaksi ilmoittelua taikka kaupallisiin tarkoituksiin omistamista tai sellaisten palvelujen tarjoamista,

a) joita markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi;

b) joiden tarkoituksella tai käytöllä on tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä; tai

c) jotka on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu tai niitä käytetään siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.

3. Tässä luvussa ’teknisillä toimenpiteillä’ tarkoitetaan tekniikkaa, laitetta tai komponenttia, joka on suunniteltu normaalissa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin tai muuhun aineistoon kohdistuvia tekoja, joihin ei ole saatu lupaa tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijalta sisäisessä lainsäädännössä tarkoitetulla tavalla. Teknisiä toimenpiteitä pidetään ”tehokkaina”, jos oikeudenhaltijat valvovat suojatun teoksen tai muun aineiston käyttöä jonkin sellaisen pääsynvalvonta- tai suojauskeinon avulla, jolla tavoiteltu suoja saavutetaan ja joita ovat esimerkiksi teoksen tai muun aineiston salaus, muuntaminen tai muunlainen muuttaminen taikka kopioinnin valvontajärjestelmä.

220 ARTIKLA

Oikeuksien hallinnointitietojen suoja

1. Kunkin osapuolen on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta sellaista henkilöä vastaan, joka tietoisesti suorittaa luvatta jonkin seuraavista teoista:

a) oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistaminen tai muuttaminen;

b) tämän luvun nojalla suojattujen teosten tai muun aineiston levittäminen, maahantuonti levitystä varten, yleisradiointi, yleisölle välittäminen tai yleisön saataviin saattaminen niin, että sähköiset oikeuksien hallinnointitiedot on poistettu tai niitä on muutettu luvatta,

jos henkilö tietää tai hänen voidaan kohtuudella olettaa tietävän aiheuttavansa, mahdollistavansa, helpottavansa tai salaavansa kansallisessa lainsäädännössä säädetyn tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien loukkaamisen.

2. Tässä luvussa ’oikeuksien hallinnointitiedoilla’ tarkoitetaan kaikkia oikeudenhaltijoiden toimittamia tietoja, joilla tunnistetaan tässä luvussa tarkoitettu teos tai muu aineisto tai tekijä tai muu oikeudenhaltija, tai tietoja teoksen tai muun aineiston käyttöehdoista ja -edellytyksistä sekä numeroita tai koodeja, jotka tarkoittavat tällaista tietoa.

3. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan, jos jokin kyseisistä tiedoista on liitetty tässä luvussa tarkoitetun teoksen tai muun aineiston kappaleeseen tai ilmenee mainittua teosta tai muuta aineistoa yleisölle välitettäessä.

221 ARTIKLA

Poikkeukset ja rajoitukset

1. Osapuolet voivat niiden yleissopimusten ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti, joiden osapuolia ne ovat, määrätä rajoituksia tai poikkeuksia 213–218 artiklassa tarkoitettuihin oikeuksiin vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

2. Kumpikin osapuoli säätää, että 213–217 artiklassa tarkoitettu tilapäistä kappaleen valmistamista koskeva oikeus ei koske sellaista 213–217 artiklassa tarkoitettua tilapäistä kappaleen valmistamista, joka on väliaikaista tai satunnaista sekä erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia ja jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa a) välittäjän toimesta tapahtuva teoksen tai muun aineiston siirto verkossa kolmansien osapuolien välillä tai b) sen laillinen käyttö ja jolla ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

222 ARTIKLA

Taiteilijalla oleva oikeus taideteoksen jälleenmyyntiin

1. Kumpikin osapuoli säätää, että alkuperäisen taideteoksen tekijällä on luovuttamaton oikeus, josta ei voida luopua edes etukäteen, saada rojalti teoksen sellaisesta jälleenmyynnistä saadusta hinnasta, joka tapahtuu sen jälkeen, kun tekijä on luovuttanut teoksensa ensimmäisen kerran.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua oikeutta sovelletaan kaikkeen jälleenmyyntiin, johon osallistuu myyjinä, ostajina tai välittäjinä taidekaupan ammattilaisia, kuten huutokauppakamareita, taidegallerioita sekä taidekauppiaita yleensä.

3. Kumpikin osapuoli voi säätää, että 1 kohdassa tarkoitettua oikeutta ei sovelleta jälleenmyyntiin, jossa myyjä on hankkinut teoksen suoraan tekijältä alle kolme vuotta ennen tätä jälleenmyyntiä ja joissa jälleenmyyntihinta ei ylitä tiettyä vähimmäismäärää.

4. Rojaltin suorittamisesta on vastuussa myyjä. Kumpikin osapuoli voi säätää, että 2 kohdassa tarkoitetuista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä joku muu kuin myyjä on yksin tai yhdessä myyjän kanssa velvollinen maksamaan rojaltin.

5. Rojaltien keräämistä koskeva menettely ja niiden määrät määritetään osapuolen sisäisessä lainsäädännössä.

223 ARTIKLA

Oikeuksien kollektiivista hallinnointia koskeva yhteistyö

1. Osapuolet pyrkivät lisäämään yhteistyötä yhteisvalvontajärjestöjensä välillä teosten ja muun suojatun aineiston saatavuuden edistämiseksi osapuolten alueella ja tällaisten teosten tai muun suojatun aineiston käytöstä maksettavien rojaltien siirron edistämiseksi.

2. Osapuolet pyrkivät lisäämään yhteisvalvontajärjestöjensä avoimuutta, etenkin rojaltien keräämisen, rojalteihin sovellettavien vähennysten, kerättyjen rojaltien, levityspolitiikan ja kokoelmiensa osalta.

3. Osapuolet sitoutuvat varmistamaan, että osapuolen alueella sijaitsevan yhteisvalvontajärjestön edustaessa toisen osapuolen alueella sijaitsevaa toista yhteisvalvontajärjestöä edustussopimuksen nojalla, se ei kohtele syrjivästi edustamansa yhteisvalvontajärjestön oikeudenhaltijoita.

4. Edustava yhteisvalvontajärjestö maksaa tarkasti, säännöllisesti ja täysimääräisesti rahamäärän, jonka se on velkaa edustamalleen yhteisvalvontajärjestölle, ja antaa edustamalleen yhteisvalvontajärjestölle tiedot sen puolesta keräämiensä rojaltien määristä sekä rojalteihin soveltamistaan vähennyksistä.

II ALAJAKSO

TAVARAMERKIT

224 ARTIKLA

Kansainväliset sopimukset

Kumpikin osapuoli

a) noudattaa tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Madridin sopimukseen liittyvän pöytäkirjan määräyksiä;

b) noudattaa tavaramerkkilainsäädäntöä koskevaa WIPOn yleissopimusta ja tavaroiden ja palvelujen kansainvälistä luokitusta tavaramerkkien rekisteröimistä varten koskevaa Nizzan sopimusta; sekä

c) pyrkii kaikin kohtuullisin keinoin liittymään tavaramerkkilainsäädäntöä koskevaan Singaporen sopimukseen.

225 ARTIKLA

Tavaramerkillä myönnetyt oikeudet

Rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on yksinoikeus tavaramerkkiin. Tavaramerkin haltijalla on oikeus kieltää muita ilman hänen suostumustaan käyttämästä elinkeinotoiminnassa:

a) merkkiä, joka on sama kuin tavaramerkki ja samoja tavaroita tai palveluja varten kuin ne tavarat tai palvelut, joita varten tavaramerkki on rekisteröity; ja

b) merkkiä, joka sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja varten oleva tavaramerkki, aiheuttaa yleisön keskuudessa sekaannusvaaran, joka sisältää myös vaaran merkin ja tavaramerkin välisestä mielleyhtymästä.

226 ARTIKLA

Rekisteröintimenettely

1. Kumpikin osapuoli perustaa tavaramerkkien rekisteröintijärjestelmän, jossa jokainen tavaramerkkien hallintoelimen lopullinen kielteinen päätös ilmoitetaan kirjallisesti ja perustellaan asianmukaisesti.

2. Kumpikin osapuoli antaa mahdollisuuden vastustaa tavaramerkkihakemuksia ja hakijalle mahdollisuuden vastata väitteeseen.

3. Kumpikin osapuoli tarjoaa yleisesti saataville sähköisen tietokannan tavaramerkkihakemuksista ja tavaramerkkien rekisteröinneistä. Tavaramerkkihakemusten tietokannan on oltava käytettävissä vähintään väitejakson ajan.

227 ARTIKLA

Tunnetut tavaramerkit

Tunnettujen tavaramerkkien suojelua koskevien Pariisin yleissopimuksen 1967 6 bis artiklan ja TRIPS-sopimuksen 16 artiklan 2 ja 3 kohdan täytäntöönpanemiseksi kumpikin osapuoli soveltaa teollis- ja tekijäinoikeuksien suojelua käsittelevän Pariisin liiton konferenssin ja maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) yleiskokouksen yhteistä suositusta, joka koskee tunnettujen tavaramerkkien suojaan liittyviä määräyksiä ja joka on annettu kolmannessakymmenennessäneljännessä WIPOn jäsenvaltioiden konferenssien kokoussarjassa 20–29 päivänä syyskuuta 1999.

228 ARTIKLA

Poikkeukset tavaramerkillä myönnettyihin oikeuksiin

Kumpikin osapuoli

a) säätää kuvaavien termien, myös maantieteellistä alkuperää kuvaavien termien, oikeudenmukaisesta käytöstä rajoitettuna poikkeuksena tavaramerkkioikeuksiin; ja

b) voi säätää muista rajoitetuista poikkeuksista tavaramerkillä myönnettyihin oikeuksiin.

Säätäessään tällaisista poikkeuksista kumpikin osapuoli ottaa huomioon tavaramerkin omistajan ja kolmansien osapuolien oikeutetun edun.

229 ARTIKLA

Kumoamisperusteet

1. Kummankin osapuolen on säädettävä, että tavaramerkki on julistettava menetetyksi, jollei sitä vähintään kolmen vuoden yhtäjaksoisen määräajan kuluessa ole otettu asianomaisella alueella tosiasialliseen käyttöön tavaroissa tai palveluissa, joita varten se on rekisteröity, eikä hyväksyttävää syytä merkin käyttämättä jättämiseen ole.

Tavaramerkin haltijan oikeuksia tavaramerkkiin ei saa vaatia menetettäviksi, jos tavaramerkkiä on ryhdytty tosiasiallisesti käyttämään tai alettu uudestaan käyttää kolmen vuoden vähimmäisajan päättymisen jälkeen mutta ennen menettämisvaatimuksen tekemistä.

Käyttöön ryhtymistä tai käytön uudelleen aloittamista menettämistä koskevan vaatimuksen tekemistä edeltäneen, aikaisintaan vähintään kolmen vuoden yhtäjaksoisen käyttämättä jättämisen määräajan päättyessä alkaneen kolmen kuukauden määräajan kuluessa ei kuitenkaan oteta huomioon, jos käyttöön ryhtymistä tai käytön uudelleen aloittamista koskeviin valmisteluihin on ryhdytty vasta haltijan saatua tiedon siitä, että menettämistä koskeva vaatimus voidaan tehdä.

2. Tavaramerkki on julistettava menetetyksi myös, jos sen rekisteröintipäivän jälkeen:

a) siitä on tavaramerkin haltijan toiminnan tai toimimatta jättämisen vuoksi tullut elinkeinotoiminnassa sellaisesta tuotteesta tai palvelusta yleisesti käytetty nimitys, jota varten se on rekisteröity; tai

b) se on käytön seurauksena, kun tavaramerkin haltija tai hänen suostumuksellaan joku muu on käyttänyt tavaramerkkiä, tullut harhaanjohtavaksi, erityisesti tavaroiden tai palvelujen lajin, laadun tai maantieteellisen alkuperän osalta, niissä tavaroissa tai palveluissa, joita varten se on rekisteröity.

III ALAJAKSO

MAANTIETEELLISET MERKINNÄT

230 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä alajaksoa sovelletaan osapuolten alueilta peräisin olevien maantieteellisten merkintöjen suojaan.

2. Yhden osapuolen maantieteellisiin merkintöihin, joita toinen osapuoli suojelee, sovelletaan tätä sopimusta vain, jos ne kuuluvat 231 artiklassa tarkoitetun lainsäädännön soveltamisalaan.

231 artikla

Vakiintuneet maantieteelliset merkinnät

1. Tarkasteltuaan liitteessä IX olevassa A osassa lueteltua Armenian tasavallan lainsäädäntöä Euroopan unioni päättelee, että kyseinen lainsäädäntö täyttää kyseisessä liitteessä olevassa B osassa asetetut vaatimukset.

2. Tarkasteltuaan liitteessä IX olevassa A osassa lueteltua Euroopan unionin lainsäädäntöä Armenian tasavalta päättelee, että kyseinen lainsäädäntö täyttää kyseisessä liitteessä olevassa B osassa asetetut vaatimukset.

3. Saatuaan vastaväitemenettelyn päätökseen ja tarkasteltuaan liitteessä X lueteltuja Euroopan unionin maantieteellisiä merkintöjä, jotka unioni on rekisteröinyt tämän liitteessä IX olevassa A osassa luetellun lainsäädännön mukaisesti, Armenian tasavalta suojaa niitä tässä sopimuksessa vahvistetun suojan tason mukaisesti.

4. Saatuaan vastaväitemenettelyn päätökseen ja tarkasteltuaan liitteessä X lueteltuja Armenian tasavallan maantieteellisiä merkintöjä, jotka Armenian tasavalta on rekisteröinyt tämän liitteessä IX olevassa A osassa luetellun lainsäädännön mukaisesti, Euroopan unioni suojaa niitä tässä sopimuksessa vahvistetun suojan tason mukaisesti.

232 ARTIKLA

Uusien maantieteellisten merkintöjen lisääminen

1. Osapuolet sopivat mahdollisuudesta lisätä tämän sopimuksen 240 artiklan 3 kohdassa vahvistettua menettelyä noudattaen uusia suojattavia maantieteellisiä merkintöjä tämän sopimuksen liitteessä X olevaan luetteloon sen jälkeen, kun vastaväitemenettely on saatettu päätökseen ja maantieteellisiä merkintöjä on tarkasteltu 231 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla.

2. Osapuolilla ei ole velvollisuutta lisätä uutta maantieteellistä merkintää 1 kohdassa tarkoitettuun luetteloon, jos

a) maantieteellinen merkintä on ristiriidassa kasvilajikkeen tai eläinrodun nimen kanssa ja voi sen vuoksi johtaa kuluttajaa harhaan tuotteen todellisen alkuperän osalta;

b) maantieteellisen merkinnän suoja voi johtaa kuluttajaa harhaan tuotteen tunnistamisessa tavaramerkin maineen ja tunnettavuuden vuoksi; tai

c) ilmaisun nimi on yleistermi.

233 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen suojan laajuus

1. Kummankin osapuolen on suojattava liitteessä X luetellut maantieteelliset merkinnät

a) suojatun nimen suoralta tai välilliseltä käytöltä vastaavissa tuotteissa, jotka eivät ole suojattua nimeä koskevan eritelmän mukaisia, tai jos nimen käytöllä hyödynnetään maantieteellisen merkinnän mainetta;

b) väärinkäytöltä, jäljittelyltä tai mielleyhtymiltä, vaikka tuotteen oikea alkuperä on merkitty tai vaikka suojattu nimi on käännetty, litteroitu tai translitteroitu tai siihen on liitetty ilmaisu kuten ”laatu”, ”tyyppi”, ”menetelmä”, ”tuotettu kuten”, ”jäljitelmä”, ”makuinen”, ”kaltainen” tai muu samankaltainen ilmaisu;

c) muilta vääriltä tai harhaanjohtavilta merkinnöiltä, mitä tulee tuotteen lähtöpaikkaan, alkuperään, tuotteen luonteeseen tai olennaisiin ominaisuuksiin, jotka on merkitty sisä- tai ulkopakkaukseen, mainoksiin tai asianomaista tuotetta koskeviin asiakirjoihin sekä tuotteen pakkaamiseen tavalla, joka on omiaan antamaan väärän kuvan sen alkuperästä; ja

d) muilta käytännöiltä, jotka saattaisivat johtaa kuluttajaa harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen.

2. Suojatuista maantieteellisistä merkinnöistä ei saa tulla osapuolten alueilla yleisnimiä.

3. Jos maantieteelliset merkinnät ovat kokonaan tai osittain homonyymisiä, suoja myönnetään kullekin tällaiselle maantieteelliselle nimitykselle edellyttäen, että sitä on käytetty vilpittömässä mielessä ja ottaen asianmukaisesti huomioon paikalliset ja perinteiset käytännöt sekä sekaannusten todennäköisyys.

Osapuolten on yhdessä päätettävä niistä käytännön edellytyksistä, joilla homonyymiset maantieteelliset merkinnät erotetaan toisistaan, ottaen huomioon tarve varmistaa kyseisten tuottajien tasapuolinen kohtelu ja se, että kuluttajia ei johdeta harhaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta TRIPS-sopimuksen 23 artiklan soveltamista.

Homonyymistä nimitystä, joka saa kuluttajat virheellisesti uskomaan, että tuotteet ovat peräisin joltain muulta alueelta, ei saa rekisteröidä, vaikka nimi olisikin oikea sen alueen tai paikan osalta, mistä kyseinen tuote on peräisin.

4. Jos osapuoli kolmannen maan kanssa neuvotellessaan ehdottaa sellaisen kolmannen maan maantieteellisen merkinnän suojaamista, joka on homonyyminen toisen osapuolen sellaisen maantieteellisen merkinnän kanssa, joka on suojattu tämän alajakson mukaisesti, toiselle osapuolelle on annettava tästä tieto ja mahdollisuus esittää huomautuksensa ennen kuin nimitys suojataan.

5. Tämä alajakso ei velvoita osapuolta suojaamaan toisen osapuolen maantieteellistä merkintää, joka ei ole suojattu tai jonka suoja lakkaa sen alkuperämaassa.

Osapuolet ilmoittavat toisilleen, jos maantieteellinen merkintä ei ole enää suojattu sen alkuperämaassa. Ilmoitus tehdään 240 artiklan 3 kohdassa vahvistettua menettelyä noudattaen.

6. Tämä sopimus ei missään tapauksessa saa estää kenenkään oikeutta käyttää kaupallisiin tarkoituksiin omaa tai edeltäjänsä nimeä edellyttäen, että tätä nimitystä käytetään tavalla, joka ei johda kuluttajia harhaan.

234 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen käyttöoikeus

1. Tämän alajakson mukaisesti suojattua maantieteellistä merkintää voivat käyttää kaikki toimijat, jotka pitävät kaupan vastaavien eritelmien mukaisia maataloustuotteita, elintarvikkeita, viinejä, maustettuja viinejä tai väkeviä alkoholijuomia.

2. Kun maantieteellinen merkintä on tämän alajakson mukaisesti suojattu, tällaisen suojatun nimen käyttö ei edellytä käyttäjiltä minkäänlaista rekisteröintiä eikä lisämaksuja.

235 artikla

Suhde tavaramerkkeihin

1. Osapuoli kieltäytyy rekisteröimästä tavaramerkkiä tai mitätöi sen, jos siihen voidaan soveltaa suojattujen maantieteellisten merkintöjen käyttöä vastaavissa tuotteissa koskevia 233 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja olosuhteita edellyttäen, että kyseisen tavaramerkin rekisteröintihakemus on jätetty sen jälkeen, kun maantieteellisen merkinnän suojaa osapuolen alueella koskeva hakemus on jätetty.

2. Edellä 231 artiklassa tarkoitettujen maantieteellisten merkintöjen osalta suojan soveltamispäivä on tämän sopimuksen voimaantulopäivä.

3. Edellä 232 artiklassa tarkoitettujen maantieteellisten merkintöjen osalta suojan soveltamispäivä on päivä, jona pyyntö maantieteellisen merkinnän suojaamisesta toimitetaan toiselle osapuolelle.

4. Osapuolet suojaavat liitteessä X luetellut maantieteelliset merkinnät myös silloin, kun aiempi tavaramerkki on olemassa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 232 artiklan 2 kohdan b alakohdan soveltamista. Aiempi tavaramerkki tarkoittaa tavaramerkkiä, jonka käyttö vastaa jotakin 233 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tapausta ja jota koskeva rekisteröintihakemus on tehty tai joka on rekisteröity tai jota koskeva oikeus on saatu asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja vilpittömässä mielessä toisen osapuolen alueella tapahtuneella käytöllä ennen kuin toinen osapuoli on jättänyt maantieteellisen merkinnän suojaamista koskevan hakemuksen tämän sopimuksen mukaisesti. Tällaisen tavaramerkin käyttöä voidaan jatkaa ja se voidaan uusia maantieteellisen merkinnän suojaamisesta huolimatta, jos kummankaan osapuolen tavaramerkkilainsäädännössä ei ole kyseisen tavaramerkin mitättömyys- tai menettämisperusteita.

5. Edellä olevasta 4 kohdasta poiketen Armenian tasavallan aiemmissa tavaramerkeissä, jotka muodostuvat Euroopan unionin maantieteellisestä merkinnästä ”Cognac” tai ”Champagne”, mukaan luettuina traskriptio ja käännös, tai jotka sisältävät nämä maantieteelliset merkinnät ja jotka on rekisteröity vastaaville tuotteille, jotka eivät ole suojattua nimeä koskevan eritelmän mukaisia, on julistettava pätemättömäksi, kumottava tai muutettava, jotta tämän nimen muodostama osa poistetaan koko tavaramerkistä viimeistään 14 vuoden kuluttua merkinnän ”Cognac” osalta ja kahden vuoden kuluttua merkinnän ”Champagne” osalta tämän sopimuksen voimaantulosta.

236 ARTIKLA

Suojan täytäntöönpanon valvonta

Kumpikin osapuoli valvoo maantieteellisiä merkintöjä koskevan suojan täytäntöönpanoa 233 ja 235 artiklan mukaisesti julkisten viranomaisten asianmukaisin hallinnollisin toimenpitein. Kumpikin osapuli valvoo tällaisen suojan täytäntöönpanoa myös jonkin intressitahon pyynnöstä.

237 ARTIKLA

Siirtymämääräykset

1. Sellaisia tuotteita, jotka ovat ennen tämän sopimuksen voimaantuloa tuotannon ja merkintöjen osalta kansallisten lainsäädännön mukaisia mutta joiden osalta tämän sopimuksen vaatimuksen eivät täyty, saadaan pitää kaupan varastojen tyhjenemiseen saakka.

2. Merkinnän ”Cognac” osalta vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan 24 vuoden siirtymävaiheen aikana ja merkinnän ”Champagne” osalta tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan kolmen vuoden siirtymävaiheen aikana tämän sopimuksen johdosta myönnetty Euroopan unionin maantieteellinen merkintä ei estä näiden nimien käyttöä tuotteissa, jotka ovat peräisin Armenian tasavallasta ja jotka viedään kolmansiin maihin, kuvaamaan ja esittelemään tiettyjä vastaavia tuotteita, kun tämä on kyseisen kolmannen maan lakien ja säännösten mukaan sallittua, edellyttäen että

a) merkinnässä on käytetty yksinomaan muuta kuin latinalaista kirjaimistoa;

b) tuotteen todellinen alkuperä on merkitty selkeästi samaan kenttään; ja

c) esittelyssä ei ole mitään, mikä on omiaan johtamaan kuluttajaa harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen.

3. Merkinnän ”Cognac” osalta vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan 13 vuoden siirtymävaiheen aikana ja merkinnän ”Champagne” osalta tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan kahden vuoden siirtymävaiheen aikana tämän sopimuksen johdosta myönnetty Euroopan unionin maantieteellinen merkintä ei estä näiden nimien käyttöä tuotteissa, jotka ovat peräisin Armenian tasavallasta, edellyttäen että

a) merkinnässä on käytetty yksinomaan muuta kuin latinalaista kirjaimistoa;

b) tuotteen todellinen alkuperä on merkitty selkeästi samaan kenttään; ja

c) esittelyssä ei ole mitään, mikä on omiaan johtamaan kuluttajaa harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen.

4. Euroopan unioni tarjoaa Armenian tasavallalle teknistä ja rahoitusapua, jotta Euroopan unionin maantieteellisen merkinnän ”Cognac” käytön lopettaminen menisi sujuvasti ja tehokkaasti Armenian tasavallasta peräisin olevissa tuotteissa ja jotta Armenian tasavallan teollisuus voisi säilyttää kilpailuasemansa vientimarkkinoilla. Kyseistä apua on tarjottava EU:n lainsäädännön sallimissa puitteissa, ja sen on sisällettävä erityisesti toimia, joilla kehitetään uusia nimiä ja niiden edistämistä, mainostamista ja markkinointia sisäisillä markkinoilla ja perinteisillä vientimarkkinoilla.

5. Edellä 4 kohdassa tarkoitettu EU:n myöntämien tukien tarkat määrät, tyypit, mekanismit ja aikavälit on määriteltävä teknisen ja rahoitusavun paketissa, josta sovitaan lopullisesti osapuolten kesken vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Osapuolet kehittävät yhdessä avustuspaketin tehtävänmäärityksen, joka perustuu niiden tarpeiden kattavaan arviointiin, joihin avulla vastataan. Arvioinnin suorittaa kansainvälinen osapuolten yhdessä valitsema konsulttiyritys.

6. Jos Euroopan unioni ei tarjoa 4 kohdassa tarkoitettua teknistä ja rahoitustukea, Armenian tasavalta voi turvautua 13 luvussa tarkoitettuun riitojenratkaisumenettelyyn ja saattaa välttää 2 ja 3 kohdasta johtuvat velvollisuutensa.

7. Euroopan unionin tekninen ja rahoitustuki tarjotaan viimeistään kahdeksan vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

238 ARTIKLA

Yleiset säännöt

1. 231 ja 232 artiklassa tarkoitettuja tuotteita tuodaan, viedään ja pidetään kaupan sen osapuolen alueella sovellettavan lainsäädännön mukaisesti, jossa tuotteet saatetaan markkinoille.

2. 240 artiklalla perustettu maantieteellisten merkintöjen alakomitea käsittelee asioita, jotka liittyvät sellaisiin rekisteröityjä maantieteellisiä merkintöjä koskeviin tuote-eritelmiin ja mahdollisiin muutoksiin, jotka sen osapuolen viranomaiset, jonka alueelta tuote on peräisin, ovat hyväksyneet.

3. Tämän alajakson mukaisesti suojatut maantieteelliset merkinnät voi peruuttaa ainoastaan se osapuoli, josta tuote on peräisin.

239 ARTIKLA

Yhteistyö ja avoimuus

1. Osapuolet ovat yhteydessä joko suoraan tai 240 artiklalla perustetun maantieteellisten merkintöjen alakomitean välityksellä kaikissa tämän alajakson täytäntöönpanoon ja soveltamiseen liittyvissä asioissa. Osapuoli voi erityisesti pyytää toiselta osapuolelta tietoja tuote-eritelmistä ja niiden muutoksista sekä kansallisten valvontaviranomaisten yhteyspisteistä.

2. Kumpikin osapuoli voi julkistaa tämän alajakson nojalla suojattuja toisen osapuolen maantieteellisiä merkintöjä koskevat eritelmät tai niiden yhteenvedon sekä kansallisten valvontaviranomaisten yhteyspisteet.

240 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen alakomitea

1. Osapuolet perustavat Euroopan unionin ja Armenian tasavallan edustajista koostuvan maantieteellisten merkintöjen alakomitean, jonka tehtävänä on seurata tämän alajakson täytäntöönpanoa sekä tehostaa osapuolten yhteistyötä ja vuoropuhelua maantieteellisten merkintöjen alalla.

2. Maantieteellisten merkintöjen alakomitea tekee päätöksensä yksimielisesti. Se hyväksyy oman työjärjestyksensä. Maantieteellisten merkintöjen alakomitea kokoontuu jommankumman osapuolen pyynnöstä vuorotellen EU:ssa ja Armenian tasavallassa sellaiseen aikaan, sellaisessa paikassa ja sellaisella tavalla, myös videoneuvotteluna, jonka osapuolet ovat keskenään sopineet, kuitenkin viimeistään 90 päivän kuluttua pyynnöstä.

3. Maantieteellisten merkintöjen alakomitea valvoo myös tämän alajakson moitteetonta soveltamista, ja se voi tarkastella kaikkia alajakson täytäntöönpanoon ja toimintaan liittyviä kysymyksiä. Sen tehtävänä on erityisesti

a) tehdä muutoksia liitteessä IX olevaan A osaan siltä osin kuin kyseessä ovat viittaukset kummankin osapuolen alueella sovellettavaan lainsäädäntöön;

b) tehdä muutoksia liitteessä IX olevaan B osaan siltä osin kuin kyseessä ovat maantieteellisten merkintöjen rekisteröintiin ja valvontaan liittyvät vaatimukset;

c) tehdä muutoksia liitteeseen X siltä osin kuin kyseessä ovat maantieteelliset merkinnät;

d) vaihtaa tietoja maantieteellisiä merkintöjä koskevan lainsäädännön ja politiikan kehityksestä ja mistä tahansa muusta yhteistä etua koskevasta aiheesta maantieteellisten merkintöjen alalla;

e) vaihtaa maantieteellisiä merkintöjä koskevia tietoja, jotta voidaan harkita näiden merkintöjen suojaamista tämän alajakson mukaisesti.

IV ALAJAKSO

MALLIT

241 ARTIKLA

Kansainväliset sopimukset

Osapuolet noudattavat teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvää Geneven asiakirjaa (1999).

242 ARTIKLA

Rekisteröityjen mallien suoja

1. Osapuolet säätävät sellaisten itsenäisesti luotujen mallien suojasta, jotka ovat uusia ja omaperäisiä. Tällainen suoja on tarjottava rekisteröinnillä, ja sillä on myönnettävä niiden haltijoille yksinoikeudet tämän alajakson mukaisesti.

Tätä alajaksoa sovellettaessa osapuoli voi pitää omaperäisenä mallia, jonka luonne on yksilöllinen.

2. Sellaista mallia, jota sovelletaan tai joka sisältyy moniosaisen tuotteen osana olevaan tuotteeseen, pidetään uutena ja omaperäisenä vain

a) jos osa, sen jälkeen, kun se on sisällytetty moniosaiseen tuotteeseen, pysyy näkyvissä tuotteen tavanomaisen käytön aikana; ja

b) siltä osin kuin nämä osan näkyvät piirteet itsessään täyttävät uutuuden ja omaperäisyyden vaatimukset.

3. Edellä 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetaan ’tavanomaisella käytöllä’ loppukäyttäjän toimesta tapahtuvaa käyttöä, paitsi kunnossapito-, huolto- tai korjaustöitä.

4. Rekisteröidyn mallin haltijalla on oltava oikeus estää kolmansia osapuolia ilman hänen suostumustaan ainakaan valmistamasta, tarjoamasta myytäväksi, myymästä, tuomasta maahan, viemästä maasta, varastoimasta tai käyttämästä esineitä, joissa on tai jotka muodostavat suojatun mallin, kun sellaisiin toimiin ryhdytään kaupallisessa tarkoituksessa, toimet haittaavat kohtuuttomasti mallin tavanomaista käyttöä tai ne eivät ole hyvän kauppatavan mukaisia.

5. Suoja-ajan pituus on 25 vuotta.

243 ARTIKLA

Rekisteröimättömille malleille myönnettävä suoja

1. Euroopan unionin ja Armenian tasavallan tulee säätää oikeudellisista keinoista, joilla voidaan estää tuotteen rekisteröimättömän ulkomuodon käyttö vain, jos riitautettu käyttö on seurausta kyseisen tuotteen rekisteröimättömän ulkomuodon kopioimisesta. Tällaiseen käyttöön sisältyy ainakin myyntiin tarjoaminen, markkinoille saattaminen ja tuotteen maahantuonti tai vienti.

2. Tuotteen rekisteröimättömälle ulkomuodolle saatavilla olevan suojan kesto on vähintään kolme vuotta siitä päivästä, jona malli tarjottiin yleisesti saataville jommankumman osapuolen alueella.

244 ARTIKLA

Poikkeukset ja rajoitukset

1. Kumpikin osapuoli voi säätää rajoitetuista poikkeuksista mallien suojaan edellyttäen, että poikkeukset eivät ole kohtuuttomasti ristiriidassa suojattujen mallien tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti vahingoita suojatun mallin omistajan oikeutettuja etuja, ottaen huomioon kolmansien osapuolien oikeutetut edut.

2. Mallisuoja ei ulotu malleihin, jotka määräytyvät olennaisesti teknisten tai toiminnallisten seikkojen perusteella. Mallioikeutta ei etenkään myönnetä tuotteen ulkoasun niille piirteille, jotka on toisinnettava välttämättä saman muotoisina ja kokoisina, jotta tuote, johon malli sisältyy tai johon sitä sovelletaan, voidaan mekaanisesti liittää toiseen tuotteeseen tai asentaa siihen, sen ympärille tai sitä vasten siten, että kumpikin tuote toimii tarkoitetulla tavalla.

245 ARTIKLA

Suhde tekijänoikeuteen

Malli suojataan myös osapuolen tekijänoikeuslain nojalla siitä päivästä lähtien, jona malli on luotu tai saatettu johonkin muotoon. Kumpikin osapuoli määrää kansallisen lainsäädäntönsä puitteissa näin myönnettävän suojan laajuuden ja edellytykset sekä vaadittavan omaperäisyyden.

V ALAJAKSO

PATENTIT

246 ARTIKLA

Kansainväliset sopimukset

Osapuolet noudattavat patenttiyhteistyösopimusta ja pyrkivät kaikin kohtuullisin keinoin noudattamaan patenttilakisopimusta.

247 ARTIKLA

Patentit ja kansanterveys

1. Osapuolet tunnustavat 14 päivänä marraskuuta 2001 WTO:n ministerikokouksessa TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä annetun julistuksen merkityksen. Tulkitessaan ja pannessaan täytäntöön tämän alajakson mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia osapuolet varmistavat johdonmukaisuuden kyseiseen julistukseen nähden.

2. Osapuolet noudattavat TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä annetun Dohan julistuksen 6 kohdan täytäntöönpanosta 30 päivänä elokuuta 2003 annettua WTO:n yleisneuvoston päätöstä ja osallistuvat sen täytäntöönpanoon.

248 ARTIKLA

Lisäsuojatodistus

1. Osapuolet tunnustavat, että niiden alueilla patentilla suojattuihin lääkkeisiin ja kasvinsuojelutuotteisiin voidaan soveltaa hallinnollista lupamenettelyä ennen markkinoille saattamista. Osapuolet tunnustavat, että aika, joka kuluu patentin saamista koskevan hakemuksen tekemisen ja tuotteen markkinoille saattamista koskevan luvan myöntämisen välillä asianomaisessa lainsäädännössä määritellyn mukaisesti, voi lyhentää patentin antamaa todellista suojaa.

2. Kumpikin osapuoli säätää patentin suojaamalle lääkkeelle tai kasvinsuojelutuotteelle, johon on sovellettu hallinnollista lupamenettelyä, lisäsuojan, joka on sama kuin 1 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu aika vähennettynä viidellä vuodella.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, lisäsuojan kesto voi olla enintään viisi vuotta.

Unionissa sellaisten lääkkeiden suojaan, joista on tehty pediatrisia tutkimuksia, joiden tulokset sisältyvät tuotetietoihin, voidaan myöntää kuuden kuukauden lisäaika.

VI ALAJAKSO

JULKISTAMATON TIETO

249 ARTIKLA

Liikesalaisuuksien suojan laajuus

1. Osapuolet vahvistavat TRIPS-sopimuksen 39 artiklan 1 ja 2 kohdasta johtuvat sitoumuksensa. Kumpikin osapuoli säätää oikeudellisia menettelyjä ja oikeussuojakeinoja estääkseen liikesalaisuutensa laittoman hankinnan, käytön tai ilmaisemisen tai saadakseen oikeussuojan tällaista hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista vastaan tilanteissa, joissa on toimittu vastoin rehellisiä kaupallisia käytäntöjä.

2. Tässä alajaksossa tarkoitetaan

a) ’liikesalaisuudella’ tietoa,

i) joka on salaista siinä mielessä, että se ei ole kokonaisuudessaan tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä sellaisten henkilöiden yleisessä tiedossa tai helposti saatavissa, jotka yleensä käsittelevät tällaista tietoa;

ii) tiedolla on kaupallista arvoa, koska se on salaista; ja

iii) jonka osalta sitä laillisesti hallussaan pitävä henkilö on ryhtynyt kohtuullisiksi katsottaviin toimenpiteisiin pitääkseen tiedon salaisena;

b) ’liikesalaisuuden haltijalla’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka käyttää laillista määräysvaltaa liikesalaisuuteen nähden.

3. Tässä alajaksossa ainakin seuraavat toimintatavat katsotaan rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisiksi:

a) liikesalaisuuden hankinta ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta aina, kun se tapahtuu seuraavin keinoin: luvaton pääsy sellaisiin liikesalaisuuden haltijan laillisessa määräysvallassa oleviin asiakirjoihin, esineisiin, materiaaleihin, aineisiin tai sähköisiin tiedostoihin, jotka sisältävät liikesalaisuuden tai joista liikesalaisuus voidaan johtaa, taikka niiden anastus tai kopioiminen;

b) liikesalaisuuden käyttö tai ilmaiseminen aina, kun sen ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta suorittaa henkilö, joka täyttää jonkin seuraavista edellytyksistä:

   i) kyseinen henkilö on hankkinut liikesalaisuuden a kohdassa tarkoitetulla tavalla;

   ii) henkilö rikkoo luottamuksellisuutta koskevaa sopimusta tai muuta velvollisuutta olla ilmaisematta liikesalaisuutta; tai

   iii) kyseinen henkilö rikkoo sopimusvelvoitetta tai muuta velvoitetta, joka koskee liikesalaisuuden käytön rajoittamista;

c) liikesalaisuuden hankinta, käyttö tai ilmaiseminen aina, kun henkilö hankinnan, käytön tai ilmaisemisen aikana tiesi tai hänen olisi vallitsevissa olosuhteissa pitänyt tietää, että liikesalaisuus oli saatu suoraan tai välillisesti toiselta henkilöltä, joka käytti liikesalaisuutta laittomasti tai oli ilmaissut sen laittomasti b kohdassa tarkoitetulla tavalla, myös kun henkilö on suostutellut toisen henkilön kyseisessä kohdassa mainittuihin toimintatapoihin.

4. Tämän alajakson määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu pitämään seuraavia toimintatapoja rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisina:

a) itsenäinen keksiminen tai luominen, jonka on tehnyt olennaiset tiedot hallussaan pitävä henkilö;

b) tuotteen käänteismallinnus, jonka on tehnyt tuotteen laillisesti hallussaan pitävä henkilö, jota ei koske oikeudellisesti pätevä velvoite rajoittaa olennaisen tiedon hankintaa;

c) tiedon hankinta, käyttö tai ilmaiseminen aina, kun sitä edellytetään tai se sallitaan asiaa koskevassa sisäisessä lainsäädännössä;

d) työntekijöiden sellaisen kokemuksen ja sellaisten taitojen käyttö, jotka he ovat rehellisesti hankkineet osana tavanomaista työskentelyä.

5. Tämän alajakson määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta, ei myöskään kummankaan osapuolen lainsäädännön mukaista tiedotusvälineiden vapautta.

250 ARTIKLA

Liikesalaisuuksia koskevat oikeudelliset menettelyt ja oikeussuojakeinot

1. Osapuolet varmistavat, että henkilöt, jotka osallistuvat 249 artiklassa tarkoitettuihin oikeudellisiin menettelyihin tai joilla on oikeus tutustua kyseiseen oikeudenkäyntiin liittyviin asiakirjoihin, eivät saa käyttää tai ilmaista liikesalaisuuksia tai väitettyjä liikesalaisuuksia, jotka toimivaltaiset oikeusviranomaiset ovat asiaan osallisen asianmukaisesti perustellun pyynnön nojalla katsoneet luottamuksellisiksi ja joista he ovat saaneet tiedon oikeudenkäyntiin osallistumisen tai asiakirjoihin tutustumisen seurauksena.

2. Kumpikin osapuoli säätää, että edellä 249 artiklassa tarkoitetuissa oikeudellisissa menettelyissä kyseisen osapuolen oikeusviranomaisilla on valtuudet ainakin

a) määrätä väliaikaisia toimia estääkseen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaista liikesalaisuuksien hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista;

b) määrätä kieltovaatimuksia estääkseen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaista liikesalaisuuksien hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista;

c) määrätä henkilön, joka tiesi tai jonka olisi pitänyt tietää hankkineensa liikesalaisuuden laittomasti, käyttäneensä sitä laittomasti tai ilmaisseensa sen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisesti, maksamaan liikesalaisuuden haltijalle vahingonkorvauksen, joka vastaa liikesalaisuuden hankinnan, käytön tai ilmaisemisen johdosta koitunutta tosiasiallista vahinkoa;

d) määrätä erityisiä toimenpiteitä väitettyyn rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaiseen hankintaan, käyttöön tai ilmaisemiseen liittyvän oikeudenkäynnin aikana esille tuodun liikesalaisuuden tai väitetyn liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyttämiseksi; näihin toimenpiteisiin voi asianomaisen osapuolen sisäisen lainsäädännön mukaisesti sisältyvä mahdollisuus

   i) rajoittaa kokonaan tai osittain oikeutta tutustua tiettyihin asiakirjoihin;

   ii) rajoittaa pääsy suulliseen käsittelyyn ja näiden käsittelyjen pöytäkirjoihin tai litteroituun tekstiin; ja

   iii) asettaa saataville tuomioistuimen ratkaisuista julkinen toisinto, josta on poistettu kaikki liikesalaisuuksia sisältävät kohdat tai jossa tällaisia kohtia on muutettu; ja

e) määrätä seuraamuksia osapuolille tai muille tuomioistuimen toimivallan piiriin kuuluville henkilöille tuomioistuimen 1 kohdan tai tämän kohdan d alakohdan nojalla hyväksymien sellaisten oikeussuojakeinojen tai toimenpiteiden rikkomisesta, jotka koskevat näissä menettelyissä syntyneiden liikesalaisuuksien tai väitettyjen liikesalaisuuksien suojelua.

3. Osapuolten ei edellytetä määräävän 249 artiklassa tarkoitettuja oikeudellisia menettelyjä ja oikeussuojakeinoja, kun rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastainen toiminta toteutetaan sisäisen lainsäädännön puitteissa väärinkäytöksen, tuomittavan toiminnan tai laittoman toiminnan paljastamiseksi tai laissa tunnustettujen oikeutettujen intressien suojaamiseksi.

251 ARTIKLA

Lääkkeiden markkinoille saattamista koskevan luvan saamiseksi toimitettujen tietojen suoja

1. Kumpikin osapuoli suojaa luottamuksellisia tietoja, jotka on toimitettu lääkkeiden markkinoille saattamista koskevan luvan saamiseksi, jäljempänä ’myyntilupa’, kolmansilta osapuolilta, jollei pakottavissa kansanterveydellisissä etunäkökohdissa toisin määrätä. Myös kaikki luottamukselliset liiketoimintaa koskevat tiedot suojataan rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaiselta toiminnalta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kahdeksan vuoden ajan alkaen päivästä, jona ensimmäinen myyntilupa myönnettiin asianomaisen osapuolen alueelle, myyntiluvan myöntämisestä vastaava julkinen elin ei saa ottaa huomioon luottamuksellisia liiketoimintaa koskevia tietoja tai prekliinisten tai kliinisten tutkimusten tuloksia, jotka toimitetaan ensimmäisessä myyntilupahakemuksessa ja jotka henkilö tai julkinen tai yksityinen yhteisö toimittaa myöhemmin toisen lääkkeen markkinoille saattamista koskevan lupahakemuksen tueksi, ilman kyseiset tiedot antaneen henkilön tai yhteisön nimenomaista suostumusta, jollei kummankin osapuolen tunnustamissa kansainvälisissä sopimuksissa toisin määrätä.

3. Kymmenen vuoden ajan alkaen päivästä, jona myyntilupa on myönnetty asianomaisen osapuolen alueelle, prekliinisten tai kliinisten kokeiden tulosten perusteella myönnettyyn ensimmäiseen myyntilupaan perustuvia seuraavia myyntilupahakemuksia ei hyväksytä, ellei hakija esitä omia prekliinisten tai kliinisten kokeiden tuloksia (tai kyseiset tiedot toimittaneen tahon luvalla käytettäviä prekliinisten tai kliinisten kokeiden tuloksia) ja täytä samoja vaatimuksia kuin ensimmäinen hakija.

Tuotteille, jotka eivät täytä tämän kohdan vaatimuksia, ei myönnetä myyntilupaa.

4. Edellä 3 kohdassa tarkoitettua kymmenen vuoden määräaikaa pidennetään enintään 11 vuoteen, jos haltijalle myönnetään kahdeksan ensimmäisen vuoden aikana ensimmäisen luvan saamisesta lupa, joka koskee yhtä tai useampaa uutta käyttöaihetta, joista katsotaan olevan huomattavaa kliinistä hyötyä verrattuna olemassa oleviin hoitomuotoihin.

252 ARTIKLA

Kasvinsuojeluaineiden tietosuoja

1. Kumpikin osapuoli myöntää ensimmäisen kerran esitetyn testi- tai tutkimusraportin omistajalle tilapäisen oikeuden kasvinsuojeluaineen myyntiluvan saamiseksi. Mainitun ajanjakson aikana testi- tai tutkimusraporttia ei käytetä kenenkään muun sellaisen henkilön eduksi, jonka tavoitteena on saada markkinointilupa kasvinsuojeluaineelle, ellei ensimmäinen omistaja ole antanut siihen suostumustaan. Tässä alajaksossa tästä tilapäisestä oikeudesta käytetään nimitystä ’tietosuoja’.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun testi- tai tutkimusraportin on

a) oltava välttämätön sellaisen luvan tai luvan muuttamisen kannalta, jolla mahdollistetaan käyttö muilla viljelykasveilla; ja

b) todistetusti noudatettava hyvän laboratoriokäytännön tai hyvän koekäytännön periaatteita.

3. Tietosuojan keston on oltava vähintään kymmenen vuotta toimivaltaisen viranomaisen asianomaisen osapuolen alueella myöntämästä ensimmäisestä luvasta. Vähäriskisten kasvinsuojeluaineiden osalta määräaikaa voidaan pidentää 13 vuoteen.

4. Edellä 3 kohdassa tarkoitettuja määräaikoja pidennetään kolmella kuukaudella jokaisen vähäisiä käyttötarkoituksia koskevan luvan pidennyksen osalta, jos luvan haltija tekee tällaisia lupia koskevat hakemukset viimeistään viiden vuoden kuluessa toimivaltaisen viranomaisen myöntämästä ensimmäisestä luvasta. Tietosuoja voi joka tapauksessa olla voimassa enintään 13 vuotta. Vähäriskisten kasvinsuojeluaineiden tietosuoja voi joka tapauksessa olla voimassa enintään 15 vuotta.

Käsitteellä ’vähäinen käyttötarkoitus’ tarkoitetaan kasvinsuojeluaineiden käyttöä osapuolen alueella sellaisiin kasveihin tai kasvituotteisiin, joita ei kasvateta yleisesti kyseisen osapuolen alueella tai joita kasvatetaan yleisesti poikkeukselliseen kasvinsuojelutarpeeseen vastaamiseksi.

5. Testi tai tutkimus on tietosuojan alainen myös, jos se on ollut välttämätön luvan uusimisen tai uudelleentarkastelun vuoksi. Siinä tapauksessa tietosuoja on voimassa 30 kuukautta.

6. Kumpikin osapuoli vahvistaa toimenpiteet, joilla hakija ja alueelle sijoittautuneet aiempien lupien haltijat velvoitetaan jakamaan yksinoikeudellisia tietoja, siten että voidaan välttää selkärankaisilla eläimillä suoritettavien kokeiden toistaminen.

II ALAJAKSO

KASVILAJIKKEET

253 ARTIKLA

Kasvilajikkeet

1. Osapuolet suojaavat kasvinjalostajanoikeuksia uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen mukaisesti, ottaen huomioon myös kyseisen yleissopimuksen (UPOV-yleissopimus) 15 artiklassa tarkoitetut jalostajanoikeuksia koskevat poikkeukset, ja tekevät yhteistyötä edistääkseen ja soveltaakseen näitä oikeuksia.

2. Armenian tasavallan osalta tätä artiklaa sovelletaan viimeistään kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

C JAKSO

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

I ALAJAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

254 ARTIKLA

Yleiset velvollisuudet

1. Osapuolet vahvistavat TRIPS-sopimuksen ja varsinkin sen III osan mukaiset sitoumuksensa. Kumpikin osapuoli säätää tässä jaksossa määrätyistä täydentävistä toimenpiteistä, menettelyistä ja oikeussuojakeinoista, jotka ovat tarpeen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon varmistamiseksi. Näiden toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia, ne eivät saa olla liian monimutkaisia tai kalliita eivätkä ne saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheettomiin viivytyksiin.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, ja niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja säädetään takeista niiden väärinkäytön estämiseksi.

3. Tämän jakson II alajaksossa teollis- ja tekijänoikeuksien käsite kattaa ainakin seuraavat oikeudet:

a) tekijänoikeus;

b) tekijänoikeuden lähioikeudet;

c) tietokannan valmistajan sui generis -oikeus;

d) puolijohdetuotteiden piirimallien luojan oikeudet;

e) tavaramerkkioikeudet;

f) mallioikeudet;

g) patenttioikeudet, mukaan lukien lisäsuojatodistuksista johtuvat oikeudet;

h) maantieteelliset merkinnät;

i) hyödyllisyysmallioikeudet;

j) kasvinjalostajanoikeudet; ja

k) toiminimet, kun ne on suojattu yksinoikeudella asianomaisessa kansallisessa oikeudessa.

Liikesalaisuudet eivät kuulu tämän jakson soveltamisalaan. Liikesalaisuuksien täytäntöönpanosta määrätään 250 artiklassa.

255 ARTIKLA

Oikeutetut hakijat

Kummankin osapuolen on myönnettävä oikeus pyytää tässä jaksossa ja TRIPS-sopimuksen III osassa tarkoitettujen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista

a) sovellettavan lainsäädännön mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoille;

b) kaikille muille henkilöille, joilla on oikeus käyttää näitä oikeuksia, erityisesti käyttöluvan haltijoille, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii ja mainitun lainsäädännön mukaisesti;

c) sovellettavan lainsäädännön mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoiville elimille, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii;

d) sovellettavan lainsäädännön mukaisesti alan edunvalvonnasta vastaaville elimille, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos sovellettava lainsäädäntö sen sallii.

II ALAJAKSO

YKSITYISOIKEUDELLINEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

256 ARTIKLA

Toimenpiteet todistusaineiston suojaamiseksi

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat jo ennen pääasiaa koskevan kanteen nostamista sen osapuolen hakemuksesta, joka on esittänyt kohtuullisesti saatavissa olevaa todistusaineistoa tukeakseen väitteitään teollis- tai tekijänoikeutensa loukkaamisesta tai tällaisen loukkaamisen uhasta, määrätä nopeita ja tehokkaita väliaikaisia toimia väitettyyn loukkaamiseen liittyvän asiaankuuluvan todistusaineiston suojaamiseksi edellyttäen, että luottamuksellisten tietojen suoja taataan.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut väliaikaiset toimenpiteet voivat sisältää riidanalaisten tavaroiden yksityiskohtaisen kuvaamisen ja mahdollisen näytteiden oton, tai riidanalaisten tavaroiden ja soveltuvissa tapauksissa näiden tavaroiden valmistuksessa tai jakelussa käytettyjen materiaalien ja välineiden sekä tavaroihin liittyvien asiakirjojen haltuunottamisen. Nämä toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa toista osapuolta kuulematta, erityisesti jos mahdollisesta viiveestä voi koitua korvaamatonta haittaa oikeudenhaltijalle tai jos todistusaineiston hävittämisen vaara on ilmeinen. Toisella osapuolella on oikeus tulla kuulluksi kohtuullisessa ajassa.

257 ARTIKLA

Tiedonsaantioikeus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat teollis- tai tekijänoikeuden loukkausta koskevan siviilioikeudellisen menettelyn yhteydessä kantajan perustellusta ja oikeasuhteisesta pyynnöstä määrätä, että teollis- tai tekijänoikeuksia loukannut tai kuka tahansa muu henkilö, joka on oikeudenkäynnin osapuoli tai todistaja, antaa tietoja sellaisten tavaroiden ja palvelujen alkuperästä ja jakeluverkosta, jotka loukkaavat teollis- tai tekijänoikeutta.

Tässä kohdassa ’kuka tahansa muu henkilö’ tarkoittaa henkilöä,

a) jonka on todettu pitävän hallussaan riidanalaisia tavaroita kaupallisessa laajuudessa;

b) joka on tavattu käyttämästä riidanalaisia palveluja kaupallisessa laajuudessa;

c) jonka on todettu tarjoavan loukkaavassa toiminnassa käytettäviä palveluja kaupallisessa laajuudessa; tai

d) jonka tässä kohdassa tarkoitettu henkilö on osoittanut osallistuneen kyseisten tavaroiden tuottamiseen, valmistukseen tai jakeluun tai näiden palvelujen tarjoamiseen.

Tässä kohdassa tarkoitettuihin tietoihin sisältyvät tapauksen mukaan

a) tuotteen tai palvelujen tuottajien, valmistajien, jakelijoiden, toimittajien ja muiden aikaisempien haltijoiden sekä aiottujen tukku- ja vähittäiskauppiaiden nimet ja osoitteet; ja

b) tiedot tuotettujen, valmistettujen, toimitettujen, vastaanotettujen tai tilattujen tavaroiden taikka palveluiden määrästä sekä kyseisistä tavaroista tai palveluista saaduista hinnoista.

2. Tätä artiklaa sovelletaan rajoittamatta soveltamasta muita laissa annettuja säännöksiä, jotka

a) antavat oikeuden haltijalle oikeuden saaja laajempia tietoja;

b) koskevat tämän artiklan nojalla ilmoitettujen tietojen käyttöä rikos- tai siviilioikeudellisessa menettelyssä;

c) koskevat vastuuta tiedonsaantioikeuden väärinkäytöstä;

d) antavat mahdollisuuden kieltäytyä antamasta sellaisia tietoja, jotka pakottaisivat 1 kohdassa tarkoitetun henkilön myöntämään oman tai lähisukulaisensa osallistumisen teollis- tai tekijänoikeuden loukkaukseen; tai

e) koskevat tietolähteiden luottamuksellisuuden suojaa tai henkilötietojen käsittelyä.

258 ARTIKLA

Turvaamis- ja säilyttämistoimenpiteet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat hakijan pyynnöstä määrätä väitetylle oikeudenloukkaajalle osoitetun väliaikaisen kiellon, jonka tarkoituksena on estää teollis- tai tekijänoikeuden välittömät loukkaukset. Oikeusviranomaiset voivat myös kieltää väliaikaisesti tai, jos kansallinen lainsäädäntö sen mahdollistaa, tarvittaessa uhkasakon uhalla kyseisen oikeuden väitettyjen loukkausten jatkamisen tai asettaa jatkamisen ehdoksi oikeudenhaltijalle kuuluvan korvauksen takaamiseen tarkoitetut vakuudet. Väliaikainen kielto voidaan määrätä samoin edellytyksin välittäjälle, jonka palveluja kolmas osapuoli käyttää loukatakseen teollis- tai tekijänoikeutta.

2. Väliaikaisella kiellolla voidaan myös määrätä takavarikoitaviksi tai luovutettaviksi sellaiset tavarat, joiden epäillään loukkaavan teollis- tai tekijänoikeutta, jotta voidaan estää niiden saattaminen markkinointikanaviin tai levittäminen markkinointikanavia pitkin.

3. Kaupallisessa laajuudessa tehtyjen loukkausten osalta kumpikin osapuoli varmistaa, että jos vahingon kärsinyt osapuoli osoittaa olosuhteet, jotka saattavat uhata vahingonkorvauksen maksamista, että oikeusviranomaiset voivat määrätä väitetyn loukkaajan irtainta ja kiinteää omaisuutta asetettavaksi hukkaamiskieltoon sekä myös tämän pankkitilit ja muut varat jäädytettäviksi. Tässä tarkoituksessa toimivaltaiset viranomaiset voivat määrätä esitettäviksi pankki-, rahoitus- tai kaupallisia asiakirjoja tai asianmukaisen pääsyn asiaankuuluviin tietoihin.

259 ARTIKLA

Korjaavat toimenpiteet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat hakijan pyynnöstä, oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta kuuluvia vahingonkorvauksia rajoittamatta ja ilman minkäänlaista korvausta, määrätä sellaiset tavarat, joiden ne ovat todenneet loukkaavan teollis- tai tekijänoikeutta, vähintään poistettavaksi lopullisesti markkinointikanavasta tai hävitettäväksi. Toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat tarvittaessa määrätä hävitettäväksi myös näiden tavaroiden luomisessa tai valmistuksessa pääasiassa käytetyt materiaalit ja välineet.

2. Osapuolten oikeusviranomaisilla on oltava valtuudet määrätä, että 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet toteutetaan oikeudenloukkaajan kustannuksella, jollei tämän esteeksi vedota erityisiin syihin.

260 ARTIKLA

Kieltotuomiot

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kun teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen toteava oikeuden päätös on tehty, oikeusviranomaiset voivat antaa loukkaajaa vastaan sekä sellaista välittäjää vastaan, jonka palveluja kolmas osapuoli käyttää teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamiseksi, kieltotuomion, jonka tarkoituksena on kieltää loukkauksen jatkaminen.

261 ARTIKLA

Vaihtoehtoiset toimenpiteet

Osapuolet voivat säätää, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat soveltuvissa tapauksissa määrätä sen henkilön pyynnöstä, johon 259 tai 260 artiklassa määrätyt toimenpiteet voivat kohdistua, että vahingon kärsineelle osapuolelle maksetaan kyseisissä kahdessa artiklassa mainittujen toimenpiteiden soveltamisen sijasta rahallinen hyvitys. Rahallinen hyvitys voidaan maksaa, jos toimenpiteiden kohteena oleva henkilö on toiminut ilman tuottamusta tai laiminlyöntiä ja jos 259 ja 260 artiklassa määrättyjen toimenpiteiden täytäntöönpano aiheuttaisi tälle henkilölle suhteetonta vahinkoa ja jos vahingon kärsineelle osapuolelle maksettavaa rahallista hyvitystä voidaan kohtuudella pitää tyydyttävänä.

262 ARTIKLA

Vahingonkorvaukset

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että oikeusviranomaiset määräävät vahingon kärsineen osapuolen hakemuksesta loukkaajan, joka tiesi tai jolla oli riittävät perusteet tietää ryhtyneensä loukkaavaan tekoon, maksamaan oikeudenhaltijalle vahingonkorvauksen, joka vastaa tälle loukkauksen johdosta koitunutta tosiasiallista vahinkoa. Vahvistaessaan vahingonkorvauksen oikeusviranomaisten on

a) otettava huomioon kaikki asianmukaiset näkökohdat, kuten vahingon kärsineelle osapuolelle aiheutuneet kielteiset taloudelliset seuraukset, saamatta jäänyt voitto mukaan lukien, loukkaajan saama perusteeton etu ja soveltuvissa tapauksissa muita kuin taloudellisia tekijöitä, kuten oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta aiheutunut aineeton vahinko; tai

b) ne voivat vaihtoehtona a alakohdalle määrittää soveltuvissa tapauksissa vahingonkorvauksen kiinteänä määränä esimerkiksi vähintään niiden rojaltien tai maksujen määrän perusteella, jotka oikeudenloukkaaja olisi joutunut suorittamaan, jos se olisi pyytänyt lupaa kyseisen teollis- tai tekijänoikeuden käyttöön.

2. Jos oikeudenloukkaaja ei ole tietoisesti ryhtynyt loukkaavaan tekoon tai ryhtyi loukkaavaan tekoon ilman, että hänellä oli riittävät perusteet tietää ryhtyvänsä siihen, osapuoli voi säätää, että oikeusviranomaiset voivat määrätä voitot perittäviksi takaisin loukatulle osapuolelle tai maksettavaksi vahingonkorvauksen, joka voi olla ennalta määrätty.

263 ARTIKLA

Oikeudenkäyntikulut

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kohtuulliset ja oikeasuhteiset oikeudenkäyntikulut ja muut oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle aiheutuneet kulut kuuluvat yleensä oikeudenkäynnin hävinneen maksettaviksi, jollei se ole kohtuutonta.

264 ARTIKLA

Tuomioistuinten päätösten julkistaminen

Kumpikin osapuoli varmistaa, että oikeusviranomaiset voivat teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen johdosta nostetun kanteen yhteydessä määrätä kantajan pyynnöstä ja loukkaajan kustannuksella toteutettaviksi soveltuvia toimenpiteitä päätöstä koskevien tietojen levittämiseksi, mukaan lukien päätöksen julkistaminen ja sen julkaiseminen kokonaan tai osittain.

265 ARTIKLA

Olettama tekijänoikeudesta

Osapuolet tunnustavat, että tässä jaksossa määrättyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovellettaessa riittää, että kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijän nimi on tavanmukaisella tavalla ilmoitettu teoksessa, jotta häntä voidaan pitää tekijänä ja sen johdosta oikeutettuna ajamaan kannetta tekijänoikeutensa loukkaamisesta, jollei toisin osoiteta.

III ALAJAKSO

RAJAVALVONTA

266 ARTIKLA

Rajavalvonta

1. Kun rajatoimenpiteitä sovelletaan teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanoon, kumpikin osapuoli varmistaa toimenpiteiden olevan GATT 1994 -sopimuksen ja TRIPS-sopimuksen velvoitteidensa mukaiset.

2. Teollis- ja tekijänoikeuksien tehokkaan suojan varmistamiseksi kummankin osapuolen tullialueella asianomaiset tulliviranomaiset noudattavat erilaisia lähestymistapoja sellaisten lähetysten tunnistamiseksi, jotka sisältävät tavaroita, joiden epäillään loukkaavan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja teollis- tai tekijänoikeuksia. Näihin lähestymistapoihin sisältyy riskianalyysitekniikoita, jotka perustuvat muun muassa oikeudenhaltijoiden antamiin tietoihin, hankittuun tiedustelutietoon ja rahdin tarkastuksiin.

3. Kummankin osapuolen tulliviranomaiset ryhtyvät oikeudenhaltijan pyynnöstä toimiin keskeyttääkseen tullivalvonnassa olevien tavaroiden luovutuksen tai ottaakseen ne haltuun, jos näiden tavaroiden epäillään loukkaavan tavaramerkkiä, tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, maantieteellisiä merkintöjä, patentteja, hyödyllisyysmallioikeuksia, integroitujen piirien piirimallia tai kasvinjalostajanoikeuksia.

4. Viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta osapuolet käynnistävät neuvottelut niiden asianomaisten tulliviranomaisten oikeuksista ryhtyä omasta aloitteestaan toimiin keskeyttääkseen tullivalvonnassa olevien tavaroiden luovutuksen tai ottaakseen ne haltuun, jos näiden tavaroiden epäillään loukkaavan tavaramerkkiä, tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, maantieteellisiä merkintöjä, patentteja, hyödyllisyysmallioikeuksia, integroitujen piirien piirimallia tai kasvinjalostajanoikeuksia.

5. Sen estämättä, mitä 3 kohdassa määrätään, osapuoli voi päättää soveltaa tällaisia toimenpiteitä sellaisten tavaroiden tuontiin, jotka oikeudenhaltija saattaa markkinoille toisessa maassa tai jotka saatetaan markkinoille toisessa maassa tämän suostumuksella, mutta osapuolella ei ole velvollisuutta toimia näin.

6. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä sellaisten tavaroiden kansainvälisen kaupan osalta, joiden epäillään loukkaavan teollis- tai tekijänoikeuksia. Osapuolet perustavat tätä varten tullihallintoihinsa yhteyspisteet ja ilmoittavat niistä toiselle osapuolelle. Tällaisen yhteistyön puitteissa vaihdetaan tietoja, jotka koskevat mekanismeja tietojen saamiseksi oikeudenhaltijoilta, sekä parhaita käytäntöjä ja kokemuksia, jotka liittyvät riskinhallintastrategioihin, samoin kuin tietoja, joiden avulla voidaan tunnistaa lähetykset, joiden epäillään sisältävän oikeutta loukkaavia tavaroita. Kaikessa tietojenvaihdossa kunnioitetaan kummankin osapuolen alueella henkilötietojen suojaamiseen sovellettavia määräyksiä kaikilta osin;

7. Teollis- ja tekijänoikeuksien rajavalvontaan sovelletaan keskinäistä hallinnollista avunantoa tulliasioissa koskevaa pöytäkirjaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muita yhteistyömuotoja.

8. Edellä 126 artiklassa tarkoitettu tulliasioiden alakomitea toimii tämän jakson asianmukaisen toiminnan ja täytäntöönpanon varmistamisesta vastaavana komiteana, määrittää painopistealueet ja säätää riittävistä menettelyistä molempien osapuolten toimivaltaisten viranomaisten väliselle yhteistyölle, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kumppanuuskomitean yleistä toimivaltaa.

IV ALAJAKSO

MUUT VALVONTAMENETTELYT

267 ARTIKLA

Käytännesäännöt

1. Kumpikin osapuoli edistää

a) teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseen tähtäävien käytännesääntöjen laatimista ammattialan tai ammatillisten järjestöjen tai -liittojen toimesta; ja

b) käytännesääntöjen luonnosten ja kyseisten käytännesääntöjen soveltamista koskevien arviointien toimittamista osapuolten toimivaltaisille viranomaisille.

268 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä tukeakseen tämän luvun mukaisten sitoumusten ja velvoitteiden täytäntöönpanoa.

2. Osapuolten välinen yhteistyö koskee muun muassa seuraavia toimintoja:

a) tietojen vaihto teollis- ja tekijänoikeuksia sekä suojelu- ja täytäntöönpanosääntöjä koskevasta oikeudellisesta kehyksestä sekä kyseisten alojen lainsäädännön kehittämisestä saatujen kokemusten vaihto Euroopan unionin ja Armenian tasavallan välillä;

b) teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanosta saatujen kokemusten ja tietojen vaihto;

c) tulliviranomaisten, poliisin sekä hallinto- ja oikeuselinten keskushallinnon tasolla ja sen alapuolella suorittamasta teollis- ja tekijänoikeuksien valvonnasta saatujen kokemusten vaihto;

d) koordinointi väärennettyjen tavaroiden viennin estämiseksi, myös kolmansien maiden kanssa;

e) valmiuksien parantaminen ja henkilöstön vaihto ja koulutus;

f) teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva tiedotus sekä tietojen levittäminen, mukaan lukien liike-elämälle ja kansalaisyhteiskunnalle, sekä yleisen tietoisuuden lisääminen teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvistä aiheista kuluttajien ja oikeudenhaltijoiden keskuudessa;

g) institutionaalisen yhteistyön kehittäminen esimerkiksi teollis- ja tekijänoikeuksista vastaavien molempien osapuolten virastojen välillä;

h) suurelle yleisölle suunnattujen teollis- ja tekijänoikeuspolitiikkaa koskevien tiedotus- ja koulutusaloitteiden aktiivinen edistäminen, mukaan lukien tehokkaiden strategioiden laatiminen tärkeimpien kohderyhmien tunnistamiseksi ja tiedotusohjelmien luominen kuluttajien ja tiedotusvälineiden tietoisuuden parantamiseksi teollis- ja tekijänoikeuksien rikkomisen vaikutuksista, kuten terveys- ja turvallisuusriskeistä ja yhteyksistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

3. Rajoittamatta 1 ja 2 kohdan soveltamista ja niitä täydentäen osapuolet ylläpitävät teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa tehokasta vuoropuhelua, jonka aiheena ovat tässä luvussa tarkoitettujen teollis- ja tekijänoikeuksien suojelu ja täytäntöönpano sekä muut olennaiset asiat.

8 LUKU

JULKISET HANKINNAT

269 ARTIKLA

Suhde WTO:n julkisia hankintoja koskevaan sopimukseen

Osapuolet vahvistavat vuoden 2012 tarkistetun julkisia hankintoja koskevan sopimuksen[1] (”WTO:n julkisia hankintoja koskeva sopimus”) mukaiset keskinäiset oikeutensa ja velvollisuutensa. Nämä WTO:n julkisia hankintoja koskevassa sopimuksessa vahvistetut oikeudet ja velvollisuudet, mukaan lukien kumpaakin osapuolta koskevat eritelmät, jotka on esitetty niitä vastaavissa alaliitteen I liitteissä, otetaan osaksi tätä sopimusta, ja niihin sovelletaan 13 luvussa määrättyä kahdenvälistä riitojenratkaisumenettelyä.

[1] Liite julkisia hankintoja koskevan sopimuksen muuttamisesta tehtyyn pöytäkirjaan (GPA/113).

270 ARTIKLA

Lisäsoveltamisala

1. Osapuolet soveltavat WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen I–IV, VI–XV, XVI.1–XVI.3, XVII ja XVIII artiklan määräyksiä soveltuvin osin tämän sopimuksen liitteeseen XI sisältyviin hankintoihin.

2. Kumppanuuskomitea voi päättää muuttaa tämän sopimuksen liitettä XI. Menettelyssä, jossa osapuoli tekee kyseiseen liitteeseen muutoksia tai oikaisuja, osapuolet soveltavat soveltuvin osin WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen XIX artiklan määräyksiä, ja lisäksi edellytetään, että ilmoitukset tehdään suoraan toiselle osapuolelle ja riitojen ratkaisemisen tulkitaan viittaavan 13 lukuun.

271 ARTIKLA

Lisäsäännöt

Osapuolet soveltavat hankintoihin, jotka sisältyvät WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen alaliitteen I niitä koskeviin liitteisiin, ja tämän sopimuksen liitteeseen XI sisältyviin hankintoihin seuraavia lisäsääntöjä:

Hankintailmoitusten sähköinen julkaiseminen

1. Kummankin osapuolen on varmistettava, että kaikki aiottua hankintaa koskevat ilmoitukset ovat suoraan saatavilla sähköisesti ja maksutta yhdestä paikasta internetissä. Lisäksi ilmoitukset voidaan myös julkaista soveltuvassa paperijulkaisussa. Tällaista julkaisuvälinettä on levitettävä laajasti, ja kyseisten ilmoitusten on oltava helposti yleisön saatavilla ainakin ilmoituksessa ilmoitetun ajanjakson päättymiseen saakka.

Muutoksenhakumenettelyjä koskevat vaatimukset

2. Kummankin osapuolen on varmistettava, että WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen XVIII artiklassa määriteltyjen muutoksenhakumenettelyiden osalta toteutetuilla toimenpiteillä annetaan tarvittavat valtuudet

a) toteuttaa mahdollisimman pian välitoimimenettelyjen avulla väliaikaisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on korjata väitetty rikkomus tai estää asianomaisiin etuihin kohdistuvat lisävahingot, mukaan lukien toimenpiteet julkisen hankintamenettelyn taikka hankintaviranomaisen tekemän päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi tai keskeyttämisen varmistamiseksi;

b) kumota lainvastaisesti tehdyt päätökset tai varmistaa niiden kumoaminen, mukaan lukien aiottua tai suunniteltua hankintaa koskevassa julkaisussa, sopimusasiakirjoissa tai missä tahansa muussa hankintamenettelyyn liittyvässä asiakirjassa olevien syrjintää aiheuttavien teknisten, taloudellisten tai rahoitusta koskevien eritelmien poistaminen; ja

c) määrätä virheellisestä menettelystä kärsineelle vahingonkorvausta.

3. Hankintapäätöksen muutoksenhaun osalta kumpikin osapuoli varmistaa, että hankintaviranomainen ei voi tehdä sopimusta ennen kuin muutoksenhakuelin on antanut päätöksensä väliaikaisia toimenpiteitä tai muutoksenhakua koskevasta hakemuksesta. Keskeytystä ei lopeteta ennen 6 kohdassa tarkoitetun odotusajan päättymistä.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että muutoksenhakumenettelyistä vastaavien elinten päätökset voidaan panna täytäntöön tehokkaasti.

5. Riippumattomien muutoksenhakuelinten jäsenistössä ei saa olla hankintaviranomaisten edustajia.

Silloin, kun muutoksenhakumenettelyistä vastaavat elimet eivät ole luonteeltaan tuomioistuimia, kummankin osapuolen on varmistettava seuraavat seikat:

a) elinten päätökset on aina perusteltava kirjallisesti;

b) riippumattoman muutoksenhakuelimen väitettyihin laittomiin toimenpiteisiin tai väitettyihin virheisiin sille annettujen valtuuksien käytössä voidaan hakea muutosta oikeusteitse tai toisessa riippumattomassa elimessä, joka on tuomioistuin ja riippumaton hankintaviranomaisesta ja muutoksenhakuelimestä;

c) tällaisen riippumattoman elimen jäsenet on nimitettävä ja vapautettava tehtävistään samoin ehdoin kuin tuomioistuimen jäsenet niiltä osin kuin ehdot koskevat nimittävää viranomaista, toimikauden pituutta ja erottamista;

d) ainakin tällaisen riippumattoman elimen puheenjohtajalla on oltava sama oikeudellinen ja ammatillinen pätevyys kuin tuomioistuimen jäsenillä; sekä

e) riippumaton elin noudattaa päätöksenteossaan menettelyä, jossa molempia osapuolia kuullaan, ja nämä päätökset ovat kummankin osapuolen määrittelemin keinoin oikeudellisesti sitovia.

Odotusaika

6. Hankintaviranomainen ei voi tehdä sopimusta tämän luvun soveltamisalaan kuuluvan hankintapäätöksen perusteella ennen odotusajan päättymistä:

a) odotusaika kestää vähintään 10 kalenteripäivää ja alkaa seuraavana päivänä siitä, kun hankintapäätös on lähetetty asianomaisille tarjoajille ja ehdokkaille, jos ilmoitus tehdään faksilla taikka sähköisesti; tai

b) mikäli viestintään käytetään muita välineitä, odotusaika kestää joko vähintään 15 kalenteripäivää ja alkaa seuraavana päivänä siitä, kun hankintapäätös on lähetetty asianomaisille tarjoajille ja ehdokkaille, tai se kestää vähintään 10 kalenteripäivää ja alkaa seuraavana päivänä siitä, kun hankintapäätös on vastaanotettu.

Vaihtoehtoisesti osapuoli voi säätää, että odotusaika alkaa siitä, kun hankintapäätös on julkaistu sähköisesti ja maksutta WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen XVI.2 artiklan mukaisesti.

Tarjoajat on katsottava asianomaisiksi, jos tarjoajia ei ole vielä lopullisesti suljettu pois. Poissulkeminen katsotaan lopulliseksi, jos siitä on ilmoitettu asianomaisille tarjoajille ja jos riippumaton muutoksenhakuelin on todennut poissulkemisen lailliseksi tai jos poissulkemiseen ei voida enää hakea muutosta. Ehdokkaat on katsottava asianomaisiksi, jos hankintaviranomainen ei ole saattanut niiden tekemän hakemuksen hylkäämistä koskevia tietoja asianomaisten tarjoajien saataville ennen hankintapäätöksen ilmoittamista.

7. Osapuoli voi säätää, että 6 kohdan ensimmäisen alakohdan a ja b alakohdassa tarkoitettuja odotusaikoja ei sovelleta seuraavissa tapauksissa:

a) jos ainoa 6 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettu asianomainen tarjoaja on tarjoaja, jolle hankintasopimus on päätetty antaa, ja jos muita asianomaisia ehdokkaita ei ole;

b) jos sopimus perustuu puitesopimukseen; ja

c) jos tietty sopimus perustuu dynaamiseen hankintajärjestelmään.

Pätemättömyys

8. Mikäli hankintaviranomainen on myöntänyt sopimuksen luvattomasti julkaisematta hankintailmoitusta, kummankin osapuolen on varmistettava, että hankintaviranomaisesta riippumaton muutoksenhakuelin tai tuomioistuin katsoo sopimuksen pätemättömäksi tai sen pätemättömyys perustuu tällaisen elimen tekemään päätökseen.

Sopimuksen pätemättömäksi katsomisesta johtuvat seuraukset on määriteltävä kummankin osapuolen lainsäädännössä, jossa säädetään kaikkien sopimusvelvoitteiden taannehtivasta peruuttamisesta taikka vielä täyttämättömien velvoitteiden peruuttamisesta. Jälkimmäisessä tapauksessa kumpikin osapuoli säätää muiden seuraamusten soveltamisesta.

9. Osapuoli voi säätää, että muutoksenhakuelimen tai tuomioistuimen ei tarvitse katsoa sopimusta pätemättömäksi, vaikka sopimus olisi myönnetty laittomasti, mikäli muutoksenhakuelin tai tuomioistuin kaikki asiaan vaikuttavat seikat tutkittuaan toteaa, että yleiseen etuun liittyvät pakottavat syyt vaativat sopimuksen vaikutusten voimassa pysymistä. Tässä tapauksessa kumpikin osapuoli säätää vaihtoehtoisista seuraamuksista.

Sijoittautuneiden yritysten syrjimättömyys

10. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toisen osapuolen palveluntarjoajat, jotka harjoittavat liiketoimintaa sen alueella perustamansa, hankkimansa tai ylläpitämänsä oikeushenkilön kautta, saavat kansallisen kohtelun kaikissa osapuolen alueellaan toteuttamissa julkisissa hankinnoissa. Tätä velvoitetta sovelletaan riippumatta siitä, sisältyykö hankinta osapuolten WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen alaliitteen I liitteisiin vai tämän sopimuksen liitteeseen XI.

WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen III artiklassa säädettyjä yleisiä poikkeuksia sovelletaan.

9 LUKU

KAUPPA JA KESTÄVÄ KEHITYS

272 ARTIKLA

Tavoitteet ja soveltamisala

1. Osapuolet palauttavat mieliin YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin Agenda 21 -asiakirjan vuodelta 1992, ILOn julistuksen työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista vuodelta 1998, kestävää kehitystä koskevan Johannesburgin täytäntöönpanosuunnitelman vuodelta 2002, Yhdistyneiden kansakuntien talous- ja sosiaalineuvoston kokouksen ministeritason julkilausuman vuodelta 2006, joka koskee tuottavaa täystyöllisyyttä ja ihmisarvoista työtä kaikille edistävän ympäristön luomista kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä sen vaikutusta kestävään kehitykseen, ILOn julistuksen sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta vuodelta 2008, YK:n kestävää kehitystä koskevan konferenssin päätösasiakirjan vuodelta 2012 (”Tulevaisuus, jota tavoittelemme”) ja YK:n vuonna 2015 hyväksytyn kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 . Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa edistää kansainvälisen kaupan kehittämistä niin, että edistetään pyrkimystä kestävään kehitykseen ja nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin, ja varmistaa, että tämä tavoite sisältyy niiden kauppasuhteisiin ja otetaan huomioon kauppasuhteiden kaikilla tasoilla.

2. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa pyrkiä kohti kestävää kehitystä, jonka pilarit – taloudellinen ja sosiaalinen kehitys sekä ympäristönsuojelu – ovat toisistaan riippuvaisia ja toisiaan vahvistavia. Ne korostavat, että on hyödyllistä huomioida kauppaan liittyvät työ- ja ympäristökysymykset osana kaupan ja kestävän kehityksen globaalia lähestymistapaa.

3. Kun tässä luvussa viitataan ”työhön”, siihen sisältyvät kysymykset, jotka ovat merkityksellisiä ILO:n strategisten tavoitteiden kannalta – ihmisarvoisen työn toimintaohjelma ilmaistaan näissä tavoitteissa, joista on sovittu ILO:n vuoden 2008 julistuksessa sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta.

273 ARTIKLA

Oikeus sääntelyyn ja suojelun tasot

Osapuolet tunnustavat kummankin osapuolen oikeuden määritellä kestävää kehitystä koskevat politiikkansa ja painopisteensä, vahvistaa omat kansalliset ympäristön- ja työsuojelun tasonsa ja antaa niiden mukaisesti asiaa koskevaa lainsäädäntöä ja ottaa käyttöön asiaa koskevia politiikkoja sekä muuttaa niitä tavalla, joka vastaa sen sitoutumista tämän sopimuksen 274 ja 275 artiklassa tarkoitettuihin kansainvälisesti tunnustettuihin normeihin ja sopimuksiin, ja kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että sen lainsäädännössä ja politiikoissa turvataan korkea ympäristön- ja työsuojelun taso ja kannustetaan siihen, ja pyrkii jatkamaan lainsäädäntönsä ja politiikkojensa sekä niihin perustuvien suojelun tasojen parantamista.

274 ARTIKLA

Kansainväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset

1. Osapuolet tunnustavat, että tuottava täystyöllisyys ja ihmisarvoisen työn tarjoaminen kaikille ovat keskeisiä osatekijöitä globalisaatioprosessin hallitsemisessa, ja vahvistavat sitoumuksensa edistää kansainvälisen kaupan kehitystä tavalla, joka tukee tuottavaa täystyöllisyyttä ja ihmisarvoisen työn tarjoamista kaikille. Osapuolet sitoutuvat tältä osin keskustelemaan keskenään ja tekemään yhteistyötä asianmukaisella tavalla molemmille tärkeissä kauppaan liittyvissä työelämän kysymyksissä.

2. Niiden velvoitteiden mukaisesti, jotka niillä on ILO:n jäseninä, ja työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista vuonna 1998 annetun ILO:n julistuksen ja sen seurantamekanismin mukaisesti osapuolet sitoutuvat noudattamaan, edistämään ja toteuttamaan lainsäädännössään ja menettelytavoissaan ja koko alueellaan keskeisiin ILO:n yleissopimuksiin ja näiden yleissopimusten pöytäkirjoihin kirjattuja kansainvälisesti tunnustettuja työelämän perusnormeja, joista mainitaan tässä erityisesti

a) järjestäytymisoikeus ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tosiasiallinen tunnustaminen;

b) kaikenlaisen pakkotyön poistaminen;

c) lapsityövoiman käytön tosiasiallinen poistaminen; ja

d) työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä esiintyvän syrjinnän poistaminen.

3. Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa panemaan lainsäädännössään ja menettelytavoissaan tehokkaasti täytäntöön jäsenvaltioiden ja Armenian tasavallan ratifioimat ILO:n keskeiset, tärkeimmät ja muut yleissopimukset sekä näiden yleissopimusten pöytäkirjat.

4. Osapuolten on lisäksi harkittava vielä ratifioimattomien ILO:n ajantasaisiksi luokittelemien tärkeiden ja muiden yleissopimusten ratifioimista. Osapuolet vaihtavat tältä osin säännöllisesti tietoja tilanteestaan ja edistymisestään ratifiointiprosessissa.

5. Osapuolet tunnustavat, että työelämän perusperiaatteiden ja -oikeuksien loukkaamiseen ei voida vedota eikä sitä voida muutenkaan käyttää oikeutettuna kilpailuetuna ja ettei työelämää koskevia normeja saa käyttää kaupassa protektionistisiin tarkoituksiin.

275 ARTIKLA

Kansainvälinen ympäristöhallinto ja kansainväliset ympäristösopimukset

1. Osapuolet tunnustavat kansainvälisen ympäristöhallinnon ja sopimusten merkityksen kansainvälisen yhteisön vastauksena maailmanlaajuisiin tai alueellisiin ympäristöongelmiin ja korostavat tarvetta kaupan ja ympäristönäkökohtien keskinäiseen täydentävyyteen. Osapuolet sitoutuvat tältä osin keskustelemaan ja tekemään yhteistyötä asianmukaisella tavalla kauppaan liittyviä ympäristökysymyksiä koskevissa neuvotteluissa ja muissa kauppaan liittyvissä molemmille tärkeissä ympäristöasioissa.

2. Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa panemaan tehokkaasti täytäntöön lainsäädännössään ja menettelytavoissaan monenväliset ympäristösopimukset, joiden osapuolia ne ovat.

3. Osapuolet vaihtavat keskenään säännöllisesti tietoja tilanteestaan ja edistymisestään monenvälisten ympäristösopimusten tai tällaisia sopimuksia koskevien muutosten ratifioinnissa.

4. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa panna täytäntöön Yhdistyneiden kansakuntien ilmastonmuutosta koskevan vuoden 1992 puitesopimuksen (UNFCCC), siihen liittyvän vuoden 1998 Kioton pöytäkirjan ja vuoden 2015 Pariisin sopimuksen ja pyrkiä saavuttamaan näissä sopimuksissa asetetut tavoitteet. Ne ovat sitoutuneet tekemään yhteistyötä UNFCCC:n monenvälisen sääntöperusteisen järjestelmän vahvistamiseksi ja kansainvälisen ilmastonmuutoskehyksen kehittämiseksi edelleen ja panemiseksi täytäntöön UNFCCC:n ja siihen liittyvien sopimusten ja päätösten mukaisesti.

5. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä monenvälisten ympäristösopimusten, joiden osapuolia ne ovat, täytäntöönpanemiseksi edellyttäen, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään osapuolten välillä tai kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

276 ARTIKLA

Kestävää kehitystä edistävä kauppa ja investointitoiminta

Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa edistämään kaupan vaikutusta kestävän kehityksen saavuttamiseen sen taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristönäkökohtien osalta. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi osapuolet

a) tunnustavat työelämän perusnormien ja ihmisarvoisen työn mahdollisen myönteisen vaikutuksen talouden tehokkuuden, innovaatioiden ja tuottavuuden kannalta ja pyrkivät lisäämään johdonmukaisuutta kauppapolitiikkojen ja työelämää koskevien politiikkojen välillä;

b) pyrkivät helpottamaan ja edistämään ympäristöhyödykkeiden ja -palvelujen kauppaa sekä niihin tehtäviä investointeja muun muassa pyrkimällä poistamaan niihin liittyviä tullien ulkopuolisia esteitä;

c) pyrkivät helpottamaan kaupan tai investointien esteiden poistamista sellaisten tavaroiden ja palvelujen osalta, joilla on erityistä merkitystä ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen kannalta, esimerkiksi kestävään ja uusiutuvaan energiaan liittyvien ja energiatehokkaiden tuotteiden ja palveluiden osalta, muun muassa seuraavilla tavoilla:

   i) parhaiden saatavilla olevien teknologioiden käyttöönottoa edistävien poliittisten toimintakehysten laatiminen;

   ii) ympäristön ja talouden tarpeita vastaavien normien edistäminen; ja

   iii) kaupan teknisten esteiden vähentäminen;

d) sopivat edistävänsä sellaisten tavaroiden kauppaa, jotka parantavat sosiaalisia oloja ja edistävät ympäristön kannalta kestäviä käytäntöjä, mukaan lukien tavarat, jotka kuuluvat kestävyyden takaaviin vapaaehtoisiin järjestelmiin, joita ovat esimerkiksi reilun ja eettisen kaupan järjestelmät ja ympäristömerkit; ja

e) sopivat edistävänsä yritysten sosiaalista vastuuta muun muassa vaihtamalla tietoja ja kokemuksia parhaista toimintatavoista. Osapuolet viittaavat tältä osin asianomaisiin kansainvälisesti tunnustettuihin periaatteisiin ja ohjeisiin, joita ovat muun muassa OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, YK:n Global Compact -aloite ja ILO:n vuoden 1977 kolmikantainen periaatejulistus, joka koskee monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa.

277 ARTIKLA

Biologinen monimuotoisuus

1. Osapuolet tunnustavat, että biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön varmistaminen on keskeinen tekijä kestävän kehityksen saavuttamisessa, ja vahvistavat sitoutumisensa biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön biologista monimuotoisuutta koskevan vuoden 1992 yleissopimuksen ja siihen liittyvien ratifioitujen pöytäkirjojen, biologista monimuotoisuutta koskevan strategisen suunnitelman, luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan vuoden 1973 yleissopimuksen (CITES) ja muiden sellaisten merkityksellisten kansainvälisten sopimusten mukaisesti, joiden sopimuspuolia ne ovat.

2. Tämän vuoksi osapuolet

a) edistävät luonnonvarojen kestävää käyttöä ja vaalivat biologisen monimuotoisuuden suojelua kaupankäynnissään;

b) vaihtavat tietoja toimista, jotka koskevat sellaisten luonnonvaroja hyödyntävien tuotteiden kauppaa, joilla pyritään pysäyttämään biologisen monimuotoisuuden häviäminen ja vähentämään biologiseen monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita, ja tekevät tarvittaessa yhteistyötä politiikkojensa vaikutuksen maksimoimiseksi ja niiden keskinäisen täydentävyyden varmistamiseksi;

c) pyrkivät sisällyttämään CITES-sopimuksen alaliitteisiin lajeja, jotka täyttävät CITES-sopimuksessa tällaiselle sisällyttämiselle asetetut kriteerit;

d) hyväksyvät ja toteuttavat tehokkaita toimenpiteitä luonnonvaraisiin eläimiin ja kasveihin perustuvien tuotteiden, mukaan lukien CITES-sopimuksessa suojellut lajit, laittoman kaupan torjumiseksi ja tekevät yhteistyötä tällaisen laittoman kaupan torjunnassa;

e) tekevät yhteistyötä alueellisesti ja maailmanlaajuisesti edistääkseen seuraavia tavoitteita:

i) luonnon tai maatalouden ekosysteemien biologisen monimuotoisuuden, mukaan lukien uhanalaiset lajit ja niiden elinympäristö, luonnonsuojelualueet ja geneettinen monimuotoisuus, suojelu ja kestävä käyttö;

ii) ekosysteemien elvyttäminen sekä elävien tai elottomien luonnonvarojen tai ekosysteemien käytöstä johtuvien kielteisten ympäristövaikutusten poistaminen tai vähentäminen; ja

iii) geenivarojen käyttäminen ja niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jakaminen.

278 ARTIKLA

Kestävä metsätalous ja metsätuotteiden kauppa

1. Osapuolet tunnustavat metsien suojelun ja kestävän metsätalouden varmistamisen tärkeyden ja metsien merkityksen osapuolten taloudellisten, ympäristöllisten ja sosiaalisten tavoitteiden kannalta.

2. Tämän vuoksi osapuolet

a) edistävät sellaisten metsätuotteiden kauppaa, jotka on saatu kestävästi hoidetuista metsistä ja joiden korjuussa on noudatettu sen maan lainsäädäntöä, jonka metsissä korjuu tapahtuu;

b) vaihtavat tietoja toimenpiteistä, joilla edistetään kestävästi hoidetuista metsistä saatavien puun ja puutuotteiden kulutusta, ja tekevät tarvittaessa yhteistyötä tällaisten toimenpiteiden kehittämiseksi;

c) ottavat käyttöön toimenpiteitä, joilla edistetään metsäpinta-alan säilyttämistä, sekä torjuvat laittomia hakkuita ja niihin liittyvää, mahdollisesti kolmansien maiden kanssa käytävää, kauppaa;

d) vaihtavat tietoja metsähallinnon parantamista koskevista toimista ja tekevät tarvittaessa yhteistyötä maksimoidakseen sellaisten politiikkojensa vaikutuksen, joiden tavoitteena on jättää laittomasti korjattu puutavara ja laittomat puutuotteet kauppavirtojen ulkopuolelle, sekä varmistaakseen, että nämä politiikat täydentävät toisiaan;

e) pyrkivät sisällyttämään CITES-sopimuksen alaliitteisiin puulajeja, jotka täyttävät CITES-sopimuksessa tällaiselle sisällyttämiselle asetetut kriteerit; ja

f) tekevät yhteistyötä alueellisesti ja maailmanlaajuisesti metsäpinta-alan säilyttämisen ja kaikentyyppisten metsien kestävän hoidon edistämiseksi ja hyödyntävät tässä työssä metsien vastuullista hoitoa edistävää sertifiointia.

279 ARTIKLA

Meren elollisten luonnonvarojen kauppa ja kestävä hoito

Osapuolet ottavat huomioon, että on tärkeää varmistaa kalakantojen vastuullinen ja kestävä hoito sekä edistää kaupan alan hyvää hallintoa, ja

a) edistävät parhaita käytäntöjä kalastuksen hoidossa, jotta voidaan varmistaa kalakantojen säilyttäminen ja hoito kestävällä tavalla ja ekosysteemiin perustuvan lähestymistavan mukaisesti;

b) toteuttavat tehokkaita toimenpiteitä kalastustoiminnan seuraamiseksi ja valvomiseksi;

c) edistävät koordinoitujen tietojenkeruujärjestelmien käyttöä ja kahdenvälistä tieteellistä yhteistyötä, jotta kalastuksen hoitoon saataisiin nykyistä parempaa tieteellistä neuvontaa;

d) tekevät yhteistyötä laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen (LIS-kalastus) ja tällaiseen kalastukseen liittyvän toiminnan torjumiseksi kokonaisvaltaisilla, tehokkailla ja avoimilla toimenpiteillä; ja

e) toteuttavat toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä LIS-tuotteiden sulkemiseksi kauppavirtojen ja osapuolten markkinoiden ulkopuolelle Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemiseen, vastustamiseen ja poistamiseen tähtäävän kansainvälisen toimintasuunnitelman mukaisesti.

280 ARTIKLA

Suojelun tasojen säilyttäminen

1. Osapuolet tunnustavat, että ei ole asianmukaista edistää kauppaa tai investointeja alentamalla kansallisen ympäristö- tai työlainsäädännön mukaista suojaa.

2. Osapuoli ei jätä soveltamatta ympäristö- tai työlainsäädäntöään tai poikkea siitä taikka tarjoudu jättämään sitä soveltamatta tai poikkeamaan siitä edistääkseen kauppaa tai jonkin investoijan investointitoiminnan sijoittautumista, hankkimista, laajentamista tai säilyttämistä alueellaan.

3. Osapuoli ei lyö laimin ympäristö- ja työlainsäädäntönsä tehokasta täytäntöönpanoa jatkuvilla tai toistuvilla toimilla tai toimimattomuudella edistääkseen kauppaa tai investointeja.

281 ARTIKLA

Tieteellinen tieto

Valmistellessaan ja toteuttaessaan toimenpiteitä, joilla pyritään suojelemaan ympäristöä tai työoloja ja jotka saattavat vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan tai investointitoimintaan, kumpikin osapuoli ottaa huomioon käytettävissä olevat tieteelliset ja tekniset tiedot sekä asiaankuuluvat kansainväliset normit, suuntaviivat ja mahdolliset suositukset, mukaan lukien varovaisuusperiaate.

282 ARTIKLA

Avoimuus

Kumpikin osapuoli varmistaa kansallisen lainsäädäntönsä ja tämän sopimuksen 12 luvun mukaisesti, että kaikki ympäristön ja työolojen suojelemiseen tähtäävät toimenpiteet, jotka voivat vaikuttaa kauppaan ja investointitoimintaan, laaditaan, otetaan käyttöön ja pannaan täytäntöön avoimesti siten, että niistä ilmoitetaan hyvissä ajoin ja niistä järjestetään julkinen kuuleminen ja niistä tiedotetaan asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti valtiosta riippumattomille toimijoille ja näille annetaan mahdollisuus tulla kuulluiksi.

283 ARTIKLA

Kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten uudelleentarkastelu

Osapuolet sitoutuvat tarkastelemaan uudelleen, seuraamaan ja arvioimaan tämän sopimuksen täytäntöönpanon vaikutusta kestävään kehitykseen omien sekä tällä sopimuksella perustettujen osallistumisprosessien ja instituutioiden välityksellä ja esimerkiksi kauppaan liittyvien kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arviointien avulla.

284 ARTIKLA

Yhteistyö kaupan ja kestävän kehityksen alalla

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää tehdä yhteistyötä kauppaan liittyvien ympäristö- ja työvoimapoliittisten näkökohtien parissa tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ne voivat tehdä yhteistyötä muun muassa seuraavilla aloilla:

a) työhön tai ympäristöön liittyvät kaupan ja kestävän kehityksen näkökohdat kansainvälisillä foorumeilla, etenkin WTO:ssa, ILOssa, Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelmassa, Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelmassa ja monenvälisissä ympäristösopimuksissa;

b) menetelmät ja indikaattorit, joita käytetään arvioinneissa, jotka koskevat kaupan vaikutusta kestävään kehitykseen;

c) työ- ja ympäristösäännösten, -normien ja -standardien vaikutus kauppaan sekä kauppaa ja investointeja koskevien sääntöjen vaikutukset työelämään ja ympäristöön, muun muassa työ- ja ympäristösäännösten ja -politiikkojen kehittämiseen;

d) tämän sopimuksen myönteiset ja kielteiset vaikutukset kestävään kehitykseen ja tavat vahvistaa, ehkäistä tai lievittää niitä, kun otetaan niin ikään huomioon yhden osapuolen taikka molempien osapuolten toteuttamat kestävään kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arvioinnit;

e) keskeisten, tärkeimpien ja muiden ajantasaisten ILO:n yleissopimusten ja yleissopimusten pöytäkirjojen sekä kaupan kannalta merkittävien monenvälisten ympäristösopimusten ratifioinnin ja tehokkaan täytäntöönpanon edistäminen;

f) yksityisten ja julkisten sertifiointi-, jäljitettävyys- ja merkintäjärjestelmien, muiden muassa ympäristömerkkijärjestelmän, edistäminen;

g) yritysten sosiaalisen vastuun edistäminen esimerkiksi toteuttamalla toimia, jotka koskevat kansainvälisesti tunnustetuista suuntaviivoista ja periaatteista tiedottamista, niiden noudattamista, täytäntöönpanoa ja seurantaa;

h) ILO:n laatiman ihmisarvoisen työn toimintaohjelman kauppaan liittyvät näkökohdat, mukaan lukien kaupan ja tuottavan täystyöllisyyden väliset yhteydet, työmarkkinoiden mukauttaminen, työelämän perusnormit, tehokkaat oikeussuojajärjestelmät (muun muassa työsuojeluviranomaiset) työelämäoikeuksien turvaamista varten, työvoimatilastot, henkilöresurssien kehittäminen ja elinikäinen oppiminen, sosiaalinen suojelu ja sosiaalisen osallistaminen, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja sukupuolten tasa-arvo;

i) monenvälisten ympäristösopimusten kauppaan liittyvät näkökohdat, mukaan lukien tulliyhteistyö;

j) nykyisen ja tulevan kansainvälisen ilmastonmuutosta koskevan järjestelmän kauppaan liittyvät näkökohdat, mukaan lukien keinot edistää vähähiilisiä teknologioita ja energiatehokkuutta;

k) kauppaan liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestävää käyttöä, mukaan lukien luonnonvaraisiin eläimiin ja kasveihin perustuvien tuotteiden laittoman kaupan torjunta;

l) kauppaan liittyvät toimenpiteet metsien suojelun ja kestävän hoidon edistämiseksi, jotta voidaan vähentää metsien hävittämistä, muiden muassa laittomia hakkuita; ja

m) kauppaan liittyvät toimenpiteet kestävien kalastuskäytäntöjen ja kestävästi hoidettujen kalastustuotteiden kaupan edistämiseksi.

2. Osapuolet vaihtavat tietoja ja jakavat kokemuksia toimistaan, joilla edistetään kaupallisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten tavoitteiden johdonmukaisuutta ja keskinäistä täydentävyyttä. Lisäksi osapuolet lisäävät yhteistyötä ja vuoropuhelua niiden kauppasuhteissa esille nousevissa kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä.

3. Tällaiseen yhteistyöhön ja vuoropuheluun otetaan mukaan asianomaiset sidosryhmät, etenkin työmarkkinaosapuolet sekä muut kansalaisjärjestöt, erityisesti 366 artiklassa perustetun kansalaisyhteiskuntafoorumin kautta.

4. Kumppanuuskomitea voi hyväksyä tällaista yhteistyötä ja vuoropuhelua koskevia sääntöjä.

285 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Tämän osaston 13 luvun 3 jakson II alajaksoa ei sovelleta tässä luvussa käsiteltäviin riita-asioihin. Tällaisissa riidoissa välimiespaneeli antaa 325 ja 326 artiklan mukaisesti loppuraportin, minkä jälkeen osapuolet keskustelevat kyseisen raportin pohjalta toteutettavista asianmukaisista toimenpiteistä. Kumppanuuskomitea seuraa tällaisten toimenpiteiden toteuttamista ja tarkastelee asian edistymistä muun muassa 284 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun mekanismin avulla.

10 LUKU

KILPAILU

A JAKSO

286 ARTIKLA

Periaatteet

Osapuolet tunnustavat vapaan ja vääristymättömän kilpailun merkityksen kauppa- ja investointisuhteissaan. Osapuolet tunnustavat, että kilpailunvastaiset liiketoimintakäytännöt ja valtiolliset tukitoimet voivat vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa ja vaarantaa kaupan vapauttamisesta saatavat edut.

B JAKSO

KILPAILUNRAJOITUKSET JA YRITYSKESKITTYMÄT

287 ARTIKLA

Lainsäädäntökehys

1. Kummankin osapuolen on hyväksyttävä tai pidettävä voimassa lainsäädäntö, jota sovelletaan talouden kaikilla aloilla[1] ja jolla puututaan tehokkaasti kaikkiin seuraaviin menettelytapoihin:

a) yritysten väliset horisontaaliset ja vertikaaliset sopimukset, yritysten muodostamien liittojen tekemät päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen,

b) yhden tai usean yrityksen määräävän aseman väärinkäytökset,

c) yrityskeskittymät, jotka olennaisesti estävät tehokasta kilpailua erityisesti määräävän aseman syntymisen tai vahvistumisen seurauksena.

[1] Euroopan unionissa kilpailusääntöjä sovelletaan maatalouden alalla Euroopan parlamentin ja neuvoston maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä antaman asetuksen (EU) N:o 1308/2013 (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 671) ja sen mahdollisten myöhempien muutosten tai korvaavien säädösten mukaisesti.

Tässä luvussa kyseisestä lainsäädännöstä käytetään jäljempänä ilmaisua ’kilpailulainsäädäntö’[1].

2. Kaikki yksityiset ja julkiset yritykset kuuluvat 1 kohdassa mainitun kilpailulainsäädännön soveltamisalaan. Kilpailulainsäädännön soveltaminen ei saa oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estää kyseisille yrityksille uskottavien yleisen edun mukaisten erityistehtävien suorittamista. Vapautukset osapuolen kilpailulainsäädännön soveltamisesta rajataan tehtäviin, jotka ovat yleisen edun mukaisia, oikeasuhteisia tavoiteltuun julkisen politiikan tavoitteeseen nähden ja läpinäkyviä.

288 ARTIKLA

Täytäntöönpano

1. Kummankin osapuolen on ylläpidettävä toiminnaltaan riippumattomia viranomaisia, jotka vastaavat 287 artiklassa tarkoitetun kilpailulainsäädännön täysimääräisestä soveltamisesta ja tehokkaasta täytäntöönpanosta ja joilla on tehtävien edellyttämät asianmukaiset valtuudet ja resurssit.

2. Osapuolet soveltavat kilpailulainsäädäntöään avoimesti ja syrjimättömästi sekä noudattavat oikeudenmukaisen menettelyn ja asianomaisten yritysten puolustautumisoikeuksien periaatteita yritysten kansallisuudesta tai omistuksesta riippumatta.

[1] Armenia katsoo, että kilpailulainsäädäntö, johon tässä jaksossa viitataan, sisältää sen kilpailunrajoituksia, kartelleja ja sulautumia koskevien kilpailusääntöjen järjestelmän kokonaisuudessaan.

289 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat, että tämän sopimuksen tavoitteiden täyttämiseksi ja kilpailulainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon edistämiseksi on osapuolten yhteisen edun mukaista vahvistaa yhteistyötä kilpailupolitiikan kehittämisessä ja kilpailuoikeuden rikkomistapausten ja sulautumatapausten tutkinnassa.

2. Tämän takia osapuolten kilpailuviranomaisten on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan ja tarvittaessa koordinoimaan täytäntöönpanotoimiaan samoissa tai toisiinsa liittyvissä tapauksissa.

3. Osapuolten kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa tietoja 1 kohdassa tarkoitetun yhteistyön helpottamiseksi.

C JAKSO

TUET

290 ARTIKLA

Periaatteet

Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että osapuoli voi myöntää tukia, mikäli ne ovat välttämättömiä julkisen politiikan tavoitteen saavuttamiseksi. Osapuolet kuitenkin tunnustavat, että tietyt tuet voivat vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa ja vaarantaa kaupan vapauttamisesta saatavat edut. Osapuoli ei periaatteessa saa myöntää tukia tavaroita tai palveluita tarjoaville yrityksille, mikäli tällaiset tuet vaikuttavat kielteisesti kilpailuun tai kauppaan tai on luultavaa, että niillä on tällainen vaikutus.

291 ARTIKLA

Määritelmä ja soveltamisala

1. Tässä luvussa tuella tarkoitetaan toimenpidettä, joka täyttää WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisällytetyn tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen (”tukisopimus”) 1.1 artiklassa asetetut ehdot siitä riippumatta, myönnetäänkö tukea yritykselle, joka tarjoaa tavaroita, vai yritykselle, joka tarjoaa palveluita.

Ensimmäisellä alakohdalla ei rajoiteta WTO:n tulevien palveluille annettavien tukien määritelmää koskevien neuvotteluiden tulosta. Sen mukaan, miten keskustelut WTO:n tasolla edistyvät, osapuolet voivat hyväksyä kumppanuuskomiteassa päätöksen tämän sopimuksen päivittämisestä tältä osin.

2. Tuki kuuluu tämän luvun soveltamisalaan vain, mikäli kyseinen tuki määritellään tukisopimuksen 2 artiklan mukaisesti erityiseksi. Kaikki tuet, joihin sovelletaan tämän sopimuksen 295 artiklaa, katsotaan erityisiksi.

3. Kaikille yrityksille, julkiset ja yksityiset yritykset mukaan lukien, myönnettävät tuet kuuluvat tämän luvun soveltamisalaan. Tämän jakson sääntöjen soveltaminen ei saa oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estää kyseisille yrityksille uskottavien yleisen edun mukaisten erityistehtävien suorittamista. Vapautukset tämän jakson sääntöjen soveltamisesta rajataan koskemaan tehtäviä, jotka ovat yleisen edun mukaisia, oikeasuhteisia yrityksille toteutettavaksi annettuihin julkisen politiikan tavoitteisiin nähden ja läpinäkyviä.

4. Tämän sopimuksen 294 artiklaa ei sovelleta tukiin, jotka liittyvät WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisällytetyn maataloussopimuksen (”maataloussopimus”) piiriin kuuluvien tavaroiden kauppaan.

5. Tämän sopimuksen 294 ja 295 artiklaa ei sovelleta audiovisuaalialalla.

292 ARTIKLA

Suhde WTO:hon

Tämän luvun säännöksillä ei rajoiteta kummankin osapuolen GATS-sopimuksen XV artiklan, GATT 1994 -sopimuksen XVI artiklan, tukisopimuksen ja maataloussopimuksen mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

293 ARTIKLA

Avoimuus

1. Osapuolten on ilmoitettava toisilleen kahden vuoden välein raportointijaksolla annettujen tukien oikeusperusta, laji, määrä tai talousarvio ja, mikäli mahdollista, tuensaaja.

2. Tällainen ilmoitus katsotaan tehdyksi, jos osapuoli tai osapuolen puolesta toimiva taho on asettanut asianomaiset tiedot saataville julkisella verkkosivulla seuraavan kalenterivuoden 31 päivään joulukuuta mennessä. Ensimmäinen ilmoitus on asetettava saataville viimeistään silloin, kun tämän sopimuksen voimaantulosta tulee kuluneeksi kaksi vuotta.

3. Tukisopimuksen mukaisesti ilmoitettavien tukien osalta tällainen ilmoitus katsotaan tehdyksi aina, kun osapuoli täyttää tukisopimuksen 25 artiklan mukaiset ilmoitusvelvollisuutensa, edellyttäen, että ilmoitus sisältää kaikki tämän artiklan 1 kohdassa vaaditut tiedot.

294 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Mikäli osapuoli katsoo, että toisen osapuolen myöntämä tuki, joka ei kuulu 295 artiklan soveltamisalaan, voisi vaikuttaa kielteisesti sen etuihin, asianomainen osapuoli voi kertoa huolenaiheestaan tuen myöntäneelle osapuolelle ja pyytää neuvotteluja asiasta. Pyynnön vastaanottaneen osapuolen on tarkasteltava tällaista pyyntöä kokonaisvaltaisesti ja myötämielisesti.

2. Tämän sopimuksen 293 artiklassa asetettuja avoimuusvaatimuksia rajoittamatta neuvotteluissa tulee asian ratkaisemiseksi erityisesti pyrkiä määrittämään politiikan tavoite tai tarkoitus, johon kyseiset tuet on myönnetty, kyseisen tuen määrä ja tiedot, joiden avulla voidaan arvioida tuen kielteisiä vaikutuksia kauppaan ja investointitoimintaan.

3. Neuvottelujen helpottamiseksi pyynnön vastaanottaneen osapuolen tulee antaa tietoa kyseisestä tuesta 60 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta.

4. Jos pyynnön esittänyt osapuoli katsoo kyseistä tukea koskevat tiedot saatuaan, että kyseinen tuki vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa kielteisesti ja kohtuuttomasti pyynnön esittäneen osapuolen kauppaa taikka investointitoimintaa koskeviin etuihin, pyynnön vastaanottaneen osapuolen on pyrittävä parhaansa mukaan poistamaan tämän tuen aiheuttamat kielteiset vaikutukset pyynnön esittäneen osapuolen kauppaa tai investointitoimintaa koskeviin etuihin tai vähentämään niitä.

295 ARTIKLA

Ehdolliset tuet

Kumpikin osapuoli soveltaa seuraaviin tukiin ehtoja, sikäli kuin nämä tuet vaikuttavat kielteisesti toisen osapuolen kauppaan tai investointitoimintaan tai on luultavaa, että niillä on tällainen vaikutus:

a) oikeudellinen järjestely, jossa valtio on suorasti tai välillisesti vastuussa tiettyjen yritysten velkojen tai vastuiden kattamisesta, sallitaan sillä edellytyksellä, että velkojen ja vastuiden kattaminen rajoitetaan koskemaan tiettyä asianomaisten velkojen ja vastuiden määrää tai asianomaisen vastuun kesto on rajattu;

b) erilaiset maksukyvyttömille tai huonossa kunnossa oleville yrityksille annettavat tuet (mukaan lukien lainat ja takuut, rahalliset avustukset, pääomanlisäykset, omaisuuserien tarjoaminen alle markkinahintojen ja verovapaudet), jotka kestävät pidempään kuin yhden vuoden, sallitaan edellyttäen, että yrityksille on laadittu uskottava ja realistisiin olettamuksiin pohjautuva rakenneuudistussuunnitelma, jolla pyritään varmistamaan maksukyvyttömien tai huonossa kunnossa olevien yritysten pitkän aikavälin elinkelpoisuus kohtuullisessa ajassa, ja edellyttäen, että yritykset osallistuvat rakenneuudistuksen kustannuksiin.[1] [2]

296 ARTIKLA

Tukien käyttö

Kummankin osapuolen on varmistettava, että yritykset käyttävät osapuolen antamat tuet yksinomaan siihen julkisen politiikan tavoitteeseen, johon tuet on myönnetty.

[1] Tämä ei estä osapuolta tarjoamasta tilapäistä maksuvalmiustukea sellaisina lainatakuina tai lainoina, jotka on rajoitettu siihen määrään, joka tarvitaan huonossa kunnossa olevan yrityksen liiketoiminnan jatkamiseen rakenneuudistus- tai selvitystilasuunnitelman hyväksymiseen saakka.

[2] Pienten ja keskisuurten yritysten ei tarvitse osallistua rakenneuudistuksen kustannuksiin.

D JAKSO

YLEISET SÄÄNNÖKSET

297 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

Osapuolet eivät voi turvautua tämän sopimuksen 13 luvussa tarkoitettuun riidanratkaisumenettelyyn asioissa, jotka kuuluvat tämän luvun B jakson tai 294 artiklan 4 kohdan alaan.

298 ARTIKLA

Luottamuksellisuus

1. Kun osapuolet vaihtavat tätä lukua koskevia tietoja, niiden on otettava huomioon rajoitukset, joita niiden lainsäädännössä asetetaan salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuksien osalta, ja niiden on varmistettava, että liikesalaisuudet ja muut luottamukselliset tiedot suojataan.

2. Vastaanottava osapuoli pitää kaikkia sille tämän luvun nojalla ilmoitettuja tietoja luottamuksellisina, ellei toinen osapuoli ole kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti antanut lupaa tietojen julkistamiseen tai asettanut asianomaisia tietoja suuren yleisön saataville.

299 ARTIKLA

Uudelleentarkastelulauseke

Osapuolten tulee tarkastella tässä luvussa käsiteltäviä asioita jatkuvasti uudelleen. Kumpikin osapuoli voi kääntyä kyseisissä asioissa kumppanuuskomitean puoleen. Osapuolet tarkastelevat uudelleen tämän luvun täytäntöönpanon edistymistä joka viides vuosi tämän sopimuksen voimaantulosta lukien, jolleivät osapuolet sovi toisin.

11 LUKU

VALTION OMISTAMAT YRITYKSET

300 ARTIKLA

Valtuutettu viranomainen

Ellei toisin säädetä, kummankin osapuolen on varmistettava, että kaikki yritykset, mukaan lukien valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, taikka nimetyt monopolit, joille osapuoli on antanut sääntelyyn, hallintoon tai muuhun julkiseen valtaan liittyviä valtuuksia millä tahansa valtionhallinnon tasolla, menettelevät osapuolelle tässä sopimuksessa asetettujen velvoitteiden mukaisesti näitä valtuuksia käyttäessään.

301 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa sovelletaan seuraavia määritelmiä:

a) ”valtion omistama yritys” tarkoittaa yritystä, tytäryritykset mukaan lukien, jossa osapuoli suoraan tai välillisesti

i) omistaa yli 50 prosenttia yrityksen merkitystä pääomasta tai pitää hallussaan yli 50:tä prosenttia yrityksen liikkeeseenlaskemiin osakkeisiin sidotuista äänistä;

ii) voi nimittää yli puolet yrityksen hallituksen tai vastaavan elimen jäsenistä; tai

iii) voi käyttää yrityksessä määräysvaltaa;

b) ”yritys, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia” tarkoittaa mitä tahansa julkista tai yksityistä yritystä, tytäryritykset mukaan lukien, jolle osapuoli on oikeudellisesti tai tosiasiallisesti myöntänyt erityisoikeuksia tai erioikeuksia. Osapuoli myöntää erityisoikeuksia tai erioikeuksia silloin, kun se nimeää tietyt yritykset tavaran tai palvelun tarjoajiksi tai rajaa tällaisen valtuutuksen saavien yritysten lukumäärän kahteen taikka useampaan yritykseen ilman, että asiassa sovellettaisiin objektiivisuuteen, oikeasuhteisuuteen ja syrjimättömyyteen perustuvia kriteereitä, tavalla, joka vaikuttaa olennaisesti muiden yritysten mahdollisuuteen tarjota samaa tavaraa tai palvelua samalla maantieteellisellä alueella olennaisilta osiltaan vastaavilla ehdoilla;

c) ”nimetty monopoli” tarkoittaa kaupalliseen toimintaan osallistuvaa yksikköä, mukaan lukien tällaisten yksiköiden muodostama ryhmittymä tai valtion virasto ja yritysten tytäryritys, joka on nimetty osapuolen alueen asianomaisilla markkinoilla jonkin tavaran tai palvelun ainoaksi tarjoajaksi tai ostajaksi, mutta tällaiseksi yksiköksi ei katsota yksikköä, jolle on myönnetty yksinomainen immateriaalioikeus, pelkästään tällaisen oikeuden myöntämisen perusteella;

d) ”kaupallinen toiminta” tarkoittaa toimintaa, jonka tuloksena on sellaisen tavaran tuotanto tai sellaisen palvelun tarjoaminen, jota myydään asianomaisilla markkinoilla yrityksen määrittäminä määrinä ja sen määrittämillä hinnoilla, ja jonka harjoittamisella tavoitellaan voittoa, mutta tällaiseksi toiminnaksi ei katsota sellaisen yrityksen harjoittamaa toimintaa, joka

i) ei tavoittele toiminnastaan voittoa;

ii) toimii kustannusvastaavuusperiaatteella; tai

iii) tarjoaa julkisia palveluja;

e) ”kaupalliset näkökohdat” tarkoittavat hintaa, laatua, saatavuutta, markkinoitavuutta, kuljetusta ja muita oston tai myynnin ehtoja tai muita tekijöitä, jotka markkinatalouden periaatteiden mukaisesti asianomaisella liiketoiminta-alueella tai alalla toimiva yritys ottaa normaalisti huomioon kaupallisissa päätöksissään;

f) ”nimeäminen” tarkoittaa monopolin perustamista tai sallimista tai monopolin alan laajentamista uuteen tavaraan tai palveluun.

302 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Osapuolet vahvistavat oikeutensa ja velvollisuutensa, jotka perustuvat GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan 1–3 kohtaan, sopimukseen GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan tulkinnasta sekä GATS-sopimuksen VIII artiklan 1, 2 ja 5 kohtaan.

2. Tätä lukua sovelletaan kaikkiin 300 artiklassa määriteltyihin yrityksiin, jotka harjoittavat kaupallista toimintaa. Mikäli yritys harjoittaa sekä kaupallista että epäkaupallista toimintaa[1], vain yrityksen kaupallinen toiminta kuuluu tämän luvun soveltamisalaan.

3. Tätä lukua sovelletaan kaikkiin 300 artiklassa määriteltyihin yrityksiin keskushallinnossa tai sitä alemmalla hallintotasolla.

4. Tätä lukua ei sovelleta 278 ja 279 artiklassa tarkoitettuihin osapuolen tai sen hankintayksiköiden tekemiin hankintoihin.

5. Tätä lukua ei sovelleta palveluihin, jotka tarjotaan GATS-sopimuksessa tarkoitetulla tavalla käyttämällä julkista valtaa.

6. Tämän sopimuksen 304 artiklaa

a) ei sovelleta 143 ja 148 artiklassa vahvistettuihin aloihin;

[1] Selvennyksenä todetaan, että tässä luvussa julkisten palveluiden tarjoamista ei pidetä 301 artiklan d kohdassa tarkoitettuna kaupallisena toimintana.

b) ei sovelleta valtion omistaman yrityksen, yrityksen, jolle on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, tai nimetyn monopolin toteuttamaan toimenpiteeseen, mikäli 144 artiklan mukaisesta kansallista kohtelua tai suosituimmuuskohtelua koskevasta velvoitteesta poikkeavaa osapuolen varaumaa, joka on vahvistettu osapuolta koskevassa luettelossa, joka sisältyy Euroopan unionin osalta liitteeseen VIII-A ja Armenian tasavallan osalta liitteeseen VIII-E, sovellettaisiin, mikäli asianomainen osapuoli olisi toteuttanut tai pitänyt voimassa saman toimenpiteen; ja

c) sovelletaan valtion omistaman yrityksen, yrityksen, jolle on myönnetty erityisoikeuksia taikka erioikeuksia, tai nimetyn monopolin kaupalliseen toimintaan, mikäli tämä sama toiminta vaikuttaisi sellaisten palveluiden kauppaan, joiden osalta osapuoli on antanut 149 ja 150 artiklassa olevat sitoumukset, Euroopan unionin osalta liitteessä VIII-B ja Armenian tasavallan osalta liitteessä VIII-F esitetyissä osapuolia koskevissa luetteloissa asetettujen edellytysten ja kelpoisuusehtojen mukaisesti.

303 ARTIKLA

Yleiset säännökset

1. Tässä luvussa esitettyjä osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia rajoittamatta mikään tässä luvussa ei estä osapuolia perustamasta tai ylläpitämästä valtion omistamia yrityksiä, nimeämästä tai ylläpitämästä monopoleja tai myöntämästä yrityksille erityisoikeuksia tai erioikeuksia.

2. Osapuolet eivät vaadi tämän luvun soveltamisalaan kuuluvia yrityksiä toimimaan tavalla, joka olisi ristiriidassa tämän sopimuksen kanssa, eivätkä kannusta yrityksiä tällaiseen toimintaan.

304 ARTIKLA

Syrjimättömyys ja kaupalliset näkökohdat

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että valtion omistamat yritykset, nimetyt monopolit ja yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, menettelevät kaupallisessa toiminnassaan seuraavasti:

a) toimivat tavaroiden tai palveluiden ostossa tai myynnissä kaupallisten näkökohtien mukaisesti, paitsi silloin, kun ne täyttävät niille annetulle julkisen palvelun tehtävälle asetettuja ehtoja, jotka eivät ole ristiriidassa b kohdan kanssa;

b) tavaroiden tai palveluiden ostossa:

i) myöntävät toisen osapuolen yrityksen tarjoamille tavaroille tai palveluille yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yritysten tarjoamille vastaaville tavaroille tai vastaaville palveluille; ja

ii) myöntävät alueelleen sijoittautuneiden toisen osapuolen yritysten tarjoamille tavaroille tai palveluille yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät sellaisten yritysten tarjoamille vastaaville tavaroille tai vastaaville palveluille, jotka toimivat asianomaisilla markkinoilla sen alueelle sijoittautuneina oman osapuolen yrityksinä; ja

c) tavaroiden tai palveluiden myynnissä:

i) myöntävät toisen osapuolen yrityksille yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yrityksille; ja

ii) myöntävät alueelleen sijoittautuneille toisen osapuolen yrityksille yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät yrityksille, jotka toimivat asianomaisilla markkinoilla sen alueelle sijoittautuneina oman osapuolen yrityksinä.

2. Edellä oleva 1 kohta ei estä valtion omistamia yrityksiä, yrityksiä, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimettyjä monopoleja

a) ostamasta tai tarjoamasta tavaroita tai palveluita eri ehdoilla, hintaan liittyvät ehdot mukaan lukien, edellyttäen, että tällaisissa poikkeavissa ehdoissa noudatetaan kaupallisia näkökohtia; ja

b) kieltäytymästä tavaroiden tai palveluiden ostosta tai tarjoamisesta edellyttäen, että tällaisessa kieltäytymisessä noudatetaan kaupallisia näkökohtia.

305 ARTIKLA

Sääntelyperiaatteet

1. Kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että 300 artiklassa määritellyt yritykset noudattavat kansainvälisesti tunnustettuja yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää koskevia normeja.

2. Kummankin osapuolen on varmistettava, että osapuolen perustama tai ylläpitämä sääntelyelin ei vastaa toiminnastaan millekään sääntelemälleen yritykselle[1], jotta osapuoli kykenee toteuttamaan omaa sääntelytehtäväänsä tällaisissa olosuhteissa tehokkaasti ja puolueettomasti suhteessa kaikkiin sen sääntelyn alaan kuuluviin yrityksiin, mukaan lukien valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, ja nimetyt monopolit.

Sääntelyelin hoitaa sääntelytehtäviään puolueettomasti, ja tätä arvioidaan vertaamalla sääntelyelimen toimintaa elimen yleiseen toimintamalliin tai menettelytapaan.

Sellaisilla aloilla, joiden osalta osapuolet ovat muissa luvuissa sopineet noudattavansa sääntelyelimeen liittyviä erityisvelvoitteita, sovelletaan asianomaisia muissa luvuissa esitettyjä säännöksiä.

3. Kummankin osapuolen on varmistettava, että lainsäädäntö, mukaan lukien 300 artiklassa määriteltyjä yrityksiä koskeva lainsäädäntö, pannaan täytäntöön johdonmukaisesti ja syrjimättömästi.

306 ARTIKLA

Avoimuus

1. Jos osapuolella on syytä uskoa, että toisen osapuolen 300 artiklassa määritellyn yrityksen kaupallinen toiminta vaikuttaa kielteisesti sen tämän luvun mukaisiin etuihin, se voi tämän luvun soveltamisalan puitteissa pyytää kirjallisesti toista osapuolta toimittamaan tiedot yrityksen tämän luvun piiriin sisältyvään toimintaan liittyvistä toimista.

[1] Selvennyksenä todetaan, että sellaisilla aloilla, joiden osalta osapuolet ovat muissa luvuissa sopineet noudattavansa sääntelyelimeen liittyviä erityisvelvoitteita, sovelletaan asianomaisia tämän sopimuksen muissa luvuissa esitettyjä säännöksiä.

Tällaisia tietoja koskevissa pyynnöissä on mainittava kyseinen yritys, asianomaiset tuotteet tai palvelut ja asianomaiset markkinat, ja pyyntöön on sisällytettävä tieto siitä, että yritys harjoittaa käytäntöjä, jotka haittaavat osapuolten välistä kauppaa tai investointeja.

2. Edellisen 1 kohdan mukaisesti toimitettaviin tietoihin on sisällytettävä seuraavat seikat:

a) yrityksen omistusrakenne ja äänestysjärjestelmä, joiden osalta ilmoitetaan, minkä osuuden osakkeista ja minkä osuuden äänioikeuksista asianomainen osapuoli tai 300 artiklassa määritelty yritys kumulatiivisesti omistaa;

b) kuvaus osapuolen tai 300 artiklassa määritellyn yrityksen hallussa olevista mahdollisista erityisosakkeista tai erityisistä ääni- tai muista oikeuksista, jos tällaiset oikeudet eroavat niistä oikeuksista, jotka liittyvät tällaisen yksikön tavallisiin osakkeisiin;

c) yrityksen organisaatiorakenne; sen hallituksen taikka vastaavan yrityksessä suoraa tai välillistä määräysvaltaa käyttävän elimen kokoonpano; ja ristiinomistukset ja muut yhteydet toisiin yrityksiin tai yritysryhmiin 300 artiklan mukaisesti;

d) kuvaus siitä, mitkä julkishallinnolliset yksiköt tai julkiset elimet sääntelevät tai valvovat yritystä, kuvaus raportointisuhteista[1] ja oikeudet ja käytännöt, joita julkishallinto tai julkiset elimet käyttävät yrityksen johtajien nimityksissä, irtisanomisissa ja palkkauksessa;

[1] Selvennyksenä todetaan, että osapuoli ei ole velvollinen julkistamaan raportteja tai raporttien sisältöä.

e) vuositulot tai kokonaisvarat tai molemmat; ja

f) vapautukset, poikkeavat toimenpiteet, vapaudet ja mitkä tahansa muut toimenpiteet, mukaan lukien edullisempi kohtelu, joita pyynnön vastaanottaneen osapuolen alueella sovelletaan 300 artiklassa määriteltyihin yrityksiin.

3. Edellä olevan 2 kohdan a–e alakohtaa ei sovelleta osapuolen lainsäädännössä määriteltyihin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

4. Mikään 1 ja 2 kohdan määräyksistä ei velvoita osapuolta julkistamaan luottamuksellisia tietoja, joiden julkistaminen olisi ristiriidassa osapuolen lainsäädännön kanssa, estäisi lakien täytäntöönpanoa tai olisi muutoin vastoin yleistä etua tai loukkaisi tiettyjen yritysten oikeutettuja kaupallisia etuja.

12 LUKU

AVOIMUUS

307 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa

a) ”yleisesti sovellettavat toimenpiteet” sisältävät yleisesti sovellettavat lait, säädökset, päätökset, menettelyt ja hallinnolliset päätökset, jotka voivat vaikuttaa johonkin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan asiaan;

b) ”asianomainen henkilö” tarkoittaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, johon yleisesti sovellettava toimenpide saattaa vaikuttaa.

308 ARTIKLA

Tarkoitus ja soveltamisala

Osapuolet ovat tietoisia siitä, millainen vaikutus niiden sääntely-ympäristöllä voi olla niiden väliseen kauppaan ja investointitoimintaan, ja tästä syystä osapuolten on tarjottava talouden toimijoille, erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille, ennakoitava sääntely-ympäristö ja tehokkaita menettelyitä.

309 ARTIKLA

Julkistaminen

1. Kummankin osapuolen on varmistettava, että tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen käyttöön otettavat yleisesti sovellettavat toimenpiteet toteutetaan seuraavasti:

a) tiedot toimenpiteistä ovat nopeasti ja vaivattomasti saatavilla virallisesti nimetyn välineen kautta, mukaan lukien sähköisesti, niin, että kuka tahansa voi tutustua niihin;

b) toimenpiteissä ilmoitetaan mahdollisimman selkeästi toimenpiteen tavoite ja perustelut; ja

c) toimenpiteiden julkaisun ja voimaantulon välille varataan riittävästi aikaa, paitsi tapauksissa, joissa lyhyempi aika on asianmukaisesti perusteltu.

2. Kumpikin osapuoli

a) pyrkii julkaisemaan asianmukaisen varhaisessa vaiheessa kaikki ehdotukset yleisesti sovellettavien toimenpiteiden toteuttamisesta tai muuttamisesta sekä selvityksen ehdotuksen tavoitteesta ja perusteluista;

b) antaa asianomaisille henkilöille riittävästi mahdollisuuksia esittää huomautuksia yleisesti sovellettavien toimenpiteiden toteuttamisesta tai muuttamisesta tehdyistä ehdotuksista ja varaa erityisesti riittävästi aikaa tällaisille mahdollisuuksille; ja

c) pyrkii ottamaan huomioon asianomaisten henkilöiden tällaisesta ehdotuksesta esittämät huomautukset.

310 ARTIKLA

Tiedustelut ja yhteyspisteet

1. Tämän sopimuksen voimaan tullessa kumpikin osapuoli nimeää itselleen yhteyspisteen, jotta voidaan varmistaa tämän sopimuksen tehokas täytäntöönpano ja helpottaa osapuolten välistä yhteydenpitoa kaikissa tämän sopimuksen soveltamisalaan liittyvissä asioissa.

2. Osapuolen pyynnöstä toisen osapuolen yhteyspiste nimeää asiasta vastaavan elimen tai virkamiehen ja tarvittaessa avustaa yhteydenpidossa pyynnön esittäneen osapuolen kanssa.

3. Kumpikin osapuoli perustaa tai ylläpitää asianmukaisia mekanismeja, joilla vastataan henkilöiden esittämiin tiedusteluihin, jotka koskevat ehdotettua tai voimassa olevaa yleisesti sovellettavaa toimenpidettä sekä tällaisten toimenpiteiden soveltamista. Tiedustelut voidaan tehdä 1 kohdassa määriteltyjen yhteyspisteiden kautta tai tarpeen mukaan millä tahansa muulla mekanismilla, ellei tässä sopimuksessa ole määritelty mitään tiettyä mekanismia.

4. Kumpikin osapuoli säätää menettelyistä, joita sellaiset henkilöt voivat käyttää, jotka hakevat ratkaisua ongelmiin, jotka ovat syntyneet tämän sopimuksen alaan kuuluvien yleisesti sovellettavien toimenpiteiden soveltamisesta. Tällaisilla menettelyillä ei rajoiteta valitus- tai muutoksenhakumenettelyitä, jotka osapuolet ovat perustaneet tai joita osapuolet ylläpitävät tämän sopimuksen mukaisesti. Niillä ei myöskään rajoiteta osapuolten luvussa 13 vahvistettuja oikeuksia ja velvollisuuksia.

5. Osapuolet tunnustavat, että tämän artiklan mukaisesti annettava vastaus ei välttämättä ole lopullinen tai oikeudellisesti sitova, vaan se annetaan ainoastaan tiedotustarkoitukseen, ellei niiden lainsäädännössä toisin säädetä.

6. Osapuolen pyynnöstä toisen osapuolen tulee ilman aiheetonta viivytystä toimittaa tietoja ja vastata kysymyksiin, jotka koskevat yleisesti sovellettavaa toimenpidettä tai yleisesti sovellettavan toimenpiteen toteuttamisesta tai muuttamisesta tehtyä ehdotusta, joka pyynnön esittäneen osapuolen mukaan voi vaikuttaa tämän sopimuksen toimintaan, riippumatta siitä, onko pyynnön esittäneelle osapuolelle aiemmin ilmoitettu kyseisestä toimenpiteestä.

311 ARTIKLA

Yleisesti sovellettavien toimenpiteiden hallinnointi

Kummankin osapuolen on hallinnoitava kaikkia yleisesti sovellettavia toimenpiteitä yhdenmukaisella, objektiivisella, puolueettomalla ja kohtuullisella tavalla. Kun kumpikin osapuoli soveltaa tällaisia toimenpiteitä yksittäistapauksissa toisen osapuolen yksittäisiin henkilöihin, tavaroihin tai palveluihin, osapuolen on näin ollen

a) pyrittävä ilmoittamaan menettelystä asianomaisille henkilöille, joita menettely suoraan koskee, kohtuullisen hyvissä ajoin kansallisten menettelyjensä mukaisesti menettelyjen aloittamisen jälkeen sekä esitettävä kuvaus menettelyjen luonteesta, selvitys oikeusviranomaisesta, jossa menettely on aloitettu, ja yleinen kuvaus riidan aiheista;

b) annettava asianomaisille henkilöille kohtuullinen mahdollisuus esittää tosiseikkoja ja väitteitä näkemystensä tueksi ennen lopullista hallinnollista tointa, jos siihen on aikaa ja jos menettelyjen luonne ja yleinen etu sen sallivat; ja

c) varmistettava, että sen menettelyt perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön ja ovat kansallisen lainsäädännön mukaisia.

312 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu ja muutoksenhaku

1. Kumpikin osapuoli perustaa tai ylläpitää sisäisen lainsäädäntönsä mukaisesti oikeudellisia tuomioistuimia, välitystuomioistuimia tai hallinnollisia tuomioistuimia tai menettelyjä, joiden tarkoituksena on tarkastella pikaisesti uudelleen ja, jos on aihetta, korjata tämän hallintotoimenpiteitä, jotka liittyvät sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin asioihin. Tällaisten tuomioistuinten ja menettelyjen on oltava puolueettomia ja riippumattomia hallinnollisesta toimeenpanosta vastaavasta virastosta tai viranomaisesta, ja niistä vastaaville ei saa koitua merkittävää etua asian lopputuloksesta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että menettelyjen asianosaisilla on tällaisten tuomioistuinten menettelyissä oikeus

a) kohtuulliseen mahdollisuuteen tukea tai puolustaa omia kantojaan; ja

b) ratkaisuun, joka perustuu näyttöön ja esitettyihin asiakirjoihin tai, jos sen sisäinen lainsäädäntö niin edellyttää, hallintoviranomaisen kokoamiin asiakirjoihin.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kyseessä olevasta hallinnollisesta toimesta vastaava virasto tai viranomainen panee kyseisen ratkaisun täytäntöön ja noudattaa sitä, sen mukaan kuin sen omassa lainsäädännössä säädetään muutoksenhausta tai uudelleentarkastelusta.

313 ARTIKLA

Hyvä sääntelykäytäntö ja hallintotapa

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä sääntelyn laadun ja toimivuuden parantamiseksi muun muassa vaihtamalla tietoja ja parhaita käytäntöjä, jotka koskevat niiden sääntelyn uudistamismenettelyä ja sääntelyn vaikutusten arviointeja.

2. Osapuolet noudattavat hyvän hallintotavan periaatteita ja sopivat tekevänsä yhteistyötä edistääkseen niitä muun muassa tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihdon avulla.

314 ARTIKLA

Luottamuksellisuus

Tämän luvun määräykset eivät velvoita mitään osapuolta paljastamaan luottamuksellisia tietoja, jotka estäisivät lakien täytäntöönpanoa tai jotka muutoin olisivat vastoin yleistä etua tai loukkaisivat tiettyjen julkisten tai yksityisten yritysten oikeutettuja kaupallisia etuja.

315 ARTIKLA

Erityiset määräykset

Tämän luvun määräysten soveltaminen ei vaikuta tämän sopimuksen muissa luvuissa vahvistettuihin erityisiin sääntöihin.

13 LUKU

RIITOJEN RATKAISEMINEN

A JAKSO

TAVOITE JA SOVELTAMISALA

316 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on luoda tehokas ja toimiva järjestelmä osapuolten välisten, tämän sopimuksen tulkintaan ja soveltamiseen liittyvien riitojen välttämiseksi ja ratkaisemiseksi, jotta päästäisiin mahdollisuuksien mukaan yhteisesti sovittuun ratkaisuun.

317 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkiin tämän osaston määräysten tulkintaan ja soveltamiseen liittyviin riitoihin, jollei toisin määrätä.

B JAKSO

NEUVOTTELUT JA SOVITTELU

318 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan kaikki riidat käymällä neuvotteluja vilpittömässä mielessä ja siten, että tavoitteena on päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun.

2. Osapuolen on pyydettävä neuvottelujen aloittamista esittämällä toiselle sopimuspuolelle kirjallinen pyyntö, jossa nimetään kyseessä oleva toimenpide ja ne tämän osaston määräykset, joiden se katsoo soveltuvan tapaukseen, sekä toimittamalla jäljennös pyynnöstä kumppanuuskomitealle.

3. Neuvottelut on pidettävä 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamispäivästä, ja ne on käytävä, jolleivät osapuolet muuta sovi, pyynnön kohteena olevan osapuolen alueella. Neuvottelut katsotaan saatetuiksi päätökseen 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamispäivästä, jollei kumpikin osapuoli hyväksy neuvottelujen jatkamista. Neuvottelut ja erityisesti kaikki osapuolten neuvottelujen aikana paljastamat tiedot ja esittämät kannat ovat luottamuksellisia eivätkä vaikuta kummankaan osapuolen oikeuksiin mahdollisessa myöhemmässä menettelyssä.

4. Neuvottelut kiireellisistä asioista, mukaan lukien pilaantuvia tavaroita tai kausitavaroita tai -palveluja tai energiaa koskevat asiat, on järjestettävä 15 päivän kuluessa siitä, kun pyynnön kohteena oleva osapuoli on vastaanottanut pyynnön, ja ne katsotaan loppuun käydyiksi kyseisten 15 päivän kuluessa, jollei kumpikin osapuoli hyväksy neuvottelujen jatkamista.

5. Neuvotteluja pyytänyt osapuoli voi viedä asian vapaaehtoisesti välimiesmenettelyyn 319 kohdan mukaisesti, jos

a) pyynnön kohteena oleva osapuoli ei vastaa neuvottelupyyntöön 10 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta

b) neuvotteluja ei pidetä tämän artiklan 3 tai 4 kohdassa määrättyjen aikarajojen mukaisesti

c) osapuolet sopivat, ettei neuvotteluja käydä, tai

d) neuvottelut ovat päättyneet eikä yhteisesti sovittuun ratkaisuun ole päästy.

6. Neuvottelujen aikana kumpikin osapuoli esittää riittävät tosiasioita koskevat tiedot, jotta voidaan arvioida kattavasti tapaa, jolla kyseessä oleva toimenpide saattaa vaikuttaa tämän osaston määräysten toimintaan ja soveltamiseen. Kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että neuvotteluihin osallistuu sellaisia toimivaltaisten viranomaisten työntekijöitä, joilla on asiantuntemusta neuvotteluissa käsiteltävästä asiasta.

319 ARTIKLA

Sovittelu

1. Kumpikin osapuoli voi milloin tahansa pyytää toista osapuolta aloittamaan sovittelumenettelyn minkä tahansa sellaisen toimenpiteen osalta, joka vaikuttaa haitallisesti osapuolten väliseen kauppaan tai investointeihin.

2. Sovittelumenettely aloitetaan, toteutetaan ja päätetään sovittelumekanismin mukaisesti.

3. Kumppanuuskomitea hyväksyy sovittelumekanismin päätöksellään ensimmäisessä kokouksessa ja voi päättää siihen tehtävistä muutoksista.

C JAKSO

RIITOJEN RATKAISUMENETTELY

I ALAJAKSO

VÄLIMIESMENETTELY

320 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn aloittaminen

1. Jos osapuolet eivät ole onnistuneet ratkaisemaan riitaa 318 artiklassa määrättyjen neuvottelujen avulla, neuvotteluja pyytänyt osapuoli voi pyytää välimiespaneelin asettamista tämän artiklan mukaisesti.

2. Välimiespaneelin asettamista koskeva pyyntö on tehtävä kirjallisesti toiselle osapuolelle sekä kumppanuuskomitealle. Valituksen tehneen osapuolen on pyynnössään nimettävä kohteena oleva toimenpide ja selitettävä, millä tavoin kyseinen toimenpide rikkoo tämän osaston määräyksiä, siten, että selitykseen sisältyy riittävät oikeudelliset perusteet valitusta varten.

321 ARTIKLA

Välimiespaneelin asettaminen

1. Välimiespaneeli koostuu kolmesta välimiehestä.

2. Osapuolet kuulevat toisiaan sopiakseen välimiespaneelin kokoonpanosta neljäntoista päivän kuluessa siitä, kun valituksen kohteena olevalle osapuolelle on toimitettu kirjallinen pyyntö välimiespaneelin asettamisesta.

3. Jos osapuolet eivät pysty sopimaan välimiespaneelin kokoonpanosta tämän artiklan 2 kohdassa asetetussa määräajassa, kumpikin osapuoli nimeää 339 artiklan mukaisesti laaditusta alaluettelostaan välimiehen viiden päivän kuluessa tämän artiklan 2 kohdassa asetetun määräajan päättymisestä. Jos jompikumpi osapuoli jättää välimiehen nimeämättä, kumppanuuskomitean puheenjohtaja tai puheenjohtajan valtuuttama henkilö valitsee välimiehen toisen osapuolen pyynnöstä arvalla kyseisen osapuolen alaluettelosta, joka sisältyy 339 artiklan mukaisesti laadittuun luetteloon.

4. Jolleivät osapuolet pääse sopimukseen välimiespaneelin puheenjohtajasta tämän artiklan 2 kohdassa asetetussa määräajassa, kumppanuuskomitean puheenjohtaja tai puheenjohtajan valtuuttama henkilö valitsee kumman tahansa osapuolen pyynnöstä välimiespaneelin puheenjohtajan arvalla puheenjohtajien alaluettelosta, joka sisältyy 339 artiklan mukaisesti laadittuun luetteloon.

5. Kumppanuuskomitean puheenjohtaja tai tämän valtuuttama henkilö valitsee välimiehet viiden päivän kuluessa 3 tai 4 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisestä.

6. Välimiespaneelin asettamispäivä on päivä, jona kaikki kolme valittua välimiestä ovat hyväksyneet nimeämisensä työjärjestyksen mukaisesti.

7. Jos jotain 339 artiklassa tarkoitettua luetteloa ei ole laadittu tai jos se ei sisällä riittävästi nimiä silloin, kun tämän artiklan 3 tai 4 kohdassa tarkoitettu pyyntö esitetään, välimiehet valitaan arvalla niiden henkilöiden joukosta, joita joko toinen osapuoli tai molemmat osapuolet ovat virallisesti ehdottaneet.

322 ARTIKLA

Tehtävänmääritys

1. Jolleivät osapuolet toisin sovi viiden päivän kuluessa välimiesten valintapäivästä, välimiespaneelin toimeksiantona on

”tarkastella välimiespaneelin perustamista koskevassa pyynnössä tarkoitettua asiaa tämän sopimuksen V osaston mukaisten asiaan liittyvien määräysten pohjalta, joihin riidan osapuolet vetoavat, ja päättää, onko tarkasteltavana oleva toimenpide asiaan liittyvien määräysten mukainen, sekä antaa raportti tämän sopimuksen 324, 325, 326 ja 338 artiklan mukaisesti”.

2. Osapuolten on ilmoitettava sovituista tehtävistä välimiespaneelille kolmen päivän kuluessa siitä, kun niistä on sovittu.

323 ARTIKLA

Välimiespaneelin ennakkoratkaisu kiireellisissä asioissa

Jos osapuoli sitä pyytää, välimiespaneelin on kymmenen päivän kuluessa asettamisestaan tehtävä päätös siitä, katsotaanko asia kiireelliseksi. Tällainen pyyntö välimiespaneelille on toimitettava samanaikaisesti myös toiselle osapuolelle.

324 ARTIKLA

Välimiespaneelin raportit

1. Välimiespaneeli antaa osapuolille väliraportin, jossa esitetään selvitetyt tosiseikat, asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä sen mahdollisesti tekemien päätelmien ja antamien suositusten perustelut.

2. Kumpikin osapuoli voi 14 päivän kuluessa väliraportin vastaanottamisesta toimittaa välimiespaneelille kirjallisen pyynnön tarkistaa tiettyjä väliraportin kohtia. Tällainen pyyntö on toimitettava samanaikaisesti myös toiselle osapuolelle.

3. Tarkasteltuaan osapuolten väliraportista esittämiä kirjallisia lausumia välimiespaneeli voi muuttaa raporttiaan ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan lisätutkimuksia.

4. Välimiespaneelin loppuraportissa esitetään selvitetyt tosiseikat, tämän osaston asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä selvitettyjen seikkojen ja niihin pohjautuvien välimiespaneelin päätelmien perustelut. Loppuraportissa on käsiteltävä riittävästi välivaiheen tarkastelun yhteydessä esitettyjä väitteitä ja vastattava selkeästi kummankin osapuolen esittämiin kysymyksiin ja havaintoihin.

325 ARTIKLA

Välimiespaneelin väliraportti

1. Välimiespaneelin on annettava osapuolille väliraportti 90 päivän kuluessa välimiespaneelin asettamispäivästä. Jos välimiespaneeli katsoo, että tätä määräaikaa ei pystytä noudattamaan, välimiespaneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille ja kumppanuuskomitealle ja mainittava syyt viivästykseen sekä päivä, jona välimiespaneeli aikoo antaa väliraporttinsa. Väliraportti on joka tapauksessa annettava viimeistään 120 päivän kuluttua välimiespaneelin asettamispäivästä.

2. Kiireellisissä 323 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa, mukaan lukien pilaantuvia tavaroita tai kausitavaroita ja -palveluja tai energiaa koskevat tapaukset, välimiespaneelin on kaikin keinoin pyrittävä antamaan väliraporttinsa 45 päivän kuluessa ja joka tapauksessa viimeistään 60 päivän kuluttua välimiespaneelin asettamispäivästä.

3. Kumpikin osapuoli voi 14 päivän kuluessa väliraportin vastaanottamisesta toimittaa välimiespaneelille 324 artiklan 2 kohdan mukaisesti kirjallisen pyynnön tarkistaa tiettyjä väliraportin kohtia. Tällainen pyyntö on toimitettava samanaikaisesti myös toiselle osapuolelle. Osapuoli voi tehdä huomautuksia toisen osapuolen pyynnöstä seitsemän päivän kuluessa välimiespaneelille tehdyn kirjallisen pyynnön toimittamisesta.

326 ARTIKLA

Välimiespaneelin loppuraportti

1. Välimiespaneeli antaa loppuraporttinsa osapuolille ja kumppanuuskomitealle 120 päivän kuluessa välimiespaneelin asettamispäivästä. Jos välimiespaneeli katsoo, että tätä määräaikaa ei pystytä noudattamaan, välimiespaneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille ja kumppanuuskomitealle ja mainittava syyt viivästykseen sekä päivä, jona välimiespaneeli aikoo antaa loppuraporttinsa. Loppuraportti on joka tapauksessa annettava viimeistään 150 päivän kuluttua välimiespaneelin asettamispäivästä.

2. Kiireellisissä 323 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa, mukaan lukien pilaantuvia tavaroita ~~tai~~ kausitavaroita ja -palveluja tai energiaa koskevat tapaukset, välimiespaneelin on kaikin keinoin pyrittävä antamaan loppuraporttinsa 60 päivän kuluessa välimiespaneelin asettamispäivästä. Loppuraportti on joka tapauksessa annettava viimeistään 75 päivän kuluttua välimiespaneelin asettamispäivästä.

II ALAJAKSO

LOPPURAPORTIN NOUDATTAMINEN

327 ARTIKLA

Välimiespaneelin loppuraportin noudattaminen

Valituksen kohteena olevan osapuolen on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin, jotta se noudattaisi välimiespaneelin loppuraporttia viipymättä ja vilpittömässä mielessä voidakseen noudattaa tämän osaston määräyksiä.

328 ARTIKLA

Loppuraportin noudattamista koskeva kohtuullinen määräaika

1. Jos loppuraportin välitön noudattaminen ei ole mahdollista, osapuolet pyrkivät sopimaan sen noudattamista koskevasta tarvittavasta määräajasta. Tällöin valituksen kohteena olevan osapuolen on ilmoitettava viimeistään 30 päivän kuluttua loppuraportin vastaanottamisesta valituksen tehneelle osapuolelle ja kumppanuuskomitealle, paljonko aikaa se tarvitsee voidakseen noudattaa raporttia (”kohtuullinen määräaika”).

2. Jos osapuolet ovat eri mieltä kohtuullisen määräajan pituudesta, valituksen tehnyt osapuoli voi 20 päivän kuluessa 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta pyytää kirjallisesti, että alkuperäinen välimiespaneeli määrittää kohtuullisen määräajan pituuden. Tällainen pyyntö on toimitettava samanaikaisesti toiselle osapuolelle ja kumppanuuskomitealle. Välimiespaneeli ilmoittaa määrittämänsä kohtuullisen määräajan pituuden osapuolille ja kumppanuuskomitealle 20 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamispäivästä.

3. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle kirjallisesti loppuraportin noudattamisessa edistymisestä. Tällainen ilmoitus on annettava kirjallisesti vähintään kuukausi ennen kohtuullisen määräajan päättymistä.

4. Kohtuullista määräaikaa voidaan jatkaa osapuolten yhteisellä sopimuksella.

329 ARTIKLA

Välimiespaneelin loppuraportin noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu

1. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle ja kumppanuuskomitealle kaikista toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut noudattaakseen loppuraporttia. Tällainen ilmoitus on annettava ennen kohtuullisen määräajan päättymistä.

2. Jos osapuolet ovat erimielisiä jonkin tämän 1 kohdan mukaisesti ilmoitetun toimenpiteen olemassaolosta tai sen johdonmukaisuudesta tämän osaston määräysten kanssa, valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällainen pyyntö on toimitettava samanaikaisesti myös valituksen kohteena olevalle osapuolelle. Pyynnössä on nimettävä kyseessä oleva toimenpide ja selitettävä valitusta koskevat selkeät oikeudelliset perusteet ja esitettävä, millä tavoin kyseinen toimenpide on ristiriidassa asiaan liittyvien määräysten kanssa. Välimiespaneeli antaa raporttinsa osapuolille ja kumppanuuskomitealle 45 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamispäivästä.

330 ARTIKLA

Loppuraportin noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet

1. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli ei ilmoita välimiespaneelin loppuraportin noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä ennen kohtuullisen määräajan päättymistä tai jos välimiespaneeli toteaa, että mitään toimenpiteitä raportin noudattamiseksi ei ole toteutettu tai että 329 artiklan 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide ei ole tämän osaston mukaisista määräyksistä johtuvien osapuolen velvoitteiden mukainen, valituksen kohteena olevan osapuolen on valituksen tehneen osapuolen tätä vaatiessa ja kyseisen osapuolen kuulemisen jälkeen tarjottava väliaikaista korvausta.

2. Jos valituksen tehnyt osapuoli päättää olla pyytämättä 1 kohdan mukaista tarjousta väliaikaisesta korvauksesta tai jos tällainen pyyntö esitetään mutta korvauksesta ei päästä sopimukseen 30 päivän kuluessa kohtuullisen määräajan päättymisestä tai 329 artiklan 2 kohdan mukaisen välimiespaneelin raportin antamisesta, valituksen tehneellä osapuolella on oikeus keskeyttää tämän osaston määräyksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen ilmoittamalla siitä toiselle osapuolelle ja kumppanuuskomitealle. Ilmoituksessa on määritettävä velvoitteiden keskeytyksen taso, joka ei saa ylittää rikkomisesta johtuvia mitätöiviä tai heikentäviä vaikutuksia. Valituksen tehnyt osapuoli voi aloittaa keskeytyksen 10 päivän kuluttua valituksen kohteena olevan osapuolen ilmoituksen vastaanottamisesta, ellei valituksen kohteena oleva osapuoli ole pyytänyt välimiesmenettelyä kohdan mukaisesti.

3. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli katsoo, että aiottu keskeytyksen taso ylittää rikkomisesta johtuvat mitätöivät tai heikentävät vaikutukset, se voi pyytää kirjallisesti alkuperäiseltä välimiespaneelilta ratkaisua asiassa. Tällainen pyyntö on annettava tiedoksi valituksen tehneelle osapuolelle ja kumppanuuskomitealle ennen 2 kohdassa tarkoitetun 10 päivän määräajan umpeutumista. Alkuperäisen välimiespaneelin on annettava velvoitteiden keskeyttämisen tasoa koskeva raporttinsa osapuolille ja kumppanuuskomitealle 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä. Velvoitteita ei saa keskeyttää, ennen kuin alkuperäinen välimiespaneeli on antanut raporttinsa. Keskeytyksessä on noudatettava välimiespaneelin raporttia keskeytyksen tason osalta.

4. Velvoitteiden keskeyttämisen ja tässä artiklassa tarkoitetun korvauksen on oltava tilapäisiä eikä niitä sovelleta sen jälkeen, kun

a) osapuolet ovat päässeet yhteisesti sovittuun ratkaisuun 334 artiklan mukaisesti;

b) osapuolet ovat yksimielisiä siitä, että 329 artiklan 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide saattaa valituksen kohteena olevan osapuolen toiminnan tämän osaston määräysten mukaiseksi; tai

c) toimenpide, jonka 329 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu välimiespaneeli on katsonut olevan ristiriidassa tämän osaston määräysten kanssa, on peruutettu tai sitä on muutettu sen saattamiseksi mainittujen määräysten mukaiseksi.

331 ARTIKLA

Raportin noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu sen jälkeen, kun raportin noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet on hyväksytty

1. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle ja kumppanuuskomitealle toimenpiteestä, jonka se on toteuttanut välimiespaneelin raportin noudattamiseksi joko myönnytysten soveltamisen keskeyttämisen tai väliaikaisen korvauksen soveltamisen jälkeen. Tämän artiklan 2 kohdan mukaisia tapauksia lukuun ottamatta valituksen tehnyt osapuoli lopettaa myönnytysten keskeyttämisen 30 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Tapauksissa, joissa on sovellettu korvausta, valituksen kohteena oleva osapuoli voi 2 kohdassa tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta lopettaa korvauksen soveltamisen 30 päivän kuluessa siitä, kun se on ilmoittanut noudattavansa välimiespaneelin raporttia.

2. Jos osapuolet eivät 30 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta pääse yhteisymmärrykseen siitä, muuttaako ilmoitettu toimenpide valituksen kohteena olevan osapuolen toiminnan yhteensopivaksi asiaan liittyvien määräysten kanssa, valituksen tehnyt osapuoli pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällainen pyyntö on toimitettava samanaikaisesti toiselle osapuolelle ja kumppanuuskomitealle. Välimiespaneelin raportti toimitetaan osapuolille ja kumppanuuskomitealle 45 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä. Jos välimiespaneeli päättää, että toteutettu toimenpide on tämän osaston määräysten mukainen, joko velvoitteiden keskeytys tai korvausten soveltaminen on lopetettava. Jos välimiespaneeli päättää, että valituksen kohteena olevan osapuolen 1 kohdan mukaisesti ilmoittama toimenpide ei ole tämän osaston määräysten mukainen, velvoitteiden keskeytysten tai korvausten soveltamisen tasoa on tarvittaessa mukautettava välimiespaneelin raportin perusteella.

III ALAJAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

332 ARTIKLA

Välimiesten korvaaminen

Jos tämän luvun mukaisessa välimiesmenettelyssä alkuperäinen välimiespaneeli tai jotkut sen jäsenistä eivät pysty osallistumaan paneeliin, vetäytyvät siitä tai heidät on korvattava, koska he eivät täytä käytännesääntöjen vaatimuksia, sovelletaan 321 artiklassa määrättyä menettelyä. Raportin antamisen määräaikaa voidaan jatkaa, kunnes uusi välimies on nimitetty, enintään 20 päivällä.

333 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn ja raportin noudattamista koskevan menettelyn keskeyttäminen ja päättäminen

Molempien osapuolten sitä pyytäessä välimiespaneeli keskeyttää työnsä missä vaiheessa tahansa osapuolten sopimaksi ajaksi, joka on enintään 12 peräkkäistä kuukautta. Välimiespaneeli jatkaa työtään ennen kyseisen ajanjakson päättymistä molempien osapuolten kirjallisesta pyynnöstä tai kyseisen ajanjakson lopussa kumman tahansa osapuolen kirjallisesta pyynnöstä. Pyynnön esittävä osapuoli ilmoittaa pyynnöstä kumppanuuskomitean puheenjohtajalle ja toiselle osapuolelle. Jos osapuoli ei pyydä välimiespaneelin työn jatkamista sovitun keskeytysajan päättyessä, menettely päätetään. Jos välimiespaneelin työ keskeytetään, tämän luvun mukaisia määräaikoja pidennetään yhtä pitkäksi aikaa kuin välimiespaneelin työ keskeytyy.

334 ARTIKLA

Yhteisesti sovittu ratkaisu

1. Osapuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun tässä luvussa tarkoitetussa riidassa.

2. Jos yhteisesti sovittuun ratkaisuun päästään paneelimenettelyjen tai sovittelumenettelyn aikana, osapuolet ilmoittavat ratkaisusta yhdessä kumppanuuskomitealle sekä välimiespaneelin puheenjohtajalle tai sovittelijalle. Ilmoituksen myötä välimiespaneelimenettelyt tai sovittelumenettelyt päättyvät.

3. Kumpikin osapuoli ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta yhteisesti sovittu ratkaisu pannaan täytäntöön sovitun määräajan kuluessa. Täytäntöönpaneva osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle kirjallisesti viimeistään sovitun määräajan umpeutuessa kaikista toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöönpanemiseksi.

335 ARTIKLA

Työjärjestys ja menettelysäännöt

1. Tämän luvun mukaisiin riitojenratkaisumenettelyihin sovelletaan tätä lukua, työjärjestystä ja käytännesääntöjä.

2. Kumppanuuskomitea hyväksyy työjärjestyksen ja käytännesäännöt päätöksellään ensimmäisessä kokouksessa ja voi päättää niihin tehtävistä muutoksista.

3. Välimiespaneelin kuulemiset ovat julkisia ellei työjärjestyksessä toisin määrätä.

336 ARTIKLA

Tiedot ja tekniset neuvot

1. Välimiespaneeli voi osapuolen pyynnöstä, joka toimitetaan samanaikaisesti välimiespaneelille ja toiselle osapuolelle, tai omasta aloitteestaan pyytää tietoja, joita se pitää tarpeellisena voidakseen hoitaa tehtävänsä, myös riitaan kuuluvilta osapuolilta. Osapuolten on vastattava tällaisiin välimiespaneelin tietopyyntöihin viipymättä ja kattavasti.

2. Välimiespaneeli voi osapuolen pyynnöstä, joka toimitetaan samanaikaisesti välimiespaneelille ja toiselle osapuolelle, tai omasta aloitteestaan hankkia tietoja, joita se pitää tarpeellisena voidakseen hoitaa tehtävänsä. Välimiespaneelilla on myös oikeus hankkia asianmukaisiksi katsomansa asiantuntijalausunnot. Välimiespaneelin on kuultava osapuolia ennen tällaisten asiantuntijoiden valitsemista.

3. Osapuolen alueelle sijoittautuneet luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt voivat toimittaa amicus curiae -lausumia välimiespaneelille työjärjestyksen mukaisesti.

4. Kaikki tämän artiklan mukaisesti saadut tiedot on ilmoitettava kummallekin osapuolelle, ja niiden on voitava esittää huomautuksia niiden johdosta.

337 ARTIKLA

Tulkintasäännöt

Välimiespaneelin on tulkittava tämän osaston määräyksiä yleisen kansainvälisen oikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen, myös vuonna 1969 tehdyssä valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa määrättyjen tulkintasääntöjen mukaisesti. Välimiespaneelin on lisäksi otettava huomioon WTO:n riitojenratkaisuelimen hyväksymien paneelien ja valituselimen raporteissa annetut asiaan liittyvät tulkinnat. Välimiespaneelin raporteilla ei voida lisätä eikä vähentää tämän sopimuksen mukaisia osapuolten oikeuksia ja velvoitteita.

338 ARTIKLA

Välimiespaneelin päätökset ja raportit

1. Välimiespaneelin on kaikin keinoin pyrittävä tekemään kaikki päätökset yksimielisesti. Jos päätöstä ei kuitenkaan voida tehdä yhteisymmärryksessä, asiasta on päätettävä äänten enemmistöllä. Välimiesten eriäviä mielipiteitä ei missään tapauksessa julkisteta.

2. Välimiespaneelin raportissa esitetään selvitetyt tosiseikat, asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä selvitettyjen seikkojen ja niihin pohjautuvien välimiespaneelin päätelmien perustelut.

3. Osapuolten on hyväksyttävä välimiespaneelin päätökset ja raportit ehdoitta. Ne eivät luo minkäänlaisia oikeuksia tai velvollisuuksia luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille.

4. Kumppanuuskomitea asettaa välimiespaneelin raportin julkisesti saataville edellyttäen, että työjärjestyksessä määrätty luottamuksellisten tietojen suoja taataan.

D JAKSO

YLEISET SÄÄNNÖKSET

339 ARTIKLA

Välimiesten luettelo

1. Kumppanuuskomitea laatii kuuden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta osapuolten tekemien ehdotusten perusteella luettelon vähintään 15 henkilöstä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan välimiehinä. Luetteloon sisältyy kolme alaluetteloa: yksi alaluettelo kumpaakin osapuolta kohti ja yksi alaluettelo henkilöistä, jotka eivät ole kummankaan osapuolen kansalaisia ja jotka toimivat välimiespaneelin puheenjohtajana. Kussakin alaluettelossa on oltava vähintään viisi henkilöä. Kumppanuuskomitea varmistaa, että luettelossa on aina tämän verran henkilöitä.

2. Välimiehillä on oltava todistettavaa asiantuntemusta oikeudellisista kysymyksistä, kansainvälisestä kaupasta ja muista tämän osaston määräyksiä koskevista asioista. Välimiesten on oltava riippumattomia ja toimittava yksilöinä, he eivät saa ottaa ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta, heillä ei saa olla sidoksia sopimuspuolten hallituksiin ja heidän on noudatettava menettelysääntöjä. Puheenjohtajalla on oltava asiantuntemusta myös riitojenratkaisumenettelyistä.

3. Kumppanuuskomitea voi laatia lisäluetteloja, joissa on 15 henkilöä, joilla on tiettyihin tämän osaston määräyksiin kuuluviin aloihin liittyvää asiantuntemusta ja kokemusta. Näitä lisäluetteloja käytetään muodostettaessa välimiespaneelia 321 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti, jos osapuolet niin sopivat.

340 ARTIKLA

Foorumin valinta

1. Jos syntyy riita, jonka mukaan tietyn toimenpiteen väitetään rikkovan tämän sopimuksen mukaista velvoitetta ja oleellisilta osin vastaavaa sellaiseen toiseen kansainväliseen sopimukseen kuuluvaa velvoitetta, jonka sopimuspuolia kummatkin osapuolet ovat, WTO-sopimus mukaan luettuna, muutosta hakeva osapuoli valitsee foorumin, jossa riita ratkaistaan.

2. Kun osapuoli on valinnut foorumin ja aloittanut tämän luvun tai toisen kansainvälisen sopimuksen mukaiset riitojenratkaisumenettelyt, se ei saa aloittaa riitojenratkaisumenettelyjä toisen sopimuksen nojalla 1 kohdassa tarkoitetun toimenpiteen osalta, ellei ensin valittu foorumi pysty tekemään ratkaisuja menettelyllisten tai oikeudenkäyttöön liittyvien syiden vuoksi.

3. Tämän artiklan mukaan

a) osapuolen katsotaan aloittaneen tämän luvun mukaiset riitojenratkaisumenettelyt, jos se pyytää paneelin asettamista 320 artiklan mukaisesti

b) osapuolen katsotaan aloittaneen WTO-sopimuksen mukaiset riitojenratkaisumenettelyt, jos se pyytää paneelin asettamista WTO:n riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevan sopimuksen 6 artiklan mukaisesti

c) minkä tahansa muun sopimuksen mukaiset riitojenratkaisumenettelyt katsotaan aloitetuksi kyseisen sopimuksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti.

4. Rajoittamatta 2 kohdan soveltamista tämän sopimuksen määräykset eivät estä kumpaakaan osapuolta panemasta WTO:n riitojenratkaisuelimen hyväksymää velvoitteiden täyttämisen keskeyttämistä täytäntöön. WTO-sopimukseen ei voida vedota siinä tarkoituksessa, että estetään toista osapuolta keskeyttämästä tämän luvun mukaisia velvoitteitaan.

341 ARTIKLA

Määräajat

1. Kaikki tässä luvussa vahvistetut määräajat, mukaan lukien välimiespaneeleille raporttien antamista varten asetetut määräajat, lasketaan kalenteripäivinä alkaen sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat, jollei toisin ole määrätty.

2. Riidan osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa tässä luvussa mainittua määräaikaa. Välimiespaneeli voi milloin tahansa ehdottaa osapuolille minkä tahansa tässä luvussa tarkoitetun määräajan muuttamista, ja sen on perusteltava ehdotuksensa.

342 ARTIKLA

Asioiden käsittely Euroopan unionin tuomioistuimessa

1. Edellä 2 kohdassa määrättyä menettelyä sovelletaan riitoihin, jotka syntyvät 169, 180, 189 ja 192 artiklassa tarkoitettujen lainsäädännön lähentämistä koskevien määräysten tulkinnasta.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitetusta riidasta syntyy kysymys unionin lainsäädäntöä koskevan säännöksen tulkinnasta, välimiespaneeli pyytää Euroopan unionin tuomioistuinta ratkaisemaan sen, jos tämä kysymys on tarpeellinen välimiespaneelin päätökselle. Tällöin välimiespaneelin tuomioiden määräaikojen soveltaminen keskeytetään, kunnes Euroopan unionin tuomioistuin on antanut ratkaisunsa. Euroopan unionin tuomioistuimen antama ratkaisu on välimiespaneelia sitova.

VII OSASTO

RAHOITUSTUKEA, PETOSTEN TORJUNTAA JA VALVONTAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

1 LUKU

RAHOITUSTUKI

343 ARTIKLA

Armenian tasavallalle myönnetään rahoitustukea asiaankuuluvista Euroopan unionin rahoitusmekanismeista ja -välineistä. Armenian tasavalta voi saada lainaa myös Euroopan investointipankilta, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankilta ja muilta kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta. Rahoitustuella edistetään tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamista, ja se myönnetään tämän luvun mukaisesti.

344 ARTIKLA

1. Rahoitustuen pääperiaatteet ovat Euroopan unionin rahoitusvälineitä koskevien asetusten mukaiset.

2. Osapuolten määrittämät Euroopan unionin rahoitustuen painopistealueet vahvistetaan vuotuisissa toimintaohjelmissa, jotka perustuvat aina kun mahdollista sovittuja toimintapoliittisia painopisteitä vastaaviin monivuotisiin kehyksiin. Näissä ohjelmissa vahvistetuissa tuen määrissä otetaan huomioon Armenian tasavallan tarpeet, alakohtaiset valmiudet ja edistyminen uudistuksissa, erityisesti tämän sopimuksen kattamilla aloilla.

3. Jotta käytettävissä olevista varoista saataisiin mahdollisimman suuri hyöty, osapuolet pyrkivät varmistamaan, että Euroopan unionin rahoitustuki pannaan täytäntöön tiiviissä yhteistyössä muiden avunantajamaiden ja -organisaatioiden ja kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa, toimia koordinoiden ja tuen tuloksellisuutta koskevien kansainvälisten periaatteiden mukaisesti.

4. Euroopan unioni voi antaa Armenian tasavallalle makrotaloudellista tukea Armenian tasavallan pyynnöstä ja sovellettavien ehtojen mukaisesti.

345 ARTIKLA

Rahoitustukea koskevat oikeudelliset, hallinnolliset ja tekniset perusmääräykset vahvistetaan asiaa koskevien, osapuolten välillä tehtävien sopimusten puitteissa.

346 ARTIKLA

Kumppanuusneuvostolle ilmoitetaan rahoitustuen edistymisestä ja täytäntöönpanosta sekä sen vaikutuksesta tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Tätä varten osapuolten asiaankuuluvat elimet toimittavat tarvittavat seuranta- ja arviointitiedot vastavuoroisesti ja jatkuvalta pohjalta.

347 ARTIKLA

Osapuolet panevat rahoitustuen täytäntöön moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti ja tekevät yhteistyötä Euroopan unionin ja Armenian tasavallan taloudellisten etujen suojaamiseksi tämän osaston 2 luvussa esitetyllä tavalla.

2 LUKU

PETOSTENTORJUNTAA JA -VALVONTAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

348 ARTIKLA

Määritelmät

Tätä lukua sovellettaessa sovelletaan tämän sopimuksen pöytäkirjassa vahvistettuja määritelmiä.

349 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkiin osapuolten välillä jatkossa tehtäviin sopimuksiin tai rahoitusvälineisiin ja kaikkiin muihin Euroopan unionin rahoitusvälineisiin, joihin Armenian tasavalta tai muut Armenian tasavallan lainkäyttövaltaan kuuluvat yhteisöt tai henkilöt voivat osallistua, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mahdollisia muita lausekkeita, jotka koskevat tilintarkastuksia, paikalla tehtäviä tarkastuksia, todentamisia, valvontaa ja petostentorjuntatoimenpiteitä, Euroopan tilintarkastustuomioistuimen ja Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) toteuttamat tarkastukset mukaan lukien.

350 ARTIKLA

Toimenpiteet petosten, korruption ja muun laittoman toiminnan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi

Osapuolet toteuttavat tehokkaita toimenpiteitä petosten, korruption ja muun EU:n rahoituksen täytäntöönpanoon liittyvän laittoman toiminnan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi muun muassa osapuolten keskinäisen hallinnollisen avun ja keskinäisen oikeusavun keinoin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

351 ARTIKLA

Tietojenvaihto ja muu operatiivisen tason yhteistyö

1. Tämän luvun moitteettoman täytäntöönpanon varmistamiseksi Euroopan unionin ja Armenian tasavallan toimivaltaiset viranomaiset vaihtavat tietoja säännöllisesti ja järjestävät neuvotteluja jommankumman osapuolen niin pyytäessä.

2. Euroopan petostentorjuntavirasto voi sopia Armenian tasavallan vastaavien organisaatioiden kanssa yhteistyön lisäämisestä petostentorjunnan alalla, mukaan lukien operatiivisista järjestelyistä Armenian tasavallan viranomaisten kanssa.

3. Henkilötietojen siirrossa ja käsittelyssä sovelletaan 13 artiklaa.

352 ARTIKLA

Yhteistyö euron ja dramin suojelemiseksi rahanväärennykseltä

Euroopan unionin ja Armenian tasavallan toimivaltaiset viranomaiset tekevät yhteistyötä, jonka tavoitteena on suojella euroa ja dramia tehokkaasti rahanväärennykseltä. Yhteistyö sisältää euron ja dramin rahanväärennyksen ehkäisyssä ja torjunnassa tarvittavan avun ja tiedonvaihdon.

353 ARTIKLA

Petosten, korruption ja väärinkäytösten ehkäisy

1. Jos vastuu EU:n varojen käytöstä on siirretty Armenian tasavallalle, sen viranomaisten on tarkistettava säännöllisesti, että EU:n varoin rahoitetut toimet on pantu täytäntöön asianmukaisesti. Niiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet väärinkäytösten ja petosten ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi.

2. Armenian tasavallan viranomaisten on toteutettava kaikki aiheelliset toimenpiteet aktiivisten tai passiivisten korruptiokäytäntöjen estämiseksi ja poistamiseksi sekä missä tahansa menettelyiden vaiheessa esiintyvien, EU:n varojen käyttöön liittyvien eturistiriitojen poistamiseksi.

3. Armenian tasavallan viranomaisten on ilmoitettava Euroopan komissiolle kaikista toteutetuista ehkäisytoimenpiteistä.

4. Armenian tasavallan toimivaltaisten viranomaisten on sen vuoksi toimitettava Euroopan komissiolle kaikki tiedot EU:n varojen täytäntöönpanosta ja ilmoitettava sille viipymättä kaikista menettelyjensä tai järjestelmiensä merkittävistä muutoksista.

354 ARTIKLA

Tutkinta- ja syytetoimet

Armenian tasavallan viranomaisten on varmistettava, että kansallisten tai EU:n tarkastusten yhteydessä esiin tulleiden petoksia, lahjontaa tai muita väärinkäytöksiä, mukaan lukien eturistiriitoja, koskevien epäilyjen ja havaintojen perusteella toteutetaan tutkinta- ja syytetoimet. Tarvittaessa Euroopan petostentorjuntavirasto voi avustaa Armenian tasavallan toimivaltaisia viranomaisia tässä tehtävässä.

355 ARTIKLA

Petoksia, lahjontaa ja väärinkäytöksiä koskevien tietojen jakaminen

1. Armenian tasavallan viranomaisten on toimitettava Euroopan komissiolle viipymättä kaikki niiden tietoon tulleet EU:n varojen täytäntöönpanoon liittyvät epäilyt tai havainnot petoksia, lahjontaa tai muita väärinkäytöksiä koskevista tapauksista, eturistiriidat mukaan lukien. Petoksiin tai lahjontaan liittyvistä epäilyistä on ilmoitettava myös Euroopan petostentorjuntavirastolle.

2. Armenian tasavallan viranomaisten on myös ilmoitettava kaikista tämän artiklan nojalla ilmoitettujen tosiseikkojen perusteella toteutetuista toimenpiteistä. Jos epäilyjä tai havaintoja petoksista, lahjonnasta tai muista väärinkäytöksistä ei ole, Armenian tasavallan viranomaisten on ilmoitettava tästä Euroopan komissiolle asianmukaisen alakomitean vuosikokouksessa.

356 ARTIKLA

Tarkastukset

1. Euroopan komissiolla ja Euroopan tilintarkastustuomioistuimella on oikeus tarkastaa kaikkien EU:n rahoituksen täytäntöönpanoon liittyvien menojen laillisuus ja asianmukaisuus ja varainhoidon moitteettomuus.

2. Tarkastukset koskevat sekä tehtyjä sitoumuksia että suoritettuja maksuja. Tarkastukset suoritetaan asiakirjojen perusteella ja tarvittaessa paikalla sen yksikön toimitiloissa, joka hallinnoi EU:n varojen täytäntöönpanoa tai osallistuu siihen, mukaan luettuina kaikki tuensaajat, toimeksisaajat ja alihankkijat, jotka ovat saaneet EU:n varoja suoraan tai epäsuorasti. Tarkastuksia voidaan suorittaa ennen kyseisen varainhoitovuoden tilinpäätöstä ja loppumaksun suorittamista seuraavien viiden vuoden aikana.

3. Euroopan komission tarkastajat tai muut Euroopan komission tai Euroopan tilintarkastustuomioistuimen valtuuttamat henkilöt voivat suorittaa asiakirjojen tai paikalla tehtäviä tarkastuksia Armenian tasavallassa sellaisen yksikön tai sen alihankkijan toimitiloissa, joka hallinnoi EU:n rahoituksen täytäntöönpanoa tai osallistuu siihen.

4. Tarkastusten suorittamiseksi Euroopan komissiolla tai muilla Euroopan komission tai Euroopan tilintarkastustuomioistuimen valtuuttamilla henkilöillä on oltava asianmukaiset mahdollisuudet tutustua toimitiloihin, töihin ja asiakirjoihin sekä kaikkiin, myös sähköisessä muodossa oleviin, tietoihin. Tästä oikeudesta on ilmoitettava kaikille Armenian tasavallan julkisille laitoksille ja se on mainittava nimenomaisesti sopimuksissa, jotka tehdään tässä sopimuksessa tarkoitettujen välineiden täytäntöönpanoa varten.

5. Euroopan tilintarkastustuomioistuin ja Armenian tasavallan tilintarkastuselimet tekevät tehtäviään suorittaessaan yhteistyötä luottamuksen hengessä mutta riippumattomuutensa säilyttäen.

357 ARTIKLA

Paikalla tehtävät tarkastukset

1. Euroopan petostentorjuntavirastolla on tämän sopimuksen nojalla oikeus tehdä tarkastuksia ja todentamisia paikan päällä Euroopan unionin taloudellisten etujen suojelemiseksi.

2. Euroopan petostentorjuntavirasto valmistelee ja suorittaa paikalla tehtävät tarkastukset ja todentamiset läheisessä yhteistyössä Armenian tasavallan toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

3. Armenian tasavallan viranomaisille ilmoitetaan hyvissä ajoin tarkastusten ja todentamisten aihe, tavoite ja oikeusperusta, jotta nämä voivat antaa kaiken tarkastuksessa tarvittavan avun. Tätä varten Armenian tasavallan toimivaltaisten viranomaisten toimihenkilöillä on oikeus osallistua paikalla tehtäviin tarkastuksiin ja todentamisiin.

4. Jos asianomaiset Armenian tasavallan viranomaiset niin haluavat, ne voivat suorittaa paikalla tehtävät tarkastukset ja todentamiset yhdessä Euroopan petostentorjuntaviraston kanssa.

5. Jos taloudellinen toimija ei suostu paikalla tehtäviin tarkastuksiin ja todentamisiin, Armenian tasavallan viranomaisten on annettava Euroopan petostentorjuntavirastolle sen tarvitsema apu, jotta se kykenisi täyttämään velvollisuutensa suorittaa paikalla tehtäviä tarkastuksia ja todentamisia.

358 ARTIKLA

Hallinnolliset toimenpiteet ja seuraamukset

Euroopan komissio voi määrätä taloudellisille toimijoille hallinnollisia toimia ja seuraamuksia neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95[1], Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012[2] ja komission delegoidun asetuksen (EU) N:o 1268/2012[3] mukaisesti. Armenian tasavallan viranomaiset voivat määrätä edellisessä virkkeessä mainittuja täydentäviä lisätoimia ja -seuraamuksia sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

---

1 Neuvoston asetus (EY, Euratom) N:o 2988/95, annettu 18 päivänä joulukuuta 1995, Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta (EYVL L 312, 23.12.1995, s. 1).

2 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) N:o 966/2012, annettu 25 päivänä lokakuuta 2012, unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä (EUVL L 298, 26.10.2012, s. 1).

3 Komission delegoitu asetus (EU) N:o 1268/2012, annettu 29 päivänä lokakuuta 2012, unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 soveltamissäännöistä (EUVL L 362, 31.12.2012, s. 1).

359 ARTIKLA

Takaisinperintä

1. Jos EU:n varojen täytäntöönpano on uskottu Armenian tasavallan viranomaisten tehtäväksi, Euroopan komissiolla on oikeus periä takaisin aiheettomasti maksetut EU:n varat erityisesti tekemällä rahoitusoikaisuja. Armenian tasavallan viranomaiset ryhtyvät kaikkiin asiaankuuluviin toimenpiteisiin periäkseen takaisin aiheettomasti maksetut EU:n varat. Euroopan komissio ottaa huomioon toimenpiteet, joihin Armenian tasavallan viranomaiset ovat ryhtyneet ehkäistäkseen kyseisten EU:n varojen menettämisen.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tapausten yhteydessä Euroopan komissio kuulee asiasta Armenian tasavaltaa ennen kuin se tekee päätöksen varojen takaisin perimisestä. Takaisinperimistä koskevista erimielisyyksistä keskustellaan kumppanuusneuvostossa.

3. Tämän osaston määräykset, joissa määrätään maksuvelvollisuus muille kuin valtiolle, ovat Armenian tasavallassa täytäntöönpanokelpoisia seuraavien periaatteiden mukaisesti:

a) Täytäntöönpanoon sovelletaan Armenian tasavallassa voimassa olevia siviiliprosessin sääntöjä. Täytäntöönpanomääräyksen antaa, tutkimatta muita muodollisuuksia kuin täytäntöönpanopäätöksen oikeaperäisyyden, Armenian tasavallan hallituksen tähän tehtävään nimeämä kansallinen viranomainen. Armenian tasavallan hallitus ilmoittaa tämän kansallisen viranomaisen nimen Euroopan komissiolle ja Euroopan unionin tuomioistuimelle.

b) Kun a kohdassa tarkoitetut muodollisuudet on Euroopan komission vaatimuksesta täytetty, Euroopan komissio voi edetä täytäntöönpanon kanssa Armenian tasavallan lainsäädännön mukaisesti saattamalla asian suoraan toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi.

c) Täytäntöönpanomääräystä koskevan päätöksen lainvoimaisuutta valvoo Euroopan unionin tuomioistuin. Täytäntöönpanoa voidaan lykätä vain Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksellä. Euroopan komissio ilmoittaa Armenian tasavallan viranomaisille Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksestä lykätä täytäntöönpanoa. Armenian tasavallan tuomioistuinten toimivaltaan kuuluu tutkia, onko päätös pantu täytäntöön virheellisesti.

4. Päätökset, jotka Euroopan unionin tuomioistuin antaa tämän luvun soveltamisalaan kuuluviin sopimuksiin sisältyvän välityslausekkeen nojalla, ovat täytäntöönpanokelpoisia samoin edellytyksin.

360 ARTIKLA

Luottamuksellisuus

Kaikki tämän luvun nojalla toimitetut ja saadut tiedot, niiden muodosta riippumatta, kuuluvat ammattisalaisuuden piiriin ja niillä on sama tietosuoja, joka vastaaville tiedoille on säädetty Armenian tasavallan lainsäädännössä ja Euroopan unionin toimielimiin sovellettavissa vastaavissa säännöksissä. Tällaisia tietoja ei saa antaa muille kuin niille henkilöille Euroopan unionin toimielimissä, jäsenvaltioissa tai Armenian tasavallassa, joiden tehtävät edellyttävät niiden tuntemista, ja niitä saa käyttää vain osapuolten taloudellisten etujen tehokkaan suojaamisen varmistamiseksi.

361 ARTIKLA

Lainsäädännön lähentäminen

Armenian tasavallan on toteutettava lainsäädäntönsä lähentäminen liitteessä XII tarkoitettuihin Euroopan unionin säädöksiin ja kansainvälisiin oikeusvälineisiin kyseisen liitteen määräysten mukaisesti.

Julistus 2 luvusta (petostentorjuntaa koskevat määräykset)

Asianmukaisiin toimiin väärinkäytösten, petoksen tai aktiivisten taikka passiivisten lahjontakäytänteiden korjaamiseksi ja eturistiriidan poissulkemiseksi missä tahansa VII osaston 2 luvussa tarkoitettujen EU:n varojen täytäntöönpanon vaiheessa ryhtymistä koskevan velvoitteen ei katsota muodostavan Armenian tasavallalle rahoitusvelkaa sen lainkäyttövallan nojalla yhteisöille ja henkilöille annettujen velvollisuuksien osalta.

Euroopan unioni, joka käyttää valvontaoikeuttaan VII osaston 2 luvun mukaisesti, kunnioittaa pankkisalaisuutta koskevia kansallisia sääntöjä.

VIII OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

1 LUKU

INSTITUTIONAALINEN KEHYS

362 ARTIKLA

Kumppanuusneuvosto

1. Perustetaan kumppanuusneuvosto. Se valvoo ja tarkastelee säännöllisesti tämän sopimuksen täytäntöönpanoa.

2. Kumppanuusneuvosto kokoontuu ministeritasolla ja säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, sekä olosuhteiden niin vaatiessa. Kumppanuusneuvosto voi yhteisestä sopimuksesta kokoontua missä tahansa kokoonpanossa.

3. Kumppanuusneuvosto tarkastelee kaikkia tähän sopimukseen liittyviä tärkeitä kysymyksiä sekä kaikkia muita kahdenvälisiä tai kansainvälisiä osapuolten yhteisen edun mukaisia kysymyksiä tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

4. Kumppanuusneuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

5. Kumppanuusneuvoston puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan unionin edustaja ja Armenian tasavallan edustaja.

6. Kumppanuusneuvosto käyttää päätösvaltaa tämän sopimuksen soveltamisalalla ja siinä määrätyissä tapauksissa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Päätökset sitovat osapuolia, joiden on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin päätösten täytäntöönpanemiseksi. Kumppanuusneuvosto voi myös antaa suosituksia. Se tekee päätöksensä ja antaa suosituksensa osapuolten yhteisestä sopimuksesta, kun kumpikin osapuoli on saattanut päätökseen omat menettelynsä.

7. Kumppanuusneuvosto on foorumi, jolla vaihdetaan tietoja Euroopan unionin ja Armenian tasavallan sekä valmisteilla että voimassa olevasta lainsäädännöstä sekä täytäntöönpanoon, valvontaan ja sääntöjenmukaisuuteen liittyvistä toimista.

8. Kumppanuusneuvostolla on valtuudet päivittää tai muuttaa liitteitä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta VI osaston mukaisten yksittäisten määräysten soveltamista.

363 ARTIKLA

Kumppanuuskomitea

1. Perustetaan kumppanuuskomitea. Se avustaa kumppanuusneuvostoa sen tehtävien hoitamisessa.

2. Kumppanuuskomitea muodostuu osapuolten edustajista, jotka ovat yleensä korkeita virkamiehiä.

3. Kumppanuuskomitean puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan unionin edustaja ja Armenian tasavallan edustaja.

4. Kumppanuusneuvosto määrittää työjärjestyksessään kumppanuuskomitean tehtävät, joihin kuuluu kumppanuusneuvoston kokousten valmistelu, ja päättää komitean työskentelytavat. Kumppanuuskomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa.

5. Kumppanuusneuvosto voi siirtää kumppanuuskomitealle toimivaltaansa, myös valtuudet tehdä sitovia päätöksiä.

6. Kumppanuuskomitealla on valtuudet tehdä päätöksiä aloilla, joilla kumppanuusneuvosto on siirtänyt sille toimivaltaansa, ja tässä sopimuksessa määrätyissä tapauksissa. Nämä päätökset sitovat osapuolia, joiden on ryhdyttävä päätösten täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Kumppanuuskomitea tekee päätöksensä osapuolten välisen sopimuksen perusteella, kun osapuolten omat menettelyt on saatu päätökseen.

7. Kumppanuuskomitea kokoontuu tietyssä kokoonpanossa käsittelemään kaikkia VI osastoon liittyviä kysymyksiä. Kumppanuuskomitea kokoontuu tässä kokoonpanossa vähintään kerran vuodessa.

364 ARTIKLA

Alakomiteat ja muut elimet

1. Kumppanuuskomiteaa avustavat tämän sopimuksen mukaisesti perustetut alakomiteat ja muut elimet.

2. Kumppanuusneuvosto voi päättää perustaa alakomiteoita tai muita elimiä, jotka ovat tietyillä aloilla tarpeen tämän sopimuksen täytäntöönpanoa varten, ja se määrittää niiden kokoonpanon, tehtävät ja työskentelytavat.

3. Alakomiteat raportoivat toimistaan kumppanuuskomitealle säännöllisesti.

4. Alakomiteoiden olemassaolo ei estä kumpaakaan osapuolta saattamasta mitään asiaa suoraan kumppanuuskomitean, mukaan lukien kauppaan liittyvien kysymysten kokoonpanossa olevan komitean, käsiteltäväksi.

365 ARTIKLA

Parlamentaarinen kumppanuusvaliokunta

1. Perustetaan parlamentaarinen kumppanuusvaliokunta. Se muodostuu Euroopan parlamentin ja Armenian tasavallan parlamentin jäsenistä, ja se on heidän fooruminsa kokoontumista ja näkemysten vaihtoa varten. Se kokoontuu itse määrääminsä väliajoin.

2. Parlamentaarinen kumppanuusvaliokunta vahvistaa oman työjärjestyksensä.

3. Parlamentaarisen kumppanuusvaliokunnan puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksessä vahvistettavien määräysten mukaisesti vuorotellen Euroopan parlamentin edustaja ja Armenian parlamentin edustaja.

4. Parlamentaarinen kumppanuusvaliokunta voi pyytää tämän sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä asiaankuuluvia tietoja kumppanuusneuvostolta, joka toimittaa pyydetyt tiedot parlamentaariselle kumppanuusvaliokunnalle.

5. Parlamentaariselle kumppanuusvaliokunnalle tiedotetaan kumppanuusneuvoston päätöksistä ja suosituksista.

6. Parlamentaarinen kumppanuusvaliokunta voi antaa suosituksia kumppanuusneuvostolle.

7. Parlamentaarinen kumppanuusvaliokunta voi perustaa parlamentaarisia kumppanuusalavaliokuntia.

366 ARTIKLA

Kansalaisyhteiskuntafoorumi

1. Osapuolet edistävät myös kansalaisyhteiskuntiensa edustajien säännöllisiä tapaamisia, jotta nämä pysyvät ajan tasalla tämän sopimuksen täytäntöönpanosta ja voivat antaa siihen oman panoksensa.

2. Perustetaan kansalaisyhteiskuntafoorumi. Se on Euroopan unionin kansalaisyhteiskunnan edustajien, mukaan lukien Euroopan talous- ja sosiaalikomitean jäsenet, sekä Armenian tasavallan kansalaisjärjestöjen, -verkostojen ja -foorumien edustajien, mukaan lukien itäisen kumppanuuden kansalaisyhteiskuntafoorumin kansallinen foorumi, muodostama foorumi, jolla nämä voivat kokoontua ja vaihtaa näkemyksiä. Se kokoontuu itse määrääminsä väliajoin.

3. Kansalaisyhteiskuntafoorumi vahvistaa työjärjestyksensä. Työjärjestys sisältää muun muassa avoimuutta, osallistamista ja vuorottelua koskevat periaatteet.

4. Kansalaisyhteiskuntafoorumin puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksessä vahvistettavien määräysten mukaisesti vuorotellen Euroopan unionin kansalaisyhteiskunnan edustaja ja Armenian tasavallan kansalaisyhteiskunnan edustaja.

5. Kansalaisyhteiskuntafoorumille tiedotetaan kumppanuusneuvoston päätöksistä ja suosituksista.

6. Kansalaisyhteiskuntafoorumi voi antaa suosituksia kumppanuusneuvostolle, kumppanuuskomitealle ja parlamentaariselle kumppanuusvaliokunnalle.

7. Kumppanuuskomitea ja parlamentaarinen kumppanuusvaliokunta järjestävät säännöllisen yhteydenpidon kansalaisyhteiskuntafoorumin edustajien kanssa saadakseen näiltä näkemyksiä siitä, miten tämän sopimuksen tavoitteet voidaan saavuttaa.

2 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

367 ARTIKLA

Mahdollisuus saattaa asiansa tuomioistuinten ja hallintoelinten käsiteltäväksi

Kumpikin osapuoli sitoutuu varmistamaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, että toisen osapuolen luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voivat, ilman syrjintää sen omiin kansalaisiin verrattuna, saattaa asiansa sen toimivaltaisten tuomioistuinten ja hallintoelinten käsiteltäväksi puolustaakseen yksilönoikeuksiaan ja omistusoikeuksiaan.

368 ARTIKLA

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

Tämän sopimuksen ei voida tulkita

a) velvoittavan osapuolta toimittamaan sellaisia tietoja, joiden paljastaminen olisi vastoin sen keskeisiä turvallisuusetuja;

b) estävän osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä, joita se pitää välttämättöminä keskeisten turvallisuusetujensa suojelemiseksi ja jotka

   i) liittyvät aseiden, ampuma- tai sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan,

   ii) liittyvät taloudelliseen toimintaan, jonka tarkoituksena on suoraan tai välillisesti sotilaskohteen varustaminen;

   iii) liittyvät fissioituvaan ja fuusioituvaan ydinmateriaaliin tai materiaaleihin, joista edellä mainitut on johdettu; tai

   iv) toteutetaan sodan tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilanteen aikana;

c) estävän osapuolta toteuttamasta toimia täyttääkseen YK:n peruskirjan mukaiset velvoitteet, joihin se on sitoutunut rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi.

369 ARTIKLA

Syrjimättömyys

1. Tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla ja rajoittamatta siihen sisältyviä erityismääräyksiä

a) Armenian tasavallan Euroopan unioniin tai sen jäsenvaltioihin soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään jäsenvaltioiden tai niiden luonnollisten tai oikeushenkilöiden välillä; ja

b) Euroopan unionin tai sen jäsenvaltioiden Armenian tasavaltaan soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään Armenian tasavallan luonnollisten tai oikeushenkilöiden välillä.

2. Edellä oleva 1 kohta ei rajoita osapuolten oikeutta soveltaa verolainsäädäntönsä asianmukaisia säännöksiä verovelvollisiin, jotka ovat keskenään erilaisessa tilanteessa asuinpaikkansa suhteen.

370 ARTIKLA

Asteittainen lähentäminen

Armenian tasavalta lähentää asteittain lainsäädäntönsä tämän sopimuksen liitteissä tarkoitettuun EU:n lainsäädäntöön tässä sopimuksessa yksilöityjen sitoumusten pohjalta ja kyseisten liitteiden määräysten mukaisesti. Tämä artikla ei rajoita VI osaston mukaisten yksittäisten määräysten soveltamista.

371 ARTIKLA

Lainsäädännön dynaaminen lähentäminen

Armenian tasavallan lainsäädännön asteittaista lähentämistä EU:n lainsäädäntöön koskevan tavoitteen mukaisesti kumppanuusneuvosto tarkistaa ja päivittää säännöllisesti tämän sopimuksen liitteitä, jotta niissä voidaan ottaa huomioon EU:n lainsäädännön kehittyminen ja osapuolten oleellisina pitämissä kansainvälisissä välineissä asetetut sovellettavat vaatimukset, kun osapuolten omat menettelyt on saatu päätökseen. Tämä artikla ei rajoita VI osaston mukaisten yksittäisten määräysten soveltamista.

372 ARTIKLA

Lähentymisen seuranta ja arviointi

1. Seurannalla tarkoitetaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien toimenpiteiden täytäntöönpanossa ja soveltamisen valvonnassa tapahtuvan edistymisen jatkuvaa arviointia. Osapuolet toimivat yhteistyössä tällä sopimuksella perustettujen elinten puitteissa toteutettavan seurantaprosessin helpottamiseksi.

2. Euroopan unioni arvioi Armenian tasavallan lainsäädännön lähentämistä EU:n lainsäädäntöön tässä sopimuksessa määritellyn mukaisesti. Näihin arviointeihin sisältyy täytäntöönpanoon ja soveltamisen valvontaan liittyviä näkökohtia. Euroopan unioni voi tehdä tällaisia arviointeja joko yksin tai Armenian tasavallan kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Arvioinnin helpottamiseksi Armenian tasavalta raportoi Euroopan unionille lähentämisessä tapahtuvasta edistymisestä soveltuvin osin ennen tässä sopimuksessa Euroopan unionin säädösten suhteen asetettujen siirtymäaikojen päättymistä. Raportoinnin ja arvioinnin yhteydessä sekä arviointeja koskevien yksityiskohtien ja arviointien tiheyden määrittämisessä otetaan huomioon tässä sopimuksessa määrätyt erityiset yksityiskohtaiset säännöt tai tällä sopimuksella perustettujen elinten päätökset.

3. Lähentämistä koskeva arviointi voi käsittää paikan päällä tehtäviä tarkastuksia, joihin voivat tarpeen mukaan osallistua Euroopan unionin toimielimet, elimet ja virastot, valtiosta riippumattomat elimet, valvontaviranomaiset, riippumattomat asiantuntijat ja muut tahot.

373 ARTIKLA

Seurannan tulokset, lähentämistä koskevat arvioinnit mukaan lukien

1. Seurannan tuloksista, 372 artiklan kohdassa tarkoitetut lähentämistä koskevat arvioinnit mukaan lukien, keskustellaan tällä sopimuksella perustetuissa asiaankuuluvissa elimissä. Tällaiset elimet voivat antaa yhteisiä suosituksia, jotka esitetään kumppanuusneuvostolle.

2. Jos osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että VI osaston mukaiset tarvittavat toimenpiteet on toteutettu ja että niitä noudatetaan, kumppanuusneuvosto päättää sille 319 artiklan 3 kohdassa ja 335 artiklan 2 kohdassa annetuin valtuuksin päättää markkinoiden avaamisen jatkamisesta, jos siitä on säädetty VI osastossa.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun yhteisen suosituksen esittämistä kumppanuusneuvostolle tai tällaisen suosituksen esittämättä jättämistä ei käsitellä tämän sopimuksen VI osastossa määritellyssä riitojenratkaisumenettelyssä. Maantieteellisiä merkintöjä käsittelevän alakomitean tekemää päätöstä tai päätöksen tekemättä jättämistä ei käsitellä VI osastossa määritellyssä riitojenratkaisumenettelyssä.

374 ARTIKLA

Maksutaseeseen ja ulkoiseen rahoitukseen liittyvien vaikeuksien ilmetessä sovellettavat rajoitukset

1. Jos osapuolella on vakavia maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyviä vaikeuksia tai sellaisten uhka on olemassa, se voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa suoja- tai rajoittavia toimenpiteitä, jotka koskevat pääoma-, maksu- tai siirtoliikennettä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskevat seuraavat vaatimukset:

a) niissä ei saa kohdella osapuolta vähemmän suotuisasti kuin kolmansia osapuolia vastaavissa tilanteissa;

b) niiden on oltava soveltuvin osin Kansainvälistä valuuttarahastoa (IMF) koskevan vuoden 1944 sopimuksen mukaisia;

c) niissä on vältettävä tarpeettoman vahingon aiheuttamista toisen osapuolen kaupallisille, taloudellisille ja rahoitukseen liittyville eduille;

d) niiden tulee olla väliaikaisia ja ne tulee poistaa vähitellen 1 kohdassa määritellyn tilanteen parantuessa.

3. Jos on kyse tavarakaupasta, osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa rajoittavia toimenpiteitä turvatakseen maksutaseensa tai ulkoisen rahoitusasemansa. Tällaisten toimenpiteiden on oltava GATT 1994 -sopimuksen ja GATT 1994 -sopimuksen maksutasetta koskevista määräyksistä tehdyn sopimuksen mukaisia.

4. Palvelukaupan osalta osapuoli voi toteuttaa rajoittavia toimenpiteitä suojatakseen maksutasettaan tai ulkoista rahoitusasemaansa. Tällaisten toimenpiteiden on oltava GATS-sopimuksen mukaisia.

5. Osapuolen, joka pitää voimassa tai ottaa käyttöön 1 kohdassa tarkoitettuja rajoittavia toimenpiteitä, on ilmoitettava niistä viipymättä toiselle osapuolelle ja esitettävä mahdollisimman pian aikataulu niiden poistamiselle.

6. Jos tässä artiklassa tarkoitettuja rajoituksia otetaan käyttöön tai pidetään voimassa, asiasta neuvotellaan viipymättä kumppanuuskomiteassa, jollei tällaisia neuvotteluja käydä muulla tavoin tämän sopimuksen soveltamisalan ulkopuolella.

7. Neuvotteluissa käsitellään kyseisiin toimenpiteisiin johtanutta, maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyviä ongelmia ottaen huomioon muun muassa seuraavat tekijät:

a) vaikeuksien luonne ja laajuus;

b) talouden ja kaupan ulkoinen ympäristö; tai

c) mahdollisesti käytettävissä olevat vaihtoehtoiset korjaavat toimenpiteet.

8. Neuvotteluissa käsitellään sitä, ovatko mahdolliset rajoittavat toimenpiteet 1 ja 2 kohdan mukaisia.

9. Osapuolet ottavat neuvotteluissaan huomioon kaikki Kansainvälisen valuuttarahaston esittämät ulkomaanvaluuttaan, valuuttavarantoihin ja maksutaseeseen liittyvät tilastolliset ja muut tiedot, ja päätelmien perustana käytetään Kansainvälisen valuuttarahaston arviota kyseisen osapuolen maksutasetta ja ulkoista rahoitusasemaa koskevasta tilanteesta.

375 ARTIKLA

Verotus

1. Tätä sopimusta sovelletaan verotusta koskeviin toimenpiteisiin ainoastaan siltä osin kuin tällainen soveltaminen on tarpeen tämän sopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi.

2. Tämän sopimuksen ei voida tulkita estävän minkään sellaisen toimenpiteen käyttöönottoa tai toteuttamista, jonka tarkoituksena on estää verojen välttäminen tai kiertäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämisestä tehtyjen sopimusten, muiden verotusjärjestelyjen tai verotusta koskevien osapuolen sisäisen verolainsäädännön verosäännösten mukaisesti.

376 ARTIKLA

Valtuutettu viranomainen

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikki henkilöt, mukaan lukien valtion omistama yritys, yritys, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai etuoikeuksia tai nimetty monopoli, jolle osapuoli on siirtänyt sääntelyyn liittyvää, hallinnollista tai muuta valtion toimivaltaa millä tahansa hallinnon tasolla, toimivat tässä sopimuksessa asetettujen osapuolen velvoitteiden mukaisesti tätä toimivaltaa käyttäessään.

377 ARTIKLA

Velvoitteiden täyttäminen

1. Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet täyttääkseen tästä sopimuksesta johtuvat velvoitteensa. Ne varmistavat, että tässä sopimuksessa asetetut tavoitteet saavutetaan.

2. Osapuolet sopivat aloittavansa kumman tahansa osapuolen pyynnöstä viipymättä ja sopivia kanavia käyttäen keskustelut tämän sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskevista kysymyksistä tai muista osapuolten välisten suhteiden näkökohdista.

3. Kumpikin osapuoli voi saattaa kumppanuusneuvoston käsiteltäväksi kaikki tämän sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskevat riidat 378 artiklan mukaisesti.

4. Kumppanuusneuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä 378 artiklan mukaisesti.

378 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen

1. Jos osapuolten välillä syntyy tämän sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskeva riita, kumpi tahansa osapuoli esittää toiselle osapuolelle ja kumppanuusneuvostolle riidanalaisen asian ratkaisemista koskevan virallisen pyynnön. Poikkeuksena tästä riitoihin, jotka koskevat VI osaston tulkintaa ja täytäntöönpanoa, sovelletaan yksinomaan VI osaston 13 lukua.

2. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan riidan käymällä kumppanuusneuvostossa neuvotteluja vilpittömässä mielessä ja siten, että tavoitteena on päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun mahdollisimman nopeasti.

3. Riidasta voidaan neuvotella myös missä tahansa kumppanuuskomitean tai tämän sopimuksen 364 artiklassa tarkoitetun muun elimen kokouksessa osapuolten yhteisestä sopimuksesta tai toisen osapuolen pyynnöstä. Neuvotteluja voidaan käydä myös kirjallisesti.

4. Osapuolet antavat kumppanuusneuvostolle, kumppanuuskomitealle ja muille asiaankuuluville alakomiteoille tai elimille kaikki tilanteen perusteellista käsittelyä varten tarvittavat tiedot.

5. Riita katsotaan ratkaistuksi, kun kumppanuusneuvosto on tehnyt sitovan päätöksen asian ratkaisemiseksi 377 artiklan 4 kohdan mukaisesti tai kun se on vahvistanut, että riitaa ei enää ole.

6. Kaikki neuvottelujen aikana annetut tiedot ovat luottamuksellisia.

379 ARTIKLA

Toimenpiteet siinä tapauksessa, että velvollisuuksia ei täytetä

1. Jos riidanalaista asiaa ei ole ratkaistu kolmen kuukauden kuluessa päivästä, jona virallinen pyyntö riidan ratkaisemiseksi tämän sopimuksen 378 artiklan mukaisesti on annettu tiedoksi, ja jos valituksen tehnyt osapuoli edelleen katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä tämän sopimuksen mukaisen velvoitteensa, osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Neuvotteluille asetettua kolmen kuukauden määräaikaa ei sovelleta tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeustapauksissa.

2. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tämän sopimuksen toiminnalle. Tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta näihin toimenpiteisiin ei saa kuulua minkään tämän sopimuksen VI osaston määräyksissä mainitun oikeuden tai velvollisuuden keskeyttäminen. Tämän artiklan 1 kohdan mukaisista toimenpiteistä on ilmoitettava välittömästi kumppanuusneuvostolle ja niitä on käsiteltävä neuvotteluissa 377 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja riitojen ratkaisussa 378 artiklan 2 ja 3 kohdan artiklan mukaisesti.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut poikkeukset koskevat tilanteita, joissa

a) sopimus on sanottu irti tavalla, joka ei ole sallittu kansainvälisen oikeuden yleisten sääntöjen perusteella; tai

b) toinen osapuoli rikkoo 2 artiklassa ja 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tämän sopimuksen olennaisia osia.

380 ARTIKLA

Suhde muihin sopimuksiin

1. Tämä sopimus korvaa Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Armenian välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen, joka allekirjoitettiin Luxemburgissa 22 päivänä huhtikuuta 1996 ja joka tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1999. Viittauksia kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen kaikissa muissa osapuolten välisissä sopimuksissa pidetään viittauksina tähän sopimukseen.

2. Tämä sopimus ei vaikuta niihin oikeuksiin, jotka luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille taataan voimassa olevissa, yhtä tai useampaa jäsenvaltiota ja Armenian tasavaltaa sitovissa sopimuksissa, ennen kuin tämän sopimuksen nojalla on saavutettu samanarvoiset luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevat oikeudet.

3. Olemassa olevat sopimukset, jotka koskevat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia yhteistyöaloja, katsotaan osaksi tämän sopimuksen mukaisia kahdenvälisiä suhteita ja osaksi yhteistä institutionaalista kehystä.

4. Osapuolet voivat täydentää tätä sopimusta tekemällä erityissopimuksia millä tahansa tämän sopimuksen kattamalla alalla. Tällaiset erityissopimukset ovat erottamaton osa tällä sopimuksella säänneltyjä yleisiä kahdenvälisiä suhteita, ja ne muodostavat osan yhteistä institutionaalista kehystä.

5. Tämä sopimus ja sen nojalla toteutettavat toimet eivät millään tavoin rajoita jäsenvaltioiden valtuuksia tehdä kahdenvälistä yhteistyötä Armenian tasavallan kanssa tai tarvittaessa tehdä sen kanssa uusia yhteistyösopimuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen sisältyvien asian kannalta merkityksellisten määräysten soveltamista.

381 ARTIKLA

Kesto

1. Tämä sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi.

2. Kumpi tahansa osapuoli voi irtisanoa tämän sopimuksen kirjallisella ilmoituksella, joka toimitetaan toiselle osapuolelle diplomaattisten yhteyksien kautta. Sopimuksen voimassaolo päättyy kuuden kuukauden kuluttua tällaisen ilmoituksen vastaanottamisesta.

382 ARTIKLA

Osapuolten määritelmä

Tätä sopimusta sovellettaessa ”osapuolilla” tarkoitetaan Euroopan unionia tai sen jäsenvaltioita taikka Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita, kutakin niille Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa osoitetun toimivallan mukaisesti, ja tarvittaessa sillä tarkoitetaan myös Euratomia sille Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksessa osoitetun toimivallan mukaisesti, sekä Armenian tasavaltaa.

383 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta, Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta niissä määrätyin edellytyksin, sekä Armenian tasavallan alueeseen.

384 ARTIKLA

Sopimuksen tallettaja

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö on tämän sopimuksen tallettaja.

385 ARTIKLA

Voimaantulo, loppumääräykset ja väliaikainen soveltaminen

1. Osapuolet ratifioivat tai hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan.

2. Tämä sopimus tulee voimaan viimeisen ratifiointi- tai hyväksymiskirjan talletuspäivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä.

3. Tätä sopimusta voidaan muuttaa kirjallisesti osaspuolten yhteisellä suostumuksella. Näin tehdyt muutokset tulevat voimaan tämän artiklan määräysten mukaisesti.

4. Liitteet ja pöytäkirjat ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

5. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, Euroopan unioni ja Armenian tasavalta voivat soveltaa tätä sopimusta tai sen osia väliaikaisesti omien sisäisten menettelyjensä ja sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

6. Väliaikainen soveltaminen tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisestä päivästä, jona tallettaja vastaanottaa seuraavat:

a) tarvittavien menettelyjen päätökseen saattamista koskeva Euroopan unionin ilmoitus, jossa määritetään ne tämän sopimuksen osat, joita on sovellettava väliaikaisesti; ja

b) Armenian tasavallan menettelyjensä ja sovellettavan lainsäädäntönsä mukaisesti tallettama ratifiointiasiakirja.

7. Asianomaisia tämän sopimuksen määräyksiä, myös sen liitteitä ja pöytäkirjoja, sovellettaessa niissä olevilla viittauksilla ”tämän sopimuksen voimaantulopäivään” tarkoitetaan 5 kohdan mukaisesti ”sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aloittamispäivää”.

8. Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen määräysten soveltamista jatketaan väliaikaisen soveltamisen ajan, elleivät ne kuulu tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen piiriin.

9. Kumpikin osapuoli voi antaa tallettajalle kirjallisen ilmoituksen aikomuksestaan saattaa tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen päättymään. Väliaikaisen soveltamisen päättyminen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut tämän ilmoituksen.

386 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

Tämä sopimus laaditaan kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin, viron ja armenian kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

TÄMÄN VAKUUDEKSI tätä varten asianmukaisesti valtuutetut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

BELGIAN KUNINGASKUNNAN PUOLESTA

BULGARIAN TASAVALLAN PUOLESTA

TŠEKIN TASAVALLAN PUOLESTA

TANSKAN KUNINGASKUNNAN PUOLESTA

SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PUOLESTA

VIRON TASAVALLAN PUOLESTA

IRLANNIN PUOLESTA

HELLEENIEN TASAVALLAN PUOLESTA

ESPANJAN KUNINGASKUNNAN PUOLESTA

RANSKAN TASAVALLAN PUOLESTA

KROATIAN TASAVALLAN PUOLESTA

ITALIAN TASAVALLAN PUOLESTA

KYPROKSEN TASAVALLAN PUOLESTA

LATVIAN TASAVALLAN PUOLESTA

LIETTUAN TASAVALLAN PUOLESTA

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNNAN PUOLESTA

UNKARIN PUOLESTA

MALTAN TASAVALLAN PUOLESTA

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNNAN PUOLESTA

ITÄVALLAN TASAVALLAN PUOLESTA

PUOLAN TASAVALLAN PUOLESTA

PORTUGALIN TASAVALLAN PUOLESTA

ROMANIAN PUOLESTA

SLOVENIAN TASAVALLAN PUOLESTA

SLOVAKIAN TASAVALLAN PUOLESTA

SUOMEN TASAVALLAN PUOLESTA

RUOTSIN KUNINGASKUNNAN PUOLESTA

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN PUOLESTA

EUROOPAN UNIONIN PUOLESTA

EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN PUOLESTA

ARMENIAN TASAVALLAN PUOLESTA